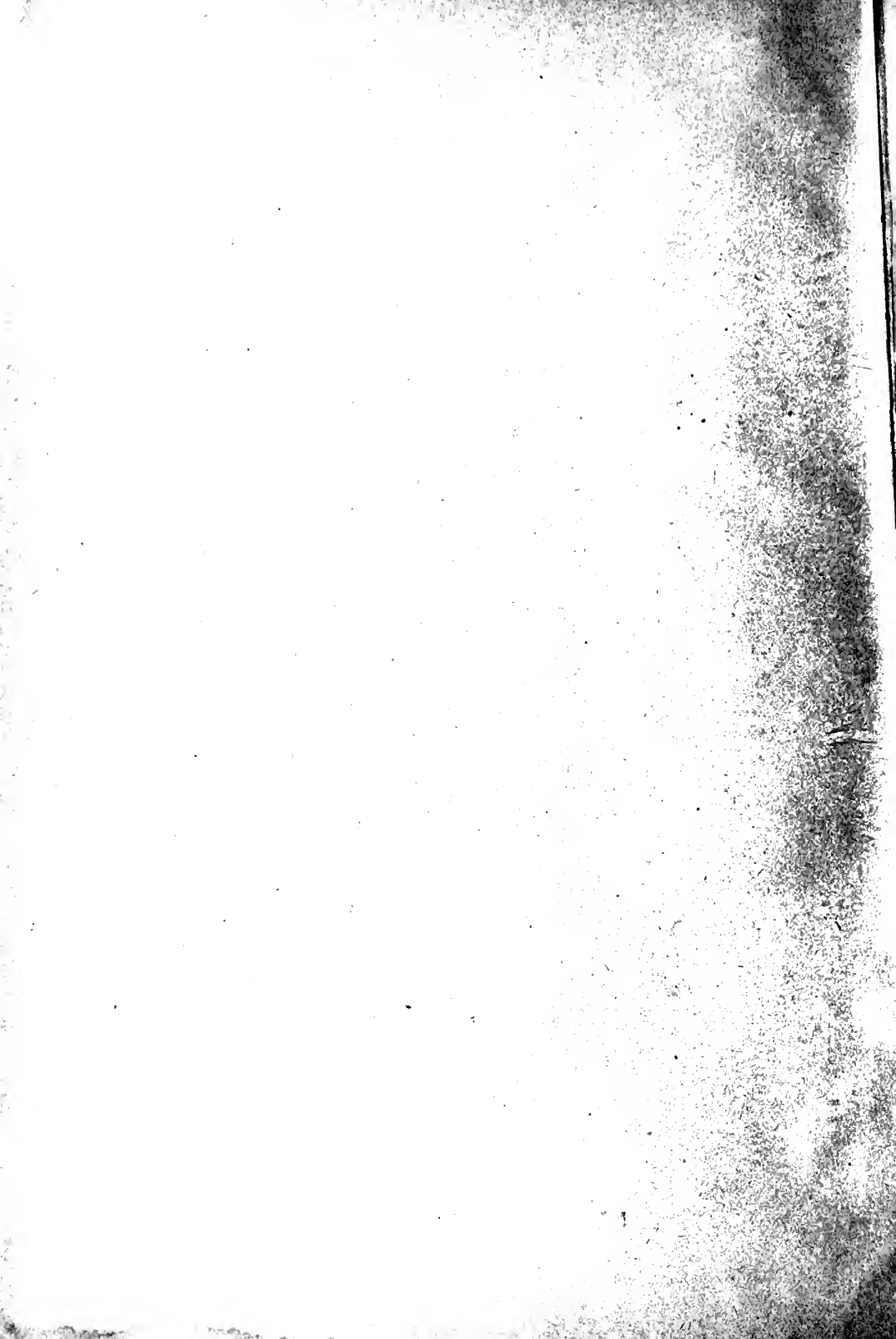
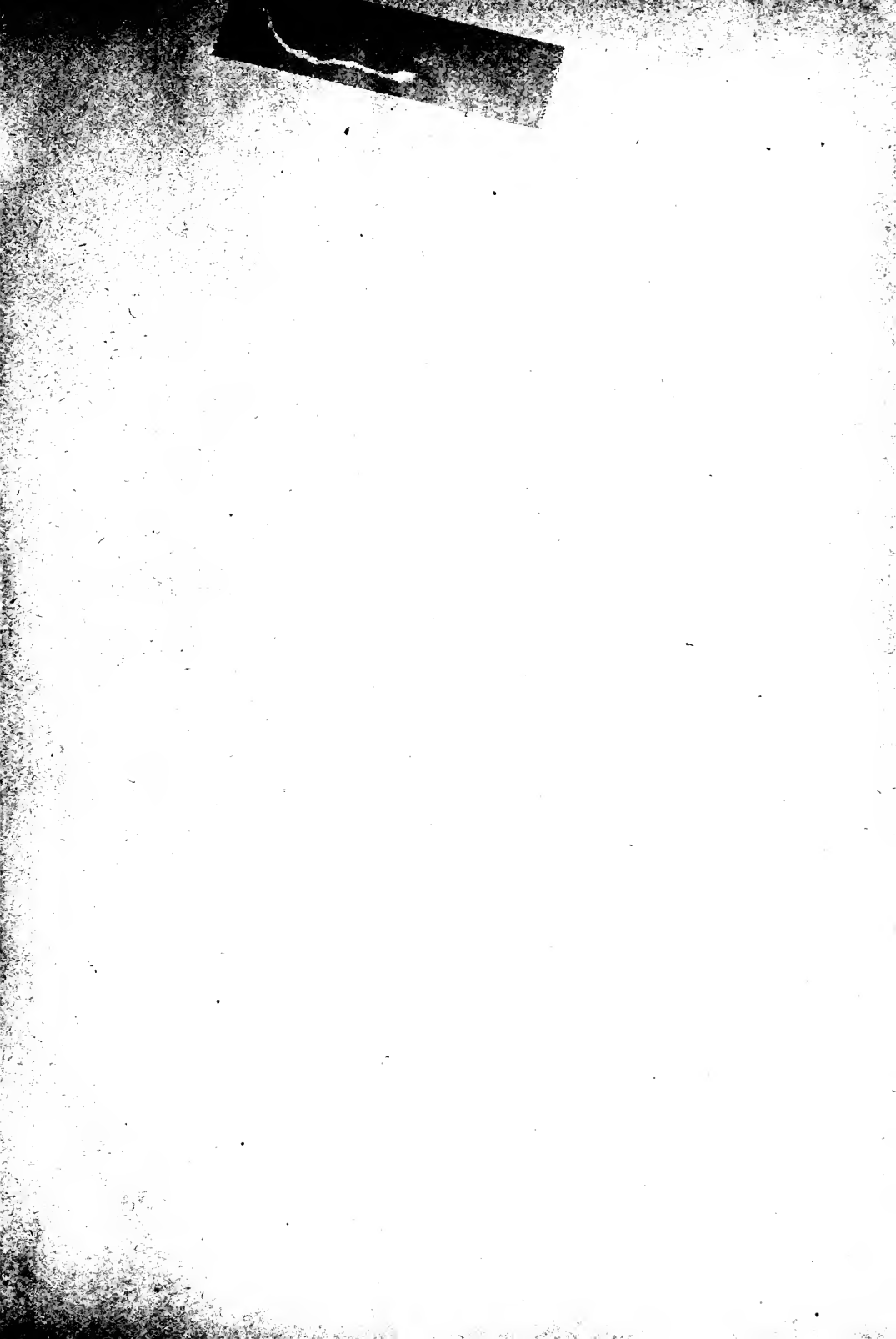
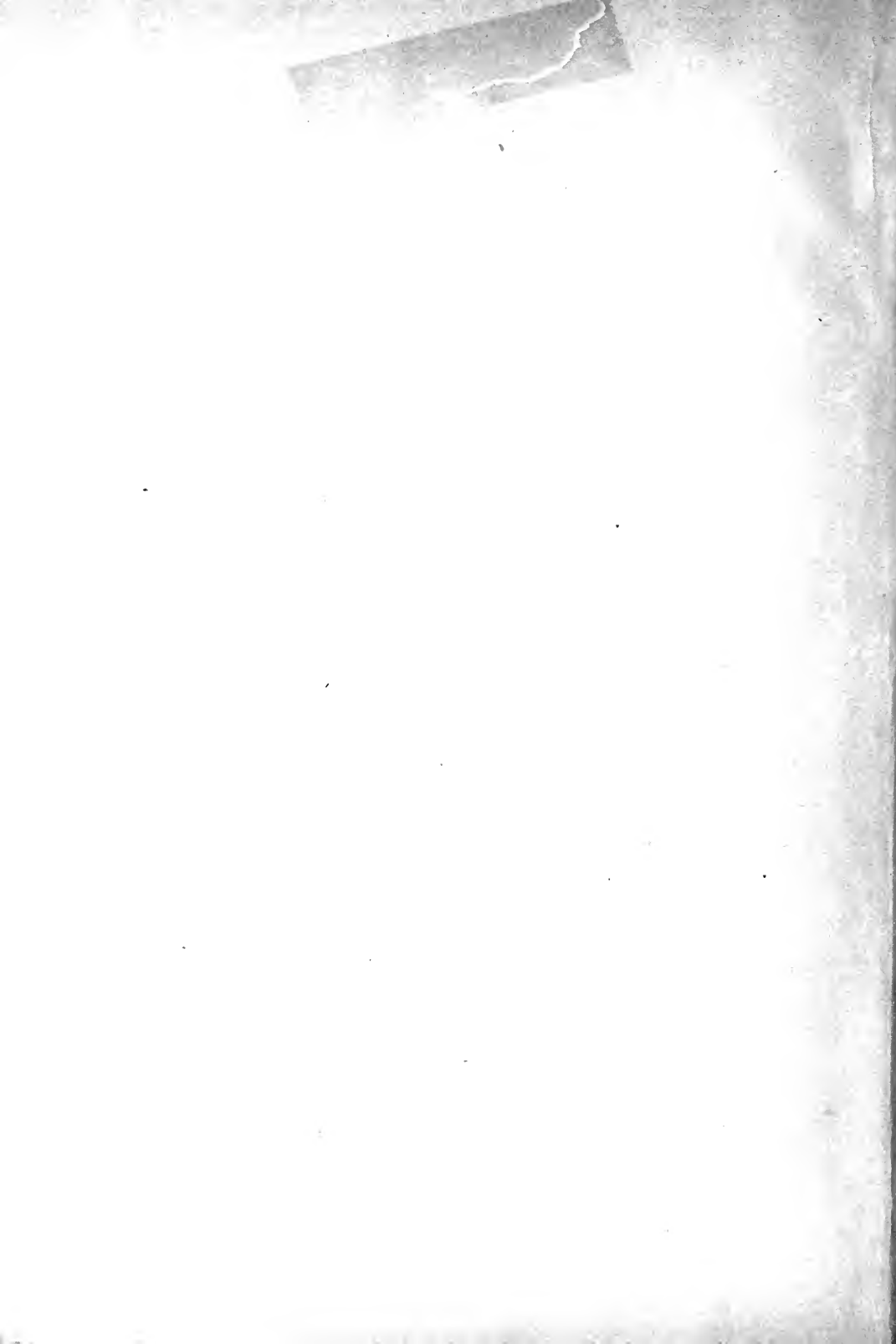

1941 - 0.5

Lo collaret de perlas

Lo collaret de perlas

Drama en tres actes y en vers

original de

D. Serafi Pitarra

Estrenat ab gran aplauso en lo *Teatro Catalá*, instalat en lo
Teatro Romea, la nit del 17 de Mars de 1870.

—
Segona edició
—

BARCELONA

Francisco Badia, impresor, Dou, 14

1895

1973
TORONTO

REPARTIMENT

SCINTA.	D. ^a Francisca Soler.
ALBERT.	D. Joseph Clucellas.
BENET.	» Lleó Pontova.
ESTEVE.	» Joan Bertran.
MOSEN JOSEPH.	» Félix Ribot.
GABRIEL.	» Francisco Puig.
D. ANTON.	» Rómulo Cuello.
FELIP.	» Iscle Soler.
ORIOL.	» Joan Perelló.
GENIS.	» Joan Pi.
JOAN.	» Joaquim Pinós.
LAYA.	D. ^a Gayetana Vidal.
CRISTETA.	» Roseta Cazorro.
IGNÉS.	» Miquela Francesconi.

Pajesos, pajesas, noyas petites, y mossos.

*L' acció en una rica masia, molt aprop d' un poble de
Catalunya, Any 1813*

PC
3941
S6C6
1895

NOTA.—Los papers de D. Anton, Laya y Genís, ab tot y ser tant curts, deuhen encarregarse á artistas de reconegút mérit; especialment lo primer, que déu esser un primer actor en son género, per las dificultats que porta l' ecsecutarlo degudament y porque juga en la situació mes culminant del drama. En lo teatro Romea, distintguintme així d' una manera que ni' honra, s' han encarregát dels dos primers: D. Rómulo Cuello y doña Gayetana Vidal.

Lo director del ARXIU CENTRAL LIRICH-DRAMÁTICH es l' únich encarregát de aquesta obra, y ab ell deurán entendre's tots los teatros y societats particulars que vulgan representarla. Quedan reservats tots los drets.

ACTE PRIMER

La sala del primer pis de casa d' un hisendat, en un poble de Catalunya. Mobles antics, de noguera; cadiras de baqueta. Quatre portas, laterals. Al mitj, del fondo, un balcó, practicable, que 'l cubreixen grans y blanquíssimas cortinas de percala; á la dreta una calaixera pupitre, ó un armari gran de noguera; á l' esquerra una porta que dona á una gran escala, de la qual se 'n vehuen los gr-hons que van cap á baix y un tram dels que van cap amunt. Quadros al cli enterament confosos. Una porció de cadiretas de boga, de criatura, arrengleradas á la paret. Damunt la taula una corona de rosas blancas, comensada, y paneras de flors. En primer terme de la dreta un finestral pe 'l qual entra lo fullam sech d' una morera; cornucopias de mirall, y, en segon terme, de la esquerra, sempre del espectador, una taula, ab tocador, de la época.

ESCENA PRIMERA

BENET, CRISTETA, IGNÉS, las noyas.

Lo primer dormint de cap damunt d' un bressol, que hi ha á la dreta figurant que dins hi ha una criatura de pochos mesos, Las noyas assentadetas en las cadiras, fan puntas en los coixinets.

CRISTETA *¿Mirém si dorm la Arciseta?

IGNÉS *Apa... Si... Aném á guaitarho.

TOTAS *¡ Y jo ! ¡ y jo !...

CRISTETA Pero mirarho

*sense tocarla.

(*Y deixant, totes, los coixins. van de puntetas à mirar ho.*)

IGNÉS ¡Pobreta!

*Ti ti ti ti.

CRISTETA ¡Que es bufona!

IGNÉS *¿Femli un patò? (*parlant baix*)

CRISTETA ¡Apa!

IGNÉS ¡Vina!

CRISTETA *¡Je!... Mira Sembla la nina
*que 'm van dir de Barcelona.

TOTAS *¡Jo jo jo jo! (*Rient*.)

CRISTETA Primè ella y jo.

(*Donan la volta, de puntetas, cap al altre cantó de Benet,
y al anar Ignés á fer un pató á la criatura diu:*)

IGNÉS *¡Oh! ¿Y si en Benet se desperta?

CRISTETA No tingas por.

IGNÉS ¿N' estás certa?

CRISTETA Cuita.

BENET Ob! oh! oh!

(*Las noyas, espantadas, fan un xisclet y tornan á assen-
tarse, á fer lo que feyan, com si tal cosa.*)

NOYAS ¡Ah!

BENET ¡Senyora Scinta! La Ignés...

¡Oh! la Rita, la Gracieta,
la Mariona y la Cristeta!...

ESCENA II

Los mateixos, SCINTA.

SCINTA ¿Qué es això? ¿Qué passa?

CRISTETA * Res.

BENET *¡Oh! res ¡Oh!

SCINTA * Bè; vaja... Aviát.

BENET Que la Gracieta y la Rita
despertan á la petita.

SCINTA *¿Es dir que us heu aixecat? (*A las noyas.*)

CRISTETA *Es qu' hem dit totes plegadas
*anemli á fè un patonet,

- *y... perquè li hem fet, aquet
*fins nos ha mitj espantadas.
- BENET *Perquè toquéu la petita.
- SCINTA *¿No sabéu ja que no ho vol?
*Donchs deixeu-li estar tot sol.
- BENET *¡Oh!... la Gracieta y la Rita.
- CRISTETA *Jo...
- SCINTA Sí... Vosaltres ho feu
*y... Ja tens l' ordre donada. (A Benet.)
Si hi tornan altra vegada,
agenolladas y en creu.
- BENET ¡Oh! Si ¡oh!... Ja ho heu sentit.
- SCINTA Vaja doncas; fora rahons,
y fès dir las oracions, (A Cristeta.)
que són las set tot seguit.
- (Cristeta y todas las noyas s' agenollan damunt las cadiretas, mentres Scinta endressa alguna cadira y acotxa bé á la petita.)
- Y tu també, per tocarla...
¿Quin mal li fan? ¡Tonto!
- BENET Jo...
- SCINTA ¿No veus que la estiman?
- BENET ¡Oh!
Es que póden despertar-la.
- NOYAS *Per lo senyal de la Santa (Ab cantarella)
*Creu, de nostres enemichs...
- CRISTETA *En no espiant ja te fatichs...
- NOYAS *¡Espieta!
- CRISTETA Espieta, y espanta.
- BENET *Agenolladas y en creu.
- CRISTETA *No...
- BENET ¡Oh oh! ¡Aquesta quitxalla!...
*¡Senyora Scinta!
- CRISTETA Si, Calla. (Y s' agenollan todas.)
- BENET *Y ara vos hi estaréu.

ESCENA III

Los mateixos, MOSEN JOSEPH, D. ANTON, ORIOL.

- (*Portant un parayguas gros, bermell.*)
JOSEPH Fassi 'l favor. (*Cedintse 'l pas.*)
ANTON No... Dispensi.
JOSEPH Puja Oriol. (*Cridant per l' ull de la escala.*)
ANTON Si vosté vol
fer compliments...
(*Apareix Oriol en lo llindar de la porta.*)
JOSEPH Entra, Oriol. (*Entra.*)
ANTON ¡Jol... No 'n sè pas.
JOSEPH Donchs comensi
á probarme que no 'n sap
tractantme ab tota franquesa.
Bona... ¡Oh! ¿Y aquesta estesa?...
ANTON Que Dèu hi siga. (*Saludant al entrar.*)
JOSEPH (*A Benet.*) ¡Quin cap!
¡Vols jugar que has sigut tú!
BENET ¡Oh! Es que han vingut ab la Rita
è inquietavan la petita.
JOSEPH Vaja... aixequéus. ¡Ah cap du!
(*Lo primer á n' ellas, que s' alsan; lo segon, á Benet.*)
Vaja... bonas minyonetas... (*Li besan la ma*)
endevant... si fèu bondat' (*Fentlos hi festas.*)
quant torni, demá passat,
vos duré unas estampetas.
(*Totas las noyas tornan á sèurer en las sevas cadiras, y
fan puntas, quietonas.*)
ANTON Bè home, bè...
JOSEPH Doncas, si vol,
mentres la Scinteta enrahona,
podrém seurihí una estona.
ANTON Doncas seyém.

(*Portant cadiras al prosceni y assentantsi 'ls dos; Oriol se queda al fondo.*)

JOSEPH Séu Oriol. (*Oriol s' assenta.*)

BENET (¡Ah! ¡El padrí de la petita!)

JOSEPH ¡Vaya vaya! ¿Donchs vosté jutje d' aquí? En bona fé que vè quant se necesita, y sempre, si es un amich...

ANTON Hem estudiat la carrera, com ja sap, junts á Cervera, y ho hem de ser.

JOSEPH Per ço ho dich.

Per ço y perque com jo sè que ara lo bo es cosa rara, ja ho só, quant veig una cara que 'm sembli d' home bè.

ANTON ¿Y si després d' haverm' vist la cara, 's trova algún día ab que no corresponia á n' al mèu cor?

JOSEPH Fòra trist, cas que 'm causès tal dolor; pero no 'm treuria encara de que sempre ha estat la cara, per mi, lo mirall del cor. D' aquesta ningú me 'n treu: —Bona cara, bon cor guarda.

ANTON ¡Y veig que aquest senyor tarda! (*Lo relotje.*)

JOSEPH Y bè, home; mentrestant, sèu. ¿Diu que ell l' ha enviat á buscar?

ANTON Crech que ahí per la minyona; que quant tinguès una estona vinguès perque hem de parlar.

JOSEPH Veurá... Potsè 'l necessita... y la senyora...

ANTON Per ço.

JOSEPH Benet... Veshi bon minyó.

BENET ¡Oh! ¡oh! ¡oh!

JOSEPH ¿Qué?
BENET ¿Y la petita?
JOSEPH Ja la bressará l' Oriol.
 Oriol, vina. *(Oriol s' alsa y s' adelanta.)*
 (A Oriol.) Séu y bressa.
BENET ¡Oh! ¡oh! ¡oh! *(Detenint á Oriol,)*
JOSEPH ¿Qué?
BENET No pot esse;
 la tinch de bressar jo sol.
JOSEPH Ja veurás donchs, veshi tú. *(Oriol se'n va.)*
 ¡Ells per no deixar la noya!...
ANTON La guardan que ni una joya.
JOSEPH ¡Oh! No 'ls treu d' aquí ningú.
 ¿Veu ara aquest? Sempre així.
 Talment es una locura
 lo que, per 'questa criatura,
 pobret, arriba á sentí.
ANTON ¿Y tots dos son fills de 'n Biosch?...
JOSEPH Y bessons. D' ell y la Tona.
ANTON ¡Ah!
JOSEPH D' aquella pobra dona
 que vá á dú llenya del bosch,
 Sino que aquest s' está aquí
 cuidant sempre la petita;
 y aquell viu ab mi á l' ermita
 y es lo sagristá de allí,
 y quant baixa ab mi y s' escrau
 á veure aquest, s' hi baralla...
 Re; vol la noya, y, may calla
 per tornarla á Santa Pau.
ANTON Ja es mólt.
JOSEPH ¡Oh!
ANTON Mes, ja que esteu
 sols y esperant la senyora,
 deya al arribá aquí fora...
JOSEPH Ah si... Es vritat... continuém.
ANTON L' escolto.
JOSEPH Vá quedá en Roure,

jove, sense pare y mare,
y heréu y rich com es ara,
d' aquí no 's va voler moure.
Per desgracias de familia,
llavors, van vení, arruinadas,
duas jermanas honradas,
que 's deyan Scinta y Cecilia.
Tenían molta instrucció,
van buscá una criatura,
van posar una costura
que 'ls va anar d' alló millò,
y mestres vè, mestras vá,
tantas gracias els va treurer,
que, 'n Rouré, que las vá véurer,
ab la gran se va casá.

ANTON
JOSEPH

¿Ab la Cecilia?

Aixó dich:

Li van dir que no era rica;
mes ell va dir:—Es bonica
y qui t'è un bon cor ja es rich.
Ja pot pensá: aixó vá sè
la sort de aquella familia.
Vá vení aquí la Cecilia,
vinguè la Cinta també
y, fins ricas, la costura
van seguir de franch, com ara,
per las pobretas que 'l pare
pe 'l menjá ab pena procura.
En aixó ell se va espatriar
per la dítexosa política;
en situació tan crítica
solas ellas van quedar,
y llavors fou quan, aquí,
després de una malaltia
que li vá durá algun dia,
la Cecilia 's vá mori.
;Ja pot pensá 'l sentiment
de quant ell torna de Fransa

y veu perdrens' sa esperansa
com fulla que se 'n dú 'l vent!
Vá arribá prop de la mort;
la Scinteta va curarlo,
y tant bè en tot va portarlo,
que ell, casantshi, feu sa sort.
Ara vè sols lo pensar
com es que, estimant la morta
passava tot just la porta
quant ja ab l' altra 's vá casar.
Pero aixó mòlt sensill era
si 's pensa que, incontinent,
vá ser, pe 'l dir de la gent,
sent viudo ell, y ella soltera.
Mes la proba de que may
sa memoria 'ls abandona,
es que porta una corona
la creu d' aprop del desmay.
Que ni una flo hi pot faltar,
s' han imposát com comanda,
y, si ella fá la garlanda,

(S'nyalantla.)

ANTON
JOSEPH

¿Pero y lo de la petita?
¡Ah! Aixó vá sè á Santa Pau...
Y.. Si... En aquest mes s' escau...
Fará un any per Santa Rita.
Veliaqui donchs que, un matí,
obro la iglesia mòlt d' hora
y, en 'sent dins, sento que plora
una nena prop de mí...
Prop del altar de la pica
hi tinch un escolanet
de fusta, així, mò't ben fet;
tè una cara mò't bonica.
Porta á n' aquí una capseta
pe 'ls quartets per caritat,
y ab lo dit així, apuntat,
senyala ab una rialleta.

Com l' Oriol me va sentí
crident sorprés, correns baixa,
busquéu, y, damunt la caixa
que l' escolanet dú així,
veyém que una panereta,
que aquesta nena guardava,
l' escolanet senyalava,
fentnos sempre la rialleta.
Allavors l' Oriol aparta
de la petita 'l capet,
y s' hi trova 'l collaret,
com ja li he dit, y la carta.
¡Vaja! Vam dí, hem d' ampararla,
y, l' Oriol, vehent que ¡pobreta!
plorava, ab una cabreta
se vá posar ell á criarla.
Com que en Benet vá á l' ermita
cada punt, també ajudava;
en tornant aquí, contava
las gracias de la petita;
y en Roure que ho sap y tè
prou cor per qualsevol pena,
diu que ell ampara la nena,
y que 'l sèu pare vol sè...

ANTON Bè home bè... Vaja... Es un cas
que cregui que sorprendria
á tothom qui 'l contaría.

JOSEPH Donchs li he contat pas per pas.

ANTON Pero veig que la senyora
tambè tarda un xiquet massa. (*S' alsa.*)

JOSEPH Pero... (*Ant. mira 'l relotje.*)

ANTON No... Lo temps me passa.

Tornaré á vení un' altra hora,

JOSEPH Com tingui gust,

ANTON Díguilí

que he vingut...

JOSEPH ¡Oh! Aixó descansi.

ANTON Donchs passiobè. (*Encaixan.*)

JOSEPH No s' hi cansi.
 (L' acompanya fins á la escala.)
¿S' hi veurá prou!
ANTON Veig que si. (Se 'n va.)

ESCENA IV

MOSEN JOSEPH, las noyas, BENET, SCINTA.

SCINTA Mòlt bona nit y bon' hora.
 (Éntrant ab la llumancra)
JOSEPH ¡Oh! Si... Ara ja se n' anat.
SCINTA ¿Y donchs qui era?
JOSEPH El senyor jatje,
 y, com que no has vingut may...
SCINTA ¡Pero si l' Oriol m' ha dit
 sols que aquí estavan parlant.
 sens dir que 'm necessitessi!
JOSEPH ¿Es dir que no t' ha innovát
 que ell t' esperava?
SCINTA Ni mica.
JOSEPH Vaja... No 'n surtirém may,
 Sol, ó ab aquest, no has vist home
 mes xarraire y abispát;
 pero, ab gent de fora casa,
 senconjeix d' un modo tal...
 que fins se dòna vergonya
 de parlar ni de dá un pas.
 ¿Vols jugar que ara no torna
 avergonyit de pensar
 que tú ets aquí ab mí? (Scmpre ab bondat.)
SCINTA ¡No 's pensi!
JOSEPH Oriol, vina.
(Aparcix Oriol á la porta ab lo paraiguas, com scmpre.)
JOSEPH ¿Y bè... y que fas?
 ¿A qui esperavas á dintre?
 ¿Qué 't cridessin per tornar?

- ¡Mirat!... Sembla un fantasma.
Deixa 'l paraigis, babau.
(*Y ell lo deixa al costat de la taula ahont es.*)
Densá que 'm vingut que 'l porta.
¡Y á n' aquí 'l tens de deixar!
¿No hi ha un racò per posarlo?
(*Y ell vá á posarlo á un racò, quedantshi dret aprop.*)
Aixís home... Ara assentat. (*Oriol creu.*)
¡Vergonya! L' home, vergonya
se 'n déu donar de fer mal.
- SCINTA (Tot deseguida que tinga ocasió, li haig de parlar.)
- JOSEPH Oriol álsat. (*Oriol s' aixeca.*)
- SCINTA Benet, corre
tot de seguida á buscar
mes ofals per la cabreta.
- BENET ¡Oh! ¿Y la petita? ¿Y bressar?
- SCINTA ¿Que no veus que jo mi quedo?
- JOSEPH Vès á casa 'l doctor Pau
y veyas si pot deixarte
lo sèu roquet per demá.
- SCINTA Espèrat una estoneta
y us en aniréu plegats.
- JOSEPH Oriol espèrat.
(*Benet cubreix lo bressol ab una glassa.*)
- SCINTA ¡Si home!
Si; ja la has tapada ja.
- BENET ¡Oh! ¡Es que si 'els mosquits la pican!
(*Benet deixa la noya ab racansa fins que crulant á Oriol
lo busca de la manera que buscan los curts de vista.*)
- BENET Oriol.
(*Oriol se gira buscant á Benet ab tant mala sort que las
noyas esclafeixen lo riure y'ls dos grans los guian.*)
- NOYAS ¡Ja ja ja ja!
- SCINTA (*Reprentllas.*) ¡Noyas! ¡Bah!
- JOSEPH ¡Aixó de ser curts de vista!
- SCINTA ¡Ay! ¡Quina llástima 'm fan!
- JOSEPH Allí.

- SCINTA Allá.
- JOSEPH. No... Allí.
- SCINTA Ara.
(*Al últim los dos xicots se trovan y quedan mirantse un rato y rient.*)
- JOSEPH ¡Vaya! ¿Qué féu encantats?
(*Al sentir aixó se 'n van sempre mirantse y rient fins que desapareixen pe 'l fondo.*)
- SCINTA Ells si que de l' un al altre...
- JOSEPH Bon parell s' han ajuntat.
- SCINTA ¿Quarts? (Tocan las set.)
- JOSEPH Tres quarts.
- SCINTA Quatre.
- JOSEPH Las set.
- SCINTA Dochhs ja us en podéu anar
(*Las noyas deixan los coixinets y arreglan las cadiras.*)
- *Pero si algun altre dia
 - *torno á veure, al mèu devant,
 - *que vos ri-u d' ell, ó feu burla
 - *de qualsevol desgraciat,
 - *vos quedaréu á costura,
 - *en creu, fins al sendema.
 - *Si heu arreglat las cadiras
 - *aneusen y feu bondat.
- TOTAS ¡Bona nit seyora mestra!
(*Y de una á una van fent la mistat á Mossen Joseph y se 'n van pe 'l fondo ab las bossas de las mitxas y havent deixat los coixins arreglerats.*)
- JOSEPH Vaya... Mòlt bè... Adeu siau.
¡Mira que tal! ¡Ni unas dainas!
(*Las noyas desapareixen pe 'l fondo, saltant y cridant.*)
- SCINTA ¡Ay! Si... En plegant, ja se sap.
- JOSEPH ¿Y las duas petitetas? (Per las que quedan)
- SCINTA Las han de vení á buscar.

ESCENA V

MOSSEN JOSEPH, SCINTA, duas noyas.

JOSEPH *Seyém donchs, perque, estar sols,
*ó está ab gent que no 'ens entenen,
*sòn duas cosas que vènen
*quasi á sè iguals, si tú vols.
Explicat.

SCINTA Que he reparát
tal freddò, en l' Albert, que 'm glassa,
éll, tant atent, avuy passa
sens véurerm', pe 'l mèu costat,
está distret de sa esposa,
quasi re 'm diu, y volia
saber si vosté sabia
lo motiu que axís lo posa

JOSEPH ¿Y aixó t' havia amohinat?

SCINTA Mes de lo que pot pensarse.

JOSEPH Donchs ningú tè d' alterar-se
y ho deixaré jo arreglát.
Avuy mateix ho sabrè,
l' agafaré per sorpresa,
y acabo aquí la tristesa
ó jo ab tots dos renyirè.

SCINTA ¡La tristesa! ¡Oh! Ell podrá,
quan olvidi á la Cecilia,
ó en l' amor á la familia,
potsè algun consol trová.
Pero jo... ¡Pobre de mí!
¡Cóm puch tenir esperansa!

JOSEPH L' olvidarás; tè 'n confiansa.

SCINTA ¡Y cóm poder resistí!
¿Si al fí passa 'l roch mes fort
la gota d' aigua constant,

aquest pló etern y abundant
no ha de trossejá 'l meu cor?

JOSEPH No; perquè 'l cel, á qui toca
ferho tot bè, ab ma potent,
nos ha fet, pe 'l sentiment,
lo cor mes dur que la roca.

SCINTA ¡Déu vulga que sia així!

JOSEPH ¿Es que hi pensas mòlt encara?

SCINTA ¡Si hi penso mòlt! Sempre, pare.
No 's mou m' y d' aquí y d' aquí.
Ab lo sèu alé respiro,
ab lo sèu pensament penso,
d' ell es lo sospir que llenso,
y el veig en tot quan jo miro.
*¿Que no es no la pisió seva
*fló en lo ram del cor lligada!...
*¿Viu en la planta, arrelada
*al fòns de la anima meva!

JOSEPH No 'n parlem mes.

SCINTA Tè rahò.
¡Fins sò en aixó desdixada!
¡Me fá mal dirho... y m' agrada
ferme mal sens compassió!

JOSEPH ¿Y, estant sols, y, entre nosaltres,
per qué est secret no 'm pots dí?

SCINTA Jo 'm puch confessar de mí,
no 'm puch confessar dels altres.
Com en un llibre, en mon cor,
vosté, full per full, llegeix;
al arribá al full aqueix
no 'l llegeixi per favor.

JOSEPH Donchs callo y tú m' ho dirás.

SCINTA Y vosté 'm dirá també
si l' Albert tè alguna queixa.

JOSEPH Pero...

SCINTA La engunia no 'm deixa.

JOSEPH Avuy mateix li diré.

SCINTA Y si vè l' Oriol y el vcu,

ans d' anarsen, una estona,
que s' emporti la corona
y que la posi á la creu.

JOSEPH ¡Oh! Y la morta aquest anhel
premiarà fentse ta estrella.

SCINTA Ja ho sap, vosté: tot per ella.

JOSEPH Queda sense cap recel:
se farà; mes, mentrestant,
estigas mes aixerida.

SCINTA ¡Pare... 'm t'è tant esfareida
la meva estrella, constant
en perseguirme, que temo
un nou pesar á cada hora.

ESCENA VI

Los mateixos, GENIS

GENIS *Mòlt bona nit y bon' hora.

JOSEPH *¡Hola Genis! (Distrayemho.)

SCINTA *¿Doncas que voléu l' Agneta?

GENIS *Bè la vením á buscar.

(*La nova vá cap á son parc y ell diu:*)

*Fassim lo favor de dar.

*per si acas, la cadireta.

SCINTA *¡Y aixó!

GENIS (*Sech*) La hem de menestè.

SCINTA *Home... no... ¿qué per ventura

*no torna demá á costura?

GENIS *¿No? Donchs jo me la pendré.

(*Y, secament. pren una de las cadiretas, se posa la nova á
bras, y s' en vá, deixant sorpresos á Joseph y Scinta.*)

SCINTA *¡Ha vist!

JOSEPH Sí. (*Mòlt sorpr's.*)

SCINTA ¡Jo he quedát morta!

JOSEPH *¡Oh! ¡Y ab la furia que 's gira!

*Vé á n' aquí, prea la cadira...

SCINTA *¡Y no hi ha més! Se la emporta.
JOSEPH *Es'lo que jo deya ahí:
*—Aquesta gent ordinaria...

ESCENA VII

Los mateixos, LAYA.

LAYA *Mól bona nit.
JOSEPH ¡Hola Eularia!
SCINTA *¡Hola Laya!
JOSEPH ¿Vos per 'quí?
LAYA *¿Vol fé 'l favor de la xica? (Sech.)
(*Scinta queda glassada del tó ab que li demana, Joseph també, y, després de una pausa, diu:*)
JOSEPH *¿Y aixó? ¿Què esteu enfadada? (Pausa.)
LAYA *¿La cadireta?
(*Scinta li va donant tot maquinament y no sabent que li passa.*)
JOSEPH (¡M' agrada!)
*¡Sembla que una bespa us pica!
LAYA *Lo còixinet (Lo coixi de puntas.)
Ah. Aixó.
JOSEPH *¿Pero?... (Com demananti compte.)
LAYA Ja ho sabrá un' altr' hora.
*Mólt bona nit y bon' hora.
(*Se 'n vá ab lo indicat.*)
JOSEPH *Déu te guii y l' ángel bo.
SCINTA *¡Deu meu! ¡Quin' altra desditxa
*m' enviéu ara!
JOSEPH ¿Saps potsé
*si la has ofesa?
SCINTA No ho sé.
JOSEPH *¡Oh! ¡Y s' n' ha endút fins la mitxa
*y el coixinet de la gran!
SCINTA *¡Las ha tretas totas duas!
JOSEPH *¡Vejam aixó com ho nuas!

ESCENA VIII

Los mateixos, ESTEVE, GABRIEL, y aviát FELIP.

(*Lo primer de mariner de guerra vestint de blau y ab barrret de xarol, lo segón també de mariner, pero tot blanch y ab boina. Los dos son sargentos.*)

ESTEVE Mòlt bona nit. (Al apareixer en la porta.)

SCINTA ¡Ah!

(*Crit d'horror al veure'ls y cau assentada en una cadira.*)

JOSEPH (*Cridant ausili.*) ¡Oh! ¡Joan!

SCINTA (¡Tot ho comprench!) (Y 's desmaya.)

JOSEPH ¡Desgraciada!

¡A n' aquí gent de marina!

¡Felip!

FELIP ¿A mí?

JOSEPH Sí; tú... vina.

ESTEVE (¡Vés si l' havém afectada!) (Ap. á Ga.)

JOSEPH Porta áquella essencia que ella té al damunt del tocadò. (Lo mosso se 'n va.)

¿Sòu?...

ESTEVE Lo cosí; si senyò.

contramestre del Estrella.

Si no que com fá tants días que no 'ns hem vist... está clá...

JOSEPH ¿Y aquest jove que ab vos vá?

ESTEVE No, no... ho es. (Ab indiferencia)

JOSEPH ¡A! (Ap. respirant satisfet.)

(Al mosso que dú la empolla.) ¿Ja podías?

FELIP Es que no ho trovava en lloch.

JOSEPH ¿No era allá á la calaixera?...

FELIP ¡Oh! ¡Hi era! Hi era y no hi era.

(Joseph fá olorar la essencia á Scinta, que 's refá.)

JOSEPH Enretireuvos un poch.

FELIP Hi era; pero m' ho tapava
la escaparata.
JOSEPH (*Veu't que 's retorna.*) Molt bé.
Quan torni en sí, li diré
que era 'l séu cosí que entrava,
y allavoras la veuréu
refeta de la sorpresa.
SANTA (*¡Pare Joseph!*)
JOSEPH ¡Més firmesa!
Vejam. Veníu si podéu.
FELIP Jo diré... puch...
JOSEPH Aguanteula
FELIP Puch; pero, demá, haig d' anar
allá fora á xarcolar. (*Se 'n van. en luhentscla.*)
JOSEPH ¡Verje del Carme, ampareula!

ESCENA IX

GABRIEL, ESTEVE.

ESTEVE ¿Y bé... que tal... ja la has vista?
GABRIEL Per poch se 'ns mor 'del esglay.
ESTEVE Si, ha estat una andanada
que mos l' ha desarbolat.
GABRIEL ¿Y aquell que hem trovat á l' horta
es qui fá poch s' hi ha casat?
ESTEVE A fé qu' ho ha dit prou vegadas.
GABRIEL ¡No me 'n puch convéncer may!
ESTEVE Ja has vist ara á n' als de casa.
Quan vaig comensá á ser gran,
jo á festa majó á la costa
anava, com saps, cad' any,
y ellas, allá, ab lo séu pare,
vivian, com també saps.
Vaig quedar, com de montanya,
ennamorat de la mar;
vaig comensá á capficarmhi,

y, tal vá sé 'l capficát,
que, veyentme aquí 'ls de casa,
trist, de tant pens irhi, y flach.

—Vés, van dir, feste marino
y Déu te guí y els sants.

Hi vaig anar; l' oncle y ellas
me van rebre ab voluntát,

y, trovantme barco prompte,
me despedeixo y me 'n vaig.

En això vé y se t' emporta
la matrícula del mar;

allavors mor lo séu pare,

y, orfanas allí quedant,

á n' aquest poble las crida

lo méu, que las vá amparar.

Veu l' Albert, l' altra, s' hi casa

y s' enviuda al cap d' un any.

Ho diu llavors á la Scinta,

ella olvida si ha jurát,

vá á la ermita, 'l rectò 'ls casa,

y aquí ho tens tot de pé á pá.

GABRIEL Ab tot y que ets cosí d' ella

encara may t' he contát

com de la mar á la vora

son amor me vá jurar.

Eram tres que la volíam,

á qual mes enamorát:

en Joan, lo noy d' en Ventura,

y jo, mes que ell y en Joan.

Una tarde, ella, riallera,

duya un pensament morat.

Cap dels tres gosava á dirli

que la volia estimar.

Ella á mí ab los ulls m' ho deya,

sençe que m' ho hagués dit may.

Sens irarlos, sens ofendrerls'

sens dir res, los vá allunyar.

—¿Quí dels tres, vá dir, voldria

aquest pensament morat?

—¡Jo, jo, jo! Tots tres á la una
quasi li vam contestar.

—Devant d' hont parlava ella
hi havia tres bòts varats.

—Si botéu los bòts al aigua
jo á 'n aquí 'm vaig á assentar.

—Si anéu bogant á la boya,
pareuvos en 'sent allá.

—No ho havia dit encara
quant ja estavan tots bogant.

—En parant faré una senya
ab lo méu mocador blanch.

—Qui dels tres primé aqui arribi
tindrà 'l pensament morát.

--Diu, s' assenta, 'l deixa á terra,
y, son-rient, queda esperant.

--Naltres tres cap á la boya
boga que mes bogarás.

—Tant bon punt vam arribarhi,
tots tres nos vam aturar.

—Tant bon punt vam aturarnos,
senya del mocador blanch.

—Gent qué per la platxa anava
á n' ella la vá voltar.

—Hi ha regata, hi ha regata
per un pensament morát.

—Naltres en veyent la senya
cap enterra vám bogar.

Tant llisquents los bòts anavan,
que, ni s' havia esborrat
re de la ratlla que deixan
damunt las aigüas, quant ja,
sobre 'ls pichs d' or de la arena,
veyém, com un punt morat,
lo pensament, esperantnos
sobre 'l séu mocador blanch.

¡Ah! ¡Quant ja vám distingirlo,

qui hagués vist lo nostre afany!
¡Ni aconseguirnos podian
las gallinetas del mar!
Del cor las alas al bátrer,
duyan del rema lo compás.
Si avansa qui bat depressa
guanya 'l mes enamorat,
y els tres bóts iguals anavan,
com dient qu' ho estavam iguals.
De prompte reparo que ella
me sonriu. ¡Ay! ¡Quin bogar!
Demano á n' al méu cor forsa,
deixo 'ls dos bóts endetrás,
sentõ que rasan la quilla
los palets del arenal,
llenso 'ls dos rema, salto en terra,
cullo 'l pensament morat,
li dich:—¡T' estimo! ¡Te 'l dono!
me contesta palpitant,
y jo beso plé de ditxa
lo pensament en mas mans,
mentre 'ls que ho veuhen m' alaban
com á primer per bogar,
y en Jan, y el Xich d' en Ventura,
encara en lo mar, bogant,
avergonyits confessavan
que jo 'ls havia guanyát.

ESTEVE Sí; pero, si 'ls altres guanyan,
t' havia ben atrapat.

GABRIEL ¡Massa bé sabia ella
que jo havia de guanyar!

(*Y's quedan un á cada cantò de escena, assentáts.*)

ESCENA X

Los mateixos, FELIP, JOAN y mossos, que guaitan per la porta del fondo, observant ab molta atenció als dos marinos.

FELIP ¿Veyéu quina vestidura?

TOTS Sí.

FELIP ¿Y el barret? ¿Eh qu' estrany?
Ja os ho he dit: sò.n de marina
que no n' haviam vist may.

ESTEVE ¿Qu' hi ha aquí? ¡Ay! ¡Vos! ¡Mala onada!
¡Entréu entréu! (*A Gab.*) Son los crachs.

FELIP No, no que son de marina
y ens podrian enganyar.

ESTEVE ¡Ah! Si; un' altra de las gracias
que no t' havia explicát.
Aquí 'es creu que 'ls de marina
portém desgracia.

GABRIEL (*¡Qui sap!*)

ESTEVE ¡Entréu plagas! ¿Voléu puros?

(*Tots los mossos entran y ell los vá repartint cigarros,
que guardan admiráts.*)

FELIP Guardéu vosels per fumar
diu menje á n' al ball de plassa.
Sino que aquets no han vist may
gent de marina, y, jo, 'ls deya
veníu y els podréu mirar.

ESTEVE Just com una bestia fera;
fesme ensenyar pe 'l voltant.

FELIP ¿Veyeu?... Ja podeu tocarlo..
Fora 'l vestir, son iguals.

(*Los mossos los tocan y los observan com una cosa
curiosa.*)

ESTEVE Si... iguals... sino que vosaltres
teniu mes aurellas.

FELIP ¡Ca! (*Y se las tocan.*)

¡Ah! Aquets dos no 'm volen créurer

¿Vritat que es mòlt gran lo mar?

ESTEVE ¡Uh!

JOAN Bè, si; pero tú deyas
mes que l' estany de 'can Grau.

FELIP Mes; mes, mes, si... y torno á dirho.

ESTEVE Ja ho podéu creure, es mòlt gran.

GABRIEL (No 'n tinch ganas y hem fan riure.)

ESTEVE ¿Donchs y en Benet?

FELIP Prou vindrá.

ESTEVE ¡Ah! Ab aquest si que jo 't juro
que hi tenim de riurer llarch.

GABRIEL ¿Y qui es?

ESTEVE Un pobre benigne
que corre per 'qui dient salms
y oracions á Sant Antoni.

FELIP No crech que puga tardar
perque aquí veig la petita
y ell no la deixa un instant.

ESTEVE ¡Ah! Si. . Tè... Aquesta es la noya
que t' he dit que han amparát.

ESCENA XI

Los mateixos, BENET, ORIOL.

BENET ¡Arciseta! *(Cridant desde fora.)*

FELIP ¡Hola! Aquí 'l tenen.

(Benet baixa ab l' ofals y cusenyantlo á la criatura, diu.)

BENET ¡Eh eh eh! Ja hi dut l' ofals.

ESTEVE ¡Y donchs Benet! *(Dautli un cop.)*

BENET ¡Ah ah ah!

ESTEVE ¡Vaja!

BENET La petita.

*(Després de haver volgut dir altra cosa y no trovant per
dir res més que aixó. Oriol, temeròs, quant ha vist*

BENET ¡Oh! es que la petita plora.
FELIP ¡Ca home!
ESTEVE ¡Ca ha de plorar!
FELIP Si, dorm. Es di... está dormida
y no está adormida.
BENET (*Mirantscla.*) ¡Ah, ah!
FELIP No está ben adormideta;
pero tè 'ls ulls aclucats.
BENET «Aixís que 'l perer floreixi
«jo t' en convidó á brenar.
«Si flotia y no granava
«jo 't torno á desconvidar.
TOTS ¡Mòlt bè! ¡Mòit bè! (*Rialla y picaments.*)
ESTEVE ¡Ben cantada!
FELIP ¡Oh! ¡Y las pamplinas que hi fá!
ESTEVE Vaja... 'ara vingan un' altra.
BENET ¡Oh! 'Ls dos quartos.
ESTEVE Ja vindrán.
BENET ¡Oh, oh, oh! Eran promesos.
ESTEVE ¿Sí?... Donchs ara son casats. (*Desantsels*)
BENET ¡Oh!
ESTEVE ¿Vols veure á la padrina?
BENET No que 'm voléu enganyar.
ESTEVE No t' enganyo, no.
FELIP ¡Apa tonto!
ESTEVE Mira.
(*Agafa á Benet per las aurellas y 'l alsa enlairc.*)
BENET ¡Ay, ay, ay, ay, ay!
(*Ell crida dolorosament, y, tots menos Gabriel, riuhcu.*)
TOTS ¡Ja, ja, ja!

ESCENA XII

Los mateixos, ALBERT, que entra pe 'l fondo.

ALBERT Felip.
FELIP ¿Qué mana?
ALBERT ¿Qué passa aquí?

- FELIP (¡L' amo!)
(Y al sentir «L' amo» tots se formalisan, y, Esteve, deixa anar, espantat, á Benet.)
- BENET (Pe 'l dolor de l' aurella.) ¡Ay!
- ESTEVE (¡Si dius qui t' ho ha fet, te mato!)
- BENET (¡Oh! 'Ls dos quartos.)
- ESTEVE (Ja vindrán.)
- ALBERT Vaja... ¿Qué es? ¿Qué hi ha? ¿Que passa?
¿Cóm es que cridavas tant?
- BENET ¡Oh! M' han estirát l' aurella.
(Felip cá á parlar, y, Albert, que ha sostingut una pausa anantlos mirant ficso de un á un, ara 'l conté.)
- ALBERT No; no vull saber qui ha estát.
Pero us vaig dir l' altre dia
qué, si está aquí casa us plau,
no hi estará may qui 's burli
d' aquest ni cap desgraciát.
L' home que aixís pot fer mofa
d' una desgracia tant gran,
es pervers, y es fins indigne
de víure entre homes honrats.
(Tothom mira á Esteve que está mitj sofocat.)
Jo só honrat, y, á casa meva,
qui no té cor no hi está.
- FELIP Es que...
- ALBERT Anéu y al llit ben d' hora
que demá heu de xarcolar.
(Tots los mosos se 'n van afoch afoch. Benet al comensar la relació s' havia assentát al costat de la criatura bres-santla y aconduhintla ab la amorós afany de sempre.)
- ESTEVE (A n' aixó si que pot dirshi:
—Esteve ¿has sentit tirar?)
- ALBERT ¡Oh! Tú, Joanet, vina un rato.
- JOAN ¿Qué mana?
- ALBERT Vina un instant.
(Joan se queda; los altres se 'n van y al ser ja al llindar,
Albert los diu.)
Vosaltres barréu las portas

- y á dí 'l r̄sari ab en Pau.
EELIP (¡Oh, dirlo! Dirlo y no dirlo.
Lo dirém; pero saltat.) (*s' en van.*)
- ALBERT Tu, Benet, pren la petita
y bresseula allí al devant.
L' Oriol pot vení á ajudarte
Oriol, vina.
- BENET Oriol. Au.
(*Los dos s' enduhen lo bressol.*)
- ALBERT No 'n fassis cas; ells ho feyan
y ni 's creyan fer cap mal.
- ESTEVE Y es clá 'ls pobres... la ignorancia...
- ALBERT Per ço es que 'ls ho he perdonát,
perque ja veus tú que, l' home,
que, sabent bé lo que fá,
hagués fét lo que ara ells feyan
á n' aquest pobret...
- ESTEVE ¡Oh y tal!
- ALBERT Fòra tení unas entrayas
que ni de tigre.
- ESTEVE (Endavant)
- ALBERT ¿Y bé? ¿Y ja heu vist á la Scinta?
- ESTEVE Encara no.
- ALBERT Ja vindrá.
¿Y aquest minyó?
- (*Tocant jovialment la espatlla á Gabriel que fins ara ha estat absolutament abstret, ab lo front apoyát sobre una mà, y deixánt compendrer que 'l domina una idea ficsa.*)
- GABRIEL ¿Cóm?
- ESTEVE Potsé ara
pensa en la lluna y el mar.
No 'n fassis cas; ell somia
fins qu' in lo veus caminant.
- ALBERT ¿Es fantasiós? Ja m' agrada
també ho só una mica.
- ESTEVE ¡Oy dá!
¿També?

ALBERT

Sí.

ESTEVE

Donchs ja se 't queda,
que no té 'l treus d' aquí may.

ALBERT

Y tant de bo que la broma
fós, Esteve, veritat.

Aquí, entre quatre montanyas,
tenim aquest gran casal,
y sols aquí, ab la Scinteta.
vivim tranquils é ignoráts.

Aixís es, que, si may passa
un bon amich, com será
aquets minyó, desde 'l dia
que tú mos l' has presentát,
lo que 's la alegría nostra
ningú ho pot imaginar.

Aquí no es com á marina
y no hi ha comoditats;
pero hi ha boscos y cassa,
perdius y cunills en gran,
fonts aprop, si vos plau l' aigua,
y si ví, ví de trent' anys.

No arriba aquí 'l terratremol
que con mou á las ciutats.

Cada festa balls á plassa,
farandolas sempre en gran.

Y si després d' una vida
regalada, que us ha dat
lo perfum de ginesteras
y violas, per respirar,
l' aigua del riu cristallina
per beguda y per mirall,
las ombres de la verneda
per quant fá sol reposar,
y 'ls aucells d' entre 'l fullatge
per regalarte ab dóls cant,
vé la mort y un dia us crida,
perque aixís á Deu li plau,
majestuòs, si es la nit fosca,

si es nit serena, estrellat,
vius ja tant alt, que, cuant moris,
tens lo cel no mes que á un pas.

ESTEVE Por ço á mí no 'm convè estarhi:
perque, com jo haig d' aná á baix,
tant com mes amunt m' enfilí,
mès després tinch de baixar.

ALBERT ¡Ja, ja, ja, ja! Y tè agudesas.

GABRIEL ¡Ell no ha cregut en res may!

ALBERT Vès tú ab ells dos y acompanyals
hont hi ha un bocí preparat.
Després veuréu á la Scinta,
y, si estéu afadigats,
aquets són los vostres quartos.

ESTEVE Anemhi donchs.

GABRIEL (*Aixecantse de mala gana.*) Passa avant.

ESTEVE Fins á després. (*Se 'n van guiats per Joan.*)

GABRIEL (*Encaixant.*) A la vista.

ALBERT Semblan dos minyons com cal.

ESCENA XIII

ALBERT, MOSSEN JOSEPH

JOSEPH ¿Y donchs, Albert, qué portém?

ALBERT Així així... ¿Y vosté?... ¿Qué porta?

JOSEPH Porto que tanco la porta
y si 't vè bè, parlarém. (*Ho fa y s'cuhen.*)
Per fé algunas diligencias
nos quedem avuy aquí,
y ja que 'm quedo á dormí
vull deixar bonas ausencias.

ALBERT Vosté dirá.

JOSEPH Donchs per parts:
La primera es la sorpresa
de véurer que la tristesa

tè aquestos llochs com baluarts,
y que no la treu d' aquí,
per mès que fá, l' alegría.

ALBERT Mossen Joseph, jo voldria
que vostè no fòs així;
pero ja qu' ho es y vol
entelar l' aigua serena,
movent lo llot y l' arena,
per si entre aixó hi ha 'l consol,
li dirè que sempre així
lo mèu cor plora y s' inquieta,
perque estimo á la Scinteta
y ella no m' estima á mí.

JOSEPH Esplicat.

ALBERT Quant van vení
aquí, las duas germanas,
eran duas flors ufanas,
iguals d' hermosas per mí.
Pero... no sè... la Scinteta...
me ficsava ab mes dulsura,
m' arrancava mes ternura,
me semblava mes discreta,
y... tant me vá enamorar,
que al fí li vaig dir un día,
que jo 'l sèu amor volia...

JOSEPH ¿Y?...

ALBERT ¡Qué no... 'm vá contestar!
¡No! Que al fí n' hauria mort
tota la esperansa meva,
si en l' altra germana seva,
no l' haguès vista 'l méu cor.
No 'm vaig voler esposar
com ab ella, la familia
vá parlá ans, y la Cecilia
al fí 'l séu «sí» 'm vá donar...
En aixó, sap com y quant
vá morir, la pena meva
feume olvidar ab la seva,

la Scinteta aquí plorant,
y mort per mí aquell amor,
que 'm feu olvidar lo d'ella,
torná per ma negra estrella
á regná 'l séu en mon cor,
perque en va sobre un joncar
una roca 'ls jonchs aplana,
si un dia 's treu, mes ufana
la joncada 's torna á alsar.
Li vaig dir.—Va dir que no;
de genolls vaig suplicarli;
¡Que no!... Tant vaig demanarli,
que al fi admeté ma passió,
y, tal volta ab poch valor
per no ferme mes agravis,
me va dá un sí del sèus llabis,
¡pero no un sí del sèu cor!
Llavors vosté 'ns vá casar,
y, desde que de la ermita
vam sortir, ni es necessita
lo que ha passat explicar.
May un somris en sos llabis.
Sempre aprop mèu freda y trista.
May l'alegría á ma vista.
Sempre 'l mèu cor ple d' agravis.
En tot pena y desengany,
en res amor ni ventura
en tot dolor y amargura,
en res dolsíssim afany.
¡Y aixís, quant vaig á plorar
sobre una tomba gelada,
ma esperança desfullada
damunt la herba d' un fossar,
ploro ma ditxa perduda,
y un amor sens esperança,
y una vida sens bonansa,
y un mar irat que may muda...
y ploro, cuant allí arriba

- lo mèu cor que 's desconhorta,
lo recort víu de la morta
y l' amor mort de la viva!
- JOSEPH ¡Oh! Si... Ara veig tot l' error.
Ella un «no» 't vá dá aquell dia:
lo tèu amor no debia
forsá allavors lo sèu cor.
Mes, veurás, hi ha, per fortuna,
dos amors en la existencia:
L' un pur, que, com una essencia,
ix del cor per un ó una.
L' altre arrancat, per qui 'l vol,
d' en mica en mica y ab pausa
per l' admiraciò que causa
ab prendas que ell tenir sol,
y ara, aquest amor segòn,
que, si un dia tèu pot ser,
val tant ó mes que 'l primer,
tè 'l guarda encara aquí 'l món.
- ALBERT ¡Oh! Ho crech, y ho tinch per consol,
perque... pare, ja duptava
y potser fins sospitava... (Malicia.)
- JOSEPH ¡Qué has dit ara!
- ALBERT Re. (Refusant la idea.)
- JOSEPH Així 's vol.
- Y creu ab tanta certesa
que es de la puresa imatje,
com que es aquest cortinatje
del color de la puresa.
- ALBERT ¡Oh! Si, si... Mossen Joseph.
lo comprench y li aprecio. (Encaixant.)
- JOSEPH ¿Y hem creus?
- ALBERT Y en vosté confio.
- JOSEPH ¿Y s' han tret los corcs del cep? (Intent.)
- ALBERT ¡S' han tret, y, un cop convençut,
ja veurá com l' Albert gosa!
- JOSEPH ¡Calma del cor... pau ditxosa...
si aquí retornas, salut!

ESCENA XIV

Los mateixos, BENET que porta un fanalet encés

- ALBERT ¿Benet, ahont vás?
- BENET ¡Oh! Acompanyó,
á n' aquell senyò á cal Pau
y diu que 'm daré 'ls dos cuartos.
- ALBERT ¿Y has deixat la nena allá?
- BENET ¡Oh! La mestresa la bressa.
- JOSEPH ¡Ah!
- ALBERT Ja ho trobava jo estrany.
- JOSEPH ¿Veus? Vetaquí lo que deyan
de semblá ó de no semblar.
Aquest cocí de la Scinta,
quant l' he vist, no m' ha agradat.
- ALBERT Y bè... ¿véu? Aprensions sevas.
Per mí es un xicot com cal.
- JOSEPH Pero, anant á un' altra cosa,
ja que d' aixó segú estás.
¿Per qué he vist al senyor jutje
aquí quant hi arribát?
- ALBERT ¡Ah! ¿Ha vingút?
- JOSEPH ¡Bah! Y un bon rato
que aquí t' ha estát esperant.
- ALBERT Ha vingut per una cosa,
que encara no li he dit may,
y que 'm dóna tanta pena,
ó mes, que 'l que li he contát.
- JOSEPH ¿Qué dius ara?
- ALBERT (*En secret.*) Si... que 'm roban...
Tinch un lladre á casa.
- JOSEPH (*Després de asombro, y resolt.*) ¡Cá!
- ALBERT Tan cert com que sòm aquí ara.
- JOSEPH ¿Mes tú ho has vist ja ben clar?
- ALBERT Havia dut deu mil lliuras

á la calaixera gran
quan un dia, vaig, y hem trobo
que n' hi faltan mil de pas.

JOSEPH ¡Jesus María!

(*Persignantse.*)

ALBERT

Llavoras. ..

pensant que m' havia errát
quan ja veu que es impossible,
'sent per quantitat tan gran,
vaig callar, quan torno un dia
y en faltan mil més.

JOSEPH

¡Ay, ay!

ALBERT

Llavors, de la calaixera,
ho duch á l' armari gran,
mentres penso buscá 'l medi
per podé al lladre trovar;
deixo la clau ben segura
per saber cert que olvidat
jo no puch en lloch deixarla,
y ahí, quan torno á contar,
veig que altre cop mil n' han presas
lo cor umplintme d' esglay.

JOSEPH

¡Ay! ¡Válgam la Verge santa!

ALBERT

Ja sap lo mèu natural,
que per res del món voldria
perdre ni á qui m' ha robat..
¡Mes pateixo jo sabentho
que no pateix ell que ho fá!
No n' he dit res á la Scinta,
per no posá en ansietát,
y, volent portarho ab calma,
y sens fé á ningú cap mal,
feya vení al senyor jutje,
valentme de la amistat,
per véurer si conuinavam
lo podé 'l lladre trovar,
sens que hi entrés la justícia
y portantho ben callát.

JOSEPH

Aixó es lo que jo pensava..

ALBERT Ahi ho vaig torná á mirar.

JOSEPH ¿Y en faltan mil més?

ALBERT No encara:

pero está tot preparát
sens dupte pera robarlas;
ja 'l paquet es fét apart
y estich ben segur, que 'l dia
que jo me 'n torni á cassar
me las roba altra vegada.

JOSEPH Donchs no y deixemho acabát.

ALBERT ¿Pero y vosté sap un medi?

JOSEPH No pot ser més natural.

Com creus tú bé, ell espera
que te 'n vagis á cassar
per ferho bé á la segura.
Corrent: donchs dius que te 'n vas;
en lloch d' anarten, t' apostas
tenintme á mí al téu costat,
vé á obrir l' armari, l' agafas,
lo treus de casa al instant,
y no sap ningú, per pérdrel,
de que vé ni 'l qu' ha passat.

ALBERT Tant ben combinat ho trovo
que en planta ho vaig á posar.

JOSEPH ¿No ho sap pas ningú de casa?

ALBERT Sols lo masover de baix.

JOSEPH ¿Veus? ja es mal fét.

ALBERT També ho penso;

pero ja sap que es callát.

JOSEPH Corrent donchs... comensém ara
deixantho tot al aguát.

¡No dirne re á la Scinteta!

ALBERT No.

JOSEPH 'S podria trastornar.

Calla, y demá, quant se llevi,
li dius, un cop arreglát.

ESCENA XV

MOSSEN JOSEPH, ALBERT, FELIP, JOAN y MOSSOS

- FELIP Nostramo.
ALBERT ¿Qu' hi ha Felip-Neri?
FELIP Jo sò aquí y no hi sò.
ALBERT Endavant.
JOSEPH Que entrin. (*A Albert per ells.*)
ALBERT Entréu.
JOSEPH Y ells dirán.
FELIP Y prou greu que 'm sap lo serhi.
JOSEPH Y haurás de parlar mes clar
 si de res vols enterarlo.
FELIP ¡A fé que si jo no hi parlo!
ALBERT Vejam si vols acabar.
FELIP En Joan fa poch que m' ha dit,
 cridantnos junts y en secret,
 que passa aquí casa un fet
 que m' ha deixát aturdit.
JOSEPH (Lo secret del admetlló. (*A Albert.*)
 ¿Veus com ho he dit? Jo ja ho veyá.)
ALBERT (Y tan callát que jo 'l creya.)
FELIP Jo, prudent, ho sò y no ho sò.
 Sò prudent... ¡Pero si 'm tocan
 l' honor!...
- JOSEPH (¡Ay, ay quins treballs!)
FELIP Me poso com los cavalls
 que, en perdent lo fré, 's desbocan.
 Ab aixó, sabent que aquí
 li han faltát ara diners,
 havém volgút sè els primers,
 y junts li venim á dí
 que volém sè escurcullats,

qu' ens ha de mirar las caixas...

¡Au! Comenséu per las faixas.

(Y, á l' ordre d' ell, tots los mossos se comensan á desfer las faixas, com ell fá.)

ALBERT Surtiu d' aquí tots plegats.

FELIP Nos en anirém després de saber...

ALBERT Fins á ordre nova.

FELIP Es que, un hom, roba y no roba, mentre 'l lladre no 's sap qui es.

JOSEPH (¡Pobre home!)

ALBERT Us dich que calléu y cuidado á torná aquí. (Ells se 'n van.)

JOSEPH (Aixó no pot quedá així.) (A Albert.)

ALBERT (¡Donchs com ho arregla?)

JOSEPH (A n' ells que tornan.) Veuréu.

Lo cert de lo que ha passát es que realment lo dinè ha faltat.

FELIP ¡Ah! (Dihentsho ab los altres.)

JOSEPH Pero bè ..

Ha faltat y no ha faltat.

FELIP ¿Véu? Com lo que 'm passa á mí.

JOSEPH Ha faltat; pero va esser un olvit, anant depressa, d' un pago que 's vá fè ahí.

JOAN (¡Úf! No ho creguis.)

FELIP (Jo 't diré; 's pot creure y no 's pot creurer.) Vagis esplicant... á véurer.

JOSEPH Res que vá dá aquest dinè sens habersen recordát, quant torna veu que li falta, y, sense pensar, s' ecsalta creyent que algú li ha robát.

FELIP (No ho crech.) (Ap. al altre)

JOAN (Ni jo.)

FELIP (Posantse la faixa.) Si es així... (Tots ho fan.)

- JOSEPH Ara jo n' hi fèt memoria
y á n' aquí teniu la historia
de tot lo robod' ahí. *(Pansa.)*
- FELIP *(Farém lo que hem convingut.) Ap. als mossos.*
Re... donchs, nostramo, perdoni.
- ALBERT Y recordéu que 'l que enrahoni
res del que 'm dit...
- FELIP ¡Oh!
- JOSEPH Y quietút.
- FELIP Mòlt bè diu.
- JOSEPH Donchs á dormí
y créurer sempre.
- ALBERT ¡Y á véurer!
- FELIP *(Hem de créare y no hem de créurer.*
Veniu abaix tots ab mí.)
(Se 'n van tots los mossos.)
- JOSEPH ¿Veus, home? Una mentideta,
sense fer mal á ningú,
y está arreglát.
- ALBERT Ben segú.
- JOSEPH Vaig á dí aixó á la Scinteta. *(Se 'n vá.)*
- JOSEPH Sí, sí... avuy s' ha de arreglar.
¡Un lladre aquí! ¡Ave Maria!
Si nó poguès, fins un dia
los podria assésinar. *(Se 'n vá.)*

ESCENA XVI

GABRIEL, ESTEVE y BENET, ab lo fanal, guiantlos.

- GABRIEL ¡Encara no! *(Buscant per tot, impacient.)*
- ESTEVE Ja hem dat fondo.
Ja te 'n pots endú 'l fanal.
- BENET ¡Oh! M' heu de doná 'ls dos quartos.
- GABRIEL ¡Y donalshi!
- ESTEVE ¡No 'ls vull dar!
- GABRIEL Si no fòs que sols duch plata

ja 'ls hí hauria jo donát.
¡Quin gust tens en que pateixi!

ESTEVE Es que no 'ls hí vull donar
no mes perque me 'ls demana.

BENET ¡Donchs perque m' ho deyan!

ESTEVE ¡Au!

(*Va á pegarli y Benet fuig corrents.*)

GABRIEL ¡Vaja, home! (Detenintlo.)

ESTEVE Si no 'm deturas

ja havia menjat prou pá.

GABRIEL ¡Quin mal cor tens!

¡Y fuig home!

¡No estich ja prou amohinat
ab lo que m' ha passat ara,
que encare en vè á entrabancar
ab los ditxosos dos quartos!

GABRIEL ¡Vetaquí l' haver jugat!

ESTEVE ¡Y qui se 'n está! M' arribo

á n' al café, pujo á dalt,
Veig uns quants heréus que jugan...

GABRIEL Y per tot quant has portat.

ESTEVE Y quedo empenyát encara
per cuarenta unsas de pas.

GABRIEL ¡Oh! ¡Quina vida es la teva!

ESTEVE ¡Oh! Com m' haig de revenjar.
¡Sapiguès ahont es la Scinta!...

GABRIEL ¡Y jo, aquí, que mentrestant
no la puch veure, y sufreixo
lo que sols jo y el cel sap!

ESTEVE Ja la veurás... no m' amohini.
Deixamhi primer parlar.

GABRIEL ¡Crech que ara vé!

ESTEVE Donchs á dintre.

GABRIEL Mes si jo...

ESTEVE ¡A dintre, pesát!

GABRIEL ¡Dèu mèu! ¡Y quina impaciencia! (Se 'n vá.)

ESTEVE ¡Ditxosos ennamoráts!

ESCENA XVII

ESTEVE, SCINTA.

SCINTA ;Dèu mèu! ¡L' Albert fora casa
tota la nit y quedant
jo aquí casa ab ells dos sola!
¡Verje dels desamparats!
¡Si vegés l' Esteve!... Guieume...
¡Dèu mèu! ¡Volgueume salvar!

ESTEVE Scinteta. (*Adelantantse cinicament.*)

SCINTA ;Ah! ¿Tú?

ESTEVE ¿Qué volias?

SCINTA ;Qué has fét! ;Qué has fét desgraciat!
¡Portarlo á n' ell aquí casa!
¡Tens cor de hiena!

ESTEVE ;Endevant!

SCINTA ;Portarlo aquí, quan sabias!...

ESTEVE ¿Vols que ara 'l fassi marxar
sense ni veurent' siquiera?

SCINTA ;Si! (*Crit de l' ànima.*)

ESTEVE Donchs dòm lo que ja saps
que 't demano fá tres cartas,
y se 'n vá de aquí al instant.

SCINTA ;Impossible! No. (*Horror.*)

ESTEVE ;Impossible!

SCINTA Ja t' ho vaig dir: S' ha acabat.

ESTEVE ;Y per co he vingut d' América!
¡Y per ço he crusat la mar!
¡Per sentirme á dí:—¡Impossible!
¿Es dir que ja has olvidat
que ab aixó? (*Treu un collaret de perlas.*)

SCINTA ;Oh!

ESTEVE ;Ah! ¡Aquestas perlas!

SCINTA ;Oh!

ESTEVE Sòn lo mèu talisman.

- SCINTA ¿Y hem promets que de seguida
ell d' aquí té de marxar?
- ESTEVE Aixó t' ho he dit ja allavoras
y jo no 'm desdeixo may.
- SCINTA Entés doncas... demá... vina.
- ESTEVE Ho necessito al instant.
- SCINTA ¡Déu méu! *(Agoviada.)*
- ESTEVE Bé... ¿Quin' hora es ara?
(Dos quarts. Ells diu que á n' al cau
á las déu en punt hi tornan.)
A las déu seré aquí baix.
- SCINTA ¡Bé!
- ESTEVE A sóta de la finestra.
- SCINTA Jo ho tiraré embolicát.
- ESTEVE Jo remouré la morera
que arriba aquí, per senyal.
- SCINTA ¡Treu ara á n' ell!
- ESTEVE Desseguida.
(que prou me deurá costar.)
ab aixó...
- SCINTA No faré falta.
- ESTEVE A las déu en punt... á baix. *(Se 'n va.)*
- SCINTA ¡Oh! ¡Quanta fé 's necessita
per créurer en ta bondat!
¡Pares honráts de familia
que van á crusar lo mar;
quan, pe 'ls fills de sas entranyas,
buscan la ditxa ab afany,
trovan en ell una tomba
oberta pe 'l temporal!...
¡Quan sers com aquest lo crusan
está llís com un cristal!
(Se 'n va emportantsent lo llum.)

ESCENA XVIII

MOSSEN JOSEPH, ALBERT.

- ALBERT ; Mossen Joseph! (*Apareixent ab llum.*)
JOSEPH (*Pe 'l cantó oposat.*) ; Hola! ¿Ets tú?
Apaga 'l llum perquè encara
no 't vegès pe 'l pany. ¡Ah! Ara.
(*Perque, apagant los llums, han quedat á las foscas fins
que s' en van.*)
¿Y no t' han vist pas?
ALBERT Ningú.
JOSEPH ¿Y vol dir que 's creu tothom
que et; á dormí al mas?
ALBERT Bè ho penso.
¿Y ella?
JOSEPH Ja al llit. (*Mirant pe 'l pany.*)
ALBERT Donchs comenso.
JOSEPH Vejam aixó com heu nom.
(*Després de aixó, palpant la paret, trovan cada hu la seva
porta y desapareixen.*)
¿Ja tens la llanterna sòrda?
ALBERT Tot es á n' al quarto méu.
JOSEPH Ara que 'ns ajudi Déu.
que del bo sempre 's recorda. (*Se 'n van*)

ESCENA XIX

FELIP, JOAN. mosos.

(*Apareix á la porta de la escala lo primer ab manta y un
fanal amagat; primer observa ben bé á las foscas si
hi ha algú; després ho mira ab lo fanal, sens mou-
rers may del seu lloch, y quan se n' ha ben cerciorat,*

s' aboca al ull de la escala y ja un xinlet imperceptible que fa apareixer á Joan preparát com ell, sis ó set mossos ab mantas y fanals amagats com ells dos, y, sens entrar per res á la sala, ja van pujant escala amunt pe 'l tram que figura que vá al pis de sobre y s' assentan pe 'ls grahons.)

JOAN Sempre 'l fanal amagát.

FELIP ¡Ah! Sí. Que no 'ns descubrisen;
ara entra, y, per si 'ns sentissen,
fem véurer que ja hem barrat.

(Y entrant ell y Joan fan tots los sorolls en la porta de la escala igual que si la tanquessen y barressen; mes, després d' haverlos fet, la tornan á deixar oberta com abans.)

FELIP ¿Veus l' armari? *(Tot baix y misteriós.)*

JOAN Si.

FELIP Es aquell.

Ab aixó, 'l que vé á robar,
per forsa aquí té de entrar.

JOAN ¿Mes per hont?

FELIP Nos ho dirá ell.

Per ço ara havem de fer veurer,
que aném com sempre á dormí
cap á baix, passant per 'qui,
y, mentre ell ho pugui créurer
anem á voltar tots dos,
torném á surti á la escala,
y, tant bon punt entri...

JOAN ¡Ala!

FELIP ¿Qué? *(Se 'n van; las deu...)*

JOAN Sento un remor confós.

ESCENA XX

SCINTA, ALBERT, MOSSEN JOSEPH, FELIP, JOAN, y los mossos
per l'ordre marcat, y quant ho indiquin los versos.

SCINTA Las déu... ¡Com me bat lo cor!... (Entrant.)
Jo he sentit que ells dos barravan
y que després se n' anavan...

(La morera es sachsejada y cauhen fullas secas á la escena.)
La senya ja... ¡Ay!... Si... ¡Valor!

(Vá á mirar al quarto de Mossen Joseph y un altre.)
Tothom dorm... ¡Quant tá que jo
no tinch ditxa tan ansiada!

(Sachsejan mes violentament la morera y cauhen mes
fullas.)

¡Ah! Així es com n' has esfullada,
fulla á fulla, ma il·lusiò.

Més ja es la senya segòna...

Si... Acabem.

(Se treu nna clan y vá ab precaució cap al armari; a l mateix temps surt Albert pe 'l seu quarto y també ab precaució, vá cap á n' ella, y, Mossen Joseph, sortint del seu, fá lo mateix, fins que, quan ella ha passat del tros que ocupa la porta de la escala, apareixen, pujant de baix, Felip y Joan; Felip crida ab precaució á tots los que están assentats per la escala, que, com per amagarsel millor, ensenyan un moment tots los fanals encesos, tornanillos á amagar, y baixan ab precaució detrás dels dos, que 'ls guian també cap al armari.)

ALBERT

¡Infame!

SCINTA

¡Ah!

(Crit d'horror y forseja violentament perque, havent conegut la veu d' Albert, no vol que la conegui.)

ALBERT ¡Vil!

SCINTA ¡No!

(*Eu aquest moment arriba al armari Mossen Joseph, Albert aplica la llanterna sorda a Scinta, y, regoneixent-la, fan un crit d'horror y cau la llanterna, tornant a quedar fosca la escena.*)

LOS DOS ¡Oh!

ALBERT (¡La Scinta!)

(*Felip que ven la escena fosca; crida en als seus.*)

FELIP ¡Vá!

(*Y tots treuen los fanals volent conèixer a Scinta; mes, Albert, aixis que ho ven, ràpid, destá la cortina del pom y tapa a Scinta, amparantla, y quedant ella cubierta enterament.*)

ALBERT ¡Oh!

FELIP ¡Allí! (Indicant, als seus la cortina.)

ALBERT ¿Y qué vols? (Crenat de braços.)

FELIP ¡Jo!

(*Retrocedint espantat ell y los seus.*)

ALBERT ¿Qui us dona

permis per entrar així,
ab los fanals?

FELIP ¡Jo!

ALBERT ¡Apagueulos!

(*Tots van a apagarlos, obrintlos, mes, de repent, se repensa Felip, y avantsant ab los seus cap a la cortina, diu:*)

FELIP ¡Es qué! nosaltres...

(*Albert los conté, y, ab la mirada y seguintlos, los va empenyent cada vegada mes cap a la porta. Mentrestant, Mossen Joseph, com tement que algú d'ells s'atrevis a aixecar la cortina, la guarda agasantla per un panx, y, Albert diu:*)

ALBERT ¡Trayeulos!

FELIP ¡Pero!...

ALBERT ¡Tots fora d'aquí!

(*Se'n van, retrocedint pausadament y obligats per la mirada d'Albert, que, quant ja 'ls ven al llindar de la*

porta, los deixa y vá á assentarse abatut en una cadira de primer terme.)

JOAN (¿Y donchs?) (Ja al desaparèixer.)

FELIP (¡Psit! Ja la he sorpresa.)

(Y desapareixen, baixant tots apoch apoch la escala, en lo moment en que, la morera, sachssejada mes fortament que may, umple la escena de fullas, lo qual espanta á Albert y á Mossen Joseph, que, aixis que ha cregut que 'ls mosses eran fora ha comensat á aixecar los panys de la cortina y los torna á deixar anar sorprés.)

ALBERT ¡Qué es!

JOSEPH ¿Qué?

ALBERT (Veyent l'arbre.) Re. . 'l vent de marina.

(Joseph, tranquilisat per la resposta de Albert, aixeca la cortina que cubreix á Sciuta, y, responent á sa idea, diu:)

JOSEPH ¡Oh! La salva la cortina del color de la puresa. (Per la cortina.)

(Ja va aixecant per graus, y, al aparèixer, darrera, Sciuta desmayada, cau lo telò.)

FI DEL PRIMER ACTE.

ACTE SEGON

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

ESTEVE, MOSSEN JOSEPH, ORIOL, BENET y aviat GABRIEL, Los dos primers assentats á la esquerra: Oriol bressant la criatura, y, Benet, mirantla extasiat.

JOSEPH Pero, trencant conversa y, anant á un altra cosa...
¿Que tal? ¿Li proba 'l poble? ¿S' hi diverteix bas-
(tant?)

ESTEVE ¡Y doncas! Ja ho veu sempre; jo fresch com una
(rosa.)

JOSEPH Aquesta nit passada... (Sí. Anemlo voltejant.)

ESTEVE Hem retirat á altr' hora; com que allá al café 's
(juga.)

JOSEPH Sols per entretenirse.

ESTEVE (*Observantlo ficsament.*) Si... al solo y al jaquet.

JOSEPH (No sab res del que passa.)

ESTEVE (No hi ha qui millor puga
dirme lo d' ahí vespre.)

JOSEPH (¡Oh! Ell guarda algun secret.)

ESTEVE Sino que, no fa gaire, m' han dat una sorpresa;
á veurer la Scinteta dos ó tres cops hi entrat,
y sempre que descansa contesta la Teresa.

- JOSEPH Crech que no está prou bona.
ESTEVE (*¡Que déu haver passat!*)
GABRIEL Que Dèu hi siga. (*Entre y seu trist.*)
ESTEVE ¡Hola!
JOSEPH ¡Servirlo.
BENET (*Barallantse ab Oriol per bressar.*) ¡Oh!
JOSEPH (*Renyantlos*) ¡Poca bulla!
¿Qué tal? ¿Li agrada 'l poble? (*A Gabriel*)
GABRIEL. No 'm cansa sols per xo.
JOSEPH. ¡Oh! ¡Encara!... Si 'l vegessen quant hi ha to-
ta la fulla.
ESTEVE ¡Pero ell ja hi veu rosada y el sol y... (*Bur-
lantzen.*)
JOSEPH ¡Ah! ¡Be!... Aixó es bo.
¿Es dir que es un xich poeta? També ho só jo, y m'
(agrada.)
ESTEVE Vegin donchs si s'avenen y póden fer ventalls.
GABRIEL No 'l cregui; no só poeta; mes quant, trencant
(l' albada.
la serra el sol tramonta, deixant los séus cristalls,
y veig com la rosada vá brillejant per l' erba,
y sento, dins l' arbreda, com cantan los aucells,
rosada, aucells y arbreda, y, quant lo sol conserva,
sento que 'm diuhen llévat, y hem llevo y vaig ab
(ells.
JOSEPH ¡Oh! (Vaja... es un cor noble.)
ESTEVE Y bé... 'l que són las cosas
Jo ho veig tot al contrari y hem surt tot diferent.
Lo sol que, quan s' aixeca, veu ell tot d' or y rosas...
jo 'l veig que tot m' enliuerna y 'l trovo massa ar-
(dent.
Las xarxas de rosada, que ell veu fétas de perlas,
jo veig que es l' erba humida que fa malbé 'l calsat;
y á mí, cantant, me diuhen sempre verdums y mierlas:
—Titi titi:—Jeu tonto, y estigas acotxát.
JOSEPH Donchs jo, vivint ahon saben, darrera de la ermita
tinch una galeria que surt á un terradet;
cubert, per una parra, no hi entra 'l sol de día,

y, sòta de una parra, hi ha taula y un banquet.
Allí, jo, cada día, aixís que 'l sol s' inquieta,
m' hi prenc lo chocolate, sobre 'l banquet sentat.
Lo mèu platet de figas, la meva torradeta,
y el mèu got d' aigua fresca, regalimant glassát,
Y quant, tot bevent l' aigua, pe 'l fondo del got miro
á dintre del sèu cercol, paisatge tant estens
de prompte lo got deixo, mirant al cel, suspiro,
y dich que es, Catalunya, bell paradís inmens.
Lo sol, brillant, no deixa de ferne sa carrera,
y, el món, marxant que ensenya sas robas á n' al sol,
li ensenya una mostreta d' endiana forastera,
que ab sas floretas blancas li fá un camp de fayol.
Mes, com dihentli:—Tria,—per ensenyar mes mos-

(tras,

d' aixó no s' acontenta, y estèn, aprop d' allí;
O bé 'l bellut de l' erba, ó bé las sedas nostras
de vert satí, ab rosellas del tó mes carmesí.
En tant, obrintse portas de casas y masías,
lo sèu jornal comensa l' atrafegát pagés,
aquí uns quants que xarcolan, que es feyna de
(pochs días,

allá dos bous que llauran, com si no fessin res.

*Segons la temporada, ó brem ni ó sols sègan.

*segons la temporada, los formiguers cremant.

*Lo cert es que may paran, treballan, no sossegan.

*y lo soroll, y el móurers, no para un sol instant.

Aquí se sent un tiro d' un cassador que cassa,

allí entre rocas peta la fona d' un pastor.

Allá se sent la esquella d' aquell remat que passa,

y el (rutxque) que li crida lo rabadá, ab amor,

Llavors s' ou la campana y, s' obran mes casetas,

per tot caputxas blancas ne van apareixent;

es que ja á missa tocan, y á missa las ninetas

y los minyons del poble, se 'n van tots diligents.

Aixís en Catalunya tenim las matinadas;

així 'l dematí s' alsa, pe 'l llarch^o del Llobregat,

y jo sòta la parra, sucada tras sucada,
me 'l miro cada día, com un reyet, sentat. (*Se'n va*).

ESCENA II

Los mateixos, menos MOSSEN JOSEPH

GABRIEL Si ara aquets no 'ns fessen nosa... (*Pe 'ls nors.*)

ESTEVE ¡Y no ho deyas!

GABRIEL Com jo creya...

ESTEVE ¡Vetaqui perque jo veya!...

Noys... (*Los dos s'alsan y van cap á n' ell*)

BENET ¡Oh!

ESTEVE Psit... á fè una cosa.

Esteve 's tren la bòssa, y, trayentne una moneda din)

Tú vols bressar la Arciseta

y aquest també vol bressá...

¿Vols cara ó creu?

BENET Creu.

ESTEVE (*Tirant la moneda*) Donchs vá.

BENET ¡Creu! ¡Oh! Hi guanyat.

ESTEVE Tú l' has treta.

(*Oriol se 'n ha tornat á bressar.*)

BENET ¡Oh! ¿Veuh? ¡oh!...

ESTEVE T' ho arreglarè

ben bè, al menos per un hora.

Tú, perque has perdut, á fora;

y tu que has guanyat... també.

(*Trayentlos per las orellas, á lo qual se resisteixen.*)

BENET ¡Oh!

ESTEVE ¡Fora!

BENET ¡Oh! Es que...

ESTEVE ¡Fora dich!

(*Oriol se pot escapar y fuig correns pe'l fondo.*)

BENET Jo vull bressar la petita.

ESTEVE Ja dorm bé y no ho necessita.

BENET ¡Oh!

ESTEVE Allá .. y... si tornas... repich.
(*Clatelladas y dantli una empenta lo treu.*)

ESTEVE Mentre 'ls treguém tot es hu.

GABRIEL Y... ¿Qué fem?

ESTEVE ¡Qué fem!

GABRIEL ¿Qué fem?

Dos días ha que aquí 'ns estem
y jo no he vist á ningú.

(*Benet entra de puntetas, vá al bressol de la noya: sens
que ells dos se 'n adonin, y s' amaga darrera de la
capsalera.*)

Vols aixó y no es prou encara,
sino que de lo promés
no compleixes ni fas res,
quant no veig...

ESTEVE La veurás ara.

GABRIEL ¡Oh! Es que tú no pots pensar
la impaciencia ab que jo espero,
per calmá 'l mèu desespero,
lo poderli aquí parlar.

Vull véurer si t'è valor
per no caure aquí esglayada
quant jo li diga:—¡Malvada!

¿Qué has fet?... ¿Qué has fet del mèu cor?

ESTEVE Ja veig ahont vas á parar:
Tú 't trovas que sents lo vent
y no saps de quin torrent.
Jo t' ho faré averiguar.

GABRIEL ¿Mès quinas armas tens tú
perque aixís en tot cedeixi?

ESTEVE Ab una perla que 'n deixí (*Mostrant lo collarct.*)
Jo en logro mès que ningú.

GABRIEL ¡Un collarct!

ESTEVE Y si 's vol
un' arma mòlt mès segura
la nena...

(*Benctallarga'l coll ab gran interés, y Esteve segucix dihent:*)

Aquesta criatura
que veus dormint al bressol.

BENET ¡Oh! ¡Oh!

ESTEVE ¿Qué?

(*Girantse tots dos; mes com, Benet, espantantse, se ha tornat a amagar, al girarse ells no veuen a ningú.*)

GABRIEL No.

ESTEVE ¡Bo! Jo 'm creya
que ara en Benet mos sentia.

GABRIEL Jo també.

ESTEVE Y no hi es.

GABRIEL Seria
potser que 'l eco 'ns ho feya.
¿Què decidim?

ESTEVE Lo que he dit.
Tú, á baix al pati amagát,
no 't mous, fins á sé cridát
per lo que aquí haurás sentit.
Jo desde allí 'ls espiaré
tot lo que en la sala 's digui...

GABRIEL ¿Y quant tot espiát estigui?...
ESTEVE Surtim y á fé 'l que 'm de fé.
(*Se 'n van Gabriel pe 'l joro y Esteve al séu quarto.*)

ESCENA III

BENET, ORIOL.

BENET ¡O! ¡oh! ¡oh! No... la petita (*Escena molt baixa.*)
no me la pendran d' aquí.

ORIOL ¡Oh! Jo sòch lo séu padrí.
(*Aixerit de repent perque 's ven sol ab Benet.*)

BENET ¡Oh! Y jo la dida.

ORIOL ¿Oy tita?

BENET ¡Je, je, je!... Ara 's despertava.

ORIOL Ji, ji, ji... Ara 'ls va á aclucar. (*Misteri.*)

BENET ¡Oh! Nos la vólen robar.

- ORIOI ¿Y per qué?
- BENET ¡Oh! Perque 'n parlava.
- ORIOI (Farè véurer que ho sabia
y aixís jo la tindré allá.)
Si... jo já ho sabia ja.
- BENET Donchs portemla á la Marina;
pero la vull bressar jo.
- ORIOI Vina á bressarla á l' ermita.
- BENET Au donchs... jo duch la petita.
- ORIOI ¡Oh! No... Ara encara no.
*¿Veus? Mossen Joseph se 'n vá.
*perque ara li ha dit en Lari
*que está malalt lo vicari
*que está al poble, 'l vetllara
*avuy, y, demá 'l matí
*se 'n vá ab lo matxo á la ermita.
*Com que á mi no 'm necessita
*y ja tinch lo ruch aquí,
*y la iglesia ha de sé oberta
*demá á trench d' alba, m' ha dit
*que jo hi vagi, negra nit,
*per si la Sió no 's desperta,
*y, com que es tant apropet...
*¿Qué em fá anarh!!
- BENET ¡Oh! Milló.
- ORIOI Pero ara no 's pot.
- BENET ¿No?
- ORIOI No.
La Bel me planxa 'l roquet,
l' adroguer pesa 'ls blandons,
y la apotecariesa,
que 'ns tèn aquella alba promesa,
ara hi cus 'ls 'xallarons,
y com tot té d' está apunt,
perque jo ab lo ruch ho duga,
fins que en Pau portarmho puga
no puch anar cap amunt.
- BENET Donchs guardaré la petita.

ORIOL Guárdala sempre, y, quant jo
*ja tinga apunt tot alló
*y poguém aná á la ermita,
*vindré ab lo ruch cap aqui.
*Axís que sentis la esquella,
*fent véurer que treus á n' ella,
*per portarla allá á dormí,
*me la baixas, la lliguém,
*á la sárria ab lo bressol,
*y, si 'l senyó Albert la vol,
*que pugi allá.

BENET ;Oh!

ORIOL Quedém
en que tu no 't mous d' aquí
perque no mos la prenguesen..

BENET ;Oh oh!

ORIOL Y perque no 't treguessen
guárdala sempre d' allí.

(La primera porta, arcta.)

BENET Oriol.

(Oriol s' atura.)

ORIOL ¿Qué?

BENET ¿D' aquí?

(Ficantse al quarto y trayent lo cap.)

ORIOL Y aviát.

BENET ;Oh! Bé... ¿Pero y si sumica?

ORIOL Surts y bréssala una mica.

BENET ;Oh!

(Se 'n vá y Benet s' amaga.)

ORIOL ;Psit! A dins y amagát.

ESCENA IV

SCINTA, BENET, amagát.

(Scinta entra trista; s' assenta al costat de la taula de l' altra cantó del bressol, y diu ab resolució:)

SCINTA Si... Si... Es precís: no tinch mes esperansa

que dirli tot á n' ell... rómprer severa
ab quant ara á n' al crim, sens culpa, 'm llansa,
y, si l' infame ho mostra per venjansa,
m' aconsellará 'l cel en qui 'l bo espera.

ESCENA V

SCINTA, MOSSEN JOSEPH

JOSEPH ¿Tú aqui Scinta?
SCINTA ¿Ha vist l' Albert
després que jo?... (*Scnyala l' armari ab horror.*)
JOSEPH ¡Ah! ¿Y ara?
¿Encara hi pensas?
SCINTA ¡Oh! Encara.
l' esglay me te 'l cor cubert.
¿Qué ha dit?
JOSEPH No res.
SCINTA ¡Ah! ¡No res!
¿Perqué aixís tè d' enganyarme?
JOSEPH ¡Jol...
SCINTA Si; perque es insultarme
dirme que no s' ha sorprés.
Sorpéndrers mòlt, com vull dí,
me vè a dir que honrada 'm veyá;
y, no ferho, es que ja 'm creya
lo que sap que sò desd' ahí.
JOSEPH ¿Es dir donchs que es vriát que?...
SCINTA Sí.
JOSEPH ¡Oh! ¡Dèu méu! ¡Quin misteri!
SCINTA No puch dirnhi encara re.
Faré avuy l' últim esfors
per destruir lo que m' obliga
á que aixís criminal siga,
y, si no puch, si als horrors
d' ahí nit, veig que segueixo
esposada, com fins ara,

- n' hi diré la causa, encara
que fentho axís, delinqueixo,
JOSEPH ;Ah! Y veurás com fento axí
tornará á brillar ta estrella.
- SCINTA ;Dura mes que no 'l brill d' ella
l' estiuét de Sant Martí!
- JOSEPH Pero pot torná á brillar.
Tú del cel l' has vista cáurer...
;Qui sap ahont ha anát á ráurer!
Ans de caure 's vá apagar.
;Qui 't diu si ha caigut aquí
ó si está sols apagada
per torná á brillá enjoyada?
- SCINTA No pot tornarhi per mi.
*Per ço, quant ve ab la tardor
*la caiguda de la fulla,
*y veig com lo vent despulla
*al arbre, sech de verdor,
*y miro sas fullas grogas,
*entercas, rodant per terra,
*quant bat lo vent de la serra,
*jo dich al arbre:—No 't mogas.
*Frets y glasadas vindrán;
*pero, tot lo que vé, passa;
*lòn lo sol lo que 'l fret glassa;
*desglassát, vá gotejant,
*gotejant, s' asseca al fi...
- JOSEPH *jAh, ah! Y vè la primavera...
- SCINTA *Si; vè... y l' arbre que sec era
*torna á brotá aquí y allí,
*y es va cubrint de verdor,
*y es vá guarnint sòn brancatge,
*y es vá espessint sòn ramatge.
*y es vá enjoyant ab la flor...
- JOSEPH *Y si 'l cor l' arbre sech es...
- SCINTA *;Ah no, no, no!
- JOSEPH *L' arbre espera.
- SCINTA *jMes la meva primavera

*ja no pot tornar may mes.
*No pot ja esperar ma sort
*en plujas, sols ni rosada.
*No es una planta asecada,
*es una planta que ha mort.
Per xo, cuant l' hivern va á entrar,
y veig com las orenetas
per la cruesa del fret tretas
se 'n van á crusar lo mar,
y llisquentas, y xisclánt,
las veig volá á rrant de l' aiga
ans que 'l sol tremolòs caiga
en lo sèu llit brillejant,
jo dich, mirantlas:—Partiu.
Cubreix la neu las teuladas
ahont estavau aniuadas
Y ha umplert lo glas vostre niu.
Pero l' hivern va passant;
lo fret mimba, los brots tornan,
y los camps de vert s' adornan,
y lo sol ja es mès brillant.

JOSEPH
SCINTA

¡Ah, ah! Y al sè 'l sol així...
Tot reviu ab alegría.

L' aucell canta; hi ha mes dia,
s' obren flors aquí y allí;
goteja l' aigua per tot;
la vesprada ja no es freda;
ombreja ufana l' arbreda;
s' ha fet un ram cada brot...

JOSEPH
SCINTA

Y quant aquest temps vindrá...
¡Oh! si, si, si...

JOSEPH
SCINTA

D' allá tretas....
¡Tornarán las orenetas!...
Lo mèu goig... may tornaré.

(Se 'n vá.)

ESCENA VI

MOSSEN JOSEPH, y aviàt ALBERT

JOSEPH ¡Pobra Scinta! ¡Y com lo gel
dintre del sèu cor avansa!
¡Sort que ella te la esperansa
de que te per premi 'l cel!

ALBERT ¿Ha vist á la Scinta?

JOSEPH Si

Aquí... no fa gaire... ara...
¡Si l' has d' haver vista encara!

ALBERT ¿Y... qué ha dit?

JOSEPH ¿Qué té de dí

(Pausa.)

ALBERT Mossèn Joseph; hi ha en la vida
recels, suspitas de cosas
tan amargas y enguniosas.
que, per mes que 'l cor amida
lo dolor de que ell es presa,
per la por de que cert sia,
tant sofreix, que cambiaria
lo dupte per la certesa.

¿Perque m' ha hagut de robar?

JOSEPH Aixó en estant sosegada...

ALBERT Es que per sortdesdítxada
crech ja la causa trovar,
y vegi ara ab quin anhel
haig de esperá 'l comprobarho
quant l' etsart vé á combinarho
ab la suspita mes cruel.

JOSEPH Explicat.

ALBERT No crech que fés
un quart que al llit l' hem deixada,
quant, per si re ocorregués,
hi he tornat á entrar després;
dormía ja sossegada.

La nit lluí serena,
platejava 'l riu la lluna,
y ella, desfeta la trena,
un sonrí, amarch; de pena,
ha deixat véurer tot d' una.
Lo balcó, que obert estava,
com tots sabem, dòna al riu,
y un raig de lluna, que entrava,
ab amor il·luminava
aquell semblant sempre esquiu,
mentres, passant pe l' brancatje
del òm, que, al peu del balcó,
li dòna omba ab son ramatie,
feya brillar lo fullatje,
ja assecat per la estació
Bé sap perque dech mirar
aquest òm que 'l riu fá creixer
ab afany tan singular:
Lo méu pare 'l va plantar
lo dia que jo vaig neixer,
dessota d' ell va morir
per etsart, la meva mare;
y sóta d' ell me vá dir
un si, llansant un suspir,
la que 'l méu cor ha mort ara.
Por ço, sóta ell jo sentia
bro!la 'l plor que ara 'ls ulls mulla.
¡Era un recort que ecstia!
¡Era un arbre ¡ay! que 'm tenia
una il·lusió en cada fulla!
Jo ab amor lo contemplava,
mentres tot en calma jeya:
Lo riu, que lluny murmurava,
l' arbre, al que res agitava,
y ella, en lo llit, que sonreya.
De prompte, y ab forsa estranya,
l' arbre, s' comensa á agitar,
prop del riu, s' abat la canya,

y lo vent de la montanya
fuig del vent humit del mar.
Lo sent la Scinta, dormint,
y sonriu ab alegria,
y, mentre el vent vá venint,
que l' arbre vá desguarnint,
ella... sonriu y somia.
— ¡Vina, li diu, vent del mar!
¡Vina y digam si m' anyora!
¿Qué 'm veus per ell á besar?
Tórnali 'l bes, al tornar
ahont per mi suspira y plora.
Y el vent, com si contestés,
brunsint, mes fort responia,
y, ella, besava mólt més,
y el méu cor, com si 's desfés,
á dins del pit se 'm partia.
Y á cada bés qu' ella dava,
una fulla del óm queya,
lo vent del mar l' arrancava,
y, al arrancarla, 'm semblava
que del méu cor ¡ay! la treya.
Al últim, tot vá parar:
morí lo bes en sos llabis,
l' arbre 's deixá d' agitar,
s' allunyá lo vent del mar.
y jo, en torn, sols vegí agravis;
y, com ma ilusió, ans tant bella,
vegí l' óm sens fullas, mort,
lo cel, fósch, sens una estrella,
sens sonris lo llabi d' ella,
y sens esperansa 'l cor.
¡Llavors surto al balcó, ardent,
per doná aire á l' ardor meva;
y, al contemplar la corrent,
veig aprop d' ella, seyent,
al marí que ha dút l' Esteve! (Molt marcat.)
¡A n' en Gabriel!

JOSEPH

ALBERT

Si; la lluna

justament de nou surtia
por mostrarmel oportuna,
y, al entorn d' ell, una á una
mas esperansas destruia.
*Lo vent arremolinava
*del óm las fullas caigudas,
*ell, sens pensar, n' alcansava,
*y, com jugant, las tirava
*al riu dexantlas perdudas.
*Y el riu, que baix murmurava,
*las hi prenia al passar,
*y ell, recullintlas, n' hi dava,
*y si ell al riu las portava,
*lo riu, las duya á n' el mar.
*Llavors, lo mèu frenesí,
*dút pe 'l cor que se 'm partia,
*m' ha ecsaltát, y, com si allí,
*tot ho fés l' etsart per mí,
*mòn dol en tot comprenia.
*Las fullas, mas il-lusions;
*lo qui las roba, ell, llantsantlas;
*ma desdítxa, 'l riu portantlas,
*á n' al mar de las passions,
*y, el dir, l' aigua, murmurantlas.
*Y per sí, vista la ruina
*del mèu cor, volguès duptar,
*ben clá 'm diu ¡ay! qu' ho endevina
*que en Gabriel es de marina
*y l' ha dut lò vent del mar!

(Y desesperát queda plorant ab lo rostre entre las mans.)

JOSEPH

*¡Mòlt bé!.. ¡mòlt bè!.. endevant.
*¡Es dir donchs que no n' hi ha prou
*de véurer lo que 't con mou
*lo que ja t' está passant!...
Res... tú tens als ulls un vel
y de tot treus conseqüencias.

- ALBERT Pare; hi ha coincidències
que són avisos del cel.
- JOSEPH ¿Y voldràs potser per ço
trastornarla?
- ALBERT ¡A n' ella! ¡Ay pare!
Quedis y aquí veura eucare
si la estimo ab tot y això.
- JOSEPH ¿Vols potser?
- ALBERT En Felip-Neri,
quant vá entrá ab tots, ahí nit,
la vá véurer, y ha succehit,
que, contantho com misteri
á mólts del poble, ha contat
que havia vist que ella robava.
- JOSEPH ¡Que dius!
- ALBERT També jo ho duptava;
pero sè cert que es vritat.
En Pere, per sóta má,
fará que en Joseph Maria
deixi la masoveria,
per poderli á n' ell doná,
ja que, si al carré 's quedés
no té un pá á la post per prenda;
mes la porta de la hisenda
no la passará may més.
- JOSEPH ¡Mòlt bè... mòlt bè, noble cor!
Tant bo ets que, fins quan castigas,
á fè 'l benestar t' obliigas
d' aquell que ha comés l' error.

ESCENA VII

Los mateixos, FELIP

- FELIP ¿Nostramo?
- ALBERT Entra.
- JOSEPH Adeu siau.

(Jo á n' aquets cops no puch serhi.)
Si vè l' Oriol que no esperi. (A Felip.)

FELIP Mòlt bè.

JOSEPH Y que marxi ab en Pau. (Se 'n vá.)

ESCENA VIII

ALBERT, FELIP, BENET

(Que ha entrat já un moment y acotxa la petita.)

ALBERT ¿Estem sols?

FELIP Hi ha aquest que bressa.

ALBERT ¡Benet! (Reclant que hagi sentit lo que ha dit.)

BENET ¡Oh! No. Ara hi entrat.

ALBERT Donchs surt un xich allá fora.

BENET ¡Oh! ¡oh! ¡oh! L' haig de bressar.

ALBERT Ja serèm aquí nosaltres.

BENET ¡Oh! ¡oh! ¡oh!

ALBERT (Sech) T' he dit que aviát.

(Benet se 'n vá de mala gana per la porta indicada.)

FELIP (¡Que deurá volé esplicarme!..)

ALBERT. ¿Saps Felip que 't dich ja fa anys

que tú 't perdrás per la llengua?

Donchs lo que 't deya ha arribát.

¿Tú vas veure á la Scinteta

ahir quant vareu entrar?

FELIP ¡Jo!

ALBERT Així ho diuhen en Francisco,

la Roseta y el noy Gran.

FELIP Dorcas jo li dich que menten.

ALBERT ¡Tú no vas dirho!

(Ficsantli la vista fins que 'l confòn, y li fá abaixar los ulls.)

FELIP Jo...

ALBERT Avant.

FELIP Pero ells me van dar paraula,
de que no ho dirian may,

- y, si ells no ho diguessin, fòra com sino 'ls ho haguès contat.
- ALBERT Donchs es fals que tò: la Scinta y que aquí 's robés es fals. T' ho perdono perque, d' ella, tampoch ningú s' ho creurá; pero com que de tots modos tú 'l sèu honor has tacát, t' adverteixo que, desd' are, quedas despedit del Mas.
- FELIP ¡Pero! *(Esglay.)*
- ALBERT Tú; aquells que ab tú anavan y á mes en Bialò y en Pau, y. Felip, creume, si are vas ab un altr' amo á estar, ab çonfiansa, ó no ab confiansa, no diguis lo que veus may, perque, per tot hont enrahonis, te succehirá altre tant.
- FELIP ¡Pero!...
- ALBERT En Pere us farà 'l compte y Dèu vos dó santa pau.
- (Se 'n vá deixánt sorprés á Felip.)*

ESCENA IX

FELIP, ESTEVE

- FELIP ¡Oh! ¡'S ha vist sort com la meva!
(Desesperát) ¡Hi ha ningú mes desgraciát!..
(Esteve surt ab precaució per la seva porta y diu ap:)
- ESTEVE *(Me sembla qne ha de ser cosa de poderlo aprofitar.)*
- FELIP ¡Aixís... D' aquesta manera paga 'l món al home honrat!
¡Després de trenta anys de passo

d' está aquí, sense tocar
ni pe 'l valor de una malla,
deixarlo á un esposát
á que ell, los fills, y familia,
tal volta 's quedin sens pá.
¡Desd' are, jo, fer pe 'ls amos!...
¡Jo sèr bo d' aqui en avant! ..
¡Jo, sè honrat!

ESTEVE (*Adelantantse.*) ¿Voléu no serho?

FELIP ¿Que voléu dir! (*Retrocedint sorprés.*)

ESTEVE ¿Lo que hi ha?

FELIP Voldria serho y no voldria.
Voldria; pero quan sap
un hom... del modo que 's pagan
la honradès y el sèu treball,
desesperát, si 'm tentessen,
potsè 'm deixava tentar.

ESTEVE Bè... deixeuvos de romansos.
¿Volèu ser rich?

FELIP Jo...

ESTEVE Al instant.

FELIP ¿Què tinch de fè?

ESTEVE 'L que jo us diga.

FELIP ¿Y ho sabrè fer?

ESTEVE Sens duptar.

FELIP ¿Y quant?

ESTEVE Quan jo vos avisi.

FELIP Diguéu.

(*Després de pensar y com prenent una resolució ferma.*)

ESTEVE Espereume á baix,
al costat del òm que puja
fins al balcò del devant.

FELIP Doncas allá vos espero.

(*Encaixan los dos com per ficsar lo tracte y Felip se 'n vá.*)

ESTEVE Ja hi arrodonit lo plan.

*La única cosa que 'm falta

*saber, del que 'ls hi escoltát,

*es lo que 'ls bessons se deyan

*allavors aquí, tant baix.
*Ja saber que... de dos ensas...
*ximplesas que ells s' entendrán.
Ja vè. ¡Oh!... encare es hermosa!
Valor y serenitat.

ESCENA X

ESTEVE, SCINTA

SCINTA ¡Ah! ¿Ets tú? Vens t'è. 'T buscava
per parlarte y acabar.

ESTEVE Per ço tam'è 't vull parlar.
comensa y vès si s' acaba.

SCINTA De desde, Esteve, que, tú,
fentne del mèu cor esberlas,
vás dú 'l collaret de perlas,
tú la desdítixa 'm vas dú.
*Ab ell á dintre d' un clos
*me vas tancar d' esbarzers,
*y, al tentá 'ls passos primers,
*vaig veurerl' ja perillòs.
Quant tú 'm vas dir.—Dónam tan
ò aquestas perlas entrego,—
per conservá 'l mèu sossego
parlar debía al instant.

*De dins del clos d' esbarzers
*d' aquest modo ab tú surtia,
*pero 't perdía y perdía
*als qui vull salvar primers,
*y tots los que deshonor
*dech jo, per no está envilida,
*lo cor me tenen d' agrahida
*perque al fi 'm van amparar.
Y quant aixís vareig fer
tals càculs, determinada

ã deixar ma honra esqueixada,
per sortir del esbarzer.
vaig... robar... per darte á tú,
quant per callarm' exijias...
Hi vaig tornar dins pòchs dias,
per tenirte mes sagú;
*mes quant un' altra vogada
*m' ho vas tornar á exijir...
*no sè perque... 'm vaig sentir,
*pe 'l crim que feya, imposada.
*Y mentre allí, tú, impacient,
*lo demanát no rebias,
*jo, aquí, passava amarchs dias
*de lluita horrible y torment.
¡Oh! No... tú no saps lo que es,
quant se tè una ánima honrada,
tení aquella clau glassada,
saber que allí hi ha 'ls diners,
*creurent' seguit pe 'l remor,
*que 't fá, caminant, la seda...
*¡Lo fret d' aquella clau freda
*que t' entra gelante 'l cor!
*Veure 'l brill del or groguench,
*sentir lo sèu drinch, per pena,
*com lo drinch d' una cadena,
*que en tú apesar mèu sorprendh,
y sentir dintre del cor
d' un marit la veu que crida:
—¡Dona infama! ¡Desagrahida!
¡Així has pagat mon amor!
Aixó veyá.. Aixís sentia
quant cap als diners anava,
y, dant un pas, m' aturava,
y avansant mes, no podia:
*y 't mirava á tú impacient!
*y al méu márit condenantme,
*y al món, sabentho, ultrajantme,
*y me 'n tornava, tement.

Fins que, ahí tu vas venir,
jo á n' als diners vaig anar,
l' Albert: allí 'm va trovar,
trovantmhi, ho vá descobrir,
y si are, ab lo medi, que es,
l' unich qu' hi ha, aixó no 's concilia,
y 't perts, perdent la familia,
mátam si vols... ¡No puch més!

ESTEVE ¡Domo, Scinta, y per favor,
pensa que 't convè que jugui
perque 'l joch ofegar pugui
lo que saps qu' hi ha en lo mèu cor!
pensa que 't veig tan hermosa
com llavors y que...

(Misteriós.▶)

¡Oh!

(Horror.▶)

SCINTA

ESTEVE

¿Qué?

SCINTA

SCINTA

¿Si?

¡Calla!

(Ab esperansa.▶)

ESTEVE

No.

(Resoluda.▶)

ESTEVE

Donchs dém la batalla

ja que en vá pau se 't proposa.

SCINTA Démla.

ESTEVE

¡Oh! Tu deus pensar:

--¡Ja estich de tant crim cansada!

Que ho diga d' una vegada.

L' Albert sabrá perdonar.

¿No 't vaig probar ja al venir

fente pèndrer las duas nenas

de costura que jo apenas,

si ara vull te puch destruir?

¡Oh! ¡Si, Scinteta, ¡Jo 't tiuch

de tal manera voltada,

y per tants medis sitiada,

que, si en usarlos convinch,

salvantme, 't fan tan culpable

que jamay serás creguda.

¿M' ho dóns ó no?

SCINTA

'L cel m' ajnda

- y no es que gosis probable.
ESTEVE Ara ho veurém
(*Y ab lo mocador fá una senya per la finestra.*)
- SCINTA ¡Qué fas!
ESTEVE Crido
á n' en Biel que á baix s' espera.
- SCINTA ¡Ah!
(*Cayent assentada ab lo rostre entre las mans.*)
- ESTEVE Qui espera 's desespera
y jo á que 't vegi 'l convido.
- SCINTA ¡Mes no 'm vas jurar ahí
que tú 'l fari:s marxar!
- ESTEVE Sí; mes lo vaig fè esperar
per si 't portavas axí.
No 'm podrá dir may ningú
que no penso en tots vosaltres.
Aquesta es l' arma pe 'ls altres. (*Lo collarct.*)
Ara uso 'ls medis per tú
- SCINTA ¡Y creus espantarme així
ab en Biel!... ¡Y jo olvidava
que aquell ab cor que estimava
no pot esser vil per mi!
*¡Pobre Gabriel... ¡Ell fer re
*que contra 'l mèu honor sia!
*L' he insultat quant ho temia...
*Jo en son cor d' ángel tinch fè.
¡Ell veurá 'l mèu desespero!
¡Ell veurá aqui lo mèu plor
y!... (*Apareix Gabriel pe 'l fondo.*)
- ESTEVE Aquí 'l tens.
- SCINTA ¡Oh! Aléntam cor!
- ESTEVE ¡Si acás, al quarto m' espero! (*A Scinta.*)
(*Se 'n vá, Gabriel baixa cap á Scinta. Esteve, al ser á la
porta del fondo, los observa, y, acabant de resoldrer un
plan, se 'n vá.*)

ESCENA XI

SCINTA, GABRIEL.

(*Se treu un reliquiari, y, després d' ensenyarlo á Scinta, li diu irònicament.*)

GABRIEL ¿No 'm diriau la pajes,
mestressa del mas, si fóra
aquesta flò encisadora
de la vora del mar presa?

SCINTA ¡Oh! ¡'L pensament! (Defallint.)

GABRIEL ¡Es vritat!
Lo pensament que, aquell dia,
umplint mon cor d' alegria;
me vas dar tú, envellutat.
La hermosa flor que l' amor
prengué als rivals qué bogavan,
perque 'ls meus brassos se guiavan
pe 'l palpitat del mèu cor.
Jo, en cambi d' aquest present.
te vaig dá una fló ufanosa.
Per ella vinch. Dòm la rosa.
Jo 't torno aquí 'l pensament.

SCINTA Mal me veus si no endevinas
que, al tornar de desposada,
la rosa... fòu desfullada.
(¡Clavantme aquí las espinas!)

GABRIEL Una tarde, aprop del mar,
un y una, amor se juravan:
las onas, suaus, ni lliscavan
anantse á cristallisar;
la lluna un mirall ne feya,
argentantlo ab sa llum pura,
y ell, á n' ella, tot ventura,
¿Com nosaltres... ¿qui ama? deya.
—Sols uns altres dos n' hi ha—

responli, ella ruborosa.
—¡No potser!—Vina—Y la hermosa
á tocar l'aigua 'l portá.
L' aigua com mirall hermòs
mostrá á n' ell y á la doncella:
—¡Sols aquestos dos, diguè ella,
s' aman tant com naltres dos!
¿Ho recordas? ¡Tú... ets casada!
¡Qué un somni fou vaig pensant!
¡Com puch ser jo aquell amant
y tu aquella ennamorada!
SCINTA Gabriel... sense contestar
he deixát que tú parlesses,
perque al menys consol troveses
en poderme aixís parlar.
Tu, tens lo conhort de dir
lo dit, ab veu dolorosa;
jo sè 'ls mèus debers d' esposa,
y ni est conhort puch tenir,
*Mes referintme al passat,
*al temps en que jo sabia
*que, am ante, no delinquia,
*tè dirè que es la vritat
*que era tan gran mon amor,
*quant sonrient podfa dirlo,
*com per no poder sentirlo
*n' es avuy gran mon dolor.
Donchs bè Gabriel, are, jo...
En nom d' aquells dolso dias...
De mas puras alegrias...
¡D' aquella santa passiò!...
Te demano que... sens probas,
creyantme ignocenta y pura,
y deixantme en ma amargura,
no 'm vegis mes. Y si novas
tens un dia de que ha mort
la que amor tal te jurava...
los recels la mort acaba...

porta á ma tomba una flor...
y no ductis que descansa
dintre d' ella, qui, ditxosa,
veya en esta ilusió hermosa
tot lo cel de sa esperansa.

Que, quant nina, t' estimá
ab l' afany de la infantesa;
que, dintre est afecte presa,
als quince abrils arribá;
*que fòu, est afany, amor,
*al sè á n' als vint arribada;
*que després, ja ennamorada,
*vá estimarte ab tot lo cor.

Qaè, en tot quant l' amor demana,
no hi ha hont ell amant no hi siga:
que 't vá voler com amiga,
que 't vá estimar com germana,
que 't vá ser fiel com promesa.
y que... ¡fins d' un altre esposa!...

¡Oh! (*Horror de lo que anava á dir.*)

GABRIEL ¡Digas! (*Crit de l' ànima.*)

SCINTA ¡Oh!

GABRIEL ¡Parla!

SCINTA ¡Y gosa

á aprofitar la sorpresa!

GABRIEL ¡Cóm al veure 'l mèu esglay
en ton cor pots contenirho!

SCINTA ¡Qué no veus que no puch dirho
sense deshonorarme!

GABRIEL (*Cubrintse 'l rostro desesperat.*) ¡Ay!

SCINTA ¡Vèsten Gabriel!

GABRIEL ¡Scinta! (*Avansant.*)

SCINTA (*Contenintlo severa.*) Vès

¡Lluny del poble! ¡Lluny d' Espanya!

¡No tornis á la montanya!

¡No hi tornis, Gabriel, may mes! (*Pausa llarga.*)

GABRIEL Me n' anirè mes... abans
de per sempre despedirme...

¡Perque ja puga morir-me
havent viscut curts instants!...
Jo, que, en una embarcació,
sense cordám ni cadenas,
m' enfilo per las entenas,
sabré pujá á n' al balcó.

(En aquest moment apareix Esteve al fons y escolta.)

SCINTA ¡Oh!

GABRIEL Un sol llum aquí á la sala
pot serhi sols per rellans;
si n' hi ha dos, en curts instants,
per pujá 'm farà d' escala
l' arbre, que, desde 'l carrer,
puja fins dalt del balcó.

SCINTA ¡Oh!

GABRIEL ¿Hi serán Scinteta?

SCINTA *(Ab seguritat heróica.)* No.

GABRIEL Sí... L' amor t' ho farà fer.

(Esteve, sense ser vist, se fica á n' al seu quarto.)

SCINTA ¡L' amor no deshonra!

GABRIEL *(No podent resistir.)* ¡Ay!

SCINTA ¡L' amor, quant es pur, eleva!

GABRIEL Queda á la voluntat teva.

¡Si 'ls hi posas Scinta!..

SCINTA ¡May!

(Imposantlo y senyalantli la porta per hont ell se 'n vá.)

ESCENA XII

SCINTA, BENET, com sempre

SCINTA ¡Reyna dels angels, salveume!...
No... No tinch por... se 'n 'nirá.
¡Ah! No. Re. Aquest llum que veyá
reflectát ara un instant
pe 'ls vidres d' allí... ¡'M semblava

qu' hi havia dos llums! Tancats
tots los balcons, no es possible
que n' hi vegi dos, ni cap.

(*Vá y tanca lo balcò del fondo ab seguritat.*)

Vejám los de l' altra sala ..

(*Y' al passar per devant d' un mirall veu, ab lo seu, dos llums.*)

¡Ah!... No... ¡Dèu mèu! ¡Quin esglay!
Altre cop tornava á veurels'
y es que 'l doblava 'l mirall.

(*Se'n vá per una porta lateral, y, aixís que es fora surt apoch apoch, observantla, Esteve, que, quan veu que ella ha desaparegut, vá á obrir lo balcò, mentres Benet, trayent lo cap per la porta, l' espia, y quan, (Esteve ha desaparegut, diu:)*

BENET ¡Oh! ¡Per robá á la petita!
Donchs jo la vindré á salvar.

(*Torna á tancá 'l balcò, sense tancá 'ls porticons y vá al costat del bressol.*)

ESCENA XIII

BENET. ALBERT, aviát SCINTA

ALBERT ¡No n' hi havia prou ab lo altre!...
Faltava aixó per final. (*Entra pe 'l fondo*)

SCINTA ¡Ah! ¡L' Albert!

ALBERT No... no t' espantis,
are es per un altre cas.

SCINTA (¡Deume valor Vérje Santa!)
¿Vols dir, pot ser?...

(*Deixant lo llum en lo tocador.*)

ALBERT Que he trovát
la recadera, y contava,
parlant ab la de can Grau,
que 'ls pares de la Arciseta

se sap qui són, y qu' aviát
vè de part d' ells á buscarla...

¿Qui dirias? (*Scinta queda esglayada.*)

BENET

¡Oh! No... ca...

(*Abrassantse ab lo bressol y espantát.*)

¡Vólen robar la petita!

SCINTA (¡Reyna del cel!) ¿Y vindrán?

ALBERT En Joanet y en Felip-Neri.

SCINTA ¡Menten Albert! (*Ab seguritat.*)

ALBERT ¿Com ho saps?

SCINTA T' ho juro.

ALBERT (*Estranyát.*) ¡Scinta!

SCINTA (*Transició.*) M' ho sembla.

M' ho diu lo cor... Déu ser fals.

(¡Mare meva! ¡Mare meva!

¡Quin crim! ¡Quin crim més malvat!)

BENET ¡Oh! no no... vólen robarla.

Si... tothom la vol robar.

La mestressa, 'l senyó Esteve,

un senyó ab uns llums...

ALBERT ¡Psit!

SCINTA (*Ap. enguniosa.*) (¡Ay!)

BENET Tots diu que vólen robarla.

ALBERT Si 't torno á sentir, te 'n vas.

(*Benet calla y s' agafa mes fort al bressol.*)

SCINTA (Qualsevol cosa esperava...

¡Un plan tan horrible!... May.)

ALBERT Ja pujan.

SCINTA (¡Oh!)

ALBERT Que s' espliquin.

SCINTA (¡Infames!) (*Com anant á trovarlos.*)

ALBERT (*Dclenintla.*) Dèixals parlar.

ESCENA XIV

Los mateixos, FELIP, JOAN, mossos

- FELIP Mòlt bona nit y bon' hora.
¿Se pot entrar?
- ALBERT Endevant.
Sapiguém qui vos envía
y qué veniu á buscar.
- FELIP La Arciseta.
- BENET ¡Oh! (*Defensantla.*)
- SCINTA (¡Reyna pura!
¡Doneume serenitat!)
- ALBERT ¿Y qui us envía? (*Albert sech y grave.*)
- FELIP 'L sèu pare.
- ALBERT Y... com es mòlt natural...
vos haurá donat las senyas
perque se us pugui entregar.
- FELIP Las porto escrites, encare
que no 'n tinch necessitat.
- ALBERT ¿Sòu vos lo pare tal volta?
- FELIP Ho sò y no sò...
- ALBERT Endevant.
- FELIP No sò 'l pare... mes... li sò avi
que es dos cops pare, com sap.
- SCINTA ¡Mentú! (*No podent mes.*)
- FELIP (*Com agraviat.*) ¡Senyora Scinteta!
- ALBERT Espera; y dèixals parlar.
- FELIP Ja li he parlát mil vegadas
de la desgracia del gran. (*Inventa.*)
Antany vá esgarrar la vinya,
y, quant florían, enguany,
los atmetllers, la glassada
tots los brots li vá matar.
En aixó 'm crida l' Assumpta ..

Jo hi vaig, y 'm diuhen plorant,
que, si, per criar la petita,
debian péndre un llogat,
ni tant sols tenian ordi
per fer pá fins á fí d' any.
No tinch cor per véurer llástimas:
prench la petita, al ruch vá,
y, pe 'l bosch, perque no 'm trovin
me 'n vaig dret á Santa Pau.
Ells se van quedar creyentse
que la faria criar.

Jo, sens tení ni una malla...
Vejam, vaig pensar... ¡Qué fas!
Pero jo que sap, que... tonto...

ho sò y no sò... tot rumiant,
vaig pensar en que vosté era
quasi amo de Santa Pau.

Vaig pensar que si deixava
la noya aconduhida allá,
vosté es rich, la ampararia,
y tot que lava arreglat.

Vaig recordam' de que duya
llavors justament la clau,
per anarhi á dur la cera,
obro... deixo al escolá
la noya ab la panereta...
no era clá encare... me 'n vaig.
No havia trovát ni un' ánima;
ningú ho havia observat.

Quant vá obrí 'l rector la iglesia
vá trovar la noya allá,
y el que vá succehí allavoras
vosté y tot lo poble ho sap.

ALBERT Está bè... donéu las senyas
y acabém de comprobar.

FELIP A dins dels Sants Evanjelis
hi ha un llasset blau.

ALBERT Veritat.

FELIP Lo dia que van trovarla
duya en lo volquè enconxat
una estrella, de set puntas,
fèta ab agullas de cap.
Aquí porto aquesta carta

(Danlla á Albert que la mira.)

que pot mirar si es igual
de lletra, á la que hi havia
quant la noya van trovar,
y, per fí, la última prova
que crech que no 'n duptarán...
Aquest collaret de perlas
del que 'n tindrán l' altre part.

(Albert que ja ha llegit la carta, l' examina atentament.)

SCINTA ¡Verje del Carme! ¡Salvéula!
¿Qué tinch de dirlos? ¿Qué faig?

ALBERT Ben comprobát... no hi ha dupte...
vos la podéu empòrtar.

SCINTA ¡May!

BENET ¡No!

ALBERT ¡Scinteta!

SCINTA ¡Impossible!

Mentres que jo alenti... May.

*(Anantse á posar ab un moviment brusco devant del bres-
sol, com amparantlo.)*

ALBERT Repórtat... calma... prudencia...
y tót se pot arreglar.
Ab aixó... no hi ha cap dupte
la noya es d' ells...

SCINTA ¡No!

ALBERT *(Ja serio.)* ¿Voldrás
que m' enfadi ó bé que acabi?

SCINTA Que... acabis... per respirar.

ALBERT Com dich donchs... no hi ha cap dupte
y us l' anduréu.

BENET *(Repetint lo joch ab Scinta.)* ¡No!

ALBERT ¡Psit!

SCINTA *(Sostenintse apenás.)* ¡Ay!

ALBERT Pero ja ho veyéu... la Scinta.
li t'è ja un amor tant gran
que tindrà una malaltia
si se 'n t'è de separar.

SCINTA Sí.

ALBERT La estima... jo la estimo...

SCINTA Sí.

(*C'eixent d' emoció al compèndrer la idea d' Albert.*)

ALBERT Deixeula á n' aquí al mas...

SCINTA Sí.

ALBERT La veuréu quan vos sembli...

SCINTA Sí.

ALBERT Hi viuréu si així sus apar...
Seréu los pares vosaltres...

SCINTA Sí.

ALBERT Ella ab nosaltres viurá...

SCINTA ¡Sí!

ALBERT Y jo que no tinch pubilla
li faig un dot en 's sent gran. (*Felip, pensa.*)

SCINTA ¿Sí?

FELIP No...

SCINTA ¡Ah!

ALBERT ¡Felip!

FELIP L' Assumpta

vol la noya avuy allá...
la vol de totas maneras...
y jo obehint, hi acabát.

(*Esquella de ruch, esquerra.*)

Ara vè 'l ruch per portarli...

BENET (¡Oh! No... 'l nostre vè per 'llá.) (*Dreta.*)

FELIP Avuy tenim bona lluna,
y, si puch aprofitar
tota la nit... m' estalvio,
l' acalorarme demá,
arribo á trench de alba al poble,
deixo la noya al passar,
y tot en nom de Dèu siga.

SCINTA ¡En nom de Dèu! ¡Cor malvat!

- FELIP ;Senyora Scinta!
SCINTA (*Esclatant.*) ¡Y, tú érats
aquell home honrat y franch,
que 't veyá, aquí 't coneixia
sempre ab lo cor en la má!
¿Tú ets l' avi de la Arciseta?
Digamho ara ab lo cap alt...
Ab la mirada serena...
Aixi... aixi... ¡Oh! no podrás!
¡Ab tants com n' he vist, encare
no he vist mentí un sol malvat
que ho puga fè ab vista ficsa,
seré lo front, y el cap alt!
*Qué 't fá fè aquesta vilesa...
*¿Per quin fi?... ¡Quan t' han donát!
*¿Quin intent á est crim te porta!
*¿Qui t' ho fá fer? ¡Per qué ho fas!
¡Creume, Albert, creume... aquest home
no es res més que un criminal!
- FELIP ;Senyora Scinta!... Vosaltres
sou testimoni, demá...
- SCINTA ¡Albert! ¡per lo que mes amis!...
- ALBERT (¡Quina agitació més gran!)
- SCINTA ;Mira que ment y t' enganya!
;Mira que sè jo que es fals! (*Efecte en Albert.*)
;Mira que si se la emporta
la porta avuy á matar!
- ALBERT Reportat... calma... ell es l' avi...
Tú has vist las probas que ha dat...
- CINTA ;Que significan las provas
quant lo cor tè diu que es fals!
;Ell l' avi! ¡Qui es lo qui sentho
la veu del cor fá callar!
Diu que 'ls sèus pares sòn pobres,
li respons tú que farás
á la Arciseta ditxosa,
y ell... ¡se la vol emportar!...
¿Qui es l' avi que per la nèta

- no fá lo que fá un estrany?
Tú, deurias aborri-la... (Mòlt marcat)
- ALBERT Jo... (Assombrát y reflexionant profundament.)
SCINTA Y mira ja lo que fas.
Aquí... en lo bressol... fins are.
l' ha vista ell, com tu ja saps.
¿Quant li ha dat una besada?
¿Quant l' ha duta un rato á bras?
¿Quant l' ha mirada sisquera
al passar, venint de baix?
¿Creurás que disimulava
potser per... ¡No ho creguis may!
Lo cor sent ó no, un afecte,
si 'l sent, no 'l pot ocultar.
Li es avi ¡y ni sols li feya
lo que qualsevol li fá!
Tú déus odiarla...
- ALBERT ¡Scinteta!
SCINTA No... si... no... vull dir... que... (¡Ay!)
¡Vull dir que tú no li ets avi
y vé's si la has estimát!
- ALBERT ¡Oh! (¡Quina suspita!) ¡Scinta!
Dò'nals la noya.
- BENET (Lo joch.) ¡No!
SCINTA ¡May!
- ALBERT Per força... hi tè hé dret... la vòlen
y ara se la emportaràn.
- SCINTA ¡No hi tenen dret! ¡Albert! ¡creume!
- ALBERT ¡Per que si s' ha comprovát!
- FELIP ¡Per qué... si 'n porto las senyas!
- ALBERT Per qué... si ha dit los senyals!
- FELIP Aquest collaret de perlas.
- ALBERT La carta.
- FELIP 'Ls que ho saben. (Pe 'ls testimonis.)
SCINTA (¡Ah!)
(Lluïta perquè vol contestar á cada pregunta y no pot v
's desespera.)
- ALBERT Preneuli.

(Los tres homes van á avansar, y, ella posantse devant del bresol, y, Benet, abrasantshi la defensan.)

SCINTA ¡No!

ALBERT ¡Scinta!

SCINTA (Esclatant al fi.) ¡Es meva!!

ALBERT ¡Per qué si ells la han demanat!

(Scinta que no pot resistir mes esclata y diu ab un crit de l'ánima.)

SCINTA ¡Perque sò.... la seva mare!

TOTS ¡Oh! (Retrocedint espantats tots)

SCINTA Perque m' es filla (Mes segura.)

ALBERT ¡Scinta!

(Agafant una cadira y alsantla sobre 'l cap d' ella que cau apoyada de colzers á n' el bressol, ahont Benet está ja agafát. Quadro. Pausa, durant la cual Scinta mira horrorisada al seu marit, respirant fatigosament com ell, que abaixant la cadira diu, fent una transició per fingirse tranquil, lo que seguix al «¡Ah!» de Scinta.)

SCINTA ¡Ah!

ALBERT No ho estranyéu... la estimava tant... que potsè hagi locat. (Als mossos.)

SCINTA No m' he locat... Li sò mare. (Seguritat.)
(Albert, contenint un moviment d' ira, diu:)

(ALBERT Surtiu á fora un instant.

(Los mossos se n' anavan per la porta del fondo v, Albert, agafantlos, los porta á una lateral.)

No... per 'quí... per questa porta sense baixar per re á baix. (Los mossos obeheixen)

SCINTA (¡Cecilia, tu que t' ho miras, puch fèr ja mes del que faig!)

(Albert tanca la porta per ahont han surtit los mossos, després vá á tancar la de la escala del fondo y baixant al prosceni diu: Pausas sempre.)

ALBERT Benet, vèsten.

BENET ¡Oh, ¡oh!

ALBERT Vèsten.

SCINTA Vèsten... no me la pendrán.

(*Albert impacient, s' assenta girantse de esquena á n' ells. Benet, al anarsen, veu la clau posada en lo pany de la porta que ve mes aprop del bressol, y. prenentla ab precaució, se la endú y se 'n vá per una porta lateral. Esteve ab tota precaució col-loca un altre candalero encés al costat del que hi ha damunt del tocador y se 'n torna.*)

SCINTA *¡Ah! Aquets llums Albert... apartan...
*¡apartan un per pietat! (*De cop al repararlos.*)
(*Albert, vacilava; mes la segona súplica es tant imponent que vá y trayent un dels dos llums, lo porta á la taula del devant.*)

ALBERT *(¡Será un somni lo que 'm passa!)
SCINTA *(¡Dèu meu!... ¡Quí 'l degué posar!)
ALBERT ¡Scintetal (*Adelantantse decidit.*)

SCINTA Albert.

ALBERT ¿M' enganyavas?

SCINTA Si, si, Albert jo t' hi enganyát per...

ALBERT ¡Felip!

SCINTA ¡No!

ALBERT ¿Qué?

SCINTA M' es filla.

ALBERT ¡Desdixada! (*Contenintse.*)

SCINTA (*Cayent de genolls.*) ¡Oh! ¡Pietat!

ALBERT ¡No; la mort es massa dòlsa per qui com tú es criminal. Si creus, es lo cel... si duptas... al menos es lo descars.

SCINTA ¡Albert!

ALBERT Tú viurás. La noya no pot ja més pregonar ma deshonna... Sè que menten los que tè la han demanát; mès aquest mentí, salva arc l' honor que estás ultrajant, y, cert ó no lo que diuhen, tú l' Arciseta 'ls darás.

- SCINTA No; mentres la Scinta visca.
No; mentres puga alentar.
- ALBERT Vaig á dar are las ordres
perque vingan y vindrán.
Tú quedarás aquí sola;
jo observarè desde allá;
pensa que no está en si l' home
que 's veu l' honor ultrajat,
y... si á la Arciseta estimas... (Intenció.)
entrégala quan vindrán.
- SCINTA ¡May!
- ALBERT Ni el cel tè darà auxili.
- SCINTA L' amor de mare 'n darà.
(Albert obra la porta lateral y crida:)
- ALBERT Felip... entreu. (Apareix Felip.)
(Scinta s' assenta al devant del bressol y abrasantlo frenè-
ticament per la capsalera, diu:)
- SCINTA ¡Sols matantme
la podrán de aqui arrancar!

ESCENA XV

Los mateixos, FELIP, descubert

- ALBERT Espereuvos una estona.
(Felip espera al peu de la porta ab la gorra al bras, Scinta,
en la posició indicada mira ficsament a la nena, y, Albert t,
assentantse, escriu ràpidament una carta. Mentrestant
apareix ab precaució Esteve per la seva porta, Felip fa un
petit moviment al reparar en ell, més, Esteve li fa senya
de que calli, aixeca la cortina, y veient que el balcó no es
obert, l' obra, després toca 'l candelero y pensant com ho
fará pera posar las dos llums, veient que Albert té l' al-
tre, al fi respira ab satisfacció, y coloca 'l mirall de da-
munt de la taula, de manera que, desde 'l carrer se ve-
gin lo llum que ell reflecta y el de debó, y se 'n torna al
s'u quarto. Albert acaba la carta, s' alsa y danlla á Fe-
lip, diu:)

ALBERT Vos enduhéu aquest paper...
busqueu lo jutje hont pot ser...
y, en trovantlo, se li dòna

FELIP Justament ara es allí
que diu que venia á véurerl'

ALBERT Donchs deuli y haveu de créurerl'
en tot quant li dich aquí.

*(Aquesta escena es apart, Scinta 'ls observa reclosa y com-
pren que trebrllan en contra d' ella.)*

*Li adverteixo aquí, que, á n' ella,

*que estima tant la criatura,

*li ha dat com una locura

*contra la cuai tot s' hi estrella.

*Jo pè 'l meu cantò veurè *(Molt marcat.)*

*si li puch fer pendre ab manya;

*si ho veu, calla y no s' estranya

*ja que-só jo que ho faig fè.

*Ell, primè ab persuació,

*la va probant, li demana;

*pero si ella no s' hi allana,

*fora consideració.

*Vos de mans d' ell la prenèu,

*si es éll lo qui vos la dòna;

*Si sò jo, al cap d' una estona

*al barranch la trovarèu.

FELIP Mòlt bè diu. *(Se 'n vá per la mateixa porta.)*

ALBERT Que se n' enteri.

y entréu á fero al instant.

FELIP Será servit.

(Felip desapareix y Albert vá cap á Scinta y li diu:)

ALBERT Jo, observant,

sols per sentirte vull serhi.

Jo, á n' aquell cuarto apostat,

quant passi aquí espero ab pena;

pero... si estimas la nena...

si li ets mare y tens pietat...

pensa que está lo bè sèu

en que passi aquella porta.

SCINTA ¡Primer la passo jo morta!

ALBERT Ja estás avisada... Adéu.

(Y se 'n entra al cuarto oposit al d' Esteve.)

ESCENA XVIII

SCINTA, D. ANTON, FELIP, mossos

ANTON Molt bóna nit.

(Per la porta sapiguda.)

SCINTA ¡Ah!

(Havia anat seguint ab la vista á Albert fins que ha desaparegut, y al sentir la veu del jutje detrás d' ella, s' esglaya y aixecantse y posantse devant del bressol, com disposada á defensarlo, rep ab serenitat y valentia á D. Antón.)

ANTON (Als altres que obeheixen.) Entréu.

(S' arrencaran darrera 'l jutje.)

ANTON Mólt bona nit y bo n' hora.

SCINTA ¡Qué vólen!

(Ansietat.)

ANTON Calmis senyora...

venim de pau com ja veu.

Cregui que es cert com li dich.

y no vegi re ab malicia...

Jo no vinch com á justicia;

jo vinch aquí com amich.

SCINTA Si ve per péndrerm la nena,

vinga com vulga, en va ve.

(Resoluda.)

ANTON Potser la convenceré... (Tó persuassiu; noblesa)

SCINTA En vá s' hi dòna la pena.

(Desd' aquest moment se sent que 's vá acostant de lluny y ab tota pausa la esquella d' un ruch fe 'l cantó oposit del en que s' havia sentit la primera.)

ANTON Vosté 's creu que la perdrá

y no sé perquè ho pot creurer...

Si vosté la podrá véurer...

Si en Felip li portará...

Vaja... vaja...

(Acostantse los quatre cap á n' ella, y, ella, que, ab lo que ha dit, s' havia adelantat dos passos del bressol, retrocedeix y esten los brassos com amparantlo.)

SCINTA ¡Oh! (Ells, imposats, se detenen.)

ANTON ¡Per Dèu!

Miri que aixís nos obliga...

SCINTA ¡No passarán que no siga
per sobre 'l cadáver mèu!
Ja li he dit que en vá tót fóra,
si no 'm mata á mí primer,
y vosté... que... es cavaller...
respectará á una senyora.

(Ha parat la esquella del ruch, s' ha obert ab precaució la porta que vé darrera mateix del bressol y apareix Benet que després d' enterarse de la situació compren que es bona ocasió per endursen la noya, y comensa á ferho ab mólt tino, arrossegant lo bressol de 'n mica en mica cap á la porta per hont ha surtit; al anar á ferho se 'n adonnan los homes, y 's fan senyas de que callin. Scinta mira assombrada perque no ho compren.)

ANTON Pero pensi que...

FELIP ¡Ah!

(Tocant ab lo colzer al jutje fa adonar de Benet y ara és quant se verifica tot lo indicat.)

ANTON ¿Qué?... ¡Ah!

(Scinta, com si recèles váu girarse; mes Anton s' adelanta y ella torna á ferli frente, fá un xişcle y estén los brassos pera amparar lo bressol.)

SCINTA ¡No!

ANTON No s' esglayi... deixemho...
Ho haurém de fér... mes... guardemho
per quant s' hagi calmát ja.

(A tot aixó ell se vá adelantant cap á n' ella y ella se vá retirant d' esquena cap al bressol, sempre amparantlo.)

SCINTA ¡Ah! (Respirant y creyentse salvada.)

ANTON Veig lo frenesí seu...

(Anton, tot parlant ab ella mira de reull y ab satisfacció

lo que adelanta Benet en sa obra, los altres; pero tots dissimuladament, també fant lo mateix.)

SCINTA ¡Si!

ANTON Y comprenech que un altre dia...

SCINTA Si... perque ara 'm mataria...

Vajinsen per mor de Dèu.

(Apareix Oriol á la porta ahont ja arriba 'l bressol, y D Anton, comprenent que ja la operació está salvada, vá reculant d' esquena, ab los séus, cap á la porta d' hont han surtit.)

ANTON Vosté 'm podrá dispensar...

(Aturantse á cada pas que ells s' aturan, y avansant cap á n' ells á cada pas que ells reculan. Lo director deu ficarse mólt en la exactitut que exigeix aquesta escena.)

SCINTA Si... si...

ANTON A voltas las cosas
per mes que són enguniosas...

SCINTA Si, si.

ANTON 'S tenen d' efectuar.

SCINTA Si, si... y jo agraeixo.

ANTON ¡Ah!

(Esclamació que deixa escapar distret perque ha vist, com tots, ab satisfacció, que han desaparegut los dos bessons tancant la porta detrás d' ells.)

SCINTA ¿Qué?

ANTON No... no... re... re... hasta un' altr' hora.

SCINTA Si.

(Y al ser á la porta, ella ja ha agafát la porta per tancar é impacient, los vá apretant ab ella perque surtin de-pressa.)

ANTON Bona nit y bon' hora.

(Ara desapareixen tots, ella tanca la porta ab forsa, y sostenint la clau un rato y escollant pe 'l pany diu.)

SCINTA ¡Oh! *(Respirant.)* ¿Sòn fora?.. sí... hi son ja.

(Quant n' está cerciorada vá cap al bressol y ab tóta la expansió de la seva ànima diu.)

¡Filla meva! 'T volian pendrer
de!.. ¡Oh!

(*Crit desgarrador al veure que 'l bressol ha desaparegut; després d' un moment d' estar absolutament anonadada se reacciona y comprenent que deu correr a salvarla din.*)

No... si... Per aquí.

(*Vá correns á la porta ahont s' havia ficat Albert y al ser al lllindar li apareix ell creuat de brassos y sonrient amargament: ella retrocedeix horrorisada.*)

¡No!

(*Compren que per aquell cantó es inutil pensá en sortir y corra cap á la porta d' en frente, en la qual apareix Esteve produhintse exactament la mateixa situació.*)

SCINTA ¡Ah!

(*Al trovarse ab Esteve, retrocedeix com ab idea de precipitarse pe' l balcó, deixant enténrer heroicament que ho vá á fer perque no té altre medi; alsa la cortina entra un raig de lluna, y apareix Gabriel creuat de brassos.*)

Per 'qui... ¡Ah!

(*Lo crit que fá al veure á Gabriel deu ser lo mes esglayát de tots.*)

ALBERT (*Gelós, al veure á Gabriel.*) ¡Eh!

(*Y abalantsantse vá á correr cap al balcó, quan ella rapidament, y comprenent lo perill, clou las duas cortinas y fá frente á Albert, que imposát se detura. Pausa. Ella mira á Albert, á Esteve, y, quant repara lo llum y 'l mira damunt la taula compren lo que estí passant.*)

SCINTA

¡Ah!

(*Y volent dir que ho compren tot.*)

¡Oh!

(*Per Esteve.*) Ell... si... ell... no 'm deu sorprendrer...

(*Y abatuda y mirant fieso als dos, ab la mà á darrera que clou las duas cortinas, vá doblegantse sobre 'ls genolls y cayent gradualment, fins que, desmayantse, queda llarga al peu de la cortina... Pausa y ansietat.*)

¡Me l' han presa... per sorpresa!.. (Al cel.)

Perdò... ¡Ay!

(*Cau desmayada; Albert que 's reacciona, corra cop al balcó, obra la cortina y, assombrat, al veure que no hi ha ningú, retrocedeix ab la cortina á la mà.*) En aquest moment co-

mensa á sentirse la esquella del ruch que vá allunyantse gradualment fins que cau lo teló.)

ESTEVE (*Goig al sentir-la. - ¡Ah! Aniré al barranch!*)

(Albert mira á n' ella y á la cortina, recorre la sala com buscant algú y diu: aturdit.)

ALBERT Res... no mes que aquest llens blanch
del color de la puresa

(La esquella se vá allunyant, raig de lluna sobre Scinta y cau lo teló pausadament.)

FI DEL ACTE SEGÒN.

ACTE TERCER

La ermita de Santa Pau. A la dreta, del fondo, la porta de la ermita; desde la porta del costat y anant á parar, á la esguyada, al primer bastidor de la esquerra, un reixat rústich que, ab una porta al mitj, tanca una fossar. Al mitj del fossar una creu de pedra, monumental, y varias altras fetas ab buscalls; entre ellas, una de mes gran que tindrà una corona esfullada de rosas blancas. En primer terme de la dreta un marge d'esbarzers y una font natural que brolla d'entre rocas. Trenca l'alba. Los aucells cantan.

ESCENA PRIMERA

ORIOI, BENET

(Lo primer fent una garlanda de rosas, assentát en un pedrís: lo segon arrencantne d'uns rosers que creïxen per entre 'l reixat del fossar.)

ORIOI Pórtamelas ben badadas
y que fássian bona olor.

BENET ¡Oh! oh! oh! Tot son poncellas.
No n'hi ha de badadas, noy.

(*N'hi porta y las hi tira á terra al devant d'ell.*)

ORIOI ¿Vejam? Si... si. Ara ab aquestas
ja deurè tenirne prou.

BENET Oriol.

- ORIOI ¿Qué?
- BENET Tinch set.
- ORIOI Beu aigua;
aixó ray... aquí hi ha la font.
(*Benet beu, y fá un salt, de freda que la trova*)
- BENET ¡Ay!
- ORIOI ¿Qué?
- BENET ¡Es freda!
- ORIOI Per ço es bona;
sempre es freda, y diu la Siò
que es bo beurn' perque cura
un mal que 'n diuhen... L' amor.
- BENET ¡L' amor!..
- ORIOI Si; un mal que 'ls que 'l tenen
diu que han de suspirar mòlt,
no dórmen, guardan flors secas,
miran al cel y están grochs.
- BENET No l' he tingút may. (*Després de pensar.*)
- ORIOI Jo menos.
- BENET ¿Donchs perque 'n diuhen la font
dels enamorats?
- ORIOI Per ço, home.
Enamorát vol dí aixó:
Diu la Siò que, una vegada,
era una noya y un noy
vá dirli unas cosas, y ella
tot seguit vá tení amor;
pero com que la pobreta
diu que no tenía dot,
y ell era heréu, los sèus pares,
ván portá á marina al noy.
Ella, quant ell vá ser fora,
se vá posar á plorar mòlt
de no véurerl, fins que un dia
vá pujá aquí, plora, 's mòrt,
la enterran, y de las llágrimas
diu que 'n vá eixí aquesta font.
Per ço diu que si 'ls que estiman

están tristos del amor,
per poch que vingan y began
d' aquesta aigua, 's curan.

BENET ¡Oh!

ORIOI ¿Qué?

BENET ¿Y si un dia la petita
se enamorès?

ORIOI Li dem dot
y que s' hi casi quan vulga.

BENET ¿Y qué es dot?

ORIOI Diners.

BENET (*Saltant de content.*) ¡Oh, no!

ORIOI ¿Què vols dir?

BENET Demli 'ls dos quartos
que m' ha de dá, aquell senyor.

ORIOI Y els que tinch jo á la guardiola.

BENET Donchs ja está dit.

ORIOI Dòm mes flors.

BENET ¿Y cóm es que las hi posas?

ORIOI Perque hi faltan, com que jo,
per no durla á la má sempre;
com debiam fè entre 'ls dos,
la he ficada dins la sárria,
s' han esfullát mòltas flors,
y tinch per que no 'ns renyessen
perque no 'ns hi hem mirát prou.

BENET ¿Y qué déu fer la petita?...

ORIOI ¡Calla... no 'n parlis!

BENET ¡Oh! ¡oh!

ORIOI ¡Qué no saps que mos l' han presa!

BENET ¿Y qui dirém?

ORIOI Bè ho saps prou:
una vella que filava.

BENET ¡Oh! No... Que filava, no.

ORIOI ¿Per qué?

BENET No filan las vellas.

¿No saps la cansò?

(*S' assenta á terra y tria flors.*)

ORIOI ¡Ximplot!
BENET Lo dilluns, per sos difunts,
la vella no fila.
ORIOI Flors.
BENET Lo dimars si tèn 'ls dits llarchs
la vella no fila.
ORIOI *(Prenentli rosa y lligantla.)* Dòm.
BENET Lo dimecres, que tèn febras,
la vella no fila.
ORIOI Prou,
y dòm una branca verda
y posem la última flor.
BENET Lo diumenje filaría
pero no n' es dia.
ORIOI ¡Oy!
¿Vols vení al fossá á posarla?
BENET ¡Au!
ORIOI Tú arrenca 'ls escardots
que fan lleig, y jo la poso
y regarè aquellas flors.
(Mentrestant Benet trasbalsa flors y corona.)
BENET Si.
ORIOI Donchs vaig y obro la ermita
perque veig que ja ix lo sol. *(Fà lo que diu.)*
BENET ¡Oh! Y á posar la corona.
ORIOI Y es clar home .. á ferho tot:
(Se n' entran los dos á dins del fossar, y desapareixen.)

ESCENA II

SCINTA, afaigada

SCINTA ¡Ah...! ¡No puch mes!... Si la hermita
gens mes lluny haguès sigut...
queya... sens haver pogut
arribá hont li he dat la cita.
¡Ay! ¡Quin patir!... Reposém.

¡Estich ja tan fatigada! (Seu en la font.)

¡Prop d' un' hora de pujada

y ferla en mitja!... Probém.

(Proba d' alsarse y no pot tornant á séurer.)

*No... ¡Ah! La font. ¡Ni ab tot l' or,

*fòra aquesta aigua pagada! (Beu.)

*¡Oh! ¡Ay Dèu mèu! ¡Qué gelada!

*m' ha entrat fins al fons del cor.

ESCENA III

SCINTA, BENET, ORIOL

(La primera assentada en una roca de la font; tos altres fent lo que s' indiqui en lo diállech, dins del fossar.)

ORIOI Treu la esfullada. ¡Ah! Així.

Ara hi posarém la nova.

SCINTA ¡Si ara aquest ángel no 's trova

que será d' ella y de mí! (Plora.)

ORIOI Ara arranquéu... ¡Ay ay! ay!

BENET (Guaitant los dos pe 'l reixat.) ¿Qué?

ORIOI No es la senyora Scinteta?

BENET ¡Oh! ¡Oh! Y plora.

ORIOI ¡Pobreta!

Dígali.

BENET ¡Oh!

ORIOI ¿No? Doncas re.

SCINTA ¡Qui parla! ¡Ah! ¡Vosaltres dos! (Goig.)

¡Corréu per l' amor de Dèu!

¡Calméu lo martiri mèu!

¿L' Arciseta? (Ab gran ansietat.)

BENET ¡Oh!

SCINTA Y si fòs

á dins de la ermita.

BENET No.

SCINTA Vina.

(Benet s' adelanta; Oriol s' ha quedat avergonyit com sempre que ven gent de fóra casa.)

BENET ¡Vina! (A Oriol.)

ORIOI No no... tú.

SCINTA A mí m' han dit que es segú...
Que os han vist ab la clarò
de ia lluna quant pujavau...
Que duyau á la Arciseta
á dalt del ruch lligadeta
y que á n' aqui la portavau.
¿Ahont la teniu?

BENET ¡Oh! ¡oh! ¡oh!

¿La petita?

SCINTA Si. ¿Ahont es?

BENET ¡Oh!... L' Oriol... (Senyalantlo.)

ORIOI ¡Jo! Tú

BENET Ell.

SCINTA Vès.

Porteula aquí.

BENET ¡Oh!... Aquell senyò.

SCINTA ¿Quín? (Frenética.)

BENET Lo qui tè la petita.

SCINTA ¡Donchs que no la havéu portada!

BENET No.

(Scinta ho pregunta ab la mirada á Oriol que avergonyit li respon.)

ORIOI No.

SCINTA ¡Potsè us l' han robada!

BENET Si.

ORIOI Si. (Se repeteix lo joch.)

SCINTA ¿Y pujant á la ermita

há eixit un y vos l' ha presa?

(Los dos responen ab lo cap que si.)

¡Lo cor m' ho deya... Ell la tè!

Lo cel m' ha aconsellat bè ..

Ell me dará fortaleza.

Aneusen.

ESTEVE

No; y no 't sorprenga
lo cambi que ara en mi trovas.
Tú l' has obrat, si l' aprobas,
lo cel en compte t' h) prenga.

SCINTA

Parla.

ESTEVE

Joyell de la costa,
ans de vení á la montanya,
de que èrats perla d' Espanya
tos ulls ne donan resposta.
Jo, amant, com tots te vaig véurer,
y amant, com tots' vaig amarte
y, amant, ab tant suplicarte,
un no per preni 'n vaig tréurer.
Cor sense fé ni esperansa
desde llavors fòu mon cor
y, pe 'l mèu ofés amor,
vaig buscar, 'sent vil. venjansa.
Així ab dolor ho pensava
quan se vá arma 'l joch uu día
á bordo... jo ni sabia
lo que era 'l joch que s' armava.
Mes vaig comensá á jugar
y vaig comensá á sentir,
y á ferme 'l perdre patir,
y á ferme 'l guany ecsaltar,
y ab tot lo goig del mèu cor
wareig comprendre aquell dia
que sols lo joch mataría
en lo mèu cor ton amor.
Allavoras vaig saber
que era rica la Secilia,
perdut ja 'l de ma familia
volia jo mes diner,
y al pujar per diné aquí
trovant la Cecilia morta,
te vaig trobá á tú á la porta
de aquesta ermita.

SCINTA

¡Oh! Si si.

- SCINTA Al fi de ta empresa
vès prompte.
- ESTEVE Y vaig á acabar
O vèns, ó el riu la dú al mar!
- SCINTA (¡Astucia donchs, per vilesa!)
¿Ès lo únich lo proposát
pera salvar la Arciseta?
- ESTEVE L' únich.
- SCINTA Lo cel ho decreta.
- ESTEVE O aixó ó la perts.
- SCINTA Acceptát.
- ESTEVE ¡Scinta! *(Boig de alegria.)*
- SCINTA Acceptát, si tú 'm dòn's
lo que jo vull dins del pacte.
- ESTEVE Jo ja t' he imposát lo tracte;
posa tú las condicions.
Digas.
- SCINTA Que fins que aquí dalt.
sols y ab llibertat entera,
hagi vist á n' en Gabriel,
havent vingút á la cita,
y tinga dins de la ermita
la noya sens cap recel,
no 'm moch.
- ESTEVE Farè que ell aquí
dintre un moment se 't presenti.
- SCINTA Y jo á que lo cel m' alenti
per arribar fins al fi.
(Donant un pas cap á la hermita.)
- ESTEVE *¡Ara 'l crim... desprè's l' amor
*fará que en amarme caiga! *(Se'n vá.)*
- SCINTA *¡Des qu' he begut aquella aïga
*no sè que 'm sento á n' al cor!
(Se'n entra á l' ermita.)

ESCENA VI

BENET, y ORIOL.

(*En lo moment en que ha desaparegüt Scinta, s' ha comensát á sentir mòlt lluny los cascabells de dos matxos y després de estar un moment la escena sola, y cantar algun aucell, apareixen Benet y Oriol un per cada cantò.*)

ORIOL ¡Lo senyor rector que puja!

BENET ¿Y no hi anem?

ORIOL (*Cullint rosas del roser.*) No pot ser, perque ha dit la majordona que tot seguit li portès un manyoch de rosas blancas per fè una corona... y fès que jo tardès una mica que ja 'm renyava.

BENET ¿Y per qué?

ORIOL Perque diu que no li agrada que nosaltres li haguém fèt, y ara la senyora Scinta li farà que estiga bè.

BENET ¡Calla! (*Mirant ab la mà al ulls.*)

ORIOL ¿Per qué?

BENET ¡Oh! 'M fá senyas lo senyor rector.

ORIOL ¿Ja 'l veus?

BENET Sempre que puja, 'l veig sempre, quant mes lluny mes.

ORIOL Jo també.

BENET ¡Oh! Y de prop no m' hi veig gota.

ORIOL Y bè; lo que á mí 'm succeheix.

BENET ¿Veus que 'm fá ara?

ORIOL (*Oriol hi vá y mira com ell.*)

¡Oh! y tú no ho deyas;

pujan ell y el doctó Albert.

(*Y, figurant que mira las senyas que de tan lluny li fã 'l rector, las vá aprobant com dihent que 'l comprén.*)

Si... si... si... si... bé. 'T pregunta
si sabem del cert si es
aquí la senyora Scinta,
si es á dins, y que diguém,
si es en un cantó d' esglesia,
que no 'ls puga veure á n' ells
si pujan.

BENET ¡Oh!...
(*Oriol se 'n vá á guaytar á dins de la esglesia apartant la cortina verda que cubreix la entrada y, després, tornantsen á cullir rosas diu á Benet.*)

ORIOL Digas que ara
resa devant l' altaret
de Sant Joan, ajenollada,
pero no devant del que es
apostol y porta barba...
no no... del altre... d' aquell
de la moltolina blanca
y la carbasseta.

(*Benet vá dihent per senyas als de fora tot lo que, mentres cull rosas, li indica Oriol y procurarà que s'ian cómicas las senyas com per exemple: lo resar, lo indicarà ajennollantse y fent sanctus, la carbasseta, com bebent en porró, y tot per l' estil. Després de aixó, Benet s' enfa-da per que ell fa senyas cómicas y no l' enten y ell tampoch entén als de fora.*)

ORIOL ¿Que?

BENET Diu que hem d' anar á la esglesia,
y tot seguit li diguem
que pugi á dalt á la sala
y que li tanquis.

ORIOL Mòlt bè.

Digas que ja hi anem prompte,
que no més ne faltan tres.

BENET Que cuitis. (*Després de fer senyas.*)
ORIOI Que no mes duas.
BENET Que tot seguit.
ORIOI (*Cullintla.*) Que ja estem.
BENET Donchs diu qu'hi anem de seguida.
ORIOI Vaja donchs... vina correns.
(*Y se'n van correns cap á la Ermita quan de repent ixen pe 'l primer bastidor esquerra Joan y Felip, espantantlos. Durant la escena s' han anát sempre acostant los cascabells dels matxos, si bé aturantse cada volta que ha figurát que debian ferho per fer las senyas, y tornantse á sentir quan figurava que ja las havian fetas.*)

ESCENA VII

ORIOI, BENET, FELIP, JOAN

JOAN ¡Alto aquí! (*Agafantne cada hu un pe 'l coll*)
BENET ¡Oh!
JOAN La petita.
FELIP Alto.
ORIOI ¡Oh!
FELIP ¡La noya al moment!
BENET ¡Oh! ¡oh! ¡oh! ¡oh!
FELIP (*Imperiós.*) ¡L' Arciseta!
ORIOI Nos l' han robada.
JOAN ¿Cóm?
FELIP ¿Qué?
BENET ¡Oh! Si si si... nos l' han presa.
JOAN ¿Qui?
ORIOI Uns homes
FELIP (*Ap á Joan.*) ¡Vaja; detenen ells...!
¡Miréu que si 'm dihéu mentidas...
BENET ¡Oh! ¡oh! ¡oh!
ORIOI A fé.
BENET A fé.

- ORIOI. A fé.
- FELIP. ¿Y ahont anavau?
- ORIOI. A la esglesia.
- FELIP. Vaja donchs... xiton... y anéu.
- BENET. ¿Veus? Tots vólen la petita.
- ORIOI. ¡Oh! L' han robada. (*Desapareixen per la ermita*)
- FELIP. Ja ho veus:
ells no la tenen, la duyan;
pero 's veu que 'ls he l' han pres
en Joan y en Quirme y veyentlo
li haurán ja donada á n' ell.
- JOAN. Si, perque ells... si la tenian...
- FELIP. Hem de parlá al senyó Albert. (*Resolt*)
- JOAN. Mira, Felip, que pots perdrerns'
segons com ho prengui ell.
- FELIP. Vagi com vulga... vull vèurerl'
y aixís d' un cop acabé n.
- JOAN. Al menos fés lo que 't deya
de dirho á mossen Joseph
y després...
- *(Albert y Joseph fora.)* ¡Oh! ¡oh!
(*Paran los cascabells y se suposará que terman los matxos
en uns arbres d' un tros lluny.*)
- JOAN. ¡Ells que vènen!
- FELIP. Donchs vina aquí y esperém.
(*Y com buscant un lloch ahont amagarse s' en van per
hont han vingút.*)

ESCENA VIII

MOSSEN JOSEPH, ALBERT

- (*Entra lo primer de puntetas, mira ab móltta precaució á
dins de la iglesia, aixecant una mica la cortina, y s' hī
qucda. Albert s' assenta pensatiu en una roca y després
d' un moment surt Mossen Joseph de la iglesia y diu.*)
- JOSEPH. Endevant... vaja... veyám...

(Surtint de la iglesia saludant com acostuman los capellans y deixant la teula y lo paraigua bernell en una roca.)

Com que s' ha de obrá ab cordura;
tórnamho á esplicá, y procura
no esbalotarme l' aixam.

ALBERT ¡Oh! Si fòs viva la santa
que en aquest fossar reposa...
¡Ella!.. ¡Pura com la rosa,
que en aquets rosers encanta!
¡Y vegès que 'l mèu honor!...
¡No! ¡Mes li val esser morta.

JOSEPH Perque es al cel.

ALBERT Y no porta
com jo la mort á n' al cor.

JOSEPH *Bè... vaja... si... en acabant
*vès allí y resa per ella.
*Ara hi ha una mala estrella
*que vos persegueix constant,
*y crech que 'l mèu bon consell
*la farà torná á la rahò.

ALBERT *Fins que ell vá entrar pe 'l balcó...

JOSEPH *M' has contat fins que vá entrá ell.

ALBERT *Llavors la vaig fer portar
*desmay da al llit, y un' hora
*ab ansia devoradora,
*vaig esperá 'l retornar.
*Al fí, desesperansát,
*llansá un ¡ay! ella allí 's creya,
*perque en la fosca res veyá,
*plorar en la soletát,
*y ab tot lo fel y amargura
*de aquí esglayát se 'ns esclama...
*—¡Si—deya—ell m' ha vist infama!
*—¡Ell m' ha vist vil y perjura!
*¡Jo, per salvar de moment
*á la Arciseta, he dit ara
*lo que 'm fa mes vil encara

*y vull pará 'l sèu torment!
*A la fi sola 's quedá
*ab la Elena, de sa pena,
*contant lo fer á la Elena,
*fins á enternirla arribá,
*y fòu quan vá demanar-li
*que anès á dirli á vosté
*que, no aturantse per re,
*fòs ara aquí per contarli
*la causa de lo sucehit,
*y que al veurerl' de part seva,
*diguès que també l' Esteve
*hi fòs per lo que havem dit.
*Aixó ha passat, aixó sè.
¡Aixís ha mòrt ma esperansa!..
¡Odi per tots y venjansa!..
¡Tú!

JOSEPH

Si... A n' ell, si... 'l matirè.

ALBERT

JOSEPH No 'l matarás... ¿No t' he dit
que jo avuy tè darè proba,
de que ni ell l' honor te roba,
ni ella á vendrerl' s' ha atrevit.

ALBERT

Digui.

JOSEPH

¡Per lo mèu sagrat
júram que al sentir la senya
convinguda!...

ALBERT

Si s' hi empenya...

JOSEPH

Serás allá hont hem quedát.

ALBERT

Li juro.

JOSEPH

Encar que al sentirla...

ALBERT

Perdès ananthi l' honor
que salvar vull, si no he mort,
no tindrà de repetirla.

JOSEPH

Ella ara á la ermita vé
pera contarmho á mi tot;
tu, amagát, no perts ni un mot,
jo allavors ho arreglarè,

y es tant cert, com que aquí són,
qu' hi haurá encara jorns de festa.

ALBERT ¡Ay, pare. Ja no li resta
ni una sola fulla al òm!
Las hi arrencá 'l vent del mar,
y ell á n' al riu va tirarlas;
lo riu al mar vá portarlas,
y... del mar... no han de tornar.
Podria rebrotar l' òm;
mes dú la vida cansada.
¡Tants de vents! ¡Tanta glassada!
No ho veurém los que aquí són.
¡Morirá abatut y vell,
sens ni fullas per despullas!...
Mas il-lusions són sas fullas;
l' arrel, mon cor; jo, sò ell.

(Albert se 'n vá per la dreta y queda Mossen Joseph sot.)

ESCENA IX

MOSSEN JOSEPH

JOSEPH ¡Valgam la Verje! ¡Quin hòme
mès desconfiát y mes!... Vaja,
doneume gent tal com raja,
y no aixó ab tant punt y coma.
¡Vaja! No ho sò mai pensat...
¡No hi puch fer mes! Qu' hem de ferhè
¿Veig mal? Ja hi veig un misteri,
que en clòu potsè una bondat.
¿Qué voléu mès?... Ara 'l plan
que tinch per desenredarho...
Si jo arribo á equivocarho,
faig un mal doble de gran.
Y, sabent com jo sè bè,
que m' hi errat altras vegadas,
bè puch torná á las anladas...

Doncas no ho crech y ho farè.
Vá sé aquí 'l casament seu,
y aquí s' acaba la historia.
¡Vull que tingui aquesta gloria
avuy, la Mare de Dèu!

ESCENA X

MOSSEN JOSEPH, FELIP, JOAN

JOSEPH Si tinguéis jo un medi!...
FELIP Aquí
n' hi duch un. (*Surlint ab Joan.*)
JOSEPH ¡Tú!
FELIP Li ofereixo;
vaig faltar y hem penedeixo,
de tot lo que vaig fè ahí.
¡Oh! Una cosa no 's pot véurer,
fins al ff.
JOSEPH ¡D' aixó m' esclamo!
FELIP Es dir, que, á nosaltres, l' amo,
nos vá treurer; mes, després,
vá manar per sòta má,
que 's tregués á n' en Cebriá,
del mas del plá y jo hi anès...
¡Quan hem sapígut aixó!
y he vist que, per castigarnos,
de lo que era just renyarnos,
ho feya ab un cor tan bo,
nos hem juntat y havem dit:
--¡No 'ns hem de cuidar de ré.
Hi anem junts de bona fé,
li espliquém bè lo succehit,
y, un cop tot ben explicat,
que 'ns perdoni ó no 'ns perdoni,
que 'ns ho doni ó no 'ns ho doni,
que cregui ó no, si es vritat,

y ¡fins que 'ns mati! si 's tè
de matá á gent tant ingrata,
perque jo, fins si ell nos mati,
ho sento y no ho sentirè.
Ho sentiré pe 'l que estigui
en lo mò i encara ab gust,
mes, no ho sento, perque es just:
que, al que ha faltat, se 'l ca tiguí.

*(Joseph, que s' anat conmovent per graus, al arribar aquí
esclata y conmogut obrint los brassos, diu:)*

JOSEPH ¡Ara es quan lo veig á n' ell!
¡Felip!...

FELIP ¿Mana?

JOSEPH ¡Una abressada! *(S' abressan.)*

¿Veyeu?... Un' ánim i honrada,
que vá escoltá un mal consell.
Lo qui fá cara de bó,
si es dolent, es que li obligan.
Lo que dich sempre.

FELIP Y que digan
aquets si he dit tot aixó.

JOAN Si, si...

JOSEPH Si ho crech com ho diu...

Si sè mès jo aquestas cosas...
Lo rosar té de dar rosas,
lo pollet déu fer piu, piu,
l' òm no pot donar may peras,
y el que neix home de bé,
al últim ho té de sé.
de totes de las maneras.
Al revés del senyò Esteve.
A n' aquell, per mes que 's fassi,
no hi ha qui á n' al bé l' atrasí...
¡Si ho porta á la cara séva!
Ha de ser dolent per ço,
de la rahò d' aquestas cosas,
de que 'l rosé ha de fer rosas,
los llimoners, lo llimò;

l' auCELL cants; las flors, essencia;
lo sol, claror: la nit, fosca;
lo cep, raïms; y l' aigua, tosca;
y creu ab tota conciencia,
que, si d' un abarocoquer
n' heus una pruna, no ho duptis,
per mès que de prompte 't suptis,
no es natural, ni ho pot ser.
¡L' arbre tè de dá abarocochs,
y tè prunas!... Sòn penjadas,
ó guarnidas, ó empeltadas,
ó sòn fora del séus llochs.
Y perço es dolent així,
y tú, bo de totas veras:
perque, l' òm, no pot dar peras;
pero, la perera, sí.

FELIP ¿Donchs com es que jo he faltat,
sent honrat, de tal manera?

JOSEPH Perque ha vingút la perera,
de l' Esteve y t' ha empeltat,
Ab aixó... res... ja está dit.

FELIP No, per que ara falta aixó,
y nos pot fer res de bo
que no ho haguém decidit.

JOSEPH ¡No us ho he dit!

FELIP ¿Qué?

JOSEPH Que es seg i
y que us perdona, baboya.

FELIP Pero jo vull dir la noya...

JOSEPH ¿Y qué?

FELIP Que bè la tè a'gú.

Com que 's veu qu' aquí hi ha un misteri,
que s' enclou tot en aixó:

—Lo millò es, he pensat jo,
que á n' als dos rius se l' esperi.

Si ell del poble ha de fugir,
per un dels dos deŭ passar;
donchs aneulo allá á esperar,

y allà 'l podréu detenir.
Jo, mentrestant, buscaré
si per 'quí ó pe 'l poble 'l trovo,
y el que 'l trovi...

JOSEPH Tot ho aprobo.
FELIP 'L porta aquí y tot vá bé.
JOSEPH Ja desd' ara si així ho feu,
jo 'l perdò vos asseguro.
FELIP ¡Qué si ho farém! Ja li juro.
JOSEPH Doncas no vos detinguéu.
FELIP Miri... (*Li besa la mà y després Joan.*)
JOSEPH Dèu vos fassa bons.
FELIP Jo sò tonto y no sò tonto.
Jo á buscarlo, y tú...
JOAN Ja. (*Se 'n vá.*)
FELIP Hi conto.
(*Y se 'n van pe 'l camí de pujar á la ermita, mes figurant
al serhi que se 'n van cada lu per distinta direcció.*)
JOSEPH ¡Vaja! Sòn uns bons minyons.
(*Se n' entra á l' ermita.*)

ESCENA XII

ESTEVE, GABRIEL

(*Entra Esteve y registrant tota la escena ab la vista din, ap:*)

ESTEVE ¡No hi es... hauria jurat
que aquí ab l' ermitá parlava!
GABRIEL ¿Y es aquí allá hont m' esperava?
ESTEVE Y aquí es allá hont t' ha citat.
GABRIEL ¡Ay! ¡Lo que es tenir consciencia!
Ahí seré anava al mal,
y avuy, com un criminal
tremolaré en sa presencia.
ESTEVE (¡No cal sino que ara en compte
de renyi 's fassin amichs

*y hem donga 'l tréurer! fatichs
*quant dech acabar tant promptel)

GABRIEL Ahí jo podia dí
m' has faltat, sens que ella encara
pogués dirme com pot dí ara
tumbè m' has faltat tú á mí.
Avuy pot dir:—;T' hi olvidat
perque un infame 't vaig créurer!
Y es cert... ab lo que vá véurer
ho havia endevinát. *(Queda pensatiu.)*

ESTEVE Sí; mes no quan es probat
fins á qui en negáu s' empenya.
Ella vá posar la senya
si tú á n' al balcò has pajat.

GABRIEL Pero li vá posar ella
perque li vaig manar jo.
¡Sempre m' ha fet compassiò
en aixó, sa negra estrella!
¿Es dir que, naltres, podem
quan vólem á una estimada,
una y un' altra vegada
probar si ab prechs la vencem.
Diu no, y li dihem que es ingrata.
Diu no, y li dihe n que no estima.
¡Diu no, y li dihem que la anima
un cor de roca que 'ns mata!
Y quan per fí havem lograt
que cedeixi amant la dona,
ella, que ha cedit, no es bona
y el que ha fet cedí, es honrat.
¡Infame!

ESTEVE Gabriel.

GABRIEL T' ho dich.
Fins ahi un amich te creya,
com á jerma tambè 't veyá;
pero, avuy, ni 't crech amich.
Jo 't veyá 'sent jugador
y viciòs y mes encara;

mes no hav a vist, com ara
ja he vist bè. que tens m il cor.
Que vèns voltát d' un misteri,
que al que dius jemá no esplicas;
que ab l' honra d' ella traficás,
que sols hi ha l' or que t' alteri,
que, culpable ó no culpable,
matas á una débil dona,
y, á qui fá aixó, res l' abona:
¡Es un vil y un miserable!

ESTEVE ¡Oh!

(Fora de sí se vá á precipitar contra Gabriel que retrocedeix dos passos, fins que s' detura perque ha vist una má que agafa la cortina de la porta de la ermita, com per alsarla.)

¡Ah!

GABRIEL ¿Qué?

ESTEVE Re... La seva má

que agafa ja la cortina.
Ella vè aquí; pero atina
en que jo m' estaré allá,
y ja que esqueixát lo veí
per tú ara, puch ab franquesa
aná á n' al fí de ma empresa,
parléu de mí ab mòlt recel,
perque, á la suposició
de que á res tens d' oposarte,
jo del mitj sabrè apartarte.

(Al costát.)

(La mateixa má que tenia la cortina, la alsa, y apareix Albert imponent, que diu, baixant la escala de la ermita.)

ESCENA XII

GABRIEL, ESTEVE, ALBERT

ALBERT No.

L'OS DOS ¡Ah!

ALBERT Perque ho faré jo.

ESTEVE ¡Ell aquí!...

GABRIEL (¡Oh! L' Albert aquí.)

¡Infame! (Per Esteve.)

ALBERT (A Est.) ¡Dèixans y espera
que 't vagi á buscá jo á l' era!

(Esteve se 'n vá y al haver dat dos passos diu ab alegria
immensa, figurant que 'l veu lluny.)

ESTEVE (¡Ah! ¡En Felip!)

ALBERT ¿M' hi esperas?

ESTEVE Si. (Se 'n vá.)

(Gabriel ha quedat anonadat en un cantò de teatro; Al-
bert, després d' haverlo contemplat un moment, ab los
brassos creuats, diu ab tóta calma.)

ALBERT Estém sols. *No... Aquest murmul...
(Perque s' ha sentit brunsir lo vent que fá caurer fullas
secas dels arbres qu' hi ha per la escena.)

*Es lo del vent que 'm fá guerra

*y ab lo fullam tira en terra

*dítas que eran mon orguill.

*Símbol del amor de Déu

*hi ha aquí una creu, Ell nos mira

*desde 'l cel ahont lo sol gira

*y ens enaltím devant seu.

*Per sort ara en tal estat

*la nostra ánima se trova.

*No ho duptéu... veuréu la proba.

*en que 'm diréu la vritat.

GABRIEL *Preguntéu.

ALBERT ¿Si per etsar?

y d'home honrat donant mostra,
se n'entrava á casa vostra
l'home mes vil y cobert,
y vos, no sabent qui era,
li obrisseu los vostres brassos,
carinyós lligant los llassos
d'una amistat verdadera,
y vos trovesseu un dia
ab que ho pagava ell traïdor
atentant al vostre honor
que feyau?

GABRIEL (*Ab seguritat.*) Lo mataria.

ALBERT ¡Ah! Ja així del cor l'esglay
en que calmaréu confío.
¿Atmetéu lo desafío
y anirém á batrerns?

GABRIEL May.

(*Sech.*)

ALBERT ¿May me dihéu?

GABRIEL May.

ALBERT ¡Per demes
es singular la manera
de pensar vostre!

GABRIEL ¡Y m'altera
que no la compreguèu mes!
Vos aquí sòu l'agraviat;
jo lo qui us ha fet l'agrayi.
¿Cóm pot esser just ni sàbi
que vos quedéu castigat?
¡Me diréu que, així, ab honor,
en vá es que ¡Mateume! us diga;
mes, si á dirho 'l cor m'obliga,
¿cóm no dí 'l que 'm dicta 'l cor?

ALBERT La lluna en lo cel brillava
quan vos del balcò heu baixat,
vos han vist, m'heu deshonorat,
la deshonra en sanch acaba.

GABRIEL Donchs á fé que ab mala estrella
lograrho avuy intentéu.

ALBERT No; perque al ff acce liréu
per l' amor y pe 'l bè d' ella.
Perque ara vos dire jo,
com no vos he dit encara
que, entre ella y jo, ja sols, ara,
hi cap desesperaciò.
¡Lo sonris del mèu despreci
n' anirà amirgut sis penas,
la sanch gelantli en las venas;
l' acusará lo món neci;
y lo plor del mèu doior,
degotall que 'l crim enllota,
com á plom fòs, gota á gota,
caurá damunt del sèu cor.

GABRIEL ¡Oh! ¡Anem! (*No podent resistir mes y desafiantlo*)

ALBERT ¡Sí!... ¡Y lo sèu cor... franch,
sentint dolors, al probarlos,
plorará. y sols, per plorarlos,
tindrà llágrimas de sanch!

GABRIEL ¡Anem dich, ja!

ALBERT ¡Y quan ni aquestas
li restin, y vegi irada
que vos l' heu abandonada
sola en mitj de las tempestas
'sent així que vos podia,
matantme á mi, ab vostre amor,
aminorar lo dolor
de la que salvar deviau,
finirá com trista flor
que en sortir al camí pecc,
y, esfullada sola y seca
se trepitja quan ha mort!

GABRIEL ¡Oh! ¡Anem; abans que 'l cor méu
no vulga sa ira mostrarvos!

ALBERT ¡Veyéu si logro exaltarvos!

GABRIEL ¡Tot per l' amor y el bé seu!

ALBERT Com jo tot pe 'l meu honor.

GABRIEL Moriréu sens esperansa.

ALBERT Morir vull... no vull venjansa.

GABRIEL ¡Deu me guihi ahont hi ha 'l cor!
Armas.

ALBERT Al bosch.

GABRIEL Guieumhi vos.

ALBERT A mort.

GABRIEL A mort.

ALBERT Tot s' hi empenya.

GABRIEL Passéu.

ALBERT Veniu.

(Y 'ls dos se 'n van acalorats, quan s' ou una campana-
da en la ermita que atura á Albert, sorprenentlo 'en
gran manera, al mateix temps que també atura á Ga-
briel, que 's sorprèn de la sorpresa de l' atlc.)

LOS DOS ¡Ah!

ALBERT (¡La senya!)

(Y lluita desesperat entre si entrarà á la ermita ó si
anirà al bosch.)

GABRIEL ¿Per qué així us quedéu confós?

ALBERT ¡Oh... Espereuvos un instant. (Resolt.)

GABRIEL ¡Esperar quan lo deliri
que 'l cor sent es pe 'l martiri
evitá á la que vol tant!

ALBERT Me 'n vaig tenintho present.
M' ha recordat esta senya
que si un jurament s' empenya
se déu cumplí 'l jurament,
y en havent cumplert sever
per vos torno

GABRIEL Vos espero,
y penséu que... (Ab frenesi.)

ALBERT Ho considero
(Encaixant com fer formalisar lo pacte.)
Paraula de cavaller. (Se 'n vá.)

ESCENA XIII

GABIEL. sol

¿Que passa aquí! ¡Déu mén! ¿Per qué un misteri impenetrable sempre en tot se nota?
¿Per qué al teixir est vel, vos que vau serhi, per esser sempre en tot, no vau volerhi un clar, per véurer ahont ma sort s' enclota?
¿No recordéu, de sanch y foch, un dia en que vám batre al argeli pirata, quan de tant plom, com pe 'l cordam brunsia, me vaig salvar jo sol, perque us tenia dels meus rosaris en la creu de plata?
¿No recordéu que vos vaig dir:—Per ella tan sols la vida vull, Senyor. ¡Salveume!
¿Si no la trovo avuy tan pura y bella y no 'm pot guiar ja caiguda estrella, no vull lo que 'm vau dar y us dich:—¡Mateume!

ESCENA XIV.

GABRIEL, FELIP, JOAN y moscs, tots ab escopetas, mantas y cananas

FELIP *Mentre 'l têt lligat allí
*aném nosaltres á veureuho.

GABRIEL *¿Ll gat dihéu

FELIP *Si.

(*Y se 'n vá apressuradament ab los mossos.*)

GABRIEL (*Mirant cap á dins.*) *No puch creureuho.

*¿No es aquell l' Esteve!

JOAN (*Surtint també apressurat.*) *Si.

GABRIEL *¿Y per qué 'l lliguéu?

JOAN *Perque

*diu que ell vá robar la joya

*del collaret y la noya.

GABRIEL *¿Pero com? (Detenintlo.)

JOAN *No estich per re,

*perque ells me están esperant!

GABRIEL *¿Y ara ja vos la ha donada?

JOAN *Ha dit que la tè amagada.

GABRIEL *¿Y no 'l lliuréu? (Sempre detenintlo.)

JOAN *Al instant,

*que l' haguém trovada allí

*hont diu que está amagadeta.

(Se 'n vá corrents darrera 'ls altres.)

ESCENA XV

GABRIEL, ESTEVE.

GABRIEL *Lo collaret... la Arciseta!...

*¡Oh! Si... La clau está aquí,

*Corre ara de compte meu...

*O aquest secret, ó sa vida.

ESTEVE ¡Gabriel! (Mólt commogut.)

GABRIEL ¡Tú aquí!

ESTEVE ¡De seguida...

vina... per l' amor de Déu!

GABRIEL ¿Per qué?

ESTEVE Ho sabrás ja després.

GABRIEL No, perque ho vull saber ara.

ESTEVE ¡Qué li dich! Hi ha temps encara.

y no 'ns salvém si 's perdés.

GABRIEL No 'm moch d' aquí si no ho contas.

ESTEVE Res... una mania extranya...

Cosas de gent de montanya

que tenen màximas tontas.

Va pedregá un xich alí,

s' han avingut uns ab altres,

y creyent que sòm nosaltres

qui porta 'l mal temps aquí,
y tement mes pedregadas,
nos buscan per tots cantóns,
per matarnos ab mandróns,
y fins hi ha collas armadas.

GABRIEL ¿Y era com això vritat
fins ara tot cuant me deyas

ESTEVE Segueix ab mi y si no ho creyas...

GABRIEL ¡Ments com un vil y un malvat!

ESTEVE ¡Gabriel!

GABRIEL Nos han fet guardar
perque tu has robat la noya
del mas del òm y la joya
que un dia 'm vas ensenyar.

ESTEVE ¡Infames! ¡Li han contát ellsl

GABRIEL ¡Oh! No en vá te dòna pena,
tinch ja d' aquesta cadena
de crims los primers anells,
y tinch seguintlos, confiansa
de que al fi trauré del mar,
ahont tu la vas enfosar,
l' àncora de ma esperansa.

ESTEVE No... Tú no 't quedas aquí

GABRIEL Mentres vida al cor me senti.

ESTEVE ¡No Gabriel!

GABRIEL Mentres alenti.

ESTEVE ¡No porque no m' plau á mi!

(Com desenmascarantse per fi, á lo qual contesta Gabriel
que ja s' ho figurava ab lo seu ¡Ah!)

GABRIEL *¡Ah!

ESTEVE *Si... ¿Per què tant misteri,

*si al fi tot te d' aclararse?

*Com era escusa 'l salvarse,

*de lo que pogués haverhi,

*perque 'n volgués matá algú,

*també era escusa quant deya

*de ma amistat.

GABRIEL *¡Y bè ho creya!

ESTEVE *¡Es... que estich gelós de tú!

GABRIEL *¡Oh!

(*Sorpresa inmensa y dit de modo que indiqui que aixís compren tot lo que passa.*)

ESTEVE Es que jo me 'n tinch d' anar
y aquí sol no vull deixarte.

Vina donchs, si vols quedarte,
perque ans, me tens de matar.

GABRIEL ¡Oh! ¡Y ho faré ab tot l' anhel.
que cap en l' ánima méva!

ESTEVE Demanau bé á la sort teva.

GABRIEL M' ajudaré 'l bras del cel.

ESTEVE Y no hi haurá compassió.

GABRIEL No; perque no has de salvarte.

ESTEVE No; perque tinch de matarte.

(*Se 'n van y apareix Albert contenintlos.*)

ESCENA XVI.

GABRIEL, ESTEVE, ALBERT

ALBERT No. (*Notantse en ell un cambi radical.*)

LOS DOS ¡Ah!

ALBERT (*A Esteve.*) Perque 't mato jo. (*Sorpresa.*)

ESTEVE ¡Estich perdut!

GABRIEL ¡A n' ell!

ALBERT Si

Jo per vos venir devia
y veninhi ara faría
un crim que no cap en mi.
Ara dech venjar en ell,
lo que en vos venjar pensava.
Si ell me mata avuy acaba,
del vostre amor lo flagell;
si jo 'l mato, torno aquí,
y, si no vos satisfán
rahons que aquí se us darán,

vos venjéu d' ell y de mí.
Sols així es com puch salvar,
si accediu vos, l' honra meva.

GABRIEL Anéu. *(Després de pensarho.)*

ALBERT ¡Oh! ¡Gracias! *(Apretantli la mà ab efussió.)*
¿Esteve?

ESTEVE No 'm vull ab tú desafiar.

ALBERT Ho voldrás, de no volerho
ja tinch la justícia allá.

*(Y li diu á la orella cosa que common á Esteve y lo fá
cambiar de pensament.)*

GABRIEL ¿Es un somni lo que miro!

ESTEVE ¡Anèm!

*(Decidit y contestant á lo que Albert li acaba de dir á la
orella.)*

GABRIEL *(Seguint sa idea.)* O bè es que deliro.

ALBERT Confiansa en tot.

(Ap, encaixant ab Gabriel al auarsen.)

GABRIEL *(Després de duptar.)* La tindrè.

(Y se 'n van Albert y Esteve, per hont convinga.)

ESCENA XVII

GABRIEL y aviát SCINTA

GABRIEL Ja en tot torna á dominar
la foscó que m' espantava...
Ara una estrella brillava,
y ja se 'm torna á apagar.
¡Mar de confusions sen ff,
ahont que 'm perdi 'l cel decreta!
¡Qui 'm salvará!

*(Scinta que ha aparegut, al dir ell los últims versos, á la
porta de la ermita, portant una corona de rosas blancas,
baixa las gradas y diu:)*

SCINTA Jo.

GABRIEL ¡Scinteta!

SCINTA Jo... que al ferho 'm salvo á mí. (Serena.)
(Y deixant la corona de rosas blancas damunt la roca,
baixa al prosceni.)

GABRIEL (¡Oh! ¡Com sa pura mirada
abát altiva la meva!)

SCINTA Jo que de la pena teva
tinch l' aresta al cor clavada.

GABRIEL *!Scinteta!

SCINTA *Gabriel; la vida
*sento que cansada 'm deixa
*¡oh! No 't don per ço cap queixa.
*Un cop la planta marcida;
*Dèu vulga que caigui aviat.

GABRIEL *¡Oh! ¡No veus que 'l cor se 'm trenca!

SCINTA *Avuy veig que 'l vent arrenca
*fullas que havia assecát
*la incesorable tardor...
*¡Ay! ¡Pobre esperansa meva!
*¡Ay! ¡Que ja la fulla teva
*tremola seca en mon cor!

GABRIEL ¡Acaba; mira que 'n mi
no hi ha cor per tanta pena!

SCINTA Perdona... escolta y serena,
me tinga 'l cel fins al fi.
*Sabrás ma història y si mullas,
*ton rostre ab plor que 'l cor dóna,
*veurás, com mirarho vullas,
*que 'l dirla arrenca las fullas,
*de las flors d' esta corona.
*¡Vá ab l' altra historia enlassada
*de la que quan va morir
*sòta ella fou enterrada!...
*¡D' una germana estimada
*fins ahont lò fet t' ho pot dir!

GABRIEL *Acaba.

SCINTA *Ab cor que concilia
*tú saps com nos vá amparar
*l' oncle á mí y á la Cecilia,

*y saps que, mort, la familia
*arruinada va quedar.
*La Cecilia, per salvarla,
*veyent de l' Albert l' amor,
*vá casarshi y lo seu cor
*al ferho aixís, vá enganyarla;
*Ella ab la ilusió mes pura
*estimava á un altre y creya
*podé oblidar, ja que ho feya
*per doná á tots la ventura
*mes, quan l' Albert vá aná á Fransa
*Jesterrat, ella en son cor
*va torná á sentir l' amor
*que havia mort ab sa esperansa.
*Vá escoltá en desdixát dia
*i' amarch prech del seu amant,
*y una nit, dñs la masia,
*creyent que á robar vindria,
*lo van matá al mas entrant.
*L' endemá ofegantse en plor
*vá venir á trovarme ella.
*—;Scinta 'm vá dir! Ell ha mort,
*y jo sò mare y la sort,
*contra lo fill d' ell s' estrella.
Tu sabs qu' era la Cecilia
ans que jó ab l' Albert casada
y que la Cecilia era,
Gabriel, la meva germana.
Vám quedá aquí totas duas
mentras l' Albert vá se á Fransa;
va veni 'l qu' estimaba ella
ans de sé ab l' Albert casada,
ván cegarse y l' Arciseta
vá sé 'l fruit d' aquella falta
que jo vaig jurá ocultarli
si mentras ella agonitsava.
Mes jo que, si, mort creyente,
vaig pogué al l' Albert casarme

no he pogut voler que tu
de mi creguis tanta infamia,
he dit al pare Joseph
si podia aixó esplicarte
trencant per tú l' jurament
fét á la méva germana,
y ha dit que si, mentre 'm juris
qu' á ningú 'n dirás paraula.

*Tèn de lo mèu cor pietat!
*Pensa que 'l dolor m' abat.
*Creu que 's cert quant has sentit!
*Y ja que no l' alegria,
*perque no pot torná al cor
*sens tú, la ditxa tindria,
*si un ijo 't perdono! sentia,
¡del qui 'm jurá etern amor!

GABRIEL Oh! Si; 't perdono y m' espanta,
no haver cregut quant m' ho deya.
Jo honrada y bona ja 't creya,
pero no 't creya una santa.

¿No veus que així 't creurá 'l món
infamada, ab ta innocencia?

SCINTA ¡Que hi fá si sap ma conciencia
y tú 'ls infames qui són!...

*Sellantlo ab un bes als llabis
*que glassava l' agonía,
*vaig fè 'l jurament un dia
*de salvar sa honra d' agravis.

*Al s' endemá aqui al fossar
*la varem porta amorosas;
*y una corona de rosas,
*damunt la creu vám deixar.
*Ni una rosada ha caigút,
*que no li hagi donát perlas,
*ni un raig de sol que, al haverlas,
*secarla no hagi volgút,
*y així ab tempestats, y vent,
*y pluja, y sols, y rosadas,
*ni marcidas ni esfulladas
*las hi ha vist lo poble atent,
y fins ara may ningú...

(Y girantse per casualitat veu que en la corona no hi ha quedát ni una sola flor.)

¡Ah!

GABRIEL Si; 'l vent las hi tret ara
perque així 'l que ments repara.
(*En aquest moment s' ou murmurll de gent que s' acosta y,
Scinta, espantada de que pugan veurer la corona sense
rosas diu.*)

SCINTA ¡Pero ho sabrás no mes tú!
(*Y com en un arranch heroich col-loca la corona en la
creu y s' hi queda un moment en actitud dramática, com
recelant que Gabriel vagi á desfullarla.*)

GABRIEL ¡Oh!, ¡Scinta! ¿Tanta noblesa
á qui no ha de inspirá amor?

SCINTA Sí vols un lloch en mon cor
ten fins al fi fortaleza.

ESCENA XVIII

SCINTA, GABRIEL, MOSEN JOSEPH, ESTEVE, GENÍS, LAYA,
JOAN, las noyas, y gent del poble, per l' ordre que indiquen los
versos.

JOSEPH ¡Ah! ¡Ah! Aquí. (*Arreglant lo grupo.*)

GABRIEL (*Ap. á Scinta.*) ¿Qu' hi ha?

JOSEPH Passéu

Aquí... baixéu de la escala.

SCINTA ¡Qué passa aquí!

JOSEPH Ey vos... ala.

Aquí aquí: no us en anéu.
No n' hi pot faltar ni un sol
dels que la han vista dolenta.

SCINTA ¿Mes per qué?

ESTEVE (*Apareixent humiliat.*) Perque 's presenta
qui ara vindicarte vol.

GABRIEL ¡Infame!

(*Irát posa má al ganibet y Mossen-Joseph y Scinta 'l
contenen.*)

SCINTA ¡Gabriel!

ESTEVE Declaro

que tot quant la Scinta ha fèt...
Obligantla ab un secret...
jo he fet que haguès d' arrostrarho.
Lo secret no us lo puch dir,
perque 'l dirlo... á mí 'm deshonra,
pero, en tot, es pura sa honra,
y així ho vinch á prevenir.

Tè torno aquest collaret...
lo demès que vaig... robar-te...
(*Las frasses duras que diu contra sí mateix li costan de dir; mes llavors s'ou remenament suau en los ebarçers de la font y forsát per cada soroll que ell ou, recelós vá dient quant lo deshonra.*)
á tant quant puga tornarte
t' ho tornarè.

SCINTA (¡Y es aquet
lo qui fá poch m' espantava!)

ESTEVE Ja he dit ahont es la Arciseta,
y el mateix Felip l' ha treta
del lloch ahont jo la guardava.
Prompte vos la durá aquí,
y, si el tèu perdò tenía,
honrát, com ho era algun día,
acabarè 'l mèu camí.

SCINTA ¿Y es cert? ¿Tú tens l' Arciseta?

ESTEVE No jo; pero en Felip-neri.

SCINTA ¡Es somni aixó!

GABRIEL ¡Un nou misteri
que altra vegada m' inquieta!

SCINTA ¡Oh! ¡Esteve! ¡Esteve! Quin ángel
li ha tocat lo cor, Senyor?

JOSEPH Ell, que vetlla per l' amor
ab sòn sacrossant arcangel.

ESCENA XIX

Los mateixos ALBERT

ALBERT Y jo que l' hi obligát
á que fès quant ha fèt ara.

TOTS ¡Ah!

SCINTA ¡L' Albert! (*cada cop mes sorpresa.*)

ALBERT Fá un quart no encara

ab mí á n' al bosch l' he portát.

*No 's volía batre ab mí;

*mes li he dit que 'l salvaría

*de la lley, si al ff accedía,

*y allá hem anát desd' aquí.

Hi exasperát son furor,

li he dát un' arma, l' ha presa,

li he fèt la senya, la entesa,

y quant ja sobre 'l sèu cor,

añava á entrá 'l meu acer,
com qui es vil sempre es cobart,
s' ha posát á tremolar
y á prechs la vida voler.
Concedida li he dit jo
si vols dir, lo que ha dit ara,
y aixís dientho 'l salvo encara
de la lley per compasió.

SCINTA ¡Oh! ¡Un consol pe 'l meu cor trist!
¿T' ha dit algú per ventura?

(Desassossegada tement que Albert hagi descubert son secret.)

ALBERT ¡Lo cor que 'm crida qu'ets pura
apesar de quant he vist!

SCINTA ¡Oh! ¡Gracias! (ab efusió, al cel.)

ALBERT Esteve... vès.

Tú has dút aquí la amargura;
tú has mort la meva ventura
de los téus crims ab l' eccés,
mes si pots torná á vení
lleal y ab ánima honrada
torna aquí, y altra vegada
trovarás l' amich en mí.

(Esteve se 'n vá conjòs y avergonyit, pe 'l fondo.)

JOSEPH Dèu lo guí y l' Angel bo.

SCINTA Tinch esperansa y crech que ara...

JOSEPH No ho creguéu may; no 'u fá cara.

ALBERT Gabriel (Encaixanxi conmogut).

GABRIEL Albert.

ALBERT ¿Lo perdó?

GABRIEL Vos m' heu de perdoná á mí.

ALBERT L' un al altre donchs y així
vòs dòu franch la explicació,
Vos, vos ne tornéu al mar,
á la montanya jo 'm quedo,
y, mentre á un vil desheredo,
nom á la Arcisa vull dar.
Y si un dfa, ja que al fi
tinch mes edat, y ab la pena
que lo meu cor envencna,
cava 'l fossè un clot per mí
vina Gabriel y els dos cors,
unfu sempre pe 'l bè de ella,
Sòta 'l cor hi ha una capella

que llegitima 'ls amors.

GABRIEL ¡A qui no abát cor tant gran!

SCINTA ¿Mes qui t' ha dit quant dius ara?

(*Sempre recelosa y esperant la resposta ab ansietat per-
que tem que ell sábia 'l secret*).

ALBERT Lo mèu cor que creu encara. (ab seguritat)
no cumplir així bastant.

SCINTA ¡Ah! (Satisfeta dant gracias al cel).

ALBERT (¿Ho suspita?) (ab temor á Joseph)

JOSEPH ¡Era un celatge

que has borrat ja ab son esglay!

ALBERT ¡Que no sábia jamay
que, amparát pe 'l cortinatje,
quant lo secret li he contat,
jo allí amagat la sentía.

(*Scinta després de son últim vers ha vist que faltava una
flor en la corona y, haventla arrencada del roser, ara
'l hi está posant*).

JOSEPH ¡Que al saberho 's moriría,
te proba 'l que al fossá ha entrát,
perque una 'n veu de despresa.
Per ço al sèu cor pur y franch
ha salvát al ff un llens blanch
del color de la puresa!

ESCENA XX

Los mateixos, FELIP,

FELIP ¡Corrin per l' amor de Dèu!

TOTS ¡Oh!

JOSEPH ¿Qué hi ha?

FELIP ¡Oh!

MOLT'S ¿Qué?

JOSEPH ¿Qué passa?

FELIP No ha tingút ell mala trassa.

SCINTA ¿Potsé ella?...

FELIP ¡Si!

TOTS ¡Oh!

SCINTA (*Compreuentho.*) ¡Dèu mèu!

FELIP Pujo á n' aquí, 'l trovo allá.

—¡La noya!—No la tinch, deya

jo que sí, ell que no, y no 'l creyá,

per més que hu volgués jurá.

¡Jo, calma, 'n tinch y no 'n tinch!

li apunto aixís per matarlo
ell veu que vaig á tombarlo
y hem diu:—Prenla y m' hi convinch.
¿Ahont la tens?—Al pou del mas.
Jo dich á n' en Roch gardeulo,
y si vol fugí mateulo,
Jo vaig al más per si acás.
Quedém així hi vaig corrents,
busco per tot, no la trovo,
torno ara allá y quant ho innovo
m' han dit que en Roch, per dos cents
duros d' or ha dit als altres
que jo la senya ja feya,
y l' han lliurat com no creya
venentse á n' ell y ha nosaltres.

JOSEPH L' Albert volgué perdonarlo
y aixís es com li ha pagat.

SCINTA ¡Y així ab ell sense pietat
pert la noya per salvarlo!

*(En aquest moment apareixen en la porta de la ermita
los dos noys portant lo bressol ab la nena.)*

ESCENA ULTIMA

Los mateixos, ORIOL, BENET

ORIOL ¡No que la portem aquí!

SCINTA ¡Filla meva!

(Crit de l'ánima y, corrent al bressol, petoneja la noya ab efusió. A fi de que no vegi 'l públich que es una nina, lo grupo de la gent del poble la pot voltar formant cuadro. Benet y Oriol baixan al prosceni ab Mossen Joseph, Albert, y Gabriel que 'ls voltan.)

BENET ¡La petita!

JOSEPH ¿Mes cóm?

BENET ¡Oh! ¡oh!

(No podent parlar d' alegria, de manera que, mentres Oriol ho explica, ell lo vá seguint ab riallas, saltirons y gestos, com pres d' un frenesi de content.)

ORIOL Aquí á la ermita.
la estém guardant desd' ahí.

BENET ¡Oh oh!

ORIOL En Benet me vá dí
que tots la vólian péndrer
y fins que ho poguem enténdrer,

he dit, amaguemla aquí.
S' ens diuhen ahont la tenim
los dirém que nos l' han presa,
y, si no es cert per sorpresa,
en essent l' hora surtim;
M' estava allà...

BENET ¡Oh! ¡oh! ¡oh!

ORIOI Sento que té pare y mare...

BENET ¡Oh ¡oh!

ORIOI La trech y' dich:—Ara

BENET *¡Oh oh oh oh! (*Enfadat de que no li conti.*)

TOTS *¿Qué?

BENET *Y jo.

ORIOI *Désprés...

(*Tot lo que ha dit Oriol ho ha dit enterament seré perque ab lo calor de sa idea no s' havia adonát de que 'l escoltés ningú més que Mosen Joseph, mes ara de repent s' adona de que hi ha gent de fora casa y avergonyintse vá reculant.*)

GABRIEL *Cuita,

ALBERT *Tot seguit.

BENET *¡Oh oh oh oh!

(*Volent dir que Oriol es vergonvos.*)

JOSEPH *En vá ho esperan.

*S' ha adonat que vostés hi eran

*y ja se m' ha avergonyit.

(*En aquest moment s' ha obert lo grupo al fondo y deixa veure á Scinta agenollada al costat del bressol, que, alsant las mans al cel diu:*)

SCINTA Perque tinga 'l meu amor

¡Maria! sigas ma estrella

(*Y torna á besar á la noya ab efusió mentres que Mossen Joseph, agafant per las mans á Albert y Gabriel los porta al prosceni y els diu:*)

JOSEPH Recordéu l' exemple d' ella:

la cara es mirall del cor.

FELIP *¡Mossen Joseph, per pietat!

JOSEPH *¿Qué hi ha?

(*S' obra 'l grupo altra volta y apareix Scinta moribunda ab lo cap damunt del bressol, hi corran tots los del prosceni que, al serhi, se deturan imposats per lo fatigós de sa agonia.*)

SCINTA *Res .. Ja está salvada

*y ara... aquella aigua glassada

*sento que 'l cor m' ha glassat,

*¿Quí ho podría resistir?

*¡Tanta emoció en un sol día!

*¡Descans de l' ànima mia
*¡Descans etern es morir!
JOSEPH *¡Scinteta!
ALBERT *¡Scinta!
GABRIEL *¡Amor méu!
SCINTA *¡Ay! ¡Que may hi estat compresa!
*y ve la mòrt per sorpresa
*al punt en que 'm comprenéu!
*Ell ho vol!... Moro y perdono
*á tots quants m' han fet agravis...
*En cambi oiú de mos llabis
*gelats ja, la ordre que us dono.
*L' Arciseta ha de tenir
*sempre en mí 'l mes amant parc;
*la corona que fins ara
*no ha pogut cap vent marcir;
*sense faltarhi ni una rosa,
*com lo poble ara la veu,
*l' ha de véurer en la creu
*sempre guarnintla ufanosa...
*Consoléu la vostra estrella
*pensant que al cel vá qui mor...
JOSEPH *¡Oh? desinterés del cor!
SCINTA *¡Ni llàgrimas vol per ella! (Ploran tots.)
*No ploreu... ¡Lo desespero
*es pe 'l cor remey tant cruei!...
*Fú si... Tú plóram Gabriel
*y... pensa... que al cel... t' espero.
TOTS *¡Oh!
(Mossen Joseph la cubreix ab son manéu y menos los dos
amants y ell tot lo grupo s' agenolla.)
ALBERT *¡L' ha mòrt lo meu recel
GABRIEL *¡Jo he dut aquí al negre arcàngel!
JOSEPH *No fills meus no. . Es que era un àngel!
*y los àngels són pe 'l cel.
*¡i algun altre, ab son dolor,
*ne trovéu que fá sa via
*per lo mon, prenéu per guía
*que 'l rostre es mirall del cor.

FÍ DEL DRAMA,

LA CREU DE LA MASIA

LA CREU DE LA MASÍA

DRAMA EN TRES ACTES Y EN VERS

original de

D. SERAFÍ PITARRA

y

D. Manel Lasarte

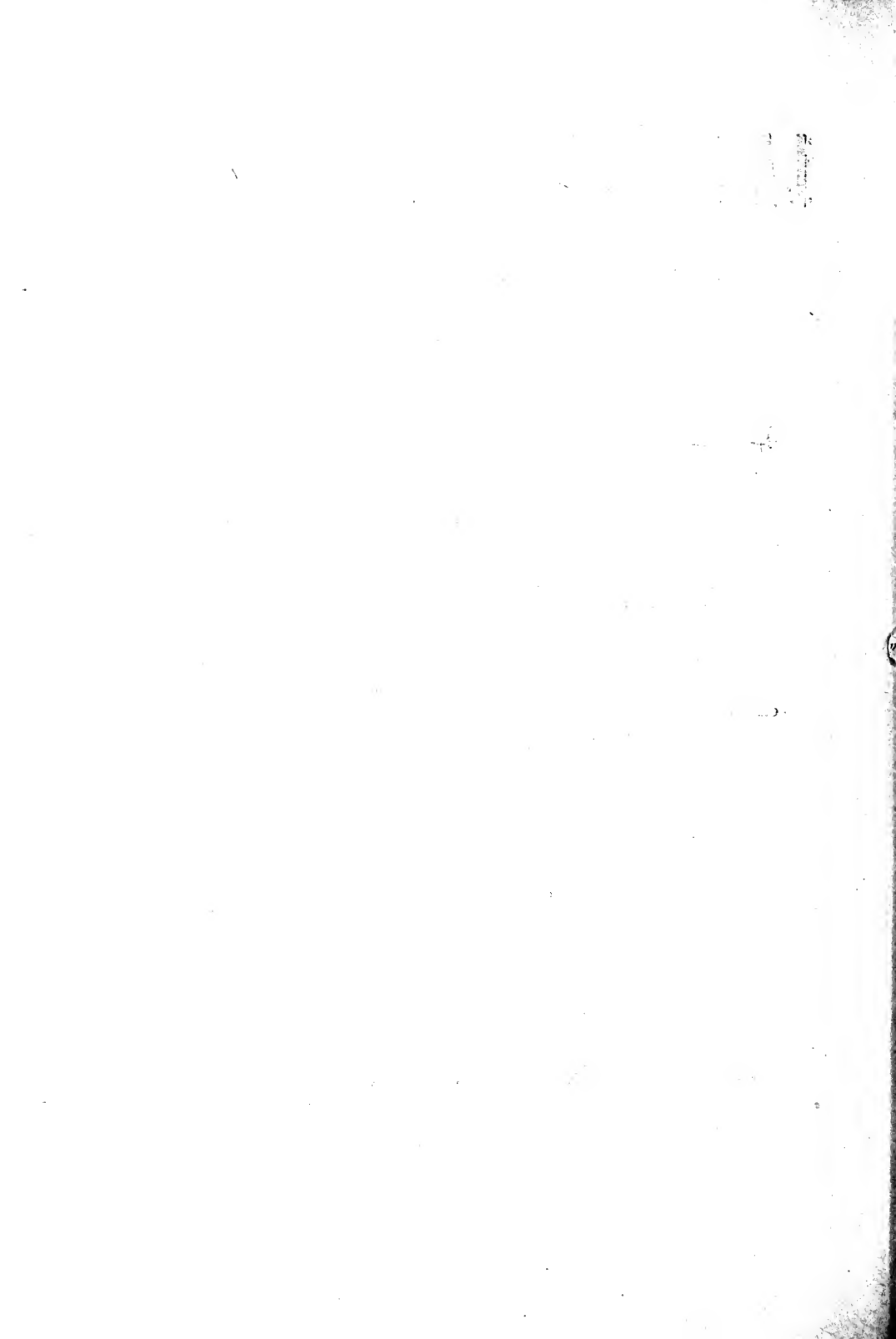
Estrenat ab extraordinari éxit
en lo *Teatro Catalá*, instalat en lo «Teatro Romea», la nit
del 13 d' Abril de 1873.

BARCELONA

Francisco Badia, impresor, Dou, 14

1896

Lo director del *Centro de administración*, es l' únich encarregat d' aquesta obra, y ab ell deurán entendrers' tots los teatros y societats particulars que vulgan representarla.

Quedan reserváts tots los drets.

REPARTIMENT

PERSONATJES

ACTORS

<i>Margarida</i>	D. ^a Hortensia Mayorga.
<i>Francisca</i>	» Catarina Mirambell.
<i>Roch</i>	D. Joseph Clucellas.
<i>D. Anton</i>	» Andreu Cazurro.
<i>Valenti</i>	» Frederich Fuentes.
<i>Andreu</i>	» Iscle Soler.
<i>Peret</i>	» Joaquim Pinós.
<i>Mosso 1</i>	» N. Serrabou.
<i>Mosso 2</i>	» N. Carulla.
<i>Batlle</i>	» N. Miquel.
<i>D. Miquel</i>	» Miquel Llimona.

Un agutzil, mossos de la escuadra, homes armats.

L' acció en una masia d' aprop la ratlla de França,
y en l' any 1830.

Acte primer

Lo teatro representa la entrada d' una masía; al fondo una porta per la que, al obrirse, se veurá 'l camp y una creu alta de pedra. A la dreta, en primer terme, una porta en la que hi haurá una escala que es la de las habitacions superiors; en segon terme una altra porta. A la esquerra, la llar: en primer terme una finestra alta, en segon una porta. En la paret una capelleta ab una llantia encesa. Una taula de fusta, l' ascó, cadiras de baqueta, y lo demás qu' indiqui l' diálech, repartit per l' escenari.

ESCENA PRIMERA

FRANCISCA plegant taula. MARGARIDA entretinguda cosint, brodant ó tent mitja. ANDREU y PERE, sentats aprop del foch. VALENTÍ, en lo cantó de la taula ahont no arriban las estoballas, escrivint.

- PERE ¿Diu vosté qu' es natural,
 pubilleta Margarida,
 haverhi una creu al frente
 la porta de la masía?
- MARG. Sí, Pere, porque no ignoras
 lo qu' estas creus significan.
- PERE Senyal d' un crim solen ser.
- MARG. Sí, senyal que 's diu que crida
 perdó, per un mort á Déu,
 y á tots los vivents, justicia.
 Historia sólen tenir
 creus que en los camins se ficsan,
 y d' aquesta creu la historia

n' es una historia mólt trista.
 Un sigle y mitj fá qu' es feta
 y, d' allavors, la familia
 la invoca sempre en sos dols,
 la invoca en sas alegrías.
 Si aquí casa mor algú,
 'prop la creu se deposita
 abans de durlo á la iglesia,
 com á última despedida.
 Si aquí 's fá algun casament,
 'prop la creu, lo mateix dia,
 se juran los dos esposos
 l' amor que déu fer sa ditxa;
 d' aquesta creu n' es la historia,
 la historia de la familia.

ANDREU Aixó es lo que sento á dir
 dés qu' he vingut de la vila,
 y ab tot y qu' á fé sóch home
 que no 'm plau gota ni mica
 sabé historias ni romansos,
 de la creu de la masía
 si que us dich que tindré gust
 d' escoltá 'l que se n' esplica.

FRANC. Aixó ray; en Valentí
 crech que 'n té una historia escrita.

ANDREU ¿Una historia?

FRANC. ¡Bé! un romanso:
 aixó qu' ell fá.

ANDREU ¡Au donchs, vinal
 VALENTI No, noys, no, tinch d' estudiar:
 ara tenim mossen Quirse
 de catedrátich, y si
 troba la llisó poch ilisa,
 nos sol doná unas sumandas
 que 'n hi há per llogar cadiras.

MARG. Sí, sí, que 'l papa 's fá vell;
 ben fet, Valentí, estudiá.

PERE Pero també, tant y tant,
 li pot ser mal per la vista.

ANDREU Y bé re; es que l' ha pegada
 en que ell té de cantar missa,
 y fins qu' ho hagi lograt
 no parará nit ni dia.
 Com qu' ell ha sentir á dir
 que 'l mes tonto es bo per bisbe...

FRANC. Aixó si que no ho crech pas.

ANDREU ¿Per qué?

FRANC Perque tú ho serias.

ANDREU ¡Bó! ¡Endavant!... Ja m' heu dit tonto.

FRANC. ¿Y qué pot ser t' agraví?

ANDREU ¡Mólt m' agravía! ¿ho senti?

FRANC ¡Donchs á fé!...

MARG. ¡Dona! ¡Francisca!

FRANC (Callém.)

ANDREU Me sembla que 'l mosso
que vá á las masoverías,
porta 'l remát, muny las vacas,
xarcola, passa farina,
y sab uns goigs de memoria,
y aquell romanso que 'n diuhen
de Juan Portela, ni es tonto,
ni es impossible que ho siga...
y després, ¡tonto ó no tonto!
si ho sò no vull que m' ho digan.

FRANC. Donchs á fé que prou t' ho han dit
las maynadas de la vila.

ANDREU Donchs trencaré 'l coll á una
y santa bona María.
Jo puch saber poca cosa
pero, ¡tonto! gens ni mica.

VALENTI ¡Andreu!

ANDREU ¿Qué?

VALENTI Treus fabas d' olla.

ANDREU Mira; ho dich á la Francisca.

MARG. Bé, vaja, prou, perque veig
qu' aixó ja s' enfilaria.

FRANC. ¡Quín fret sento! ¿Encara plou?

¿Sents que 't diuhen, pesa figas?

(Andreu obra un xich la porta y mira)

ANDREU ¡Uy! ¡Fá un vent de déu mil dianxes!

Tremolan fins las alsinas.

PERE (Bona ocasió per quedar-me.)

ANDREU Y una nevada bonica.

FRANC. Ja demá tindíem glassada.

MARG. ¿Estás ja llesta, Francisca?

FRANC. Tot seguit.

MARG. Donchs á dormir.

ANDREU Sí, sí, que la nit convida.

MARG. En Pere 's quedarà aquí.

PERE ¡Tant favor!...

MARG. ¿Y ahont anirias?

Arréglau, Francisca.

FRANC. Bé.
 PERE No; si per mí 's mortifican...
 ANDREU L' Andreu li darà 'l seu llit
 y ell dormirà á la pallissa.
 MARG. Anem donchs; barréu la porta.
 ANDREU Ja ho farém; santa nit tinga.
 MARG. (Ab aquest temps no vindrà.)
 Dormíu de gust.
 PERE Gracias.
 ANDREU ¡Viva!
 FRANC. (¡Tonto!) (Al passar per son costat.)
 ANDREU (¡Vella!)
 FRANC. ¡Aixó á mí, estrofal
 MARG. ¡Per Deu y els àngels, Franciscal
 FRANC. ¡Ah! ¡Aquesta si que no 't passal
 MARG. Bona nit.
 (Desplegant la gorra de Valentí carinyosament.)
 VALENTÍ Fins á la vista. (Se 'n ván las duas.)

ESCENA II

PERE, ANDREU, VALENTÍ.

PERE (Ara aquest ximple es capás
 d' estarse fins á ser dia
 aquí llegint v escribint.)
 (Valentí agafa 'l tinter y una llumanera.)
 ANDREU ¿Te 'n vas?
 VALENTÍ Vaig á posar tinta
 á n' al tinté, y de passada,
 miraré si trobo un llibre
 que 'm convé, per una cosa
 de la llissó que ara 'ns dicta
 Mossen Quirse.
 ANDREU Déixans llum.
 VALENTÍ Tinch la llumenera xica
 y aquí vos deixo la grossa.
 (Encn la que diu.)
 ANDREU Vaja donchs...
 VALENTÍ Vinch de seguida.
 (Se 'n va ab tinter y llumanera.)

ESCENA III

PERE, ANDREU

- PERE ¿Estém ben sols?
 ANDREU Crech que sí.
 PERE Donchs escolta ab tota pausa
 y ara 't podré dir la causa
 de perque jo 'm quedo aquí.
 ANDREU ¿Be, qué tal? ¿L' he pentinada
 á la Francisca?
 PERE Sí.
 ANDREU ¡Bo!
 ¡Aixís que m' he sentit jo
 qu' era tonto!...
- PERE L' has clavada.
 ANDREU ¡Oh! ¡Y qu' així es com ho vull fer,
 sempre que 'm siga enfadosa!
 Que 'm diga cualsevol cosa;
 pero... ¡tonto!... no 'n vull ser.
- PERE Vejam donchs si ara ho serás.
 ANDREU ¿Quí? ¿Jo? ¿Cá! No tingas po.
 PERE Donchs escolta ab atenció
 y veurás que 'l que fá 'l cas
 es que 'l meu amo, qu' aquí
 ha vingut per si podia
 comprarhi una gran masía,
 s' ha trobát, si 's pot dí així,
 qu' al ultim s' ha enamorat
 de la vostra pubilleta:
 ell es persona discreta,
 no vol ésser observat,
 voldría poder parlarli
 un xiquet á solas, y
 si tú, que t' estás aquí,
 prometesses ajudarhi
 perque ho logri quant convinga,
 díu que t' ho sabrá pagar.
- ANDREU Jo, en sentint parlar de dar,
 faig com los del bólit; vinga.
 PERE ¡Oh... vinga! Primer vejám

com ho fás perque s' enrahonin
sense qu' aquí se n' adonin.

ANDREU ¡¿L'estima ella? (*Després de pensar.*)

PERE ¡Carám!

ANDREU ¡Doncas qu' ixi ella al balcó.

PERE ¡Y ell s' está ab lo cap alsat,
y 's queda així encarcerat
com un senyó de cartró!

ANDREU ¿Qué vols dir?

PERE Veurás: primer,

parlant ab tota confiansa.

¿Ton amo diu qu' es á França?

ANDREU ¡Y mort y tot ja pot ser!

PERE Vejam... esplicat.

ANDREU Veurás...

Com que jo, per lo que 't conto,

no he tingut may res de tonto,

vaig veyent lo que fá 'l cas.

A la cuenta... 's veu que l' amo...

¡es lliberal! (*Misteri.*)

PERE ¡Qué díus!!

ANDREU ¡Si.

PERE (Fem lo tonto.)

ANDREU Com qu' aquí...

que massa jo me 'n esclamo,

me tenen tots per taujá,

no 'ls sab ni gota de greu

de dirho tot devant meu...

y aixís jo ho puch observá.

PERE Be: pero... ¡la idea aquesta
de ser lliberal?

ANDREU ¡Ho es!

(*Acostantshi ab molt misteri, li diu:*)

No fá de peix y 1 o més

va á missa 'ls días de festa.

PERE ¡Oh! (*Fingint horror.*)

ANDREU ¿Eh?

PERE Així si qu' es vritat.

ANDREU Terra roja descuberta.

¿No t' ho he dit? es cosa certa.

Donchs corrent: jo soch llogat

fá un any aquí á la masía,

qu' era tancada y barrada,

quant, fá un any, d' una vegada

vénen de Vich, junts, un dia,

la pubilleta, la vella,

y un esquitx de capellá,
que 's lo cusí. ¿Entens?

PERE Ja.
ANDREU Y aquí jo... sentint á n' ella...
PERE ¿A la pubilleta?
ANDREU Sí.

Li he sentit dir que 'l seu pare
vá fugí á França, qu' encara
s' está desterrát allí,
y que la seva tristesa
és, que cada punt li escriu
y no sab si es mort ó viu,
perque 's váren fer promesa
de tot subint cartejarse,
y, per més que l' escolá
y ella escrihuen sens pará,
no logran més qu' esperar-se.

PERE (Ja se tot lo que volía:
lo plan surt bé.)

ANDREU ¿Qué dius?
PERE Sí.

Qu' essent com dius qu' es així,
ja veig que s' arreglaría.

ANDREU ¿Cóm?
PERE Home... de la manera

mes sencilla: l' amo es fora,
jo dormo aquí, al cap d' un hora
m' also del llit...

ANDREU ¿Vols dir, Pere?

PERE La pubilleta, jo sé
que quan los de la masía
tots dormen, surt cada día
aquí á no sé que fer.
Donchs be: jo, una estona abans,
faig entrar l' amo, ella 'l troba,
y aquí que 's parlin.

ANDREU S' aproba.

PERE ¿Qué hi dius?

ANDREU Que son mólt bons plans.

¿Qu' haig de fer?

PERE Res més per ara
que deixar-me fé á n' á mí.

ANDREU Res donchs; ja ets l' amo d' aquí.

PERE Tú no 't estranyis, encara
que 'm vegis aná y tornar
y obrir la porta...

ANDREU

Prou.

ROCH

Jo al séu pare distingía,
com á honrat, d'entre 'ls millors;
vá sé un dels braus defensors
de la creu de la masía.

PERE

¡Ditxosa creu!

ROCH

¿Qué vols dí?

PERE

Que no parléu d'altra cosa
que d'aquesta creu ditxosa.

ROCH

Perque es la joya d'aquí.
Si tú sabesses la historia
qu'escrita ab lletres de sanch,
com damunt d'un paper blanch,
guardém tots en la memoria,
no 't sorprendria que may
aquí 's parlés d'altra cosa.

PERE

¿Y us fora cosa enutjosa
dirnosla tota?

ROCH

No.

ANDREU

¡Ell ray!

ROCH

Mólt lluny d'enutj, justament
trobo jo gust en contarla.
Vinch y comenso á esplicarla.

ANDREU

Y jo la escolto amatent.

ROCH

Fóu un temps qu'aquesta terra,
presa de la tiranía,
se trobava en la agonia
després de una trista guerra.
Un dia un home de cor
volgué borrar tal agravi;
fóu de la familia avi,
tenia á la pátria amor;
pero vensut, perseguit,
fins á són cap posat preu,
aussili per mor de Déu
vingué á demaná una nit.
Aquí una viuda vivia
ab sa filla, 'l va amparar,
secret li váren jurar;
més no vá faltá un espía.
Presa la dona, digué
la justicia:—Tú dirás
ahont es, ó morta serás:
y ella respongué.—No ho sé.
Y tot un mes, cada dia,
los tirans la atormentavan,

y sí:—¿Hont es?—li preguntavan,
 ella—no ho sé—responia.
 Fins qu' una nit ¡negra nit!
 per entre 'ls nuvols la lluna,
 com volentla menos bruna,
 llansava un raig comprimit,
 y á sa claror brillajavan
 los canons de cent fusells
 que, serena, entre mij d' ells,
 la viuda del mas portavan.
 Caminant plena de fé
 dret al suplici marxava
 mentre un Cristo li ensenyava
 un frare de la Mercé,
 y així anavan, poch á poch,
 lo frare, sempre aussiliantla,
 lo jefe, en vá aconsellantla
 ans de manar ferli foch;
 y ella, ab sonris del qui estranya,
 qu' aixís lo vulgan conmouré,
 mostrava un cor més de roure
 que 'ls roures de la montanya.
 De cop la tropa s' atura,
 se forma 'l quadro al moment,
 pregunta 'l jefe impacient,
 sa constancia encara dura,
 y en lo punt en que perilla
 de «foch» sentirs' la veu clara,
 d' horror, fá un xiscle la mare
 perque al devant veu la filla.
 —¡Digáu ahont es, mare!—No.
 —¡Me voleu donchs orfa!—Sí.
 —¡Per Deu diguéu!—No ho vull dí.
 —¡Qui donchs m' ampara!—Al cel, jo..
 Y mentre així responia,
 y la filla 's desmayava
 y, resant s' agenollava
 la viuda de la masía,
 signava 'l frare la gloria,
 manava 'l jefe fer foch,
 resava ella á poch á poch...
 y 'ls vells fineixen l' historia
 dihent que, quan del campanar..
 com si toquessen á morts,
 váren resoná en los cors
 las déu, que váren contar,.

la darrera batallada
 ¡vá mostrarlos a prop seu
 una filla desmayada,
 y una mare fustellada
 allá ahont avuy hi ha la creu!

PERE ¿Y ell?
 ROCH Com que res no 'n sabia,
 la filla 'l vá fé escapar,
 en trobantlo, vá tornar
 després per casarshi un dia,
 y per guardar la memoria
 de aquest fet, s' alsá la creu,
 que 's, en lo lloch hont se veu,
 un recort d' eterna gloria.

P. RE ¡Gloria!
 ROCH Perque ans de se espia
 va morí.

ANDREU ¿Y vá sé?
 ROCH A las deu.
 (*Tocan las deu lluny.*)

ANDREU Mira.
 PERE ¡Oy!
 ANDREU Just tocan.
 ROCH Reséu
 per l' ávia de la masía.
 (*Tots se descubreixen.*)

ESCENA V.

Los mateixos, VALENTÍ, que torna ab lo tinter, llibre y llumanera.

VALENTI Bona nit, Roch.
 ROCH Bonã nit.
 (*Acabant de resar y cubrintse com los altres dos.*)

PERE Vaja... y ara á la memoria
 de la viuda de la historia.
 (*Oferint lo porro á Roch que no accepta.*)

ROCH ¡Viva!
 PERE ¿No? (*¡ se passeja.*)
 VALENTI Andreu. (*Beu ell.*)
 ANDREU ¿Qué?

VALENTI Al llit.
 ANDREU ¿Que 'm darás la llumanera?
 VALENTI Prenla. (*Una de las duas encesas.*)
 ANDREU Au donchs, Pere. Anem.
 PERE Fins á demá.
 ROCH (*Ab intenció.*) (Si 'ns veyém.)
 (*Andreu, mentre esperava la llumanera estava mirant la moneda que li havia dat Pere, á la vora del flam, y ara es quant Pere arri-va á la porta y ell li diu apart:*)
 ANDREU (¿Be es de las bonas, eh, Pere?)
 PERE (Éll me l' ha dada, y be ho conto; pero féstela mirar.) (*S' en vá.*)
 ANDREU (Mentres puga embutxacar que vagin dient que so tonto.)
 (*S' en vá darrera de Pere.*)

ESCENA VI.

ROCH, VALENTÍ

ROCH ¿Vols fè 'l favor, Valentí,
 d' escoltarme un rato?
 VALENTI Prou. (*S' aixeca.*)
 ROCH Tanca abans la porta.
 VALENTI (*Veyentho al tancarla.*) Plou.
 ROCH Tancala bé y vina aquí.
 VALENTI Digas.
 ROCH Tú ets sols un bailet,
 per més que 't sembli una broma,
 y jo, Valentí, s'ò un home:
 ¿sabs que vull di? Un home fet.
 Vol dir donchs que 't duya lley,
 v t' en porto més encara
 Valentí, de desde qu' ara
 he tornat de serví al rey.
 VALENTI Y jo, qu' ho he recordat,
 t' ho agraeixo; tú ho coneixes.
 ROCH No, Valentí; no agraeixes,
 perque he sabut qu' ets ingrát.
 VALENTI Digas.
 ROCH Jo sò guarda bosch,

y, encara que, com tú aquí,
no estudió may llatí,
tambè 'm plau, quant d' un cel fosch
baixa la nit bruna estesa,
contemplar la mitj confosa
claror del bosch misteriosa,
ab tot y no sè un senyçr;
que, mòlts cops... las primaveras,
tambè fán naixe una flor.

VALENTI No t' entench, vèste esplicant.

ROCH Doncas bè; una nit d' aquestas,
tenint ja las rondas llestas,
m' estava 'l bosch contemplant,
quan, de cop, sento un trepitj
y veig que de la pineda
passa una sombra á l' arbreda,
sempre avansant cap al mitj.

VALENTI (¡Ah!) (*Assombrat y confonentse.*)

ROCH Volent saber lo qu' era.
vaig jo la sombra seguir
y, reprimintme 'l respir,
seguí sempre 'l darrera.
La fulla, aixís que s' aplaca,
trepitjada, fá soroll;
mès, la sombra, pe 'l rostoll,
trepitjava fullaraca;
y no deixant may sentir
lo soroll fort que ella feya
lo mèu trepitj, com no 'm veyá,
jo la podía seguir.

VALENTI (¡Quin compromís!) (*Tement que 's senti*)

ROCH De repent
la sombra aquella s' atura,
vá arribá al cim d' una altura
que tè al frente la pendent
que baixa aquí la masia,
y contemplantla ab amor,
allí ¡vá esclatá en un pler
qu' hasta á n' als rochs enternal!

VALENTI ¡Oh! ¡Roch, calla, per pietat!

ROCH Y vá dir trist:—¡Margarida!
¡Lo tèu amor es ma vida!
¡Aquí al cor será guardat!

VALENTI ¡Oh, sí, Roch!... ¡Calla per Déu!

ROCH ¡Y arrancant allí una flor
te la vás guardá en lo cor

sense pensí en lo cor mèu;
 perque es clar qu' un guarda-terme
 qu' esta fet á veurer llops
 y no mès tracta alguns cops
 ab los lladragots que ferma,
 ni pot tenir sentiments,
 ni póden fershi confiansas,
 ni póden dar esperansas
 los sèus consells imprudents;
 pensant sens dupte ab aixó,
 quant lo bosch vas á conmourre,
 que lo mateix cor del roure
 es mès sensible que jo!

VALENTI Roch; m' has ferit á n' al cor;
 y, per mès qu' al ferho mòria,
 vull la desdixada historia
 contarte del meu amor.
 No era en dos pares igual
 la opinió, per ma sort trista;
 lo mèu pare era realista,
 lo mèu oncle es lliberal;
 y ab l' odí dintre del cor
 que pe 'ls partits se tenian,
 ván jurar que may veurian
 en sos fills plascent amor.
 En aixó morí 'l mèu pare;
 las duas mares després;
 l' oucle, ab tot desinterés,
 lliberal sempre com ara,
 vá ampararme en ma orfandat;
 y 'sent tutor de mos bens;
 perque dels seus sentiments
 may ningú havia duptat.
 al ser jo gran, me vá dir
 que 'l mèu pare, cada dia,
 fins qu' al fi de sa agonía
 vá ecsalar l' últim suspir,
 li vá demaná ab anhel
 qu' entrés jo á la Iglesia, en tant
 qu' ell veuria, reposant,
 tanta ditxa desde 'l cel;
 y jo, comprenent en tot
 la idea y el compromís
 del mèu oncle atent, sumís,
 vaig obehir sens dirhi un mot.
 Mès de desd' aquell moment

que, deixant la Margarida
 de jugá ab mí, nova vida
 várem empendre, 'l torment
 d' haverme jo d' abstenir
 de dirli alegroyas cosas
 y paraulas carinyosas,
 no 'l podía resistir,
 y, fundantme, sens cap dupte,
 en que tot lo qu' es privat
 es de cert mès desitjat,
 vaig sentir náixer de supte
 en mi tant inmens amor,
 qu' al punt que la veig a n' ella.
 badantse com á poncella,
 tot en perfums se 'n vá 'l cor.
 De prompte aixó 'm vá espantar.
 Era un amor que naixía...
 ¡Amor pur! mès no devia
 jo deixar-lo així avansar.
 y vaig jurá, ab prou dolor,
 que jamay, podent jo ferho,
 ningú havia de saberho,
 ningú, Roch, ¡mès que 'l mèu cor!
 ¡Mès quan, sol, me veig segú
 entre 'l cel, la immensitat,
 y la freda soledat
 dels boscos que guardas tú,
 llavors esclato en un plor
 y guaito aquí á la masía,
 y veig ma morta alegría
 y miro etern món dolor,
 y deixo en perlas sinceras,
 si á n' al fons del bosch t' arrimas,
 món cor á trossos pe 'ls bímas
 pelats de las ginesteras!

ROCH ¿Y de tot aixó que 'n treus?
VALENTI Doná un esbarjó á n' al cor.
ROCH Y fer pitjó 'l teu dolor.
VALENTI T' enganyas, Roch, si aixó creus.
 ¡No 't pots figurar, pensant
 qu' ella cada matinada
 troba la toya posada
 que jo li faig, al devant
 de la séva finestreta,
 quin gust me dóna 'l pensar
 com déu capí y bobejar

sobres de qui li haurá feta!
 ¡No 't pots pensar cuant li escrich,
 ab una lletra fingida,
 perque no estigui afligida,
 cosas de goig que li dich!...

ROCH (¡Pobre xicot! y ella 's pensa
 qu' es l' altre que las hi escriu.)

VALENTI ¡Creuho, Roch, creuho; 'l cor viu
 si á rebejarshi comensal
 ¡Es, al menos, contentarte
 ab quant déu sols entristirte;
 es jugar y entrenirte
 ab l' arma qu' ha de matarte!
 ¿Veus ara? Avuy... ab la neu
 qu' está cubrint la montanya,
 anar... bu-cá una fló estranya...
 ¡Vetaqui 'l qu' es lo gust méu!
 A la llum d' alguna estrella
 ferne un pomet y... al lligarlas,
 quant més costin de trobarlas
 més dignas trobarlas d' ella.

ROCH No, sí, sí: ja m' ho afiguro
 Mólt maco... prou... mólt bonich;
 pero aixó desd' ara 't dich
 qu' avuy s' acaba... t' ho juro.

VALENTI ¡Y fóras capás!... ¡Oh!... No.
 ¡Tú vendre així 'l méu secret!

ROCH Jo no faig may res mal tét.

VALENTI ¡Per Déu, Roch! *(Demananli silenci.)*

(Se 'n vá emportantsen paper, tinter y la llumnera.)

ROCH A téu, minyó.

ESCENA VII

ROCH

¡Pobre xicot! ¡Ni ell sab qu' es
 lo mal del cor que li avansa!
 Moriria d' anyoransa
 Si ab la noya no 's casés.
 ¡Y pensar que per lograrho-

no haig de tréurer mes qu' un vill!...
No un cop ara: cent y mil
vull jurar qu' haig d' alcansarho.

ESCENA VIII

ROCH, FRANCISCA

FRANC. Bona nit.

ROCH ¡Hola Francisca!

FRANC. De desde dalt t' he sentit,
y com que tinch que parlarte
d' un cas qu' ha pasát aquí,
he pensát: may millor qu' ara
que, 'ser t' ja tothom al ílit,
ningú vindrá á destorbarnos
y podrém dí 'l qu' hem de dir.

ROCH Donchs creguéu, si aixó pensavau,
que sense que 'ns ho haguem dí
havém fet tots dos un bisbe,
perque ¡ també so aquí
perque us haig de dí una cosa
que 'ns pot portá un compromís.

FRANC. Lo meu ja ho sabs: lo de sempre:
que no vull l' Andréu aquí
perque 'm falta á n' al respecte
y es un gran desvergonyit.

ROCH ¿Y á que vé, qu' us fá?

FRANC. 'M diu vella.

ROCH ¡Ah! Be: aixó si qu' es mal dit..

FRANC. Y tal si ho es! Crech que 'n cumpleixo
xexanta nou per l' Abril...

¡Ves, vella! Primer per serho,
no tinch prou anys, y si 'ls tinch
tampoch per ço póden dirrho.

ROCH Be; pero á cent anys...

FRANC. Ni á mil.

ROCH ¿Per qué?

FRANC. Perque 'sent soltera
ja no puch sè avia.

ROCH Ben dit.

(Si aixís no l' acontentava

may més n' eixiam.) Donchs si:
traurém l' Andreu; més ja qu' ara
nos trobém sols aquí dins...

FRANC. ¿Qué vols saber?

ROCH Moltes cosas
per deixá aquest más tranquil.
Vos sabéu que á la familia
un carinyo molt gran tinch
perque ván ampará al pare
fins al punt que vá morir.
Donchs be, Francisca, jo so,
perque tinch cor, agra hit
y por ço vinch á trobarvos.

FRANC. ¿Qué hi há?

ROCH Que passen aquí
misteris que no 's comprenen
y que no 'm deixan dormir.
Rodeja 'l más cert subjecte,
que diuhen qu' es fugitiu
per negocis de política;
pero jo, á més, vos puch dir
que te, citas misteriosas,
y fins per lo poble he vist
certs agents de policia
que semblan d' ell molt amichs,
v com vos sabeu que l' amo
ara 's troba perseguít,
temo mólt...

FRANC. ¡Si s' está á fora!

ROCH ¿Y si 'ns lo feyan venir?

FRANC. ¡Deu nos en quart!

ROCH Donchs Francisca,
alerta sempre viviu
y vigiléu á la noya.

FRANC. Esplicat, Roch; ¿qué vols dir?

¡La noya! ¿qué te que véurer?

ROCH És lo pitjor enemich.

FRANC. ¡La noya vendre á son pare!

ROCH ¡No, Francisca!

FRANC. ¿Donchs, no dius?...

ROCH Dich que á la noya enamora
lo subjecte que us he dit.

FRANC. No pot ser.

ROCH A n' á mí 'm consta

y á n' aquí 'l seu criat he vist.

FRANC. ¡Ave María! ¿Y d' en Pere

suspitas? Un infelís
que ve aquí á passar la estona
quan ja te l' amo servit.

ROCH Be: aixó queda pe 'l meu compte.
A un altre plan.

FRANC. ¿Qué 'm vols dir?

ROCH ¿Es cert que quan morí 'l pare
d' en Valentí, de precis
vá manar qu' ell cantés missa?

FRANC. ¡Oh! á n' aixó hi ha molt que dir;
lo pare si que vá dirho,
perque era molt revellit
y era un home tot d' iglesia;
mes quant després va morir,
la mestressa... ¡joy! tú hi erats.

ROCH Per ço es que vos ho faig dir.

FRANC. Tu jugavas á la sala
ab la noya y 'l petit,
quan ella ¡pobra senyor:!
que ja s' estava morint,
nos vá dir:—L' Anton es fora;
moro lluny del meu marit,
y, com la meva jermana,
ab tot lo cor, al morir,
vos demano que la noya
y en Valentí, tot seguí
que tinguin la edat, se casin,
satisfent així 'l desitj
de la que ab la aytal confiansa
ja en lo cel m' espera á mí.

ROCH Ja es lo que desde la sala
me vá semblá haver sentít,
ab aixó, criden la noya
y á véure ja si n' eixim.

FRANC. Mirab; aquí crech que ve ara.

ROCH Donchs deixeu nos sols aquí.

FRANC. Be... ¿Y l' Andreu que m' ha dit vella?

ROCH Ja 'l renyaré; ja us ho he dit.

(*Franc. se 'n vá.*)

ESCENA IX

ROCH, MARGARIDA

ROCH Sí; es precis; ho tinch de fer
perque tranquil no estaria;

- ella 's noya, y, sense guia,
facil d' enganyar pot ser.
- MARG. ¡Hola Roch! molt bona nit. (*Entrant.*)
- ROCH Pubilleta, Deu la quart.
- MARG. Has vingút un xiquet ta't;
ja m' anava á ficá 'l llit.
- ROCH Tal volta un punt delicat
tindré que tocar, vosté ..
- MARG. Parla: jo sempre creuré
que t' inspira l' amitat.
- ROCH ¿Donchs, ¿quínas noticias te
del seu pare, Margarida?
- MARG. No pas cap, y 'm te afligida
no poguer saberne ré.
- ROCH ¿Vosté l' hi ha escrit?
- MARG. lo, sí.
- ROCH Donchs encara es mes estrany,
y crech qu' aquí hi ha un parany ..
com m' afirmavan ahí.
No dupto que hi há un espia
qu' al seu pare persegueix.
- MARG. ¿Espí.?
- ROCH Vosté 'l coneix
y li parla cada dia
¿Vosté estima á don Miquel,
y sab qui es ell per ventura?
- MARG. ¡Aixó ja ratlla 'n locura,
Roch, te estravia ton zell
¿Jo estimo? ¡Bo! ¿Y qui t' ho ha dit?
¿Quí tal cosa t' ha contat?
- ROCH Margarida, jo he notat
com vá parlarli ahí nit. .
Cregui que mon cor leal
al dirli aixó no s' enganya.
Ja sé que á vosté l' estranya
que pronostiqui tan mal;
se que matá una il·lusió,
y mes il·lusió amorosa,
no es, Margarida, una cosa
tan facil, ja ho sé; però
fassiú per la seva mare,
fassiú, per Deu, Margarida,
perque hi vá la seva vida
y la vida del seu pare.
- MARG. No t' entench, no t' he comprés;
y m' has clavát un punyal.

¿Com pot esser criminal
mon amor?

ROCH Es que no ho es.
Es pur com vosté, ja ho se;
es l' amor de l' innocencia;
mes l' amor no te prudencia
per distinguí 'l mal del be

MARG. Jo, Roch, dient la vritat,
si be estich apassionada,
solsament una vegada
d' amor ab ell he parlat,
y si 't constés, com á mí,
ab quinas delicadesas,
y may pensadas finesas
es capás de fer senti,
compendrias com mon cor,
sense permís del meu pare,
indiscret ha pogut ara
caure 'n lo llas del amor.

ROCH ¿Y aquestas delicadesas
sab que son d' ell?

MARG. ¿Donchs de quí?
ROCH Ho se, pero no ho puch dí.

MARG. No diguis ara estranyesas.
¿Quí á mí 'm pot parlar d' amor?

ROCH ¿Quí? Deixiu corre; entretant
mati per sempre, al instant,
tota esperansa en lo cor.
Sols díu qu' un cop hi ha parlat.
¿Qué li ha dit?

MARG. ¡Ah!

ROCH ¿Qué?
MARG. (*Afectantse al recordarho.*) ¡Y tens rahó!
M' ha dit que l' admetés jo
de vetlla, á casa ocultat.

ROCH ¡Ah! ¿Ho veu? ¿Ho veu com de cop
ja 'l que proposa 's indigna?
Creguim, tingau per consigna:
—D' ovella 's disfressa 'l llop.

MARG. Cert; no m' hi havia ficsát
y la il·lusió tú m' apartas
mes... ¿Y 'l ram? ¿y aquellas cartas
d' un cor tant fi y delicát?

ROCH ¿Quí alló escriu no es cor leal?)
Sempre es gran lo que s' adora;
pero aquest que la enamora

es sols un gran criminal.
Vosté, tan bona y senzilla,
no veu maldat qu' es tan clara:
pero pensihí y fassi ara
que triumfe l' amor de filla.

MARG. Dom ta paraula d' honor
de que no m' has enganyat.

ROCH Juro qu' he dit la vritat.

MARG. Donchs jo triumfaré del cor. (S' en vá.)

ESCENA XI

ROCH y ANDREU

ROCH (Ara, entrant i ven al meu quarto,
vetllaré en lloch d' aná al llit:
perque jo aquí avuy veig cosas
que no 'm tenen gens tranquil.
¡Hola! (A Andreu qu' apareix.)

ANDREU Aquell ja está roncant.

ROCH Be ha tardát prou.

ANDREU Jo ho he dit.

¿Qu' apago la llantia?

ROCH No.

¿Qué no sabs que jo vaig dir,
que fins que tornaré l' amo
te de cremar?

ANDREU Ben fet.

ROCH Sí.

(Anemsen perque aquest vegi
que devant d' ell vaig al llit.)
Vaig á dormir desseguida.

ANDREU Adeu, Roch.

ROCH Molt bona nit.

(Andreu mira si Roch ja 's fica al llit y després vá á la
porta de Pere.)

ANDREU ¡Eu! ¿Pere?

PERE ¿Qu' hi ha?

ANDREU Que ja es dintre.

PERE Doncas de seguida vinch. (Desde dins.)

ANDREU Ara anem á la pallissa
y Deu nos do santa nit. (S' en vá.)

ESCENA XI

PERE, ROCH, VALENTÍ, ANDREU. Per l'ordre que s'indiqui.

(Lo teatro queda sol fins que Pere surt ab molt cuidado, examina la escena, treu lo puntal de la porta del fondo, mira á fora y torna á ajustar la porta.)

PERE Ja he complert las sevas ordres.
¿Qué mes falta? ¿A veurer? Sí.

(Treu un paper, s'arrima á la llantia, lo llegeix y 'l guarda.)

¿Que surti á buscarlo? Aixó es tonto ab aquesta nit.
Mes ja te rahó: com qu'ell may ha arribát fins aquí dins.
Anem donchs, que no s'esperí, que deu estar divertít.

(S'en vá, deixant la porta oberta, al temps que Roch treu lo cap per la porta del seu quarto.)

ROCH ¿Qué tal? ¿Feya be ó no feya de tení 'l recel que tinch?
Aquí 's combina una infamia ab lo criat qu'ara ha surtit.
¿Qué faig? Veyam... mentre ho penso, per ara, 'm quedo aquí dins.

(Desapareix á temps que Valentí baixa del seu quarto ab una carta y diu.)

VALENTÍ Primer deixo aquí la carta
(La deixa sota una esclatxa de la porta.)

y ara á fe 'l pomet de llirs.
Se que vá á missa primera á las quatre, y, tant mati, li semblará bruixería
trobá ja 'l ram. Fet y dit.
¡Ay, ay! ¡La porta ara oberta!
Ah bé. Sí; en Roch qu'es per 'quí.

(S'en vá, á temps qu'Andreu treu lo cap per la porta del seu quarto, y diu:)

ANDREU M'ha semblat qu'ara sentía soroll v... si 's descubris...
¿Vejam? Sí. 'Ls sento qué venen Ara... 'l tonto se 'n vá al llit.

ESCENA XII

D. MIQUEL, PERE

- PERE Parli baix, que si 'ns sentian...
 MIQUEL Donchs sí; baixará la nova.
 PERE ¿Ella? (*Escena misteriosa.*)
 MIQUEL A recullí una carta
 tirada sòta la porta.
 Una carta que li envian...
 PERE Ja entench, la idea es molt bona.
 MIQUEL Jo he interceptát las qu' eran
 del pare ó be de la noya,
 y sabent que 'l pare 's queixa
 de no rébrer cap resposta,
 que 's desespera...
 PERE Esta clar.
 MIQUEL M' he dit: aquesta es la nostra.
 Li escrich en nom de un vehí
 que la noya tant l' anyora,
 que s' ha posat mólt malaíta,
 tant, que tots la creyem morta,
 PERE Bon cop. Aixís ell vindrá...
 MIQUEL Ja he donat las méves ordres.
 Demá l' espero.
 PERE ¿Y avuy?...
 MIQUEL Vull véure abans á la noya.
 PERE ¿Es dir donchs, qu' aixó es amor?
 MIQUEL Jo me la creya mes tonta
 y pensava que certs datos
 treuria de la xicota.
 Després he sabut qu' es rica,
 y com que no es mala mossa,
 y té una bona educació,
 si bé que criada entre monjas,
 lo dot d' ella valt mólt més
 que tot lo premi que 'ns donan.
 PERE ¿Y á recullí aquella carta
 creu que hi voldrá baixar sola?
 MIQUEL Aixís me vá dí al parlarli
 que las recullia totas.

No sé qué són las tals cartas
que may parla d' altra cosa.

PERE ¿Y vosté diu que són sévas?

MIQUEL ¡Com veig que aixís s' aconsola!

¿Y a tú, t' ha costat quedar-te?

PERE No; la nit estava fosca.

y jo 'ls he dít que la riera...

MIQUEL Amagemnos donchs, y escolta.

En quant ella siga aquí

tot seguit á dins te 'n tornas,

y, per un cas que cridés,

deixa tancada la porta.

(Los dos se posan aprop de la porta del quarto de manera que, al obrirse, quedin amagats. Margarida surt, se dirigeix á la d' entrada y mira per terra buscant la carta. Mentrestant don Miquel ha entrat al segon quarto, y Pere, entrant á n' al mateix de Margarida s' hi tanca per dins.)

ESCENA XIII

MARGARIDA.

Estich tremolant, no sé
lo qu' ara m' anuncia 'l cor:
vull véurer s' hi ha la carta
com cada dia en són lloch.
Vull torná á quedar sorpresa
de que mostrí tant gran cor,
quí es capás de fer tant baixas
é infames proposicions.

¿Si cridés á la Francisca?...

Tindría de dirli tot.

¡Ay! ¡un secret, y quant pesa!

¿Y lo que m' ha dit en Roch?

No trobo la carta. A veurer...

¡Ay! ¡No sé perque tinch por!

(Vá per tornarsen y 's trova ab don Miquel que surt del quarto. Gran sensació en Margarida, que procura dominar mostrant energía.)

ESCENA XIV

MARGARIDA, D. MIQUEL.

MIQUEL Margarida.

MARG. ¡Tú aquí! ¡Déu de justcia!

¿Qu' has vingút á té aquí? Digas, contesta

MIQUEL No temis, Margarida, ¿qué t' espanta?

Só jo; es ton amant qu' aquí 's presenta.

¿Qué pots temer de mí?

MARG. Tot.

MIQUEL No m' ho digas.

¡Jo, que per tú daria la ecsistencia!

¡Quant tú sabrás la causa poderosa!...

MARG. ¡Miquel, Miquel! Aquesta acció téva

seca en món cor las tons de la ventura.

Jo t' estimava, sí; més perque 't creya

cavaller y leal. M' equivocava.

Avuy al demostrar tanta vilesa,

m' has clavát un punyal; més ja n' ho sento:

perque, si bé has ferit l' ánima méva,

al menys m' has ensenyát lo precipici

abans de cáurer.

MIQUEL ¡Margarida!

MARG. Vésten.

MIQUEL ¡Y bé: me 'n aniré! ¡Jo que pensava

que tú voldrias compartir mas penas,

y que fugint ab mí!...

MARG. ¡Prou ja d' injurias!

¡Ni una paràula més diga ta llengua!

En aquest lloch sagrát, ahont los méus ávis

visqueren una vida de noblesa,

si jo més tas paraulas escoltava

vergonya 'm causaria á mí mateixa.

No pensis més ab mí; per tú só morta:

l' haverte jo escoltat me causa pena,

si tú has cregut de mí que 't seguiría

demostras clarament que no 'm coneixes.

(Se 'n vá á la porta del seu quarto y, trobantla tancada, s' assenta aprop la taula. Mólta dignitat.)

¡Tancada! ¿Qué hi dius ara?

MIQUEL ¡Margarida,

no pronunciis encara ma sentència!
(Margarida lo mira ab despreci)
 Y callas. S' ha acabat; ja no suplico,
 ja estich resolt, termini aquesta guerra.
 Ja que he perdút mas il·lusions més puras
 acabi d' una volta ma ecsistencia.

(Ell fá com si 's busques un arma, ella sonrient fredament li diu.)

MARG. Aquell que 's vol matar no ho anuncia.

MIQUEL ¡Margarida; tú téns lo cor de hiena!
 ¡M' insultas, y no veus que si cridava,
 matavan ton honor las apariencias!
 ¿No veus que si volgués?

MARG. Jo 't desaffío.

Fesho, si tens valor.

MIQUEL Per més que 'm tentas,
 món furor contendré; més del que passi,
 no olvidis que la culpa será téva.
 Jo volia evitar...

MARG. Vésten.

MIQUEL M' admira.

á dirte la vritát tanta enteresa.

*(Trucan en la porta del foro, Margarida s' aixeca alar-
mada.)*

MARG. Trucan! Ah! Qui pot ser! Y en aquest' hora!
 Mólt bé ho has preparát.

MIQUEL ¿Jo? ¡Quina ideal

MARG. Sí, ton criat y tú.

MIQUEL No, no, t' enganyas,
 y jo m' ocultaré.

*(Vá á entrar per la porta de la dreta al temps que surt
Roch y 'i deté.)*

ESCENA ULTIMA

MARGARIDA, MIQUEL, ROCH, aviát D. ANTON, VALENTÍ.

ROCH No, vosté 's queda
 que, trobantla ab los dos, no hi cab sospita.

MARG. ¡Roch!

ROCH Silenci.

(Tornan á trucar.) Ja vá.

(A Margarida sanyalantlli la porta.)

Vosté mateixa.

(Margarida obra la porta. Entra don Antón embossat.)

ANTON Bona nit.

ROCH ¡Quí será aquet!

ANTON Sembla que teniau por.

(Se descmbossa. Margarida 's tira á sos brassos ab expansió.)

MARG. ¡Parel

ANTON (Ab sorpresa.) ¿Tú aquí, Margarida?

Miquel, á qui no ha vist don Antón, veu ocasió per escapar y desapareix pe 'l fondo, quan Roch, que se 'n adona, li corra detrás.)

ROCH ¿Qu' he fet? (Vejent lo que ha passát.)

ANTON ¡Ah! (Surtint darrera Miquel.)

MARG. (Aturdida 's tira als peus de són pare)

¡Pare, perdó!

ANTON ¿Perdó? ¿Qué vols que 't perdoni?

(Sorpres mirant a tolas parts y ab pausa.)

MARG. ¡Sóch inocenta de tot!

ANTON ¡Inocenta!... Agenollada

y fuiu un... (¡Ah! 'L meu honor.)

(Valenti, que un moment antes habia entrát ab lo pom de liris y contemplava sorprés lo quadro, diu:)

VALENTI ¡L' honor, díu! ¡Déu meu!

ANTON ¡Qué passa!

(Apareix Roch ab una cartera a la ma y examina 'ls papers.)

ROCH (¡Ah! Ell tornarà aquí per ço!)

(Don Antón passeja per tolas parts sa mirada, Margarida está abatuda: á Valenti de tant assombrat, li cau lo pom de liris. Quadro. Cau lo teló pausadament.)

Acte segon

La mateixa decoració.

ESCENA PRIMERA

ROCH, VALENTÍ, FRANCISCA, ANDREU, MOSSOS de la masia, que sopen en la taula, posada de frente al públich. Francisca sopa dreta, ab pá y lo plat á la ma; Roch y Valentí en un cantó de taula ahont no arriban las estoballas; lo primer, estudiant; lo segont umplint la pipa y fumant; los altres col·locats segons convinga al director.

ANDREU Vaja, be; us heu lluhit, Francisca.

FRANA. ¿Y aixó?

ANDREU Las cols están be.

FRANC. Com que se qu' á tu t' agradan.

ANDREU Lo ditxo ho diu:—Al pagés déuli cols.

FRANC. Per xó te 'n dono.

ANDREU Y aixís feu molt santament.

(Segueixen sopant, mentres Valentí diu apart á Roch.)

VALENTI (¿Y vols dir qu' á n' á tú 't sembla que l' Andreu es lo qui 'ns vén?)

ROCH (No m' ho sembla ni en suspito sino que n' estich ben cert.)

ANDREU Ja veurás; no siguem tontos; acosta 'l porró, Manel.

FRANC. ¡Áhl! ¿Y bebent ja 't creus ser sabi?
¡Ser sabi y beure á galet!

ANDREU Be; pero ¿si bech un trago?...

FRANC. Serás un tonto que beu.

- ANDREU ¡Jol... Primer deixeu-me beurer
y despres contestaré. (Beu.)
- FRANC. ¡Apa noys! ¿demli mal trago?
- MOSSO I Ja está dit.
- FRANC. ¡Ay; ay, Andréu
que 'l porró 't bessa!
- MOSSO I ¡Vatua!
¡Miréu... Andréu! T' has encés
pot ser llavors ab espurnas
de la llar y ara... ¡Miréu!
- FRANC. ¡Ay, que 't fumas!
- MOLTS ¡Ay, que 't cremas!
- MOSSO I ¡Bola! (Y n' hi van tirant de pa.)
- MOLTS ¡Bola! ¡Bola!
- ANDREU ¡Ah! ¡Je!
(Acabant de béurer satisfet y deixant lo porró.)
¿Qué tal: so tonto ó so sabi?
¡Qu' es bonich lo porró! ¿Eh?
Pòsatel aixís, de frente,
v veurás qu' t diu:—Tú ets...
- FRANC. Just... Ben dit:—Tú ets lo tonto.
- ANDREU Tú ets la vella. Miréu
(Gira lo porró de broch a ella y tots riuhen.)
- TOIS ¡Ja, ja, ja!
- FRANC. ¡Si ell torna á dir-me!..
(Y li vol tirar lo plat, quant, vevent l' acció tots los mos-
sos, la detenen armanse un xich de rebombori.)
- ROCH ¡Francisca!
- VALENTI ¡Y ara!
- ROCH ¡Y donchs qu' es!
- ANDREU Res... jo... que... tot fent lo... tonto,
li he tocát lo viu.
- FRANC. ¡Beneit!
¡Vés 'hont vá aquí á dir-me vella!
- ROCH ¡Sempre 'l mateix entremés!
- FRANC. ¡Vella, y ni sols so casada,
y tinch encara las dents!
- ANDREU Pero...
- VALENTI Calla.
- FRANC. Ell sab..
- VALENTI ¡Francisca!
Vos dich á tots que calléu.
- ANDREU (Mentrestant ja la te á sobre.)
- FRANC. (¡En estant sols, pobre d' ell!) (Pausa.)
- ROCH (¿Vols fe un' altra probatura? (Ap. á Val.)
- VALENTI (Digas.)

- ROCH (¿Sí? Donchs al moment inventa un cuento qu' hi hagi la traicio qu' el ha fet.) (*Pausa.*)
 ¡Au! Ja qu' hem dit lo rosari abans de sopar, callém, y en Valentí, de seguida, que 'ns conti un cuento d' aquells.
- MOSSOS ¡Sí, sí, Valentí, sí!
- ANDREU Vinga.
- VALENTI Donchs, cuento.
- FRANC. Fots l' escoltem.
 (*S' assenta á vora la taula, tots escoltan, y Valentí comensa.*)
- VALENTI Veus aquí qu' una vegada era un inosso... ¿M' enteneu? Un mosso com seu vosaltres, d' una casa de pagés. Per partits, l' amo, riquíssim, vá ficarse no se en que, y, no se com, desseguida vá manar buscarlo 'l rey, fins que, no se quant, un dia que 'l buscavan dos ó tres, ván trobarse ab aquell mosso que 's creya un home de be.
- (*Andreu, per graus, vá posantse neguitós y distret, tent lo que indiqui 'l diálech. Roch y Valentí l' observan, donantse miradas significativas.*)
- ROCH Andreu.
- ANDREU ¿Qué?
- ROCH Dom un xich d' esca, que mentrestant encendré.
- ANDREU Te. (*Distret li dona 'l pá.*)
- ROCH ¡Bo!
- FRANC. ¿Ho veyeu si es asc? ¿Lo pá es esca?
- ANDREU (*Trayentne, n' hi dona.*) ¡Ay! No; te.
- ROCH (*Ap. á Valentí.*) ¿Veus?
- VALENTI Veus aquí, donchs. que, trobantse un dels espías ab ell...
- FRANC. ¿Ab qui, ab ell?
- VALENTI Ab aquell mosso que semblava home de be. Li va dir que si 'ls venia á n' al seu amo inocent li darian... no 'm recordo

de com van quedar de preu:
no mes se que prometian
moltas unsas, molt diner.

ROCH

Andreu.

FRANC.

¡Sí! ¡Quí sab ahont para!
¿No sents que 't cridan?

ROCH

¡Andreu!

ANDREU ¿Qué?

ROCH

Donam la gabineta
que 'm tallaré un crostonet.

ANDREU Te.

ROCH

(*Li dona 'l porró.*)

FRANC.

¡Bo!

¡Y ara!

VALENTI

(¡Sí; 's perturba)

ROCH

¡La ganibeta, beneit!

ANDREU

¡Ah! (*Y trobantla al fi, li dona*)

ROCH

(¿Has vist?) (*Ap. à Valenti.*)

VALENTI

(Massa)

ROCH

(Donchs conta.)

VALENTI

Lo mosso era home de bé;
pero ván ensenyarli unsas,
móltas unsas, mólt diner;
si prou no 'n va tení ab quatre
n' hi van donar vuit y déu;
si prou ab déu no 'n tenia,
n' hi oferian doble més,
y lo mosso, al fi, s' vá vendre
á n' al séu amo innocent.

FRANC.

¿Qué té aquest? ¿Que tens frisansa?

ROCH

¿Que tens picó? Grata, Andréu.

ANDREU

Són tinch; me 'n vaig cap á jéurer.

(*Alsantse.*)

OSSO I

¡Cóm, á jéurer!

ROCH

¡Cóm s' enten!

Aquí á sentir la rondalla.

FRANC.

¡Oh, y qu' es bonica!

ROCH

¡Y després

qu' aixó fóra doná un xasco
á n' en Valenti!

ANDREU

Donchs, séch.

VALENTI

Veus aquí, donchs, que, venentlo,
l' amo al punt va serne prés.
Si al cap d' un més grillons duya,
ja era mort al cap de déu;
y á n' aixó tenint lo mosso
móltas unsas, móltos diners,

se vá posá á fer l' usura
y, d' una unsa 'n feya cent.

FRANC. ¡Bon llamp fuma debia ésser!

ANDREU No, Francisca... No ho creguéu...
Com l' espía va tentar-lo...

ROCH Escoltéu, que 'l cás segueix.

VALENTI Un cop vá ser rich lo mosso
vá volguer gosarne bé.

—Vá 'l jovent á fer fontadas:

—Al traidor no li volém.

—Vull casarme ab tú, pubilla:

—Un traidor no guarda fé.

Demana una minyona:

són pare li duya 'l cens.

Malalt demanava ausili,

li duyan lo tant per cent.

Y sens pares, sens familia,

sens fills, y sense néts;

fins los gossos l' abordavan

quan passava pe 'l carrer.

FRANC. Ja es un cas de mil dimonxis.

ROCH Es bonich. ¿Vritat Andréu? (*Ell cavila*)

MOSSO I ¡Cá! Jo crech que pesa figas.

VALENTI (¡Sembla un somni!)

ROCH Continuem.

VALENTI Passan horas, passan días,
y semanas, y hasta un mes:

si 'l traidor ja trist estava,

ara té remordiments;

si 'l remordiments l' agreujan

no 'ls pót pas olvidá ab res.

Vá morí, van enterrar-lo.

Enterrát, vá aná al intern,

y ara díu qu' aquell espía,

qu' es lo criat que li ha cáat Déu,

quan lo foch etern lo crema,

y éll demana perdó al cel,

en lloch de darli esperansas,

veyent lo molt que pateix,

sols li dónan or y plata,

sous y rendas, interés

móltas lliuras, móltas doblas,

móltas unsas, mólt diner.

MOSSO I ¡Ben fé!

FRANC. ¡Fort! Bona rondalla.

ROCH ¿Qué no t' ha agradát, Andréu?

- FRANC. ¿Qué? ¿Ell? ¡Veyéu qu' es tant tonto!
Ni la entesa.
- ROCH Podria ser.
(*Pausa durant la cual Roch y Valenti observan á Andréu.*)
- ANDREU (Demana una fadrina;
li pagavan un lloguer.)
(*Dientho pera sí y com recordant lo cuento.*)
- FRANC. Vaja, y ara al llit, pampanas,
que 'ns hem de llevá á las tres.
- MOS.SO I ¡Ah! ¿Y no hi há cap més rondalla?
- ROCH Fins á demá.
- MOSSO I Donchs, aném.
(*Encenen un llum, se 'n vá ab tots los mossos.*)
Bona nit. (Se 'n ván.)
- FOTS. Santa nit.
- FRANC. ¡Y ara!
¿Qué no havém de dormí, Andréu?
- ANDREU (Fins los gossos l' abordavan
quant passava pe 'l carrer.)
(*Tot dient aixó, s' aixeca, encen un llum, y Roch y Va-
lenti l' observan.*)
- ROCH (¿Veus? Ni sab lo que li passa.)
- VALENTI (Sí, sí; no hi ha dupte, es ell.)
- ANDREU (No, no, no; de cap manera
diré que nó á n' en Peret.)
(*Anantsen ab lo llum s' equivoca de porta.*)
- FRANC. ¿Cap ahont vás ara, tros á' ascle?
¿Cap aquí téns lo llit téu?
- ANDREU ¡Ay! (Y anantsen per 'hon déu, diu.)
Santa nit.
- FRANC. Déu te 'l torni.
- ROCH (¿Qué tal?) (Ap. á Valenti.)
- VALENTI (No 'n puch duptar gens.)
- ROCH (Axis veurás com no es ella
qui vá fé entrá al traidó aquell.)
- VALENTI (Ja estich content: no m' estima,
pero es honrada: clá ho veig.) (Se 'n vá.)
- ROCH Francisca, cridéu la noya.
- FRANC. No cal perque veig que vé.

ESCENA II

ROCH, FRANCISCA, MARGARIDA.

- MARG. Bona nit. (*Dú un pom de flors d' hivern.*)
 FRANC. Bona nit, noya.
 ROCH Pubilleta, bona nit.
 ¿Y el séu pare? ¿Ja ha surtit?
 MARG. Roch.
 ROCH ¿Jo?
 MARG. Mira, aquesta toya
 qu' avuv com cada matí
 he trobát al mateix lloch.
 Com no déu faltar tampoch.
 com abans, la carta allí.
 (*Margarida vá á buscarla y la troba.*)
 MARG. ¡Ah!
 ROCH ¿Ho veu?
 MARG. ¿Més com pót serhi
 si ja li he negat l' amor?
 ROCH Guardi sempre prop del cor
 fins que 'n sá piga 'l misteri.
 MARG. T' obehiré. (*Guarda la carta.*)
 FRANC. Me doneu febre
 de tant véureu tot tant fi sch.
 ROCH Com vos no sóu guardabosch,
 no sabeu ahont jeu la llebra.
 FRANC. ¡Ah! bé; es clar.
 ROCH No 'ns sent ningú
 y pot parlar, pubilleta,
 jo sé que vosté es discreta
 y que 'l que sap es segú.
 MARG. ¿Que 't diré, pobra de mí?
 Tots dos váreu presenciar
 lo qu' ahí nit vá pasar
 quant vá arribá 'l pere aquí.
 Després surtí tot plegat,
 en sa cambra vá ficarse,
 y, un cop dintre, vá tancarse
 plorant y desesperat.
 FRANC. Ay, sí, sí; á mí m' ha fet por,
 Lo xocolata, 'l dinar...

no fá gaire ara 'l sopar...
 tot ho ha rebut ab rencor.
 Trucava, ell obria:—Aquí
 li porto 'l sopá.—Está bé.
 —¿Ne tindrà prou?—Ja ho veuré.
 —¿Que vol que me 'n vagi?—Sí.
 Y entre mitj del seu desfici
 m' ha dit allí un disbarát
 que jo estich que... la vritát.
 no té 'l séu cabal judici.

MARG. ¿Qué díus, Francisca?
 ROCH ¿Qué dihéu?
 FRANÇ. Veuréu que jo li parava
 la taula, y ell me mirava
 fíeso com ara 'm miéu,
 quan...

MARG. ¡S' ha vist més negra estrellat
 FRANÇ. Me mira y díu tot plegát...

ROCH ¿Vejam? Vinga.
 MARG. 'L disbarát.
 FRANÇ. —Francisca, ha dit, ja 't fas vella.
 ROCH ¡Ja, ja, ja!

MARG. ¡Ay! ¡No vals tant tú
 com l' espant que m' has dát ara!
 FRANÇ. Dirme vella á mí 'l téu pare
 no está bo, ¿oy, Roch?

ROCH Segú.
 MARG. ¿Pero de totas maneras
 la ansietat en que vivim?...

ROCH Aquesfa nit ne surtim.

MARG. ¿M' ho díus de veras?
 ROCH De veras.

No temi donchs cap sorpresa
 y... per paga del favor,
 pubilleta, bon humor;
 desterra aquesta tristesa.

MARG. ¡Ay, Roch, no puch l' alegria
 ja no 's troba al món per mí!

ROCH ¡Y per qué té de sé així!

FRANÇ. ¡Y tal, dona! ¡Ave-María!

ROCH Creguim... no ho vegi gens fosch
 perque es vritát com un temple.
 Justament d' aixó l' exemple
 he vist, estantme á n' al bosch.
 Veliaquí donchs qu' al pujar
 del boscam de la montanya,

un' eura vá tenir manya
 per treure 'l nas y brotar.
 Mes tot just comensá moure
 lo vent sas brancas ufanas,
 quant vejé que sas germanas
 tenian totas un roure.
 —Aixó es lo que 'm falta á mí,
 digué l' eura, trista, á terra:
 porque 'l vent no 'm mogui guerra
 dech buscá un apoyo així:
 un arbre porque enfilantmhi,
 ja may mes ningú 'm trepitxi
 y hem respectin y ell desitji
 lo meu fullam, abrassantmhi.
 Poch després d' aquesta idea,
 va véure aprop una canya,
 y, acostantshi ab tota manya,
 va comensar sa taleya.
 Vá enfilارشى, vá voltarla,
 la vá guarnir de seguida...
 mes ben prompte, penedida,
 la pobr' eura vá pagarla.
 Com la canya es brincadora
 la brincava sempre 'l vent;
 com ramatje gros no extén,
 la cremava 'l sol tot' hora;
 com que fins un nin l' ajeja,
 la trepitjavan tambe;
 y tart vá compendrer be,
 quant perduda l' eura 's veyá,
 qu' arbre 'hont un deu apoyarse
 ja may lo vent lo deu moure,
 y, si l' arbre no es un roure
 val mes á terra quedarse.
 Així es com l' eura, severa,
 consell li dona excelent.
 Si 's déu casar malament
 val mes que 's quedi soltera. (S' en vá.)

ESCENA III

FRANCISCA, MARGARIDA

- FRANC. ¡Ay dimontri de Roch! Mira
qu' es estrany aquest xicot.
Lo gran menjar que pots darli,
mes que pollastre ó capons,
es una sopa ab frigola,
perque es un'erba del bosch.
Si un consell te dona un dia,
com has vist ara fa poch,
ab cosas del bosch l' explica,
y tant en ell veig lo bosch
qu' hasta 'm sembla, quant s' acosta,
que de romaní fá olor.
- MARG. ¡Pobre Roch, aixís ell sempre
m' hagués guiát, com ara, en tot!
- FRANC. ¿Y ara, donchs, que fém pubilla?

ESCENA IV

Las mateixas, ROCH, corrents.

- ROCH ¡Francisca... Francisca! (*Molt misteri.*)
- FRANC. ¿Jo?
- ROCH ¡Silenci!... Vinch de puntetas
de la estable, ahont l' Andréu dorm,
y l' he vist qu' s' aixecava
y encenia 'l fanal.
- FRANC. ¡Bo!
- MARG. ¿Y donchs y ara, Roch?
- ROCH Prudencia
y ja está preparát tot;
ja 'l meu llit está de modo
que sembla que hi dormo jo.
- MARG. ¿Y qué vols?
- FRANC. ¿Qué fem nosaltres?
- ROCH Res mes que deixarme sol

y no venir ni que sentiu
qu' á n' aquí s' esfonsa tot.

FRANC. Es dir que?...

ROCH ¡Psit!

MARG. ¡Psit!

FRANC. ¡Psit!

(Perque al anarsen de puntetas ha sentit que l' Andreu
ve y, després de dirho ab senyas, fá Psit perque no s' es-
balotin.)

ROCH Vagin

y ¡Psit!

MARG. ¡Psit!

(Y de puntetas desapareixen las duas donas.)

ROCH ¡Ah! Ja estich sol.

Atenció: la carabina,
amaguemnos, y avant novs.

(S' amaga, quedant ben tapát, entre 'ls sachs.)

ESCENA V

ROCH amagát, ANDREU, que veyentse que s' aixeca del llit, surt ab un
fanal encés, mirant per tot.

ANDREU Després he pensat qu' al últim,
tant per dirli que no ho fem
com que si, bé tinch d' obrirlo.
¡Hola! ¡Ja sento 'l xiulet! (Xiulet fora.)
Avuy perque no bordessen
ja he tancát ben bé 'ls llebrers.
¿En Roch? Sí. Ja dorm á dintre;
allí veig l' arma... Está bé.
Aném cap á obrir la porta
y qu' entrin ara. (La obra y entran.)

ESCENA VI

ROCH amagát, ANDREU, D. MIQUEL, PERE.

PERE ¡Hola, Andréu!

MIQUEL Molt bona nit y bon' hora.

PERE ¿Estém ben sols?

- ANDREU Bé ho estém.
 Pere jo he vingut á obrirlos,
 parlantlos ben francament,
 per dirlos, ja que de ferho
 la consciencia 'm remordeix,
 que 'm desdich de tot lo tracte
 y que 'ls tornaré 'l diner.
- PERE ¿Y ara, Andreu?
- MIQUEL ¿L' has tornát loco?
- ANDREU No, no; 'ls ho dich certament.
 Ha contát una rondalla
 l' estudiant avuy, que 's véu
 que 'l que vén á n' al séu amo
 ja no viu tranquil may més.
 —Vá á demaná una fadrina
 y li pagan un lloguer.
 —A un amich demana ausili:
 li donan 'l tant per cent.
 —Fins los gossos, quant ell passa,
 díu que 'l bordan pe 'l carrer.
 No, no, no; de cap manera:
 com si no haguessem dit res.
- MIQUEL (¡M' está bé; fieuvos de tontos!)
- PERE (¡Ell nos ha aixafat ben bé!
 Vejam si 'l tombo.)
- ANDREU Las cosas
 val més dir las clarament.
 Aixó fóra una pillada,
 pilladas jo, no 'n vull fer.
- PERE Corrent, donchs. ¿Don Miquel?
- MIQUEL Digas..
- PERE Allavoras acceptém
 lo tracte qu' avuy nos feya
 en Valentí.
- ANDREU ¡Tracte e'!!
- PERE M' ha parlát aquesta tarde,
 y sabent lo que 'ns convé...
- ANDREU ¿Qué dius ara?
- PERE Mira; l' amo
 hi era devant quant ab ell
 tots dos disputavan, sobres
 que 'ns deya ab rabia que tu ets
 massa tonto per dur cosas
 de tant compromís. y qu' ell
 pe 'l mateix preu que tú ho feyas,
 nos ho faria, y més bé.

- ANDREU Miréu ¡m' heu deixát qu' encara
no torno en mí de sorprés!...
¡L' estudiant ha anat á dirvos
que millor vos ho farà ell!
- PERE ¿Vols que 'l cridém, y tú amagat
y podrás sentir si es cert?
- MIQUEL (Dimontri de Pere: es pillo!)
- ANDREU ¡Ah! ¡Vetaquí! *(Cayenthi.)*
- PERE ¿Vols dir?...
MIQUEL ¿Qué?
- ANDREU ¡Vetaquí, perque, allavoras
que 'm contava l' cuento, ell
me mirava d' aquell modo
perque jo me n' espantés!
- PERE Y es clá y com que 't té per tonto...
- MIQUEL Ha pensát l' espantarém...
- PERE Espantát no voldrá ferho...
- MIQUEL Just; y allavors ho farém.
- ANDREU ¡Y qué no es prou qu' així 'm tinga
tothom per tonto!
- PERE Si ho ets
No h'n de tenirthi.
- ANDREU ¡Jo tonto!
- MIQUEL Aquí en un moment
pots guanyá un grapat de duros,
y per un cuento de nens
qu' ha contat, los desprecías
deixant que se 'ls guanyi ell.
¡Veyas si póts sér més tonto!
- ANDREU (¡Y té rahó!)
- MIQUEL (Ja 's tomba)
(Observant á Andreu.)
- PERE Aném:
tornarém quant poguem veurer
l' estudiant y, creume Andreu,
si la Francisca 't diu tonto
no t' enfadis pas may mes.
- ANDREU ¿Sí? ¡Donchs no mes que per ella
no vull serho!
- MIQUEL ¿No?
- PERE (¡Ja es meu!)
- ANDREU ¡No. . tonto, may: primer pillo!
- PERE ¡Av, gracia Deu!
- ANDREU *(Resoltament.)* ¿Qué voléu?
- MIQUEL Primerament la cartera
qu' en Roch en son poder te.

ANDREU ¿Y despres?

(*Molt baix y misteriós à fi de que Roch no puga sentirho*)

PERE Despres la mina

que, com un camí secret,
nos va dir tú que venia
desde 'l bosch de ca 'n Jem
fins aquí á dins de la casa,
per entrarhi si 'ns convé.

ANDREU ¿Sabeu la font?

PERE Sí.

ANDREU Donchs alsa

la pedra d' aprop del rech.

MIQUEL Be; donchs ara la cartera
v en surtint tens los diners.

ANDREU (*Pren lo fanal y diu à Pere.*)

Segueixme.

(*Don Miquel dona la pistola à Pere.*)

PERE Jo 't vinch darrera

y si ell s' hi oposa 'l matém.

ANDREU ¡Que 'm digui ara la Francisca
que jo so tonto!

MIQUEL Cuitéu.

ANDREU ¡Pot dir que no se de lletra,
pero tonto!...

PERE ¡Vaja!

ANDREU Entrém.

(*Y desapareixen ab precaució Pere y Andreu.*)

MIQUEL ¡Be; molt be!... Ja es nostre y, sentho,
confirma 'l meu pensament.

Un tonto es cert que ja es tonto
si 'sent tonto sab qu' ho es;
pero es mes tonto qu' un tonto,
lo quí, sentho, no ho vol ser.

(*S' assenta damunt d' un dels sachs ahont està amagát
Roch, el qual và aixecantse per graus darrera d' ell,
fins que comensa 'l diálech.*)

Lo guardabosch que 's pensava
que per recullí 'ls papers
ja hauria fet la fortuna
fentmels pagar á bon preu...
¡Pobr' home! Poch ell se pensa
que 'm tinga tant aprop d' ell.

ESCENA VII

D. MIQUEL, ROCH

ROCH ¡Tal!

MIQUEL ¡Roch!

ROCH Tampoch no pensava
tant prop tenirme vosté.

MIQUEL ¡Mèsl...

ROCH ¡Psit!

MIQUEL Jo...

ROCH ¡Psit! Si diu re,
vé un punt final y ho acaba.*(Tanca la porta dels dos mossos, se fica la clau à la butxaca y tanca la del fondo fent lo maleix.)*De l' Andreu y aquest s'èu criat
no 'n passi cuidado, aixís
que 's veurán lo compromís
de que 'ls hagi á dins tancat
ja compendrán de seguida
qu' á n' al parany han caigút,
y veurá ab tota quietút
com, trovant de bona mida
la finestra del mèu quarto
que dóna al hort, la obrirán
y els dos per 'llá fugirán.

Com que 'm fan nosa, 'ls aparto.

MIQUEL Pero bé... vos... ¿Qué voléu?

ROCH ¡Ay, ay! ¡Bó!

MIQUEL ¿Qué?

ROCH Jo 'm pensava
qu' era vosté 'l que 'm buscava.MIQUEL ¡Reira de!... ¡Si penséu! *(Buscant l' arma.)*

ROCH ¿Y ara, qué, qu' hi ha? ¿Qué fá, gat?

MIQUEL ¡Oh! L' he dada.

ROCH ¡Desatina!

Tinch pistola y carrabina
y vosté está desarmat.

MIQUEL Més...

ROCH Perdría s' hi hagués... rinyas

Vosté es un senyor dels fins;

- jo estich fét á está entre pins,
v els pins... ja ho sab, dónan pinyas.
- MIQUEL Es vritát... si... m' heu vençut;
pero ¿qué de mí s' espera?
M' havéu prés una cartera
important, que m' ha caigút
quan fugia. ¿Quánt voléu
per tornármela?
- ROCH ¡Ah! Ben dit.
Vagi á n' aixó decidit,
y es 'l amo per tot arréu.
- MIQUEL Bé; acabém d' una vegada.
Estich nerviós.
- ROCH Jo també.
- MIQUEL ¿Qué voléu?
- ROCH Aquí hi ha tinter.
Fassim un ordra firmada
com gefe de policia,
perque sens impediment
l' amo pugui aná al moment
cap á Fransa; en sent de día
jo ja tornaré á sé aquí,
y, si 's salva, com s' espera,
vosté tindrà la cartera
y pòt seguir 'l sèu camí.
- MIQUEL No ho vull fé: es plan concertat
el qu' heu dit, perque quan jo
ja us hagi firmát aixó
no 'm cumpliréu lo pactat
- ROCH ¿Qué no? Firmim lo paper
y li dono de seguida.
- MIQUEL ¿Y si no?
- ROCH Li vá la vida.
- MIQUEL La ploma. Paper.
- ROCH Pòt ser
un dels passaports mateixos
que té aquí dins.
- MIQUEL (*Lo pren y l' estén.*) Es vritát.
- ROCH Vegi ben bé que 'l firmát
sigui igual á tots aqueixos.
- MIQUEL ¿Teméu pòt ser?...
- ROCH De vosté
qualsevol cosa.
- MIQUEL Teniu. (*Donantli 'l paper.*)
- ROCH ¿Vejam?
- MIQUEL ¿Duptéu? (*Examinantlo.*)

- ROCH Faig l' ull viu.
 ¿No veu que no 'l crech de re?
- MIQUEL ¡M' insultéu sense pietát!
- ROCH ¡Ah! Es inútil desespero.
 Ja se sab, fill, l' embustero
 no es cregút ab la vritát.
 Está bé. (*Després de examinarlo.*)
- MIQUEL Donchs la cartera.
- ROCH Vegi vosté que 's qui sab
 (*Dantli la cartera.*)
 los papers, si 'n falta cap,
 que no ho crech de cap manera.
- MIQUEL No 'n falta cap; está bé. (*Mirantho.*)
- ROCH ¿No ho veu, home, com li he dit:
 La gran sort del envilit
 es que tracta ab gent de bé.
- MIQUEL Corrent. (Ara, abans qu' ells pugan
 marxar, jo torno á sé aquí.)
 Obra.
- ROCH ¿Qu' obri?
- MIQUEL ¿Qué vols dí?
- ROCH ¡Ay mals diables se l' endugan!
 ¿Pót sér sí qu' ara 's pensava
 surtir d' aquí ab lo paper?
- MIQUEL ¿Donchs qué allavors pensas fér?
- ROCH Vosté á n' á mí m' insultava.
- MIQUEL Jo...
- ROCH ¡Home, per l' amor de Déu,
 no 'm fassi tant poch favor!
 Jo tinch llana... si senyor;
 més tanta.
- MIQUEL ¿Y donchs qué voléu?
- ROCH (*Obra una porta lateral.*)
 Que 's fiqui aquí, y que, tancat,
 esperi ab tota confiansa
 fins que jo hagi dut á França
 al amo y quedí salvat.
- MIQUEL Més si jo...
- ROCH ¡No fassi 'l plaga
 home! ¿Qué no 'm coneix prou?
 ¿No veu que si sols se mou
 ab una unsa de plom paga?
- MIQUEL Aném.
- ROCH Lo balcó á n' als fossos
 dóna del fóns del barranch,
 si vol saltihi, té 'l pás franch;

pero abaix s' hi arriba á trossos.
 Ni vulgui per 'llá saltá,
 ni per 'quí mogui sargata;
 si surt aquí, l' amo 'l mata,
 y vosté 's mata per 'llá.

MIQUEL ¡Oh! ¡Si la sort algun dia!...

ROCH O á dins ó es trova en perill.

(Li encara la carrabina y don Miquel espantát se fica á dins.)

—Ja es á la trampa 'l cunill.

(Després d' haver tancat y guardant la clau.)

¿Crido algú aquí? ¿Qué hi faria?

Val més que jo en un moment

fassi arretglar matxos y

la gent que té de vení

á ter d'acompanyament,

y vingui aquí de seguida

á salvá al amo ben bé.

Sí, sí, está dit; ho faré.

Lo primé es guardar sa vida.

(Després de mirar per tot, se 'n vá.)

ESCENA VIII

D. ANTON,

No tinch repós: per tot fantasmas trovo
 que del honor perdút compte 'm demanan,
 y aixecarse per tot miro terribles
 las sombras de mos ávis irritadas.
 ¡Malehida de Déu ne sia la hora
 en que jo vaig surtir d' aquesta casa,
 y l' orgull que tinguí, pensant qu' un dia
 podria jo salvar la méva pátria!
 ¡La pátria! ¡Ja pensar no puch en ella!
 Lo mon avuy m' escupirá la cara,
 y demanantme compte de ma honra
 món nom, tan pur, se cubrirá de infamia.
 Més... tacas del honor, la sanch las renta.
 Ab sanch las rentaré; valor no 'm falta.
 Sápiga jo quí es éll y... de seguida,
 ja 'm despedassa 'l cor lo temps que tarda.

ESCENA IX

D. ANTON, ANDREU. per la porta del fondo.

ANTON Andréu.

ANDREU ¡Ay! ¿Vosté era aquí?
(¡Si será ell qu' haurá tancát!)

ANTON Espera!

ANDREU Doncas m' espero.

ANTON Entra tot seguit allá
y fés que vingui la noya.

ANDREU (¡Qu' estrany! ¡Qui pò: havé estát!)

ANTON Dígali qu' aquí ia espero.

ANDREU Aquí ve ja... (¡Mólt estrany!) (Se 'n vá.)

ESCENA X

D. ANTON, MARGARIDA.

MARG. ¿Pare?

ANTON Véns bé, Margarida,
perque 't desitjo parlar.

MARG. ¡Qué més puch jo desitjar!

ANTON Donchs parla y tòrnám la vida.

Devant l' historich portal
que tanca aquesta masía,
vá pcsá un nostr' avi un dia
una creu monumental.Damunt l' honor aixecada,
del honor signe s' ostenta;
y el pare al fill la presenta
com símbol d' una fé honrada.La historia sabs de la creu...
digas si l' has olvidada.MARG. Pare, aquesta creu sagrada
ha estát sempre l' consol méu.ANTON ¿Sabs bé lo que significa
aquest emblema d' amor?

MARG. De la familia es l' honor.

ANTON ¿Donchs allavors... cóm s' esplica?...

No pòts pensar, filla méva,
las horas que jo he passat;
com conech ma dignitat,
ets ma filla y sé la téva,
y ans de ferí 'l teu orgull,
preguntante com á pare
lo que 't vull preguntar ara,
ab mi he lluitát tot avuy,
fins qu' al fí no he pogut més:
es mes cruei que la certesa
lo dupte en tu de vilesa.
Respon prompte, digam qu' es.
Un home aqui ab tú s' estava
quant jo á abressarte corría.
¿Per qué aquí casa venía?
¿Per qué ab tú á dintre 's trovaba?
¿Per qué, callát, ton dolor
contesta sols á ma penz?

MARG. ¿Per qué no 'm respons serena
qu' encara 'm guardas l' honor?

¿Pare! Ja aixó es un deliri.
¿Qu' ha passát aquesta nit?
Que dos homes m' han cenyit
la corona del martiri.

Aquell que 'm vá inspirá amor
sér un infame resulta,
y el méu pare fins m' insulta
no comprenent món do'or.

¿Jo no enterch aquest abismel?

¿Ves sé 'm pregunta que feya
aquella nit? Lo que creya
qu' era un acte d' heroïsme.

¿Matava un amor, matava
la esperansa falaguera;
la primera ilusió, qu' era
flor qu' al ánima aromava!

¿Tém pót sér que jo li ocultí
algun fét méu criminal?

¿Pó-im, si vol, un dogal
pare; pero no m' insultí!

ANTON

MARG.

¿Filla!
¿Si algú suposava
de mí 'l que diu, qué faría?

ANTON

MARG.

¿Jo?
Respongui.

- ANTON 'L mataria.
- MARG. Ja veu donchs com m' i sult va.
- ANTON ¡Oh! No, filla mèva, may;
m' ha semblat sempre imposible,
pero una proba terrible
lo méu cor umple d' esglay.
¿No he vist jo aquell home aquí,
puch duptar de la evidència?
- MARG. Pòt jurar que, á ma presencia,
no hi era, pare, per mí.
Desde 'l górich finestral
que entolda la passionera,
de ma passió verdadera
li parlava jo ab cor lleal.
Demanava entrar aquí,
que no, jo li contestava,
y hasta 'ls sospirs qu' exhalava
eran veus vanas per mí;
fins que entelant mon honor,
va cumplir la idea sèva:
ahir vá entrá á casa mèva
ahir vá eixir de mon cor.
- ANTON ¡Ah! ¿Y no estás ja enamorada?
- MARG. No; jo vaig cullí una rosa
per la olor, no per sé hermosa;
no fent olor, l' he llansada.
Obrirme pòt los sèus brassos.
créguim, mereixo 'l perdó.
(*Trucan en la porta de don Miquel.*)
- ¡Pare!
- ANTON ¡Filla! ¿Qu' es aixó?
- MARG. Allí ha estat.
- ANTON ¡Y sento passo:!
- Obra al moment.
- MARG. No hi ha clau.
- ANTON ¿Qui serà? (*Guaita pe 'l pany*)
- MARG. ¡Ay! ¡Verge María!
- ¡Si no hi pot havé alegría
no 's torbi al menos la paul
- ANTON ¡Oh! ¡Margaridal (*Horror de lo que véu.*)
- MARG. ¿Qu' ha vist?
- ANTON ¿M' has enganyát? (*Duptant.*)
- MARG. ¡Mare mèval
- ANTON ¡No pòt sérl... ¡La vida tèva
no pòt tenir fí tan trist!
Francisca. (*Cridant.*)

ESCENA XIII

Los mateixos, D. MIQUEL.

MIQUEL Molt santa nit. *(Apareixent.)*
TOTS ¡Ah!! *(Cada hiu en son tó.)*
FRANC. ¿Qu' ha estat?
MARG. (¡Y el cel no 'm deixa aquí mortal)
ANTON Vésten, Francisca. *(Se 'n vá.)*
Tú, Andréu...
MIQUEL No; á l' Andréu .. fàssi 'l favor...
ja enterat del nostre amor,
convé qu' estiga aprop meu.
ANTON Acabi... veste.—¿Qué vol?
MIQUEL Res més que tornarli l' honra,
salvarlo de la deshonra
y calmá 'séu descor.sol.
Jo sé que bego... escitát
per lo foch del méu amor,
venint aquí, 'l séu honor
per sempre més he tancat.
Més té tot quant me pot dí
la solució més honrosa,
siga la noya ma esposa,
y honrada es ja. *(Pausa.)*
ANTON *(Cedint ab pena,)* Siga així.
MARG. ¡Pare!!

ESCENA XIV

Los mateixos, VALENTI.

VALENTI (¿Qué passa?) *(Desde dalt de la escala,)*
ANTON Es la lley.
La má del deshonrador,
tant sols te torna l' honor;
só honrat, y accepto 'l remey.
VALENTI May *(Havent baixat ja al prosceni.)*
TOTS ¡Ah!

ANTON
VALENTI

¡Valentí!

Sols l' honra·
pót dá en lo mon gent honrada.
¡Qui honra tingué y l' ha llensada;
res més pót dar que deshonra!

ANTON
MARG.
VALENTI

¡Valentí!

¡Oh! ¡Gracias!

¡Seria,
per cert fortuna impensada!
Saber d' una noya honrada
quan está sola, y un día,
comprant criats ó per sorpresa,
quedá en la casa amagat,
y, surtint, dir tot plegát:
—Jo l' honra 't tinch compromesa..
Jo puch salvá 'l teu honor,
que, sens mí, enfosquit perilla,
cásat ab mí, tú ets pubilla,
y tindré dòna y tesor.

¡Si 'l pago d' havé aixís fét
una acció tant criminal
que, probada, un tribunal
pagaria ab un grillet,
fós tenir muller virtuosa,
y una familia y riqueza...
si aixó succehís... si una empresa
com aquesta ¡tant odiosa!
pogués dar talt resultát...
tots los que 'ns sacrificuén
per l' honor, y sols nos guiem.
per l' honra qu' hem her tát,
al véurer triunfant lo crim,
abatuda la innocéncia,
trepitxada la conciencia,
fét pols l' amor que sentim,
pe 'l qui no 'n sent, ni cor té..
ni jo, honrát, serho voldría,
per que més sér convindria,
criminal, qu' home de bé!

MARG.
ANTON
MIQUEL

¡Oh! ¡Bé, molt bé, Valentí!
¿Y vosté qué respón?

Jo

contra aquesta acusació,
parlo ab l' Andréu qu' es aquí.
Y aquest pas, qu' ara 'm llastima,

- no acaba ab ira y violent,
perque en Valentí es parent
de la noya que m' estima.
- MARG. No, don Miquel pensa errát,
y créguim si es qu' ho duptava:
jo no estimo... l' estimava
- VALENTI ¿Sab gramática? Es passát.
- ANTON (Serenitát, ans que tot.)
¿Vosté díu que sab l' Andréu?...
- MIQUEL Sab lo curs de l' am. r méu
y no 'm mentirát d' un mot.
Sab, si aquí m' ha vist tanc. t,
si jo infame m' hi amagava,
ó si era que m' hi ocultava
la qu' amor tal m' ha jurat.
¡Don Miquel!
- MARG. ¡Don Miquel!
- ANTON Silenci.
- VALENTI (¡Infame!)
- ANTON Amich lleal de la justícia,
vull véurer si hi há malícia
en l' urdit d' aquesta trama.
- MARG. ¡Y pót duptarl!
- ANTON Res nos costa,
y ara aquí 's decidirá.
Vosté pót surtí, y demá
tindrát de mí una res-posta.
- MARG. Ja li pót dar per després:
será 'l despreci. (Miquel s' atura.)
- VALENTI ¿Qu' espera?
(Anton ha obert la porta y en ella espera á don Miquel.)
- MIQUEL No; m' escapo ab la cartera;
aviát tindré lo demés. (Se 'n vá.)

ESCENA XV

D. ANTON, VALENTÍ, MARGARIDA, ANDREU.

- MARG. (¡Reyna dels ángels, qu' infame!)
- ANTON Ja so's aquí havém quedat.
Parléu tots, y la vritát
sapiguém d' aquesta trama.
Pallú tú abans.

- MARG. Cregui, pare,
lo que d' un principi he dit:
jo amor havia sentit
per l' infame que surt ara;
pero ni may he volgút
que aquí entrés, sent vosté fora,
ni, de serhi, aquesta es l' hora
que 'l motiu no he sapigút.
- ANTON Parla tú. (A Andreu.)
- ANDREU (Jo 'l que haig de véurer
es que la vella després
no 'm diga tonto.)
- ANTON ¿Com es,
si jo á la noya dech creurer,
qu aquell senyó ha dit que tú
sabias tot lo motiu
d' entrá ell aquí? ¿Per qué ho diu?
- ANDREU Perque es qu' ell sab de segú
qu' ella l' estima, y com jo
ja sabéu que... gracia á Déu...
só aquí temps fá y só l' Andréu...
qu' hi estát sempre un bon minyó...
Jo... tenint l' encárrech d' olla
de ferlo entrar cada nit...
- MARG. ¡Andréu!
- ANDREU Jo... es clar.
- ANTON (A Valenti, ap.) ¿Ho has sentit?
- ANDREU Li anava á obrir la portella.
- MARG. ¡Quina infamia, Verge Santa!
- VALENTI ¡Mira, Andréu, que si es mentida!...
- ANDREU No n' he dit una en ma vida.
- VALENTI Pero ara 'n dius.
- ANDREU ¿Veu? M' espanta
y aixís no puch enrahonar.
- ANTON Parla.
- ANDREU Res mes que 'l qu' he dit:
venia aquí cada nit
perque ella m' ho va manar.
- ANTON ¿Sents?
- MARG. Sí
- ANTON (A Margarida.) ¿Y puch jo tenir fé
dientmho aixís y en ta presencia?
- MARG. Si en mí no 's veu la innocencia,
ni 'm vull defensar de ré.
- ANTON Ja ho sents. (A Valenti.)

Tú sabs que l' Andréu
no ha mentit may.

VALENTI Donchs ment ara.

ANTON Probas.

VALENTI ¡Mil! Si poch honrada
l' amor la fes obrá així,
¿no bastava dir que sí
per ser demá ab ell casada?

ANTON Vritát.

VALENTI ¿Devant de vosté,
no l' ha tret d' aquí ab despreci?
¿No ha vist ben clá en aquell neci
ja escrita la mala fé?
¡Oh! No, don Anton: may més
duptí de la séva filla!
¿Quí es que coneix la pubilla
y no sab son cor lo qu' es?
Ella pót, plena de esglay,
ser sorpresa, preocuparse...
ella pót equivocarse;
pero ser dolenta, ¡may!

MARG. ¡Oh! ¡Valentí! ¡Éts lo sol home
qu' en aquest mon m' ha comprés!

VALENTI ¿Qui té may de véurer res
quan de la flor sent l' aroma?
L' aroma de la virtút
respira sols la pubilla.
Descansi en la séva filla;
no visqui en cap inquietút.
A pesar de sa passió
la té honrada, bona, pura;
en Valentí li assegura.

ESCENA XVI

Los mateixos, ROCH.

ROCH Com també li juro jo.

MARG. ¡Oh! ¡Amichs méus!

ANTON ¡Oh! ¡Filla méva!

MARG. ¡Pare del cor! (S' abrassan.)

ANTON Filla... sí.

Primer duptaré de mí
que duptar de la honra teva.
Andréu.

ANDREU

Jo...

ANTON

De la masía
surt al moment; lo traïdor
que pot mentí ab tant mal cor
no s' está á casa ni un dia.

*(S' en vá y al passar la porta del fondo se trova ab Roch
que li diu:)*

ROCH T' está be... per tontc.

ANDREU

¡Tonto!

Donchs ja ho veurém. *(S' en vá.)*

ROCH

De seguida,

don Antón, salvi la vida.

ANTON

¿Y tu sabs medi?

ROCH

Ab un conto.

Tinch allí dins presoner,
lo gefe de policia *(Sorpresa en tots.)*
que te de pëndrel' de dia
vosté ja á França pot ser.
Y mentres jo 'l tinga allí
no hi ha cuidado.

ANTON

¡Roch!

MARG.

¡Pare!

VALENTI ¡Oh! ¡Qu' hem fet!

ANTON

¿Aquell qu' allí ara
s' estava tancát, es éll?

*(Roch veu la porta del quarto oberta, vá á guaitarhi, y
diu:)*

ROCH ¡Oh! ¿Qu' heu fet?

VALENTI

¡Sort desdixada!

ROCH ¡Tan ben duta la jugada
y perdre així!

MARG.

¡Oh! ¡Un consell

Verge santa de la Serra!

ESCENA XVII

Los mateixos, FRANCISCA.

FRANC. ¡Fugi, senyor... de seguida!

MARG. ¿Qué hi há, Francisca?

VALENTI

¿Qué passa?

ANTON ¿Qu' has vist que aixís t' horroritza?

FRANC. Qu' he vist mossos y soldats
voltant tota la masía.

ROCH ¡Oh! No hi ha dupte, es l' infame
que ja juga la partida.
No perdem temps: ¿desde casa
no hi ha un camí per la mina?

MARG. Tè rahò... podem provar.

ANTON Aparteu aixó. Tú vina.

(Las duas donas apartan tots los trastos de la llar. Ja desembarassada la llar, se veu de frente una pedra grossa ab duas anellas qu' ells las estiran.)

ANTON Agafa aquí aquesta anella
y, quant jo tiraré, tira.

ROCH No segueix.

VALENTI ¡Oh! ¡Está tancada
per l' altra part! *(Roch se prepara.)*

ANTON ¿Y quí ho mira?

FRANC. ¡Quína trifulca, Deu meu!

ROCH Tanquéu la porta, Francisca.

FRANC. Ja está.

VALENTI Crideu á n' en Pere
que 's llevi, y que de seguida
baixi á mirar si s' acostan
guaitant per la galería.

ROCH Si acás que fassi un xiulet.

MARG. Y aixís que tornis. Francisca,
porta abrichs, fanals v capas.

FRANC. Torno á se aquí de seguida. *(S' en vá.)*

ROCH Ara jo... *(Prenent l' arma.)*

ANTON ¿Ahont vas?

ROCH A n' al bosch;
me 'n entro per dins la mina,
en arribant aquí obro,
y fugím tots de seguida.

VALENTI ¿Per hont vas? *(Veyentlo saltar la finestra.)*

MARG. ¡Per la finestra!

ROCH Si per la porta surtia
pot se 'm detindrian. *(Desapareix.)*

ANTON Just.

VALENTI Ben pensát.

MARG. ¡Oh! Ea tot atina.

ANTON Ja es baix.

MARG. Jo estich tremolant.

ANTON No temis; en Deu confía.

VALENTI Estiguem apunt y no obrin
si trucava la justícia.
ANTON No tinguéu po; 'ns salvarém.
MARG. ¡Deu meu, ampárans y guífans!

ESCENA XVIII

Los mateixos, FRANCISCA, ab capa, abrichs y un fanal encés.

FRANC. Ja en Pere vigila á dalt,
y aquí te la capa.
ANTON (*Prenentli.*) Viva.
VALENTI Jo duré 'l fanal encés.
(*Margarida escolta aprop de la llar.*)
MARG. ¿Lo sent ja?
VALENTI No.
FRANC. ¡Quína calma!
ANTON Encara no te prou temps.
(*Se sent un xiulet aprop.*)
MARG. Silenci.
VALENTI ¿Haveu sentit ara?
FRANC. Prepareus; es lo xiulet
ab que aquell, de dalt, avisa
que la justícia ja ve.
MARG. Lo meu abrich.
FRANC. Prenlo prompte.
VALENTI Lo fanal. (*Prenentlo.*)
(*Tots s' abrigan y s' arreglan per marxar.*)
FRANC. ¡Quín desgabell!
(*En aquest moment trucan y tothom s' esglaya comprimentse.*)
VALENTI ¡Psit! Silenci.
(*Francisca guayta pe 'l pany, y diu:*)
FRANC. ¡Es la justícia!
VALENTI Fém com que ningú hi hágués.
MARG. ¡Oh! ¡Deu meu, no 'ns abandonis!
ANTON ¡Calla!
MARG. ¿Qu' hi há?
ANTON Que 'n Roch ja ve.
(*Tornan á trucar y de nou s' espantan.*)
VALENTI ¡Psit! Silenci, que no 'ns sentin.
ANTON Ja 'l sento aprop.

MARG. Si; ja es ell.
 ANTON Alsa aquesta balda grossa.
 MARG. Alsala pe 'l cantó esquer.
 ANTON ¡Psit! (*Sempre escollant aprop la trapa.*)
 FRANC. } ¿Qué?
 VALENTI }
 MARG. Ja obra.
 FRANC. Ja era hora.
 ANTON Ja está oberta.
 TOTS ¡Ah!
 ANTON Noya: aném.

ESCENA XIX

Los mateixos, D. MIQUEL y quatre HOMES armats que 'l segueixen apareixent per la trapa oberta.

MIQUEL ¡Alto!
 (*Mentre 'ls altres han baixat al prosceni.*)
 TOTS ¡Ah! (*Veyentlos al girarse.*)
 MIQUEL En nom del rey, vinga.
 don Anton, entreguis pres.
 ANTON En nom del rey, no; si acás
 m' entrego en nom de la lley.
 MARG. ¡Pare!
 ANTON Tranquilísat, filla;
 será lo que vulga 'l cel.
 Valentí á tu te la entrego,
 guárdala com ho sabs fer.
 MIQUEL A fora ab ell.
 ANTON Passéu antes.
 MARG. ¡Oh! ¡Infame! (*A Don Miquel.*)
 MIQUEL Si vols, llegeix.
 (*Li dona un paper y se 'n vá tancant detrás de si la pedra de la llar.*)
 MARG. ¡Oh! ¡Miserable! ¡Y espera!
 VALENTI ¿Qué 't diu? Esplicau.
 MARG. Correns.
 Qué á la vida del meu pare
 posa 'l meu amor per preu.

ESCENA XX

Los mateixos, ROCH.

ROCH ¡Don Anton! *(Per la finestra.)*
 MARG. Roch, has fet tart.
 ROCH ¿Pot se es qu' ell ara? ..
 VALENTI L' ha pres.
 ROCH ¡Ah! per ço he trobat la mina
 guardada per tots los seus.
 No moguín res. *(Trucan.)*
 FRANC Trucan.
 ROCH Obrin.
 MARG. ¡Sálval, Roch!
 ROCH Jo 'l salvaré.
(Desapareix altre volta per la finestra.)
 MARG. Entri, si vol, la justicia.

ESCENA ULTIMA

Los mateixos, BATLLE, mossos.

BATLLE ¿Don Anton del Mas?
 VALENTI No hi es.
 BATLLE Permeteume que per créureu,
 la casa abans registrém.
*(Coloca centinellas á la porta, y ell se 'n vá per dins ab
 alguns mossos.)*
 FRANC. ¿Mes perque ve la justicia
 si l' han pres ja?
 VALENTI No ho entençh.
*(Mentrestant Margarida ha estat llegint lo paper y ara
 acostantse á Francisca diu:)*
 MARG. ¿Qué farías tú, Francisca?
 ¿Lo salvo casantme ab ell?
 FRANC. Sí, filla, sí, y de seguida.
 MARG. ¿Qué farías tú en lloch meu? *(A Valentí.)*
 ¿Salvo al pare ab ell casantme?

VALENTI Ves que 't diu aquesta creu.

(*Y obrint la porta de bat á bat apareix la creu de la maria banyada per la lluna, al punt que tocan las déu.*)

MARG. ¡Ah!

FRANC. Las deu. *(Trayent lo rosari, resa.)*

VALENTI (*Solemne.*) L' hora en que l' ávia morí cumplint son deber!

MARG. ¡Oh! Si; d'oneume energía; diguéu, ávia, ¿qu' haig de fer?

(*Cau abrassada al peu de la creu. Quadro.*)

FI DEL SEGON ACTE

Acte tercer

Lo pati de la masía. Al mitj una creu de pedra monumental voltada d' alsinas; al costat la casa; al fondo montanyas. Es de nit.

ESCENA PRIMERA

ROCH, VALENTI, MOSSO primer, y tots los mossos de la masía armats ab fusells

ROCH Si no m' escolteu ab calma,
may sabré com hem d' anar.
Mosso I Vaja donchs, calléu; que diga.
ROCH L' amo está pres y tancát,
no sabém ahont; lo qui 'l guarda,
que 's un pillo dels mes grans,
te combinada una trampa
que, per mes que no hi caurán
ni la noya ni 'l seu pare,
es un plan endemoniát.
Enamorát de la noya,
perque 's veu que, quant ve 'l cas,
també un pillo s' enamora,
l' amo, vá vení á agafar
pe 'l seu compte, pensant dirnos,
quan lo tindria en sas mans:
—O jo 'm caso ab la pubilla,
ó á la justicia entregát
lo vostr' amo, se 'l fusella

tot seguit per lliberal.
 Per ço es que la justícia
 á la masía va entrar
 al mateix temps qu' ell se 'n duya
 don Anton prés y lligát;
 la justícia 's pensa encara
 que don Anton vá escapar,
 y el vil se 'l guarda y s' ho calla
 per valèrsen pe 'ls seus plans.
 És clar que, si ara volguessem,
 no més ha d' aná á avisar
 un de nosaltres al jutje
 per perdre á n' aquest malvát;
 pero de pas, la justícia
 també trindria al instant
 á don Anton, y per perdre
 un pilló, que ni sols val
 una pipada, perdiam
 un home digne y honrat.
 Lo qu' hem de fé es buscar l' amo,
 y, si aixó no 's pót lograr,
 per salvarlo á forsa d' armas
 mirar si us sembla encertát
 lo plan, que jo tinch la idea
 de que no 'ns ha d' eixir mal.

Mosso i M' agrada porque ho explica
 tant bé, com lo b á bá:
 endevant.

Roch Quant vegi 'l pilló
 que ni sols es escoltát
 lo dá á cambi de la noya
 lo séu pare, es natural
 que 'l té de dá á la justícia
 per durlo prompte á ciutát.
 Donchs bé, allavoras, nosaltres,
 si no l' hem salvat abans,
 nos amagarém pe 'ls marges,
 tots ajupits, camí avall,
 darrera las etsabaras
 y els esbarsers dels costáts,
 y aixís que passi ab los mossos,
 per tots cantons, pim y pam,
 fins que se 'l salva, se 'l porta
 allá 'hont ja tinch preparáts
 los matxos per durlo á França,
 y un cop á França salvát,

- deixém aquí á la justicia
y al pillo ab un pam de nás.
- Mosso 1 ¿Pero y si després nosaltres
paguém l' haverlo salvát?
- ROCH ¡Oh! bé... Ab aixó no s' hi pensa.
L' amo 'ns ha tét favois grans;
més qu' amo, es éll, per nosaltres,
un pare... un fill... ó un jermá;
y ja que tots mil vegadas
havém dit que per salvar
á n' ell ó á la séva filla
moririam al instant
may oca-ió com aquesta
per probá qu' aixó es vritát.
- Mosso 1 Tens rahó.
- Mosso 2 Aném, noys.
- ROCH ¿Sabéu ordras?
- Ara us amaguéu.
- Mossos (*Impacients tots.*) ¡Bé está!
- ROCH Tots á n' al clot de la mina.
- Mosso 1 ¡Ja, ja! Venfu.
- ROCH Y si acás
vejesseu una foguera
que surt de la creu...
- Mosso 1 Bé está.
- ROCH Llavors baixéu de seguida
y vos quedéu apostats.
- Mosso 1 ¿Darrera las etsabaras?
ja ho sé. Aném, noys.

(*S' en van.*)

ESCENA II

ROCH.

Avant.

Aquets són los cors que 's crian
per honrá 'l nom catalá:
n' hi pót habé algun que dupiti
de si ha de fé una obra gran;
pero aixís qu' ells se convencen
de que es just aná á donar
la vida per la persona

que 'ls podria trová ingrats,
 hasta frisansa se senten
 per aná á morir. ¿Qu' hi há?

(*Mirant á dins.*)

¡Ah! Es la Francisca que torna.
 Vejám ara l' altre plan.

ESCENA III.

ROCH, FRANCISCA.

FRANC. Roch.

ROCH ¿Francisca, cóm estém?

FRANC. Mólt bé, y si no estigués trista
 per lo qu' ha passat ab l' amo,
 més alegre qu' altres días;
 perque avuy sí que 's pot dir,
 que 'ls qu' han dit que la Francisca
 es vella, es ben bé per ganas
 de mirar si 'm mortifican.
 Se pót dir qu' aviát farà.

qu' estém aixís, quatre días;
 mal dormida, mal menjada,
 sempre ab penas que 'm capfican,
 y hem veurás tiessa, trempada,
 bona per tot, aixerida;

ni faig may una bacaina,
 ni el fer fret m' espanta mica,
 ni els ulls me fan pampallugas,
 ni res del mon m' engunía,
 y, per mí, só mes jove ara
 que abans d' arribá á n' als quinse.

ROCH Y es clar dona, si 'ls qu' ho diuhen
 es perque no més voldrian
 qu' us hi enfadesseu.

FRANC. Y es clar;
 m' hi enfado perque es mentida.
 ¡Menjo las crostas que quedan
 y puch ser vell.!

ROCH (¡Bon dia!
 Ja tenim anys y vellesa
 tot avuy, si 'l vent no 's gira.)

- FRANC. La vella no fila may,
y jo filo tot lo dia.
- ROCH Corrent, sí, teniu rahó.
¿Pero, sabéu per qué ho dihuen?
Perque las vellas no callan
ab lo mateix tot lo dia,
y vos tampoch calléu may
ab lo que dihéu.
- FRANC. Donchs digas,
y parlém d' un altra cosa.
- ROCH Que ja será l' hora.
- FRANC. Esplicat.
- ROCH Aném primé á lo qu' importa.
¿Cóm está la Margarida?
- FRANC. Fará cosa de mitj' hora
que 's trovava ben tranquila,
quant, de prompte, ha fét un crit
que 'm creya que se 'm moria.
- ROCH ¿Qu' ha sigút?
- FRANC. Tú sabs las cosas
qu' aquí 's contan de la ermita.
Diguéulas.
- ROCH Diuhen que sempre
qu' ha passát á la masía
un trastorn ó una desgracia,
s' han vist á dins de la ermita
llúms que s' hi mouhen.
- ROCH ¿Y?...
FRANC. Anit
n' ha vist un la Margarida.
- ROCH ¿Qué diéu?
- FRANC. Lo que sents.
- ROCH (*Veyent camí.*) ¿Ah! Miro
que pót sér de mica en mica...
sabrém lo cau ahont la fura
guarda la llebra, Francisca.
- FRANC. ¿Y ara, qué féu?
- ROCH Res per ara.
- FRANC. ¡Ay, Senyor, si 'ls vells vivian!
- ROCH ¿Qué voléu dir?
- FRANC. ¡Reyna pura!
¡De pensarhi, se m' erissan
los cabells del cap! ¡Si 'ls avis,
qu' entre 'ls ángels y al cel sigan,
veyan que 'ls prenian l' amo!...,
- ROCH ¿Sí, qué farían, Francisca?

FRANC. ¿Qué farian? ¿Qué ván fer
quant los francesos venian?
¡Pero cá!... 'Ls homes d'avuy
sou criaturas ó gallinas.

ROCH ¡Francisca!

FRANC. ¡Tan se m'endona!
si cridas com si no cridas!
Feuho, donchs, si sóu tan guapos,
lo qu' aquí s' va fé aquell dia...
Tots aquells vellots xaruchs
y aquesta vella pansida,
que 's com nos anomenéu
lo jovent d'avuy en día,
várem saber que 'ls gabatxos
dret al mas corrent venien,
y don Pau, que siga al cel,
avi de la Margarida,
vé, encén una foguera
devant la creu qu' aquí miras;
s' alsen al vol las campanas;
vé 'l poble aquí de seguida:
voltan lo mas los gabatxos
de desde 'l bosch á l'ermita...
—¡Oh! ¡Qu' ells portan granaderas!
—Nosaltres duhem barretinas.
—¡Oh! ¡Qu' ells tenen fusells bons!
—¿No hi ha trabuchs á la vila?
L'avi, de dalt de la creu,
la batalla dirijía.
¡Apa, minyons, qu' aixó es nostre!
Dónalshi un trago, Francisca.
Y jo, ¡au! ab la carbasseta
vi á n' en Pau, y ví á n' en Quirme.
Y á l' un envénali el bras,
y á l' altre posa desfilas...
¡Lo foch no para un instant;
los francesos ja 's retiran;
reguera de morts y sanch
per trová hont són, fá de guia,
y esfarehits, y fentse creus,
y deixant la gent ferida,
van fugir com á dimonis
de la creu de la masía!
¿Y aixó qui ho va fé? Uns vellots
y una vellota pansida.
Vosaltres sóu los vellots.

¡Mall... ¡Senyor! ¡Déu me continga!
 ¡Vés qui es més vell: uns cobarts
 dient qu' es vella la Francisca,
 ó jo, que tenint tants anys,
 aixó faig fé, aixó faria
 y aixó al fi hauré de fé avuy,
 ja que tots sóu tant gallinas!

ROCH

Ara si que veig qu' es cert
 que sóu molt vella, Francisca.

FRANC.

¡Veus!!...

ROCH

Si, vella; y de tal modo
 ho anéu sent més cada dia,
 que ja ni teniu memoria
 de que entre la gent reunida
 aprop del amo, al entorn
 de la creu de la masía,
 hi havia un bailet, seguintvos,
 agafat á las fandillas,
 y aquest bailet era jo,
 era en Roch, ¿sabéu, Francisca?
 Jo tinch la mateixa sanch
 catalana qu' ells tenían;
 jo sé que si encench un foch
 prop la creu de la masía,
 tocarán á somatent
 las campanas de la vila,
 y, si de bonas en bonas
 l' amo no torna, Francisca,
 allí hi ha llenya pe 'l foch,
 la creu aquí s' alsa altiva,
 la gent está ja apostada;
 lo campaner de la vila,
 que del batall té la corda,
 ja frisós cap aquí mira,
 y quant vegi qu' aquest' eura,
 qu' ara creu amunt s' enfila,
 cremada pe 'l foch, no volta
 ja la creu de la masia...
 lo batall de la campana,
 las descargas repetidas,
 y la mort dels que 'ns insultan,
 més que 'l amo ja no visca,
 vos dirán, ab véu pro i aspre,
 que, quant l' honra aquí perilla;
 ó la santa independencia
 prop la creu defensors crida,

lo mateix que ván fé 'ls avis
 fá 'l jovent d' avuy en dia;
 perque, per tenir cor noble
 y esperit valent, Francisca,
 no cal pas ser jove ò vell;
 basta guardá 'l foch de l' ira,
 basta sentir la farum
 de las rouredas y alsinas,
 basta l' alé moi tanyesa,
 basta la pátria que 'ns crida,
 basta ser gent catalana,
 basta portat barretina,
 y... quan no: ¡basta un recort
 de la creu de la masía!

FRANC. ¡Bé, Roch, mólt bé! ¿vols un trago?

ROCH Aneusen ara, Francisca.

FRANC. ¿Y aixó?

ROCH Veig en Valentí

que vé cap á la masía,
 y vull mirar, com vaig dirvos,
 si puch lograrli la ditxa.
 Mentres qu' ara salvém l' amo,
 també aixó d' ells dos precisa.

(*Anant á buscar llenya l' apilota darrera la creu.*)

FRANC. ¿Y ara? ¡Llenya!

ROCH Havéu dit qu' eram

ó criaturas ó gallinas,
 tornéu abans de trench d' alba
 y vos respondré, Francisca.

FRANC. (Vaja... aquest fara com jo.
 may será vell.)

ROCH (*Sentint vení á l' altre.*) Fora.

FRANC. Mira. (*Se 'n vá.*)

ESCENA IV

ROCH, VALENTI.

VALENTI ¿Qué tal, Roch? ¿Hi ha alguna nova?

ROCH Com la nit que veus: tot fosc.

¿Véns de cullir flors del bosch?

VALENTI Aixó es tot lo que s' hi trova. (*Lo pom que du.*)

Potsé 'l bosch ha conegút
que, perduts los meus amors,
ja no necesito flors
y no 'n vol dar.

- ROCH Per tussút
t' estaria be que jo
tinguès, com tú, desconfiansa,
y perduda la esperansa
ja ni 'm cuidés mes d' aixó.
- VALENTI ¿Es dir qu' estás empenyát
en que aixó encara es possible?
- ROCH No es posible... es tant factible
qu' ho tinch ja quasi arreglát.
¿Perqué ella ab tú 's vegi unida?...
- VALENTI Súrtén tres inconvenients.
- ROCH Donchs aprofitèm moments,
y esplicals tot de seguida.
- VALENTI Ara 'l primer es que jo
l' estimo á n' ella, que, errada,
d' un home está enamorada,
y, per mes que ma passió
siga gran, com que jo se
qu' á n' ell estima, no vull
ni pot volé 'l meu orgull
un cor qu' es d' altre.
- ROCH Molt be.
- VALENTI ¿Molt be?
- ROCH La segona.
- VALENTI Es que no podrém lograr
qu' ella ab mí 's vulga casar
si permís l' oncle no 'ns dona;
y la tercera, es qu' encara
qu' aixó fos, no 'm puch unir
ab ella, perque, al morir,
va manar que no 'l meu pare.
- ROCH Está molt be. La tercera,
y ans la segona, crech qu' es
molt just que vingan després.
- VALENTI Sí.
- ROCH Aném, donchs, á la primera.
Tú díus qu' estás ben segú
de que ella á n' ell estimava.
- VALENTI Sí.
- ROCH No; per mes qu' ho semblava
ella á quí estima es á tú.
- VALENTI Mes...

ROCH Vè aquí; desa las flors
y el billet; quédát darrera
de la creu; escolta, espera,
y avuy s' uneixen dos cors.
(*Valenti, de puntetas, coloca 'l ram á la finestra y fica la
carta sóta la porta.*)
VALENTI ¿Y vols dir que?...
ROCH Es molt probable
si surt tot com penso jo.
(*Valenti s' amaga darreja la creu.*)
Ara sí que 's pot dí alló:
—Detrás de la creu, lo diable.

ESCENA V

Los mateixos, MARGARIDA.

MARG. ¡Bona nit, Roch!
ROCH Pubilleta,
molt bona nit ¿Ha dormit?
MARG. ¿Com puch dormir, si el neguit
no 'm deixa viurer?
ROCH (¡Pohreta!)
MARG. Com puch dormir, si tinch ara
lo pare en perill de mort,
y penso qu' he dut amor
á n' al que mata 'l meu pare.
ROCH Lo seu pare 's pot salvar,
y visch jo ab tal esperansa:
pero, parlant ab confiansa,
com crech qu' ab mí 's pot usar,
es molt cert, tambe m' admira
que pogues vosté dú amor
á un home de tant mal cor,
quant lo seu p' el be delira.
MARG. Veurás, Roch.
ROCH (*Ap. á Valenti.*) (¿scolta be.)
MARG. ¿Qué dius?
ROCH No... re... Un xich de tos.
MARG. Nos varen veurer tots dos
un dia al poble, y va ser
ab tant mala sort per ell,

que, molt lluny d' enamorar-me,
 poch simpàtic, va semblar-me
 de mi indigne, y, per mi, vell.
 Mes no be havia pensat
 desairar-lo, quan, sorpresa
 y ab cor pres de la tristesa
 de veure al pare a' lunyàt,
 vaig trobá una carta que... ¡Oh!
 ¡quina carta, Roch!... Llegida,
 vaig quedar tant eternida
 de la dolsa compassió
 que tota ella respirava,
 que vaig senti en lo meu cor,
 de prompte, náixer l' amor
 per quí tals lletres dictava.
 ¡Me deya delicadesas
 tant á tom per consolarme!
 ¡Sabia tant bé probarme
 qu' eran mas penas entesas,
 qu' al véurer món dolor greu
 sas cartas y flors posadas
 á la finestra, arrancadas
 fins cops hi hagút d' entre neu,
 no vaig poder lligá 'l cor
 á que callés, jo sentia
 pe 'l que tant dóls m' escribia,
 y vaig jurá etern amor.
 Més avuy que de cert sé
 quí aquellas flors me portava,
 y quí las cartas dictava
 que á món cor feyan tant bé...

ROCH

(Calla qu' aixó va millor
 de lo que 'm creya.)

MARG.

Avuy, Roch,
 bé 't puch jurá en aquest lloch
 ahont mentir ningú podria,
 qu' ódio ja á n' al qu' estimava
 y estimo á n' al que 'm portava
 la carta aquí cada dia.

ROCH

¡Ay, ay! (Fém l' orni.) ¿Es á dir
 que sab vosté tant com jo
 l' embolich de tot aixó?

MARG.

Quant ha acabát de succehir
 lo que sabs de la sorpresa
 d' aquell vil, ha estat compresa,
 pe 'l mèu modo de sentir,

tant delicada la acció
d' en Valentí, defensantme
contra tothom y salvantme,
que, fentme entrá en reflexió,
m' ha acudit una suspita
que... ¿No 'ns pót sentir ningú?

ROCH Vegi

(*Ella volta la creu y Valentí també de manera que no 'l pót véurer.*)

MARG. No.

ROCH Digui.

MARG. Sé l' hora
en que en Valentí surt fora
cada nit, y dientme tú
que sabias bé 'l secret
de qui era 'l que m' escribia,
he pensát jo si ell seria,
no més guiantme pe 'l qu' ha fét;
y ha estat cert lo que pensava;
he observat, ell ha vingút,
lo ram y la carta ha dút
y he vist com tot ho deixava.

ROCH Bé. ¿Y donchs y ara que vol fér?

MARG. Res; perque ara ho comprench tot.
M' ha estimat sens dirme un mot
callant y morint primer,
perque sab qu' al nostre amor
s' oposá 'l seu pare un dia,
y que 'l méu tampoch voldria
contradir l' ordra del mort.

ROCH ¿Cóm que no! Valentí.

(*Cridantlo.*)

MARG. ¡Roch!

VALENTI ¡Margarida!

(*Apareixent dalt la creu.*)

MARG. ¡Valentí!

¡M' escoltavas poisé aquí!

VALENTI ¿Te sab greu?

(*Amorosament.*)

MARG. No.

(*Després de pensar.*)

ROCH A mi tampoch.

MARG. ¡No 'm sab greu; si tú escribias
aquellas cartas ab fè,
jo 't vull, Valentí, perque
veig que 'l méu cor coneixias!

VALENTI ¡Perque conech jo aquest cor,
l' hi estimát pur y sensible;
mès ja sabs qu' es imposible,
Margarida, 'l nostre amor!

ROCH ¡Imposible!

VALENTI Sí; al morir
vá ordenarho així 'l méu pare,
y el d' ella, Roch, no voldrá ara
sa voluntát contradir.

ROCH No ho voldrá; pero com jo
tinch un medi d' obligarlo,
aixís que 'l vegi li parlo
y etcum espíritu tuó.

MARG. ¿Y es lo medi?

ROCH ¡Oh! L' he sabút
y es fins á l' hora un secret.

VALENTI ¿Pero no es mal fét?

ROCH Mal fèt
fóra un home geperút!
Jo sé 'l modo, la manera,
de com tot s' ha d' arreglar,
y desd' ara póts penjar
los hábits á la figuera.
Ab aixó, fora aprensió,
aném á lo qu' urgeix ara,
y del permis del séu pare
ja me 'n encarrego jo.

VALENTI Ah, bé, es clar; primer salvar
ben bé á l' oncle.

ROCH Es lo que penso,
y per çó per ell comenso
abans qua ferlos casar.

MARG. Digas.

ROCH La primera cosa
es deixarme sol, se 'n ván,
y jo veuré en un instant
lo qu' arreglo, y que 's disposa.

MARG. Adéu, donchs. (*Se 'n ván un per cada cantó.*)

VALENTI Fins á demá.

ROCH Ni tant hem de tardá encara.

MARG. (¡Ay si 'ns dés permís lo pare!)

VALENTI (¡No, cá... l' oncle no ho voldrá!) (*Se 'n ván.*)

ESCENA VI

ROCH, PERE.

ROCH Corrent... vaja... Per de prompte
ja tinch á n' ell apariát.

¡Hola! Aquí tenim lo criat.
Vejam si li puch fé l' compte.

PERE

¡Bona nit, Roch!

ROCH

¡Bona nit!

PERE

¿M' heu enviát un propi, vos?

ROCH

Sí; tenim de parlá 'ls dos,
y com que 't veig aixerit
per cualsevol tunantada,
he pensát... Vejam... problem:
que vinga en Pere y veurém
si n' eixim d' una vegada.

PERE

¡Oh! Tunantada... Veuréu...

Jo estimo á l' amo...

ROCH

Hi convinc; pero més á n' al pistrinch.

PERE

¡Ah! ¿Es dir qu' hi há? .

ROCH

¿Y donchs?

PERE

Parléu.

Pero advertiu una cosa:
al mateix temps qu' he baixát,
perque vos m' havéu cridát,
l' amo m' er via y proposa
que, si 's vol ab ell casar
la pubilleta, s' olvida
tot lo passát de seguida,
y á don Antón vol salvar.

ROCH

¡Ah! Precisament. Aquí
te quiero ver escopeta.

¿Si diu no la publi'leta
qué faréu ab l' amo allí?

PERE

L' entreguéu á la justicia.

ROCH

No, perque com ja ha constát
que don Anton s' ha escapát,
perque 'l téu amo, ab malicia,
així á n' al jutje ho ha dit,
resulta que si diu ara
qu' allí 'l té prés, proba encara
lo qu' ell es vil y ha mentit.

PERE

Pero com que dirá sí
la pubilla, ja téns llesta
á favor nostre la festa,
y l' amo es amo d' aquí.

ROCH

¡Reira del!... Déu m' aguanta
y aixó 't val.

PERE

¡Home, jo!...

ROCH

Tú

no tens d'insultá á ningú,
y mólt méns á una santa.
Aquí 'l cás es ben sencill
y per ço y res més m' esclamo,
ves quant vols y porta l' amo
lliure aquí de tot perill.

PERE ¡Ah! Bé... corrent... ja m' agrada,
ja es aná al grá.

ROCH ¿Quánt vols?
PERE Jo

crech que ja veuréu qu' aixó
es una cosa esposada.

ROCH Corrent... sí... fóra embolichs.
¿Quánt vols?

PERE ¿Me podréu donar...
vint unsas?

ROCH No ho puch pagar.

PERE Fugiu home... aquí sóu richs.

ROCH No hi ha més, aixís que l' amo
ha sigút fora .. he buscát
y entre tot hi arreplegat
déu unsas. ¿Las vols?

PERE Reclamo
vint unsas, y á fé creguéu,
que no vos composo, Roch.
Cregeu qu' us demano poch.

ROCH Pero no ho tinch.

PERE Vos diréu,

ROCH La casa es rica; es vritát;
més ab poch treball s' atina
en que la porta á la ruina
tant temps l' amo desterrát,
y á més, com es de moment
qu' aixó ara 's té d' arreglar,
ni 's pót aná á enmatllevar
ni tinch res més, pe 'l present.
Ni ho tinch, ni jo t' ho vull dar,
perque abans d' endogalarnos,
preferirém exposarnos
á véurer si 's pót salvar.

PERE Vos mateix; pero advertiu
que quan vingui aquí 'l méu amo,
guardo jo 'l vostre, y reclamo
que torni don Miquel viu
allá hont jo siga perque,
si no hi torna de seguida,

don Antón paga ab la vida
sense que li valgui ré.

ROCH

¿Qué dius ara?

PERE

¿Qué?

ROCH

¿Tú esperas

que 'l teu amo vindrá aquí?

PERE

¿Donchs perque 'm fá vení á mí?

ROCH

¿M' ho dius de veras?

PERE

De veras.

La pubilla li ha citát,
y li ha dit que com á filla
de don Antón...

ROCH

¡La pubilla!

Imposible; no es vritát.

PERE

Sí, home... Roch... es cert: aquella

que vol guardá 'l séu honor,

que ja sent un altre amor,

qu' á n' aquí en Roch l' aconsella,

ha enviát un propi fá poch

á n' al méu amo, y li ha dit

que vingui aquí tot seguit,

aquí mateix. ¿Veyéu, Roch?

Y aquí mateix ahont un día,

van á l' avia fússellá,

s' entenderán, s' hi casará

y santa bona María.

ROCH

No ho puch créurer.

PERE

Bé; si acás,

ja ho sabéu: las vuit rodonas;

aprofitéu las estonas

y, si ho voléu, sóch al más.

(S' en vá.)

ESCENA VII

ROCH, MARGARIDA, FRANCISCA.

ROCH

¡Oh! ¡No pót sér! ¡No pót sér!

¡La pubilleta seria

tant falsa ab mí!... Vaja; calma

y eixim aviát de suspitas.

MARG.

¿Qué tens, Roch? ¿Estás irát?

ROCH

Tinch l' ánima comprimida.

Tinch que jo he donát lo cor
tot enter á una familia
y ara 'm trobo ab que una noya,
dels séus béns y nom pubilla,
ni en lo méu cor te confiansa
ni del méu carinyo 's fia.

FRANC. ¡Ay la desvergonyidassal!

MARG. ¿Y qui es aquesta que, indigna
del téu carinyo, així 't falta?

FRANC. Vaja, home... Roch... cuita digas.

ROCH Dispensim donchs: es vosté,
pubilleta Margarida.

MARG. ¡Jo, Roch!

FRANC. ¿Qué dius?

ROCH

Lo que passa

per més que creuréu m' indigna.

Mentres per salvar l' honor

de vosté y de la familia,

tothom corre, y en renóu

va tot aquí á la masía,

vosté, ocultantsen ab manya,

pe 'l séu amor tan sols mira,

y aquí mateix ahont tots vetllan

á n' al traydor dóna cita.

MARG. ¡Oh! ¿Qué t' ho ha dit?

ROCH

Quí pót dirho.

MARG. T' has portát mólt bé, Francisca.

FRANC. ¡Ay pobre de mí! ¡Bo! ¿Y ara?

MARG. Jo no dich may cap mentida.

Acudintme un pensament,

que pot ser salvar podria

á n' al meu pare, sens que

porti al honor cap desdítaxa,

havem enviát un propi

á n' al traïdor de seguida,

dientli que quan vegi oberta

la finestra, ab llum á dintre,

l' espero aquí per parlarli

responentli de sa vida.

ROCH

¡Ah! Bé; sent aixís com conta

ja veig clar que 'l cas varia

y es cumplirá sa paraula.

Sobre aixó estiga tranquila,

com jo ho estaré de que

lo plan qu' ara vosté tinga

será honrát, perque, sens honra

no hi pót haber bé possible.
 ¡Perque si de cas succehis,
 qu' un jorn, per causa imprevista,
 un traïdor com aquest d' ara
 fòs amo de la masía,
 per no vèurer profanada
 aquesta joia tant rica,
 ab picots aquí á trencarla
 tot lo poble ab mi vindría!

FRANC. ¡Ben dit, Roch! Ja es tal com deya..
 Primer morta que d' ell siga.
 Ahí ab aquella trifulca
 vaig jo espantarme una mica;
 pero avuy... que veig qui e'l era...
 ¡mal!... ¡Senyor, Déu me contingal!
 Avuy no més que matarlo,
 y si 's pót, ferne xixinas.

MARG. ¡Oh! ¡Quin valor me donéu!
 ¡Gracias, Roch; mólt bé, Francisca!
 ¡Tenintvos així á la vora,
 ja tot lo méu cor s' animal

ESCENA VIII

Lòs mateixos, VALENTI.

VALENTI ¡Roch!

TOTS ¿Qué hi há?

VALENTI ¡Quina sorpresa!

ROCH ¡Vaja, home!

MARG. ¿Qu' es?

FRANC. Cuita.

ROCH Digas...

VALENTI M' estava ab tots aquells altres
 parlant sóta de l' alsina,
 quan, tot plégát, veig l' Andréu
 que ve cap aquí. En Matias
 li encarava ja 'l fússell;
 per estendrel de seguida;
 pero jo, que puch, l' aturo,
 porque he pensát qu' es possible:
 que sápig a ell hont es l' amo.
 y potsé ab manya 'ns ho diga..

ROCH ¡Bén pensát!

MARG. ¡Oh sort!

ROCH Aneusen
y escolteume bé, Francisca.
Primer que tot, feu la senya,
perque 'l vil vinga á la cita.

FRANC. Mólts bé, obriré la finestra. (Se 'n vá.)

ROCH Vosté també ab ella á dintre,
(Se 'n vá Margarida.)
Y tú, Valentí, aqui fora
per está ab mí quan convinga.

VALENTI Aquí vé já.

ROCH Doncas tino
y apunt per tot quant jo ho diga.
(Francisca obra la finestra y posanhi un llum pregunta:)

FRANC. ¿Está bé així oberta?

ROCH Sí.
Quietút ara y tots á dintre.
(Francisca se 'n vá y ells s' amagan á la casa.)

ESCENA IX

ANDREU, aviát ROCH

(Andréu vé capficat y mirant per tot.)

ANDREU ¡Qu' estrany qu' es! ¡No sé que 'm passa
que sens jo volerho!... 's veu
que vinch cap aquesta creu...
Crech que n' he fét un xich massa.
Vull que 'm dongui menos pena
pensar qu' ho han fét altres mil,
y, ¡cá!... Re... 's veu que de vil
se n' ha de venir de mena.
No sé perque es, pero conto
que d' algun modo ha de sé.
¡Es tant bo sé home de bél...
Pero 'l qu' ho es, diu que 's tonto.
No... mav... Tonto es massa agravi.
Un tonto á tothom fá riurer...
Ara es cert que no puch viurer,
pateixo... pero... só sabí.
¿Que voléu vos?... ¡Ay!... pensava

qu' era la Francisca. Sí.
 Sabi, sabi... ¿qu' hi ha que dí?
 ¿Com? ¿Qué? ¿Qui era que 'm parlava?
 ¡Si ho contés á algú! .. si ho conto
 se 'n burlarán, de segú.
 No puch conta ho á ningú...
 Me dirían que sóch... tonto.

FRANC. ¡Tonto! (*Desde dins y en tó fantástich.*)

ANDREU. ¡Cóm! ¿Qué? Mireu l' or.

Mireu si só tonto... ¡Vella!

¡Ay! ara 'm creya qu' era ella.

Vejam si així 'm fuig la por.

(*S' assenta al peu de la creu que hanva la lluna, se treu una bossa ab unsas y contemplantla fá lo que diu.:*)

Són unsas tot y fan tòssa.

Jo,.. may n' habia tingudas.

Són... diners... ¡Je, je, je! Judas

també 'ls duya en una bòssa.

Una...

(*Las ha tretas de la bossa, las hi torna á tirar contantlas y se nota la impresió estranya que li fá 'l sentir que á cada una que conta se sent una campanada de las déu.*)

duas... tres... las déu.

¡L' hora en que morta aquell día

fóu l' ávia de la masial

(*Se treu la gorra, resa y apareix Roch.*)

ROCH L' hora mateixa... Sí, Andreu.

ANDREU ¡Roch!

ROCH No só en Roch; só la sombra

de la que 'l plum dels fussels

váren esténdrer un día

aquí hont ara hi há aquesta creu,

que 't vé á dir, deixant la fossa

que jo he voltát de rosers:

—Dígas, més traïdor que Judas,

dígas, si cor per ço tens,

¿quín motiu, quina venjansa,

t' ha portát á lo qu' has fét?

¡Allí 'hont tothom t' estimava...

allí hont fins l' amo mateix

qu' avuy una mort injusta

té de trobar pe 'l crim téu,

com á fill séu te volia,

donante probas que 'n tèn!...

¿Per quin motiu, tant infame,

t' has portát en contra d' ell?

ANDREU ¡Roch!

ROCH Responme.

ANDREU ¡Roch!

ROCH ¡Contesta,

ó aquí d' un tiro t' estench!

ANDREU ¡Oh! ¡Fesho, si vols qu' estiga

milló qu' aquí ara, al infern!

¡Tú no sabs lo que pateixo!

¡Tú no sabs no, Roch, de des
que, perque no 'm digués tonto
la Francisca, vareig fer
lo gran crim de véndrer l' amo
quin es lo martiri méu!

Al costát lo riu corria,

y hem diu:—¿Traidor, 'l amo hont es?

Las pollancras, quan la fulla

del cantó blanch tomba 'l vent,

tambè, alsantse com fantasmas,

preguntavan lo mateix,

y hem seguían, perseguintme,

com lo riu, sempre aprop meu.

Y ab lo riu, de mi 's mofavan

per entre 'ls árbres lo vent;

los corps xisclant per las rocas,

los llops, pe 'l bosch, famolenchs,

los ecos de las montanyas

y els xaragalls del torrent,

mentres los gossos lladravan

per las masías y 'ls erms,

y los batans y las molas

dels molins, trevallant ferm,

ressonavan á distancia,

y 'ls sentia jo aprop méu,

com timbals de la sentencia

que ben prompte y deurá haver.

Allavors, per trobá amparo,

me n' hi anát cap á una creu,

y la creu, així signantme,

me deya ab lo bras estés:

—Vés á l' altra, y jo hi anava,

y l' altra 'm deya 'l mateix:

—Vés á l' altra... ¡á l' altra sempre,

y á l' altre!... fins al moment,

en que m' he vist 'prop de aquesta

patint martiri tant cruel,

que 't dich:—¡Roch, digueume tonto,

ximple, neci, 'l que vulguéu;
 pero mátam, fesme trossos,
 póls me torni avuy mateix,
 y aquets diners, que pagavan
 de la méva infamia 'l preu,
 com qu' infamias sols durían,
 no serveixin may per res;
 ni per caritats á pobres,
 ni per sort de qui no 'n té,
 ni per bé de la méva ánima,
 ni per retornals á n' ells!
 ¡Vés al bosch ahont ningú 't trobi
 fés un clot y enterrals bé,
 ó millor, si ningú passa,
 ningú guaita y ningú 't veu
 com jo 'ls tiro ara aquí terra
 tirals tú al fons del torrent!

(Llansant la bossa.)

- ROCH** ¡Oh! ¡Bé Andréu! ¡Tú no ets infame,
 tú sols erats tonto, Andréu!
- ANDREU** ¡Que m' ho digan tant com vulgan,
 ja may més m' hi enfadaré!
- ROCH** No ho ets, no. ¿Vols res més sabi
 que tornarte home de bé?
- ANDREU** ¡No pót serho 'l que s' ecsalta
 y així infame al amo ven!
- ROCH** Podrás serho si vens ara
 y d' allí hont siga 'l salvem.
- ANDREU** ¿Y vols que poguem lograrho
 sens sabè hont lo tenen pres?
- ROCH** ¡Oh! ¿Ni tú sabs hont lo guardan?
- ANDREU** No més sé que 'l tenen ells.
 A n' á mí m' han dat déu unsas
 y en Peret se l' ha endút pres.
- ROCH** ¡Oh! ¡En Peret! ¿Aqui hi ha déu unsas?
- ANDREU** Justas.
- ROCH** Vina.
- ANDREU** ¡Roch!
- ROCH** Aném.
 Uns diners dats per la infamia
 servirán pòiser pe 'l bè.
- ANDREU** ¿Y vols dir que 's salva al amo?
- ROCH** Vina ab mí y ara ho veurém.
 ¡Valentí!

confiar-te dech lo secret
de que ab mí, á par-lá una estona,
vindr-á aquí al más don Miquel.

VALENTI M' ho ha dit en Roch, parlahi ara,
y després ja 'ns hi veurém.

MARG. Pero com en Roch no olvidis
qu' aquí es lloch sagrát per ell.

VALENTI Sento passos.

MARG. Donchs apartat
y, si acás te crido, vèns.

VALENTI (Per lo que pogués ocórrer,
com diu en Roch, vijilem.)

(S' en vá.)

MARG. Perque tu m' inspiris, ávia,
m' assento sòta la creu.

(S' assenta y un raig de lluna la toca.)

ESCENA XII

MARGARIDA, D. MIQUEL, aviát VALENTI.

(Don Miquel entra, ficsa la vista en lo llum qu' hi ha á
la finestra; recorra la escena y al veurer á Margarida
diu ab satisfacció:)

MIQUEL ¡Oh! ¡Bè, Margaridal El tèu
es lo cor que pòt salvarme;
éll l' ódi sab perdonarme
de que jo 'l tinch de havé omplert
ab ma conducta, y veu cert
que mereix tanta bondat
qui, com jo, si mal ha obrát,
es perque l' amor lo pert.

MARG. Li adverteixo abaus que re,
perque tot inútil fòra,
que no escolto com senyora
si no 'm tracta de vosté.
Ja está trencada la fe.
Ja está apagát 'l qu' un dia
amor del cor permetia
tal franquesa, y sent discreta,
jo sols sò la pubilleta,
mestressa de la masía.

MIQUEL ¡Pubilleta... jo!... (Confós descubrintse.)

MARG. Així
 es com sempre deu parlar-me.

MIQUEL ¿Pot allavors contestarme
 perquè m' ha citat aquí?

MARG. Perquè encara queda en mí
 una mica d' esperança;
 perquè encara tinch confiança
 de que, fent vibrá 'l seu cor,
 seguint las lleys del honor,
 voldrá olvidar la venjansa.

MIQUEL ¿A qué donchs parlá allavoras?
 (*Surt Valentí y sens qu' ells lo vegin fá un joch darrera
 la creu.*)

MARG. ¿Y per qué no? A més d' amor,
 jo tinch joyas... tinch mólt or,
 tinch riquesas tentadoras.
 Las horas encantadoras
 del nostre amor, han passát;
 més si á cambi de pietát,
 vol presents ó vol riquesa,
 n' hi faig desd' ara promesa,
 si 'l pare 'm torna salvát.

MIQUEL ¿Y per ço m' ha dát la cita?
 ¿Per ço sò aquí?

MARG. Per ço es tot.

MIQUEL Donchs no cal ja dir ni un mot.

MARG. ¿Si vol la sentència evita
 que contra 'l pare hi ha escrita,
 fassiu per l' amor de Deu!

MIQUEL Acepti abans lo nom mèu.

MARG. ¡May!

MIQUEL ¡May diu!

MARG. ¡Jo sa promesa!
 ¡Primer morta! ¡Primer estesa
 com l' ávia al peu de la creu!

MIQUEL ¡Oh! Está bé... mólt bé, l' honor
 guardi aixís pur, si ho pòt fer;
 jo haig de cumplí 'l meu deber,
 y el cumpliré ab tot valor.
 Jo ofegaré dins món cor
 la passió més verdadera,
 y... ¡Oh! ¿Quí aquesta foguera
 ha encés aquí?

VALENTI Jo.

MIQUEL ¡Vos!

VALENTI Sí.

MIQUEL Donchs ja havéu parlat per mí.

VALENTI ¡Per vos, jo!

MARG. ¡Oh! Calla... espera.

¿Qué vol dí encés aquest foch?

MIQUEL Qu' es la senya convinguda:
—Si ella de parer no muda,
al venir, he dit, fá poch,
jo encendré en lo mateix lloch
ahont la creu s' alsa severa
un foch, y quant tal foguera
aixecant flama vejéu,
don Anton entregaréu
á n' al batlle que l' espera.

VALENTI ¡Oh! No 'l cregas.

MARG. (Ansiosa.) ¡Dèu mèu!

VALENTI Ment.

Aquest foch salva 'l tèu pare,
aquest foch jo li encés ara
per aixecá 'l somatent.

MIQUEL ¿Y hont la campana se sent?

MARG. ¡Oh!

VALENTI Es vritat.

MIQUEL Veig que fá estona
que la senya se 'ls hi dóna,
y aquesta gent compromesa...
¡Si acás la veu no la entesa
y á n' al punt vos abandona!

MARG. Y se 'n mofa encar!

VALENTI ¡Oh! ¡L cor

que tè en lo pit, es de hiena.

MIQUEL ¡Gens m' apiada vostra pena
ni lo vostre inmens dolor!
Pensavau contra 'l traidor
aixecar lo somatent.

Jo he temút lo vostre intent,
jo la senya coneixia,
y he pensát que serviria
contra 'l mateix delinquent.

VALENTI ¡Ah! ¡Vill!

MARG. ¡Infame!

VALENTI ¡Traidor!

MIQUEL Més si vols y mátam ara.
No veurás més j. 'l teu pare;
tú l' has mort ab ton mal cor.
Tú, per gosá 'l téu amor

ab aquest pobre orfe ingrát,
al teu pare has entregát,
y ell, veyent qu' es culpa teva,
dirá...

ESCENA XIII

Los mateixos, D, ANTON, ROCH, PERE, ANDREU, MOSSOS
ab escopetas.

ANTON ¡Filla!
TOTS ¡Ah!
(*Lo crit dels homes es d' admiració, to d' elia cayent en
los brassos de son pare.*)
ANTON Filla meva!
MARG. ¡Pare! ¡Pare!
VALENTI ¡Oh! ¡S' ha salvát!
MIQUEL (*¿Qué passa aquí? ¿Qué 's aixó?*)
 ¡Surt Francisca y s' abraça ab son amo.)
FRANC. ¡Nostramol!
ANTON ¡Francisca!
FRANC. (*Plorant y rient d' alegria.*) ¡Ah! ¡ah!
 ¡Jo vull riure y vull plorá!...
 y... ¡ja, ja... jo, jo, jo, jo!
MARG. ¡Ah! ¿Y com l' heu pogút salvar?
ANTON M' estava á dins de la ermita
 tancát, tenint la suspita
 de que 'm volían matar,
 quan tot plegát veig un foch
 á las gradas de la creu,
 y quan aquí un foch se veu
 de somatent s' alsa toch.
 Aixi esperava en tal lloch
 sentir brandar la campana,
 quan de cop, veu molt llunyana,
 que n' ha glassát lo cor meu,
 diu:—Surtiu y l' entreguéu
 á n' al jutje que 'l demana.
 Allavoras al instant
 han entrát homes, m' han tret;
 lo nú qu' al cor se m' ha fet
 me 'l te encara palpitant.
 Tots anavam avansant;

en vá esperava jo 'l toch
de somatent, á n' el lloch
ja acabavan de portarme,
quan me sento deslligarme
y ¡oh alegria! 'm veig en Roch.
ROCH Sí, senyor, sí; en Roch, l' Andreu
y un qu' anava al meu costát;
aquell es qui l' ha salvát
parlant á n' al guarda seu.
Com sabia ja 'l plan meu,
tenint la iglesia avisada,
no han tocát cap campanada
quan heu encés aquí 'l foch,
y he lograt que d' aquet lloch
la tropa fos apartada.

MIQUEL ¿Mes com?

ROCH Los seus han fingit
que 'l pres s' havia escapát
y ab los mossos han marxát,
perseguintlos tot seguit.
Ab aixó ja está tot dít:
serenitat y esperanza,
marxin ab tota confiansa,
camí lliure trobarán,
aquets l' acompanyarán
y el deixarán dintre Fransa.

ANTON

MARG.

VALENTI

ROCH

MIQUEL

ROCH

FRANC.

MIQUEL

¡Oh, molt be, Roch!
Molt.
Molt be.
Vaja, donchs, ara arreglar
lo dels dos noys y á marxar.
(Jo ab audacia 'm salvaré.)
Francisca...
¿Abrichs? Ja 'ls duré.

(S' en vá.)

Conech la vostra intenció
y no la permeto jo;
encara so autoritat:
don Anton, quedi arrestát.

ESCENA XIV

Los mateixos ANDREU, PERE.

PERE Ja no te cap dret per so.

MARG. ¡Peret!

VALENTI ¡Ell!

ANTON (Aquet subjecte
(Ap. á Margarida.)
es qui m' ha salvát llavors.)
MIQUEL ¡Peret! ¿Tú?
PERE Ja s' ha dat ordra
de tancar-lo á la presó
per enganys á la justicia.
MIQUEL ¡Oh! Ho comprench... Tú ets lo traïdor.
PERE Vosté m' ha ensenyát á serne,
y cobrar per cobrar or
val mes cobrar-lo com ara
pera fe una bona acció. (S' en vá.)

ESCENA ULTIMA

Las mateixos, FRANCISCA.

FRANC. Los abrïchs.
ROCH Donchs de seguida
si no vol perillá aquí.
MIQUEL Jo vaig...
ROCH ¡Alto! (Encarantli 'l fusell.)
MIQUEL ¡Oh!
ANTON Valentí.
VALENTI ¡Oncle!...
ANTON Acostat. (Valentí hi vá.)
MARG. ¡Pare! Margarida.
ANTON (Acostantshi.)
En Roch lo vostre amor
m' ha contát; jo no 'l sabia;
per mis darvos no deuría
per cumplir l' ordra del mort;
pero m' ha tocát lo cor
quant m' ha dit que vostras mares
contra l' odi dels dos pares
vân suplicar juntament,
y aixís cumpleixo l' intent
amorós d' aquellas mares. (Los uneix.)
VALENTI ¡Oncle!
MARG. ¡Pare!
ANTON ¡Filla meva!
Deu beneheixi 'l vostre amor.

- MIQUEL (*¡S' ha vist may mes mala sort!*)
 ROCH Vaja donchs: en marxa: Esteve.
 ANTON No us mouréu del meu costát
 fins que vingan millors dias;
 si no te altras alegrías,
 tindrà aquesta 'l desterrát.
 FRANC. ¡Au! Y tots junts serém ditxosos
 y jo...
 ANTON Vos vos quedaréu;
 teniu ja anys, y no podeu
 seguir camins perillosos.
 FRANC. Aixó es dirme que só vella.
 ROCH Vella, no; teniu molts anys.
 FRANC. (*¡Vaja! Tots, tots son estranys.*)
 (*Queda trista.*)
 ANDREU ¿Y jo?
 ANTON Tu 't quedas com ella
 perque jo may per res conto,
 ab qui 'ns pot fe un disbarát.
 ANDREU (*¡Be... si... ja ho veig: es vritát.*)
 ¡Com que 's pensan que só tonto!)
 MARG. Adeu, Andreu.
 ANDREU Vagi en Pau.
 (*Van despedintse tots, ja de l' un ja del altre, fins al
 moment de marxar, en tant que Francisca y Andreu
 quedan reflexionant un á cada costát del prosceni.*)
 ANTON Adeu.
 VALENTI Adeu.
 ROCH (*Impacient.*) ¡De seguida!
 MARG. Si un dia muda de vida
 pensi en la creu. ¡Adeu siau!
 ROCH ¡Felis viatge!
 (*Despedintlos ell y tots los mossos ab los mocadors men-
 tres desapareixen per la montanya.*)
 MIQUEL ¡Oh! agonía!...
 ¡Qu' acabi! Koch. ¿Qu' haig de fe?
 ROCH Aquí per mal torném be.
 (*Baixa del turó y agafant á don Miquel lo porta a
 casa y diu:*)
 Ocultis á la masía.
 (*Y desapareixen los dos entrant á la casa.*)
 FRANC. (*¡Ja saber que si 'ls anys conto!...*)
 ANDREU (*Sí; be... vaja: ja ho diu be ella.*)
 FRANC. Andreu.
 ANDREU ¿Qué?
 FRANC. Tens raho: so vella.

ANDREU Quica.

FRANC. ¿Qu' hi ha?

ANDREU Es vritát: so tonto.

FRANC. ¡Bah! ¡Encara m' hi moriria!

(*Y aixiribintse se 'n vá per un cantó.*)

ANDREU Me 'n vaig á veure 'l bestia.

(*Y tranquilisantse se 'n vá per l' altra. En las montanyas del fondo han quedát los mossos del poble figurant que miran com marxan los amos de la masia y saludant de tant en tant ab los mocadors y barretinas. Al haver desaparegút Andreu y Francisca, surt Roch, y al veurer qu' ha quedát sol, agafa l' arma, s' assenta al peu de la creu, se posa la pipa á la boea, encen joguera y diu:)*)

ROCH Jo 'm quedo l' únich guardiá
de la creu de la masia.

Mosso I ¡Viva, Roch; ja s' han salvát!

(*Tots baixan al prosceni y voltan á Roch al entorn de la creu.*)

ROCH Donchs ja hem complert com á bons.

Las gracias demne minyons

á aquest emblema sagrát.

De la virtut sempre guia

ne será ab son recort noble,

y es deurá l' honor del poble

á LA CREU DE LA MASIA.

FI DEL DRAMA

Lo drama pot acabar després dels dos versos que Roch diu al assentarse al peu de la creu, y los autors recomanan aquest final com á mes artístich: si be, pe 'l públich en general, comprenen que es dramátich lo segon.

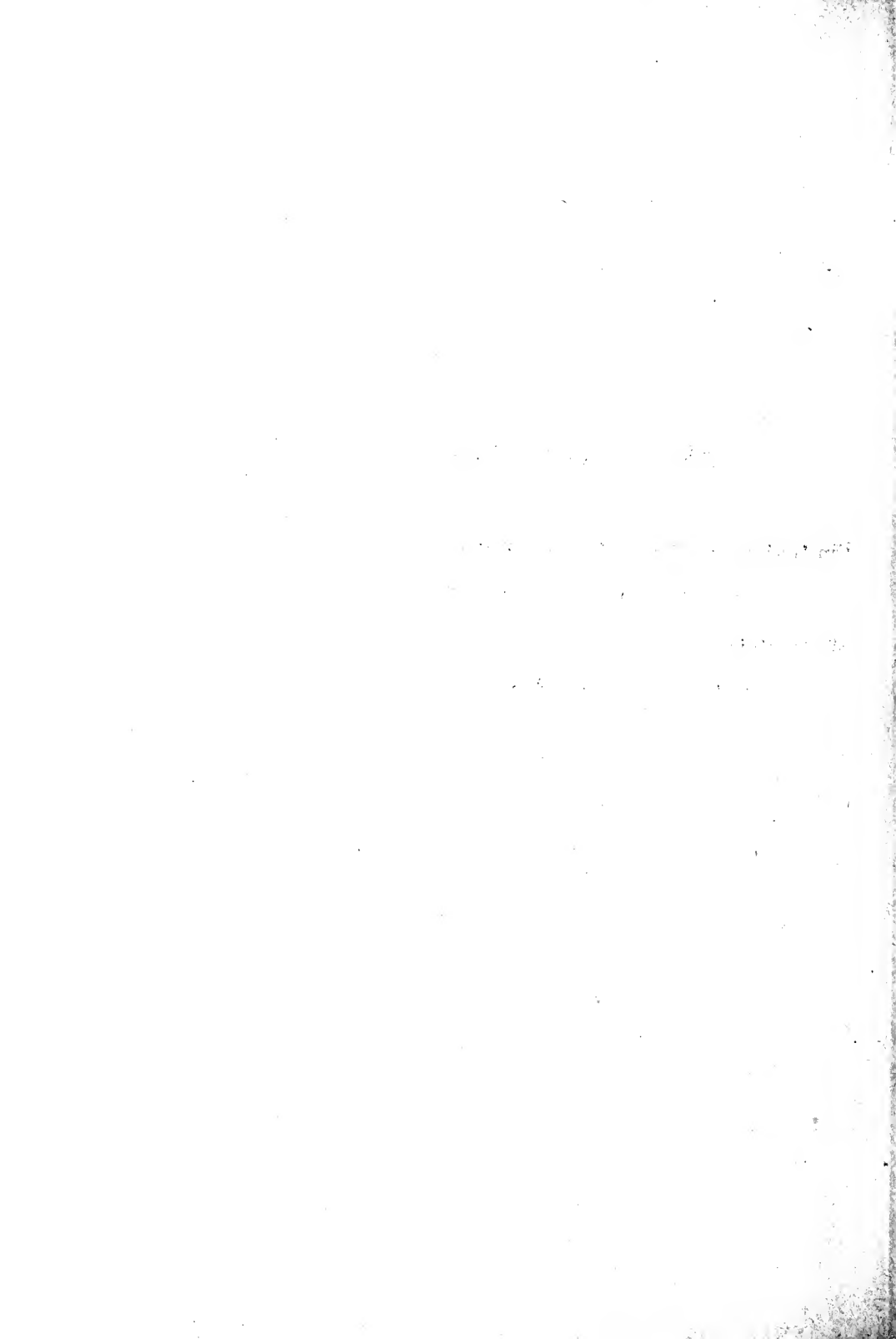
Fé d' erratas

En la página 19, después del vers que diu:

«que, molts cops... las primaveras,»

deu anyadirse el següent:

«entre carts y romagueras.»

La pubilla de Caiçás

LA
Pubilla de Caixás

Drama de costums ampurdanesas

en tres actes y en vers

original de

Francisco Xavier Godo

Estrenat ab éxit extraordinari en el *Teatro de Novegats* de
Barcelona, la nit del 14 de Mars de 1895

Segona edició

BARCELONA

Francisco Badia, impresor, Dou, 14

1896

Aquesta obra es propietat de son autor y ningú podrà, sens lo seu permís, traduhirla, representarla ni reimprimirla en Espanya, possessions d' Ultramar, ni en los punts ab los quals s' hajan celebrat ó se celebrin posteriorment á aquesta publicació, tractats internacionals de propietat literaria.

L' encarregat de la *Galeria d' obras líricas y dramáticas*, D. Joan Molas y Casas es l' únich autorisat pera concedir ó negar lo permís de representació y cobro de drets.

Queda fet el dipòsit que marca la llei.

A D. Joan de Búrgos y Gomez

Son apassionat amic

de tota la vida

Francisco Xavier Godo.

1 d' Octubre de 1894.

REPARTIMENT

PERSONATJES

ACTORS

Elena (22 anys)	<i>D.ª Concepció Ferrer.</i>
Angeleta (20 anys)	» <i>Caterina Fontova-</i>
Lluiseta	» <i>Concepció Gumá.</i>
Abdon	<i>D. Enrich Borrás.</i>
Nasi (60 anys)	» <i>Jaume Virgili.</i>
Miquel, pare de Elena (50 anys)	» <i>Miquel Pigrau.</i>
Ambrós (28 anys)	» <i>Enrich Gimenez.</i>
Andreu	» <i>Joan Borrás.</i>
Joan	» <i>Rembert Bonnin.</i>
Anton	» <i>Anton Carnicero-</i>
Una dona que no parla.	

Director artístich: D. ENRICH BORRÁS

Lloch de l' acció: Cabanellas, any 1894

Acte primer

Una sala d' una casa de pagés blanca y neta. Porta al fondo, que dona al carrer. Dugas portas á la esquerra; finestra ab reixa á la dreta, primer terme, y escala de fusta ab brana al segon terme del mateix costat que conduheix al primer pis. Sobre de la porta del fondo, una capelleta overta ab una imatge d'un sant, rodejada de rams de flors y dos ciris encesos. A la esquerra, una taula llarga colocada en direcció del foro al prosceni. Mobles adequats. Una tauleta ab ploma y tinter á la dreta. Un petit armari entre l' escala y la finestra. Sobre de la taula llarga, hi haurá un gerro per posarhi un ramet quan ho marcará lo diálecn.

ESCENA PRIMERA

NASI y ANGELETA

(Al alsarse 'l teló, apareix Nasi assegut á la dreta, fumant un cigarrillo. Angeleta parant taula pera una dotzena de convidats.)

NASI *(Cantant)* Dessota d' una olivera
un día la van trovar...

ANG. ¡Ay, Nasi! Esteu molt content.
¿La sabeu tota?

NASI *(Cantant sense fer cas de l' Angeleta.)*
Tan, tan...

- No la van trovar soleta
la pubilla de Caixás. '
ANG. ¡Quina cansó més bonica!
¿Qui os l' ha ensenyada?
NASI (*Id.*) Tan, tan...!
(*Parlant*) Aquesta es una cansó
del meu temps.
ANG. Si que 'n té de anys.
M' agrada!
NASI Es com el vi ranci;
cad' any que passa, més val.
Parla d' una pubilleta,
á qui un dia van trovar
dessota d' una olivera
ab un companyó al costat.
ANG. Que feyan?
NASI Trapasserota!
Per qué vols saberho?
ANG. Ay, ay!
Que no ho porta la rondalla?
NASI Si; pro no t' ho vull contar;
després dirias qu' en Nasi
t' ensenyava disbarats.
ANG. Canteune un' altra.
NASI Ara hi corro.
ANG. Y la dida?
NASI Ella, si 'n sab?
un reguitzell.
ANG. No; pregunto
si vindrá ó si no vindrá,
per posá un plat més á taula.
NASI Ella vení aquí?
ANG. Ni may!
Després qu' una 'ls ho demana
per compliment...
NASI ¡Ay, la gran...
ANG. Qué?
NASI Res! Cóm voleu qu' un vingui

ANG. si no 'l convideu de grat!
Vos sempre preneu las cosas
d' una manera...

NASI Ja sabs
que só gat vell. Ademés,
la meva dona no está
per aquest casori, y tú
no tens que trovarho estrany.
Pobre Carme!

ANG. Qué?

NASI Está trista
y 's passa 'ls dias plorant.
Desque va saber la mort
del Abdón, Deu tinga en pau,
no he pogut ferla sortir
del pas de la porta.

ANG. Bah!
Que fassi com els d' aquí
que tot els hi passa aviat.
L' Elena va plorá un dia.

NASI Tot un dia!

ANG. L' endemá
ja reya com una boja;
y, en fi, l' endemá passat,
no existint aquell obstácle,
va concertarse l' enllás
de l' Ambrós ab la pubilla,
perque com ell es un gran
heréu, y ella es la més rica
minyona de l' Ampurdá,
lo que l' Ambrós desitjava
va veure al fí realisat.
Y vingué aquí y tots els dias
corrián per aquets camps,
y tot quant volfan feyan,
y ella tant alegre y tant...

NASI Desvergonyida!

ANG. Oh! no!

- NASI Si;
molt desvergonyida; ¿estás?
- ANG. (*Confidencialment.*)
Crech que no teniu rahó.
- NASI Sabs qu' á mí no 'm falta may,
perque quan dich una cosa,
no acostumo á dir-la en va.
- ANG. Ella será un xich lleugera,
rés més.
- NASI Un xich que s' ho val.
Per gos perdigué, Angeleta,
no s' en trovaría cap
com jo; tinch el nas petit,
pro aixís y tot tinch bon nas.
Sento 'l farúm de la llebra
de molt lluny. Vull dir, que quan
portáren l' Elena á casa,
aixís que la va agafar
la Carmeta, tot mirántmela,
vaig dir-li, de dalt á baix,
lo qu' ens passaría ab ella,
y veig que no m' he enganyat,
perque digui á la mestressa:
tú li donarás la sang,
y quan será més grandota,
ella ni 's recordará
de la dida; cabell ros
com un fil d' or y ull de gat
no lligan.
- ANG. Com! era rossa?
- NASI Sí; desde que s' ha fet gran
se li ha anat tornant més negre
com el seu geni. Es el cas,
que després que fou criada
van passá una pila d' anys
sense saber qu' existíssem,
fins que 'ns va necessitar
quan contragué relacions

ab el pobre Abdón. Allá
hi havia un noy de primera!...
Com que també vam criarl...!
Y era un ángel; á la dona
l' estimava quasi tant
com á sa mare. Y á mí...
¡oh! tampoch ne puch parlar,
perque tot seguit me venen
las llágrimas cara avall.

ANG.

El senyor!

NASI

(*Aixugantse 'ls ulls.*)

¡Dissimulém!

ANG.

Jo vaig fent feyna.

NASI

Endavant.

(*Angeleta se 'n'va per la segona esquerra.*)

ESCENA II

NASI y MIQUEL

(*Miquel entra en escena per la primera porta esquerra.*)

MIQUEL. (*Ap.*) En Nasi aquí...!

NASI

¡Ola, Miquel!

MIQUEL. ¡Ola! Ja 'm dispensarás,
eh?

NASI

De qué?

MIQUEL

De que no 't fassi
compliments.

NASI

Ab mí no cal.

MIQUEL

Vull dir, que tinch que sortir
de precís; he d' arribar
fins á ca 'l senyor Rector.

NASI

Fes el teu fet; mes avans
dech dirte que 'm sab molt greu,
que no 'ns hagueu convidat
á casament, ni á la dida
ni á mí; si be sospitant

qu' ha sigut sols un oblit
involuntari, he pensat
que os alegraría molt
que jo hi assistís.

MIQUEL Veurás...

NASI La mestressa no; ella 's queda
á casa á cuidá 'l bestia.

MIQUEL Com que...

NASI No fassis embuts;
sembla que 't sápigam mal.

MIQUEL Jo 't diré, Nasi, ab l' Ambrós...

NASI (*Rápit y ap.*) L' Ambrós!

MIQUEL Varem acordar
convidar sols els parents.

NASI Y 'l parentiu de la sang?
Y la dida? Y el didot?
Que no son ningú?

MIQUEL Es vritat.

NASI Si tant te té que condoldrer
per xó...

MIQUEL Nasi, tu dirás;
per mí, com ja pots comprendre...

NASI Sí? Donchs are no m' en vaig;
vull assistí á casament
y veurer quin papé hi fas.
Ja sabs qu' ab mitjas paraulas
no tens que venirmhi may.
Ves cap á la Rectoría
y torna; aquí 'm trovarás.

MIQUEL (*Ap.*) No sé perque crech que 'n Nasi
ne porta alguna de cap.

(*Alt á Nasi.*)

Es dir, que vols fer valer
tos drets...?

NASI Home es natural.

MIQUEL Donchs aquí 't deixo.

NASI (*Ap.*) Bon vent.

MIQUEL (*Ap.*) No 's mou.

NASI (Ap.) ¿Perqué 'm mira tant?

MIQUEL (Ap.) ¡Quín cinisme!

NASI (Ab ironia.) Vols que vinga
á accompanyarte...?

MIQUEL (Se 'n va pel fondo.) No cal.

ESCENA III

NASI sol.

(Després d' un moment de pausa y ab ironia
mal dissimulada.)

Ho han acordat ab l' Ambrós!
Entre 'ls dos ho han acordat!
Si hi pot havé aquí qui estorbi,
lo milló es no convidarl.
Com si 'l didot y la dida
poguessin voler cap mal
á la noyal Deuhen témer
alguna altra cosa... ¡Bah!
Allá veurém.

(Elena baixa del primer pis, vestida de negre y enjoyada.)

Ella baixa.

Farém el distret.

(Cantant.) «¡Tan, tan!...»
«Dessota d' una olivera
un dia la van trovar...»

ESCENA IV

ELENA y NASI

(Elena baixa distretament, quan s' adona de Nasi y tracta de recular; mes vejent qu' aquet s' adona d' ella, després d' un moment d' indecisió segueix baixant

fins á l' escena. Elena diu el primer vers aixís que s' adona d' en Nasi.)

ELENA (Ap.) El didot! ¡Si 'l cor m' ho deya!

NASI (Ap.) Cantant me creurá d' humor.
«¡Tan, tan!...»

ELENA (Ap.) Tot y dirrho 'l cor
jo no sé perque no ho creya.
(Alt.) Nasi!

NASI Ola, noya! ¿ahont vas
vest:da ab tant rebombori?

ELENA ¿Ahont vaig?

NASI ¿Qu' está de casori
la pubilla de Caixás?

ELENA Pot ser sí...!

NASI Digas que sí,
y no hi posis el «pot sé»,
que jo he vingut perquè sé
que 't casas aquest matí.
Quan no hi ha d' aquí, (Senyalant el or.)
un s' oblida

de la conciencia y de tot,
y tú, per odi al didot,
t' has oblhidat de la dida.

ELENA No, Nasi; may per ningú
he sentit odi.

NASI Are ments,
perque l' has sentit y 'l sents
per quí no pensa com tú.
Y com no t' he tolerat
certas cosas, has fugit
de casa, quan t' he advertit
lo que millor m' ha semblat.
Pro, al menos, per el recort
del pobre Abdón, qu' al cel siga,
vull que se 'm senti y que 's diga
si la memoria del mort
que 's profana com tu fás,
es digne, si no d' afecte,

de que li guardi respecte
la pubilla de Caixás.
Tú l' estimavas...? Respón.

ELENA Ja ho sabéu vos!

NASI L' estimavas?

ELENA Crech que sí.

NASI Ho creus! L' enganyavas,

com enganyas á mitj mon.

Jo ho creya. Y ell, com que diuhen

que l' amor es cego, es clar,

tampoch podía duptar

y vivía aixís, com viuhen

els qu' estiman, molt content,

y sens coneixe altra pena,

que 'l temor de que l' Elena

l' oblidés; presentiment

ben fundat, perque temía

que essent rica tú y ell pobre,

si be qu' ab diners de sobra

per mantenirte, qu' un dia

mudaría de pensar.

¡Pobre Abdón!

ELENA Nasi ¡per Deu!

NASI Ni 'l nom vols sentir!

ELENA ¡Calleu!

NASI Fins el nom vols oblidar!

Fas bé. Comensa per' quí

y l' oblidarás del tot.

Are l' Abdón ja es al sot;

que 'l cuydi la terra.

ELENA (*Desesperada.*) ¡Oh!

NASI Sí.

Com sa memoria has ofés,

en mitj de tas alegrías

d' avuy, tú desitjarías

que ja no 'n parlessim; mes

tinch tot el dret de renyarte

perque me l' he ben guanyat.

(*Ab a passionament.*)

Quan el duyas enginyat,
¿ahont solía ell trovarte,
y ahont el buscavas tú?
A ca 'l didot vos trovavau,
y os veyau y os enrahonavau
sense que os sentís ningú.
¡Pobre Abdón!

ELENA (*Ab desesperació.*) Pro, ¿'s pot sabé
quina es la vostra intenció
al dirme avuy tot aixó
que res m' interessa?

NASI ¿Qué?
¡No t' interessa! Está clá;
si es la cosa mes senzilla
qu' un soldat mori á Melilla.
N' hi han mort tants! Un més ¿qué hi fa?
¡Y preguntarás encare
la meva intenció quin' es!
Ne porto dos d' interés:
l' una tirarte á la cara,
per lo indigne y denigrant,
aqueixa conducta teva;
l' altra es una qüestió meva
contra 'l canalla més gran.
Y en fí; ja qu' estém els dos
tot sols, mal degui entristirte,
per acabar tinch que dirte,
que no 't casas ab l' Ambrós.

ELENA ¿Que no 'm caso?

NASI Prou sab ell
que deu cor y nom á algú,
y qu' avans que 's casi ab tú
li fará saltá 'l cervell.

ELENA Nasi! Nasi! Si heu pensat
espantarme, sou petit.

NASI ¡Oh! (*Cridant.*) ¡Pare! ¡pare!

Ha sortit

y no 'l cridis. (*Ab intenció.*) Tú has tractat,
donant pressa al casament,
de tapar, pot sé, una falta.

ELENA Puch aná ab la front ben alta.

NASI Pot ser no...!

ELENA ¿Com?

NASI (*La mira fixament fins que li ta abaixar els ulls*)
Un moment... (*Pausa.*)

No estigas tan neguitosa.
Si no has faltat, ¿per qué miras
en terra...? ¿per qué suspiras...?
¿per qué estás tan tremolosa?

(*Alsant la veu y ab tò imperatiu.*)

Alsa 'ls ulls y miram!

ELENA (*Apart.*) ¡Oh!

NASI (*Trayent un mocador de la butxaca, ab calma y
ab veu mes baixa, diu:*)

Escolta: aném lligant caps;
fixathi y digam si sabs
si es teu aquest mocador.

ELENA ¡Ah!

NASI ¿Es teu?

ELENA (*Titubejant.*) Sí... Per qué negarho?

NASI (*Ab intenció*) ¿Y no sabs hont el perderes?

ELENA No sé...!

NASI Si be ho consideras,
es fácil endevinarho.

ELENA (*Id.*) No pot ser!

NASI ¿Cóm?...!

ELENA ¿Vos creyeu...?

NASI Faig com aquell sant. Per creurer
tinch que veure.

ELENA (*Ab espant.*) Y ¿vareho veurer...?

NASI Escolta! (*Ab energia.*)

ELENA (*Demnant que parli baix.*)

¡Oh! per' mor de Deu!

NASI (*Ab molta calma é intenció.*)

Com que só guarda jurat,
un día, á entrada de fosch,
vaig sortir de dins d' un bosch,
ficantme en un camp de blat.
Veient part del blat estés,
vaig conèixer qu' aquell día
una aureneta hi havia
passat ab el seu promés.
Jo, desitjant trová 'l niu,
recorri aquellas tesqueras,
y de bonas á primeras
vaig trovarlo á prop del riu.
Sento remourer las alas,
m' amago en el mateix camp,
also l' escopeta, y ¡plam!
els planto un parell de balas.
Com l' aureneta, fugí
l' aucellot per son cantó,
perdent ella 'l mocadó...
y 'ls dos la vergonya. Si
recordas aquell mal pas,
mira: aquesta es l' escopeta
que confongué ab l' aureneta
la pubilla de Caixás.

*(Elena ha d' acabar per mostriarse avergonvida,
tapantse la cara ab las mans.)*

(Pausa.)

Ja veus ara que quan jo
obro la boca, es porque
puch parlar. Dich lo que sé...
menos lo que 'm callo.

ELENA *(Qu' haurá anat a l' esquerra y alsantse de-
sesperada.)* Oh!

Prou, Nasi, qu' estich cansada
de sentirvos!

NASI Son vritats!

pro aquestos y altres pecats,

potser mes d' una vegada
te 'ls retrauré, si.

ELENA (*Ab dignitat, senyalant á Nasi la porta del mitj*)
'L cancell
es obert.

NASI Y qué?

ELENA Sortiu!

NASI Tot seguit! Vaig fins al riu,
perque vull cassá l' aucell,
y 'l cassaré; es bastant gros,
y 'l qu' es avuy el capgiro;
si no n' hi ha prou ab un tiro
ne tindrà de sobra ab dos.
Si no 'l veig, torno al moment,
no sols per acompanyarte,
sino també per portarte
l' ofrena de casament. (*Se 'n va pel fondo.*)

ESCENA V

ELENA, ANGELETA

(*Etcua, aixís que Nasi es fora, torna á seure com aton-
tada, y plora. Escena muda. Pochs moments des-
prés, entra Angeleta, riallera, ab un jerro y un
ram de flors.*)

ANG. Senyoreta!
(*Ap.*) No 'm contesta.
Ay! plora! ¿Qué deu tenir?
Es que las hi haurá cantadas
en Nasi. Es un home aixís...
Senyoreta! (*Alt.*)

ELENA (*Emocionada.*) ¿Qué?...

ANG. Qué té?...

ELENA Res.

ANG. Veig que plora...

- ELENA No; estich
neguitosa.
- ANG. Vaja! Animis,
y no pensi en res.
- ELENA Oh! sí!
que no pensi...
- ANG. (*Mudant la conversació.*)
¿Que li sembla
aquest ramet?
- ELENA (*Ab displicencia y sense mirárscl.*)
Molt bonich.
- ANG. Molt bonich y no se 'l mira!
- ELENA (*Id.*) Si, dona, sí; ja l' he vist.
- ANG. (*Mirant el ram.*)
Fará planta.
- ELENA Molta planta!
(*Alsantse y passjant distreta y enutjada.*)
- ANG. Ahont vol que 'l posi? Aquí al mitj?
(*Senyalant la taula.*)
- ELENA (*Id.*) Si, allá ahont vulgas.
- ANG. (*Ap. posant el ram en mitj de la taula.*)
¡Ay, quin dia
qu' aném á tenir més trist!
(*Alt.*)
Se l' hi coneix qu' ha plorat.
Si vosté 'm vol creure á mí,
's renta una mica 'ls ulls
y 's lliura d' un compromís.
- ELENA Y are, ximple?
- ANG. Ah! be, dispensi;
li deya per un bon fí,
y respecte á ximplerías
ja sab vosté que no 'n dich.
(*S' haurá arrimat aprop del balcó.*)
Miti qui ve.
- ELENA (*Emocionada.*) Quí?
- ANG. (*Desde el balcó.*) 'L seu nuvi.
Renoy de noy, quin vestit!

No li han pas fet á Lladó.
Prou que l' haurá fet venir
de Barcelona.

ELENA (*Reprenentla.*) Angeleta!
(*Després d' una pausa, com sentintse animada,*
diu apart.)

¿Per qué ha de envilirme aixís
en Nasi? ¿Qué vol dí 'n Nasi?

(*Alt.*)

Angeleta, aném cap dins,
á posarm la mantellina
y lo demés.

ANG. Vaja! al fí
acaba per darm rahó!
¿Que no sabs lo que vol dir
casarse plorant? No ho sab?
Donchs vol dir, vida infelis.

*Angeleta ha entrat dins per la porta primera esquerra y
Elena va á fer lo matxix en el moment precís en
que entra Ambrós y 's detura.)*

ESCENA VI

ELENA y AMBROS

AMBROS (*Desde la porta del fondo.*)

Elena!

ELENA (*Agitada y volent dissimular.*)

Ambrós!

AMBROS (*Adelantantse.*) Vina, escolta.

ELENA Espera un instant; ja vinch.

AMBROS Are.

ELENA Un moment de paciencia.

AMBROS (*Ab energia.*)

Are mateix! Vina aquí!

(*Mirantla.*)

Tú has plorat.

- ELENA Es natural...!
- AMBROS Elena, ¿natural dius?
- ELENA Me separo de mon pare
y aixó 'm te ab l' ánimo trist.
- AMBROS No, Elena, no.
- ELENA (*Suspirant.*) Ah!
- AMBROS Tu m' enganyas,
y are mateix m' has de dir
que 't passa, quin greu dolor
te causa aqueixos sospirs.
Parla; pot ser no m' estimas?
'T creus tal volta qu' ab mí
no serás ditxosa...? Elena!
si sols vull veurert felís;
si sabs que sols visch per tú
y qu' aquest amor que 't tinch
es tan gran com tú mateixa!
Si deu ser gran, qu' en el pit
no hi cap y se 'n va pa 'ls ulls
ab llágrimas, perque estich
convensut de que m' enganyas!
- ELENA (*Ab energia, després d' un moment de pausa.*)
Sí, Ambrós; jo no sé mentir,
y dech dirte la vritat.
Si are m' has trovat aixís,
neguitosa y sospirant...
culpa á n' en Nasi.
- AMBROS (*Afectat.*) A n' aquí?
- ELENA A n' en Nasi, 'l guarda bosch.
- AMBROS ¿El guarda bosch? Y ¿ahont l' has vist?
- ELENA Aquí mateix, fa un moment.
- AMBROS Per qué ha vingut? qué t' ha dit?
- ELENA Me n' ha ditas tantas, que
no m' en recordo.
- AMBROS Qué dius?
¿que no t' en recordas?
- ELENA No;
tinch tal confusió...

AMBROS Hi convinch;
mes si fas memoria...

ELENA Es que...

AMBROS Y en aquest moment precis,
mitj hora avans de casarnos,
encare no tens en mí
aquella confiansa cega
que tots dos devém tenirns?

ELENA Confiansa en tú? L' hi tinch tota!

AMBROS (*Ap.*, Deu meu! Si s' haurá atrevit
á explicarli que sa filla
y jo... (*Pausa.*) Per aquest motiu
haurá vingut semblant home...!
Si 's proposa... Bah! Sortím
de duptes!

(*Att.*) Elena: parla,
dígam perquè ha estat aquí
el guardabosch, vull saberho
al instant; si no m' ho dius,
creuré que per tú val mes
el didot que jo.

ELENA (*Duñtant*) M' ha dit... (*Pausa.*)

AMBROS Acaba!

ELENA M' ha sostingut
que tú no 't casas ab mí,
perque avans de tolerarho
't matará.

AMBROS ¿Ell? Infelís!
No 'n fassis cas! Son bravatas
d' un pobre home!...

ELENA (*Ab intenció.*) Y há anyadit
que deus el teu nom á un' altra.

AMBROS A quí?

ELENA No m' ha dit á quí.

AMBROS (*Ap.*) ¡Quin conflicte! Y es capás...
(*Pausa.*)

ELENA ¿Per qué estás tan pensatiu?
¿Será cert. .?

AMBROS ¿Qué?

ELENA — (*Ab intenció.*) Lo que 's deya
temps endarrera.

AMBROS Com?

ELENA Sí;
que tú havías enganyat
á la Rosa.

AMBROS (*Mitj turbat.*) Jo...?

ELENA T ho dich
perque ve 'l cas. Ja comprens
que tot y haverho sentit
á dir més d' una vegada,
ho he cregut sempre una vil
calumnia. D' altre manera,
no hauría may consentit,
mal qu' insistís el meu pare
y que ton cor hi insistís,
á donarte l' amor meu
v á fer de tú mon marit.
Mes, ab tot, no puch negarte
que, no sé per qué, en el mitj
d' aixó, hi veig com un misteri
molt difícil d' esclarir,
y com si existís un fons
de vritat...

AMBROS Y ho creus aixís?

ELENA No ho crech; mes sentint en Nasi...

AMBROS Es que no 'l coneixes?

ELENA Sí;
mes...

AMBROS Sabs que del guardabosch
jamay he sigut ben vist,
perque 'l qu' hauría volgut
fora, que 'l que 's diu per' aquí
fos cert, perque aixís hauría
lograt pot ser son desitj.

ELENA (*Avergonyida*)

Ambrós!

AMBROS Qué?

has volgut sabé 'l motiu,
y 't confesso lo que 'm sembla,
lo qu' he pensat, lo qu' he vist.
T' he vist á tú; he vist al home
qu' avuy será 'l meu marit,
que si estimava á la Rosa,
com avuy m' estima á mí,
després d' haverla enganyada
y haverla teta infelis,
per seduhí un' altra dona
ha tingut prou atractiu.

(Ab calor creixent.)

'T veig, y veig devant meu
las sombras d' un porvenir
tant plé de remordiments,
com de doló y de neguit;
recorts qu' han de torturarme,
imatjes qu' han de venir
á turbar l' ànima meua,
y després de malehirm,
han de retorcir mon cor,
y trepitjarl y escupirl.
Y penso que no hi ha medi
d' evitarho, perque estich
lligada ab tú per el víncol
del engany y qu' es precis
que 'm penji en el bech d' un àguila,
mal que 'm porti al infinit,
ans que m' arrastri la serp
de la vergonya més vil.

AMBROS Elena...!

ELENA No, Ambrós; no parlis.

AMBROS 'M deixas tan afligit...

ELENA Cal Al fí só digna d' un home,
com tú, y tú ets digne de mí.
Potsé 'ns completém els dos
y aixó que penso y t' he dit,
será, en lloch de pedregada,

un petit núvol d' istiu,
que desfentse al horisont,
fará que torni á sortir
lo sol de la nostra ditxa,
y que tú sigas felís...
y que jo, encara que sofreixi,
mal qu' ho fassi per instint,
sápigas dissimular,
sols per respecte al marit.
Ab aixó, Ambrós, no 't capfiquis
ab res d' aquest mon, y viu
com viuen molts y molt altres,
en apariencia tranquils,
y ab la febre dins del ánima
que 'ls porta la mort á dins.

AMBROS Elena, ¡per caritat!
te desconeix.

ELENA Pot ser sí.

AMBROS Si no arribo á ferme cárrech
de que tú 'm parlis aixís.
Si hi hagués un fons de veritat
en tot lo qu' has referit,
no per xó mereixeria
Elena, tot lo que 'm dius,
perque 'm julicas d' un modo,
ò per passió, ó per instint,
que si he de parlar ab franquesa,
poch ens honra á tú y á mí,
quan el capritxo anivellas
ab l' estimació que 't tinch.

ELENA Be; no hi pensém més. Deu tinga
pietat dels dos. Jo vaig dins,
perque 'm dongui l' Angeleta
els últims tochs al vestit.
Si acás ve algú, dissimula;
digas que m' estich vestint,
que sols te vegin somriurer...

fingeix tu que sabs fingir...
y 'l mon que 'ns crega ditxosos.

(Anantsen.)

AMBROS Es que vull ferte felís;
es que ho serás!...

ELENA ¡Ho seré...!

¡Deu pagui ton bon desitj!

(Se 'n va per la primera porta esquerra.)

ESCENA VII

AMBROS sol

(Queda mirant á Elena.)

La vinguda inesperada
del guarda bosch fou terrible
per tots junts; ell es temible
y cal negarli l' entrada.

ESCENA VIII

MIQUEL, ANDREU, JOAN, dit, y una dona que no parla

MIQUEL *(Desde la porta del fondo.)*

Andreu, no os detureu;

Antonia, podeu passar.

(Entrant.)

Ola, Ambrós. ¿Ahont es l' Elena?

AMBROS ■ Es á dins.

MIQUEL Vaja, endavant;
preneu assiento.

(Entren Antonia, Andreu y Joan.)

(A Ambrós per l' Antonia.)

Aquí tens

á la filla d' en Romá,

casada ab el nov d' en Perxes,
el metje de Puigarna'.

AMBROS A fé no la coneixía.

MIQUEL Es clar; no té res d' estrany.
Tants anys qu' es fora del poble,
y tú no eras á Caixás
quan hi era ella.

AMBROS (*Donantli la ma.*) Tinch molt gust
de coneixerla.

MIQUEL Es la gran
amiga de l' Eleneta.

(*A Antonia.*)

Si vols, la pots ajudar.
Diu qu' es per dintre y sens dupte
deu acabar d' arreglars.
Entrahi, si 't sembla, y ja qu' ella
s' pensa que no vindrás,
s' quedarà tan sorpresa
al veurert á son costat,
que no sabrà 'l que li passa
d' alegria que tindrà.
(*L' acompanya á la porta primera es-*
querra.)

ANDREU (*A Ambrós.*)

Sembla que no 'ns vols dir res.

AMBROS (*Ab afecte donant la ma á Andreu y Joan*)

Com s' entén? Ola, Joan!

(*Dirigintse á la porta segona esquerra.*)

MIQUEL Angeleta, porta vasos.

(*Se dirigeix á la porta del fondo pera mi-*
rar si vé algú més, y surt anantsen per
el cantó esquerra del fondo.)

ANDREU (*A Ambrós.*)

¿Qui s' havia de pensar
que portesseu tanta pressa?

JOAN Jo no ho hagués cregut may.

AMBROS Las cosas venen com venen;
¿qué hi voleu fé?

JOAN Es natural.
 ANDREU Lo qu' es cert es que á l' Elena
 tú l' estimavas temps há;
 pro com que ..
 JOAN Bé; sí; hi havia
 l' Abdón pe 'l mitj.
 ANDREU Entre tant
 t' en endús la pubilleta
 més rica del Ampurdá.
 AMBROS Aixó per mí es lo de menos.
 ANDREU Se suposa; tú 'n tens tants...
 AMBROS No es aixó; es que jo á l' Elena
 li tinch un carinyo gran.

ESCENA IX

Dits y ANGELETA

(Angeleta entra en escena ab una safata ab vasos y botellas que va deixant sobre de la taula.)

ANG. Vasos, ayguardent, orxata.
(A Andreu, que s' ha arrimat á la taula al veurer entrar á Angeleta.)
 Andreuet!

(Joan queda á la dreta enrahonant ab Ambrós).

ANDREU Ola! qué tal?
(Confidencialment.)
 He vingut aquí per tú.
 ANG. ¿Oy que sí?
(Angeleta fa una carícia á Angeleta.)
 Qu' ets llarch de mans!
 Vaya una costúm mes lletja!

ANDREU Escolta: que no vindrás
 el diumenje á Besalú?
 ANG. No m' hi deixarán anar.
 ANDREU Crech que 'ls nuvis serán fora.
 ANG. Serán fora? Cóm ho sabs?

ANDREU Ahir va dir-mho l' Elena.

ANG. Y, ¿sabs ahont van?

ANDREU Crech que van
á Barcelona.

ANG. ¡Ah! aixís, sí.

ANDREU Hem de ballar tots els balls.

ANG. Y després...?

ANDREU Després vindrém
passejant fins á C. ixás.

ANG. Passejant! . .

ANDREU Si vols que llogui
una tartana...

ANG. Aixó plá...!

ANDREU Sabs que per tú 'm desdínero.

ANG. (*Ab ironia.*) No tant...

ANDREU Cóm s' entén?

ANG. No tant...

ANDREU Só capás de llogá un burro
per venirhi 'ls dos montats.

AMBRÓS Vaja! beu alguna cosa. (*A Joan.*)

JOAN Sí; qu' estich assedegat.

(*Joan s' asseu y 's serveix d' aigua y aguardent.
Angeleta tot rihent s' en vá per la segona esquerra*)

ESCENA X

MIQUEL, ANTON, LLUISETA y dits

(*Miquel se troba á la porta del fondo ab l' Antón y Lluisseta que venen del cantó dret, mentres aquell ve del cantó esquerra.*)

MIQUEL (*A la porta del fondo.*)

Ola, Antón! Que tal, Lluisseta!

LLUISA De segú qu' havém fet tart.

MIQUEL Res d' aixó.

ANTON (*Per Ambrós.*) Ell ne té la culpa.'

Be 'ns podías avisar. (*A Ambrós.*)

Hem anat á casa teua
y 'ns diuen qu' heu acordat
reunirvos aquí.

AMBROS Be; ¡vaja!
per xó, no os heu d' enfadar:
deu minuts mes de camí
y els dos ben acompanyats.

LLUISA ¿Y la nuvia?

MIQUEL Pché! la nuvia
es cap dins; ja hi pot entrar.
Trovará la Antonia Perxes.
Si desitja prendre avans
alguna cosa...

LLUISA No; gracias.

MIQUEL No vol beurer?

LLUISA No; al hostal
d' en Vilá hem begut.

MIQUEL No fassi
cumpliments.

LLUISA No; si no 'n faig.

MIQUEL Donchs, si vol veurer l' Elena...

LLUISA Si no l' he de molestar...

MIQUEL Suposo qu' ho diu per riurer.
Passi; tingui la bondat.

(Miquel y Lluïseta se 'n van per la primera esquerra, deixant á Ambrós y Antón.)

ESCENA XI

DITS menos Miquel y Lluïseta

(Andreu y Joan assentats á la taula y bebent.)

AMBROS Vaja, seu, Anton.

ANTON *(Confidencialment.)* Escolta

AMBROS Digas.

ANTON *(Id.)* ¿Ja t' hi has ben pensat?

AMBROS ¿Are m' ho preguntas?

ANTON

Are.

¿Per qué?

AMBROS

Perque se 'm fá estrany.

Com que 'ns veyém cada día

y fá dos mesos que sabs

que 'm caso ab l' Elena, extranyo

qu' hakis escullit l' instant

'mes crítich, l' últim moment,

per venirm á preguntar

si m' hi pensat bé; me sembla

que no estás prou bé del cap.

(*Rihent.*)

ANTON

Es que com no 'm fico ab res

del mon, perque sempre vaig

á mon negoci, ignorava

lo qu' avuy se m' ha contat

AMBROS

Tú també vens ab historias?

ANTON

Historias?

AMBROS

No 'n fassis cas

y deixa que la gent diga

lo que vulga.

ANTON

No va mal

que pensis aixís, avuy

que 't convé tranquilitat,

sobre tot quant hi há qui diu...

que tens la vida al encant.

ANDREU

(*Apart á Joan.*)

Ma cosina es una noya

que no escolta, ni ha escoltat

may á ningú; fa 'l que vol

y no 's confía á cap sant,

y l' oncle Miquel, un home

d' un carácter especial,

que si 's proposa una cosa

arriva á portarla á cap.

JOAN

Crech que hi há temps que portava

aquesta unió entre sos plans,

perque com are 's permet
estudiá en el poble...

JOAN ¡Ah? ja!
Per xó; perque jo ho havía
sentit á dir.

AMBROS *(A Anton.)* Bé; ja estás
al tant de tot. Are, beu,
perque l' Elena estará
vestida, y jo tinch més pressa
pe 'l mateix que t' he contat.

(Anton posa ayguardent y aygua en un vas y beu.)

ANDREU *(A Ambrós.)*
¡Ay, Ambrós! ¡dítxós de tú!

JOAN ¿Dítxós d' éll, dius?

ANDREU Deus estar
tot commogut.

AMBROS Una mica.

JOAN Forsa.

ANTON Bé: no n' hi há per tant;
aixó es un pas com un altre
qualsevol.

JOAN *(Ab ironía.)*
Pot sé un mal pas.

*(Ambrós s' ha arrimat distretament al balcó y já un pas
endarrera com mogut per un ressort.)*

AMBROS *(Ap.)* En Nasi!

*(Andreu, Joan y Anton s' alsan al veurer el moviment
d' Ambrós.)*

ANDREU Qué tens?

ANTON Qué 't passa?

AMBROS Res; per qué...? *(Dissimulant.)*

JOAN Estás afectat!

ANTON *(Que s' ha arrimat al balcó.)*

(Ap.) El guarda bosch!

AMBROS Ha sigut...

ANDREU Sí, l' emoció natural.

ESCENA XII

Dits y MIQUEL

- MIQUEL (*Entrant.*)
Veig qu' encara no han vingut
la María y en Tomás.
- AMBROS (*¿. costantse á Miquel.*)
Haurán anat á l' iglesia
y allá los deurém trobar.
- ANTON (*Ap.*) Lo qu' es ell no las te totes.
- MIQUEL (*Ap. á Ambrós.*) Qué hi há de nou?
- AMBROS (*Ap. á Miquel.*) Hi há qu' estar
alerta.
- MIQUEL Y aixó, ¿per qué?
- AMBROS Perque en Nasi está rondant,
y per lo qu' anit parlávam,
ens convé estar preparats.
- ANDREU (*Ap. á Joan y Anton.*)
¿Qué dehuen tenir tots dos?
- JOAN No sé; veig que parlan baix... (*Id.*)
- ANTON Dehuen tractar dels capítuls. (*Id.*)
- ANDREU Qu' encare no 'ls han firmat? (*Id.*)
- ANTON No sé, suposo que sí,
si bé pe 'l qu' he averiguat,
la mare d' ell, qu' es tossuda,
no 'ls hi volía firmar,
perque s' oposava á ferli
donació dels olivars
de Frexeneda.
- ANDREU Y al últim?
- ANTON Al últim crech qu' ha lograt
que li dongués lo millor,
qu' es la gran pessa que hi há
al costat de lo de 'n Xifre.
- MIQUEL (*Ap. á Ambrós.*)
Aviat ho tindré arreglat.

ESCENA XIII

ELENA, ANTONIA, LLUISETA y dits

AMBROS Aquí tenim á la núvia.

MIQUEL Ja era hora!

ANDREU (*A Joan.*) Qué guapa está!

MIQUEL. Per posart la mantellina
tant temps?

ELENA No he pas estat tant.

MIQUEL (*A Lluïseta.*)

Qué m' hi diu? Fà goig o no?
(*Elena s' ha arrimat á Ambrós.*)

LLUISA Si fà goig! Ja ho crech qu' en fál

AMBROS (*Ap. á Elena.*)

Ja 't veig mes tranquila.

ELENA (*Ab tristesa y suspirant*) Si!

AMBROS (*Ap. á Elena.*)

Procura treureret del cap
tot aixó que 't mortifica,
y no 't penedirás may
d' haverme donat el cor,
pe 'l que tant he suspirat.

MIQUEL No es qüestió de perdre temps.

AMBROS Quan vulga.

MIQUEL Donchs, endevant,

no 'ns entretirguém: Lluïseta
y Antonia, feuli costat.

A tú, Ambrós, que t' acompanyin
el teu cosí y en Joan,
L' Andreuet ab mí.

ANDREU Està bé.

(*S' haurán colocat en la forma que indica Miquel y van
pera sortir quan Nasi se presenta á la porta del fondo.*)

NASI Falta encara un convidat.

(*Quadro. Tots fan un pas endarrera impresionats per la
inesperada presència d' en Nasi.*)

ESCENA XIV

NASI y dits

(*Nasi porta un plech á la má.*)

NASI Sembla qu' os causa feresa
la meva presencia aquí.

AMBROS (*Ap.*) M' ho temía!

MIQUEL Nasi!

NASI A mí
m' extranya aquesta extranyesa.

MIQUEL Tú!

NASI Si es lo meu natural;
com só 'l didot de la noya,
vinch á portarli una toya,
y no haveu de prendreho á mal.
Ja era seva y 'm sab molt greu
que pugua causarvos pena,
el qu' are torni á l' Elena
lo que de dret es ben seu.
N' he sigut sols guardador
y torno á la dona ingrata,
las arracadas de plata,
deu cartas y un mocador.

(*A Elena.*)

No es el mocador que tú
voldrías y 's queda ab mí,
perque encare ha de servi
per avergonyir á algú.

ELENA Pare!

MIQUEL Nasi!

NASI (*A Miquel.*) Aixó són cosas
qu' á tú no t' importan.

AMBROS (*Ab tra, apart.*) Oh!

NASI (*A Elena.*)

Be; ¿que no ho vols prendre?

ELENA (*Ab orgull.*) No.

NASI No? donchs, trepitjaho si gosas.
(*Tira 'l plech als peus d' Elena.*)
Aixó no es mes qu' un recort
qu' are á ton cor recrimina;
fullas secas d' una alsina,
que fa uns quants dias qu' ha mort.
Per ma part tinch per segú
que ja he fet tot quan devia
per l' Abdón; Deu algún día
sabrà castigarte á tú.
Queda desd' are en repós,
si es que repós pot tení,
qui pensava aquest matí
ser la esposa de l' Ambrós.
Are 'm dech entendre ab ell,
puig com t' he manifestat,
avans de veure'l casat
ab tú, li salto el cervell.

AMBROS (*Adelantantse descsperat.*)
O aquesta llengua 's refrena,
ó os demostraré, si 'm quadra,
jo qui só.

NASI Qui ets tú?

AMBROS Sí.

NASI (*Ab energia.*) Un lladre!

AMBROS (*Volguent tirarse sobre 'n Nasi.*)
¿Un lladre, jo?

ABDON (*Desde fora.*) Elena! Elena!
(*Espectació general. Pausa. Nasi, després d' un somris
sarcástich, entre alegre y atontat 's dirigeix á la
porta del foro.*)

ESCENA XV

DITS. ABDON y ANGELETA que surt per la segona esquerra
quedantse en últim terme.

NASI (*Desde la porta del foro vejent á Abdón.*)
Eh! Eh! Sí! l' Abdón!

(Abdón entra y Elena al veurerl cau desmayada en brassos d' Antonia.)

ELENA Deu meu!

ABDON *(Abrassant á Nasi.)*

Nasi!

(Al veurer el cuadro.) Ah!

NASI Mírala! Ha caigut

al sentir la teva veu!

ABDON Elena!

NASI Se t' ha venut!

ABDON Oh!

NASI *(Per Elena, senyalantla y ab tó despreciatiu.)*

Si Abdón, aixó no es teu!

(Abdón queda com atontat y en actitud amenassadora, sostingut per Nasi, al caurer el teló ràpidament.)

FI DEL ACTE PRIMER.

Acte según

La mateixa decoració. Els ciris de la capelleta deuen estar apagats y la taula desparada.

ESCENA PRIMERA

MIQUEL y AMBROS.

MIQUEL Jo encare no 'm dono compte de lo qu' ahir va passarns, y á fe de Miquel, dech dirte que sols me condol en part. Si haguésses sigut mes noble y m' haguésses confessat que lo que pe 'l poble 's deya era del tot cert, jamay hauría insistit, Ambrós, en forsar la voluntat de l' Elena, com ho feya ab molt interés com sabs; pro tú, quan t' ho preguntava me juraves qu' era fals. Jo creya que 'l pobre Nasi no tenía mes afany, que 'l que porta ab si 'l carinyo que tenía á l' Abdón. May

hauria cregut que fora
per una infamia tant gran
com la que tu vas cometre
ab la Roseta, qu' está,
segons avuy he sabut,
malalta de gravetat.

Jo vey a en el casament
de tú y l' Elena un enllás,
no tant de carinyo, com
d' interés, dech serte franch.

Tú tens un bon patrimoni,
el meu també ho es bastant,
y fixantme en que l' amor
avuy ve y demá s' en va,
vaig concebí aquest projecte,
tot pensant y meditant,
que l' Elena un dia ó altre
t' arribaria á estimar.

Y aixó es lo que succehí,
perque quant hagué arribat
la noticia de la mort
de l' Abdón, no va tardar
en rebre ella com eran
mos desitjos. Are, ab quant
ha passat, ab ta conducta
y ab el retorn impensat
d' aquell xicot, está, Ambrós,
que ni se li pot parlar.

Després de l' estat violent
que va causarli 'l desmay,
ha passat la mes terrible
nit que 't pots imaginar.
Imprecacions contra tú
n' ha dit tantas y tan grans,
que per lo incoherents que eran
no puch ni dech ferne cas.
Altrament, si acás fos cert
tot quant ha dit delirant,

te 'n hauria exigit comptes
com deu ferho un home honrat,
mes tinch prou confiansa en ella
perque are hagi de duptrar
de tú. De totas maneras
y respectant, donchs, l' estat
de l' Elena, sens ofendreret,
crech que no deus intentar
véurerla.

AMBROS Cóm?

MIQUEL Fora inútil,
A posta li he preguntat,
—presumint qu' avuy vindrías—
si 't desitjava parlar,
y, francament, per el modo
qu' ha tingut de contestarm,
casi desduesch que 'l cor
de l' Elena s' ha tancat
per tú.

AMBROS Cóm? Senyor Miquel!

MIQUEL Una deducció que faig.

AMBROS Que suposo mal fundada,
y que vosté...

MIQUEL Per ma part,
no tinch que posar mes travas
á sos desitjos.

AMBROS Cabal;
mes...

MIQUEL Ella obrará com vulga.

AMBROS Sab que se 'm fa molt estrany,
que siga vosté qui 'm parla
aixís?

MIQUEL No 't deu estranyar.
Volguí oposarm' una volta
y toquéu els resultats.
L' experiéncia...

AMBROS L' experiéncia!

MIQUEL Y ta conducta y l' estat
d' ella.

AMBROS Corrent; mes convingui
en que es mes qu' irregular
é impropia aquesta manera
de conduhirse ab mí.

MIQUEL No tant.

AMBROS Necessito explicacions
d' ella; tením que parlarns;
l' he de sentí; ha de sentirme,
y després es quan podrá
donarse ó be per romput
tot lo qu' havíam tractat,
ó portá á efecte, com crech,
el nostre suspés enllás.
Jo estimo á l' Elena y ella
no pot deixar d' estimarm
per una... calaverada.

MIQUEL Per una infamia dirás.

AMBROS Be; dónguili 'l nom que vulga.

MIQUEL Li dono 'l més adequat.

AMBROS Donchs bé; ni per aquest fet
l' Elena 'm pot oblidar,
ni perque 'l mort de Melilla
are hagi resucitat,
hi ha motius que justifiquin
una conducta semblant.

¿Qu' en 'quest moment no 'm vol veurer?

Está bé; 'ns veurém més tart;
que reposi un instant més
y pensi ab tranquilítat,
posada la ma en el cor
y mediantho com cal,
si pot prescindir de mí
la pubilla de Caixás.

(Ambrós se 'n va per la porta del mitj ab aire d' orgull.)

ESCENA II

MIQUEL y ELENA

MIQUEL (*Ap.*) Que si pot prescindir d' ell!
Quin orgull desmesurat!
Ni 's pot donar mes superbia
n' hi cap despreci més gran.

ELENA (*Entrant en escena per la porta primera de la dreta.*)
Pare!

MIQUEL Qué!

ELENA Y l' Ambrós?

MIQUEL Ja es fora;
per qué? t' interessa?

ELENA Tant...
que no sé per qué ho pregunto;
pró os sentía enrahonar...
y no he entés ni una paraula,
de tot lo qu' heveu tractat.

MIQUEL la pots pensá; 'ns ocupavam
d' éll y de tú... del fracás
del casament y de tot
lo qu' havíam de parlar.
Ell insisteix en casarse
ab tú.

ELENA Y cóm heveu quedat?

MIQUEL Malament! molt malament!
(*Pausa. Elena 's tapa la cara ab las mans com avergonyida.*)

ELENA Oh!

MIQUEL Qué tens?

ELENA (*Després d' un altre pausa.*)
No ho sé.

MIQUEL Pro sabs
lo qu' hem acordat jo y tú,
aquest matí.

ELENA Es veritat.

MIQUEL (*Ab intenció*).
Y com qu' al moment d' anàrsen
y ab un orgull sens igual,
ha dit l' Ambrós, que si ho pensas
com deus ferho, comprendrás
que no pots prescindir d' ell,
crech qu' aixó 't te que bastar
per pagar semblant ofensa
ab un despreci mes gran.

ELENA Sí, mes...

MIQUEL Tu fes lo que vulgas;
jo no tinch mes voluntat,
que la de qu' are 't mantingas
ahont t' estant reclamant,
per una part el decoro,
per altre la dignitat.
Si vols torcir mon desitj
el torsas, per tú ferás.
Jo sabré, si 'l cas arriba,
com m' hauré de comportá
ab la filla que no escolta
mos bons consells.

ELENA Tant amarch
llenguatje...

MIQUEL 'T veig indecisa.

ELENA Es cert... ¡Es qu' estich lluytant...!
(*Ap.*) Quin suplici!

MIQUEL La ocasió
mes bona se 't ve á las mans,
perque quedis en el siti
que mereixas. Y si 't plau,
desd' are, en lloch d' oposarmhi,
com ho havia fet avans,
apadrinaré l' idea.

ELENA Que volem dir?

MIQUEL Qu' ha tornat
l' Abdón.

ELENA (*Afectada.*) Oh! no m' en parléu!

MIQUEL Cóm?

ELENA No.

MIQUEL Per la meva part
si ell te perdona...

ELENA No, pare;
l' Abdón no 'm pot perdonar.

MIQUEL Perque no pot perdonarte?
Contesta! En qué li has faltat?

(*Elena fa un sospir.*)

Si creyam qu' havia mort
y 'ns varem precipitar,
ni es teva tota la culpa
ni es el delictes tan gran.

ELENA Molt digne es aquest propósit,
mes no pot portarse á cap.

MIQUEL Pro perquè?

ELENA Per... impossible,
perque ho es, perque ho será.

MIQUEL Filla meva, reflexion ,
pensa que la dignitat
está per sobre de tot,
y qu' ab ella pots trencar
un pit de roca y fé engrunas
tot un castell senyorial.
'T deixo perque ara á solas
meditis sobre 'l meu plan,
mentres vaig á ca la Vila
hont m' espera 'l general
qu' está visitant el cos
de somatens. Crech que quan
tornaré, estarém d' acord
ab lo que 't deixo indicat.
Pensa que ja hi es l' escándol,
que no ha pogut evitar,

y que siga la que vulga
la resolució final,
que donguém á aquest conflicte,
pel poble sempre será
bona. Adeu. (*Anantsen.*)

ELENA Pare!

MIQUEL Res mes.

ELENA (*Com desitjant revelarli un secret.*)
Vull dirvos...

MIQUEL Que?

ELENA (*Després d' una pausa y cavent en una cadira
prop de la taula de la esquerra.*)

Adeusiau!

(*Miquel surt.*)

ESCENA III

ELENA sola.

Quín sufriment! quin horror
y quiu suplici mes gran!
Sols Deu sab en 'quest instant
lo que sento dins del cor!
Com puch demanarm consell
si 'l pensament se 'm subleva,
y 'm diu que per l' honra meva
jo no puch prescindir d' ell!
Ahont busco la solució
per un conflicte sembl. nt,
si mon pecat es tan gran,
qu' es indigne de perdó!
Ah! 'S consumiré 'l cor meu
y jo tindrè qu' arrastrarme;
l' Abdón no pot perdonarme
quan no tinch perdó de Deu!

ESCENA IV

ELENA y ABDON

(Elena plora en el moment d' entrar Abdón, que's queda un segon parat á la porta del fondo. Després s' adelanta pausadament hasta arribar al costat d' Elena sens qu' aquesta 'l senti fins al moment de cridarla)

ABDON Elena!

ELENA *(Alsantse ràpidament.)*

Oh!... tu!

ABDON *(Ab energia.)* Jo mateix!

T' espanta veurerm aquí?

Parla!

ELENA No puch!

ABDON Se coneix

que ma presencia fereix

la teva ànima.

ELENA *(Ap.)* Ay de mí!

ABDON Mes si acás has mesurat
tot el dany que m' ha causat
la teva ànima envilida,
't deus sentí avergonyida
al trovarte á mon costat.
Pro... ets tu la dona fidel
qu' estimava ab tan anhel
y duya jo dins del cor?
Ets tu aquell àngel del cel
que 'm duya en sas alas d' or?
Oh! parla, Elena, respon;
parla, si es que no 't confon
l' iufamia que vull sentirte,
perque desitjo aburrirte...
de tant que t' esti no.

ELENA Abdon!

ABDON Sí, Elena, t' estimo! Encare
bat mon cor ab passió intensa
y es, que com que 'l cor no pensa,
no sentinte, no repara
l' immensitat de l' ofensa.
Tres mesos y un dia fa
que la Patria 'm va cridá,
y, alentat per tu 'l cor meu,
al Africa vaig aná,
pensant sols en tú y en Deu.
Perque ab ell y ton recort
jo tenia per segú,
que en lloch de trovar la mort,
tindria, Elena, la sort
de trobar gloria per tú...
Sí; sols per tú la buscava,
y si allá ab forsa lluytava,
ho feya sols ab la fé
de guanyá un brot de lloré,
pel nom que per tú guardava.
Una nit caiguí ferit
per una bala perduda;
vaig llessá un crit y aquell crit
com nota desconeguda
va perdrers á l' infinit.
Perdí l' estma, y arrastrantme
mes que per terra, pel fang
africá, anava allunyantme
del meu fort, y dessantgrantme,
m' estava cubrint de sang.
Y ab l' ánima defallida,
sens ajuda de ningú,
'm tapava la ferida,
perque no 'm fugís la vida
que guardava sols per tu.
En aquella situació
vingué 'l moro, 'm sorprengué,
y abatut per el doló

vaig rendirm' á discreció
y 'l moro 'm feu presoné.
Y sens faltarm fortaleza
per semblant captivitat,
per tú, sols per tú obligat,
vaig cometre la vilesa
d' implorar la llibertat.
Al cap de dugas setmanas,
de las llegions africanas
vingué un capdill y 'm digué:
«Si 't vens la Patria, 't daré
la llibertat que demanas.»
«Proposta tant denigrant
no l' accepto de ningú,
vaig dirli, qu' es massa grau
per vendrers;» y en 'quell instant
la meva Patria eras tú.
Tú, Elena; en tú s' enclouhía
ma honra, ma pátria, 'l nom meu,
la gloria que perseguía,
y hasta 'l cel en que 's somnía
quan se te confiansa en Deu.
Y quan finida la guerra
quedo lliure y torno aquí,
no sé perquè, dalt la serra,
ja 'm semblava que la terra
no 'm volía obrí 'l camí.
Hi arrivo per fí ab l' anhel
mes ardent y ab l' egoisme,
de gosá hasta 'l paroxisme,
y hont creya trovarhi 'l cel
hi veig el fons del abisme.
'T veig y 'l veurent m' aterra,
ja no ets l' ángel que 's aferra
al arbre de la virtut;
no ets mes que l' ángel caigut,
que s' arrastra per la terra.
Com que tot ho has oblidat,

has profanat mon recort,
qu' havia d' éssert sagrat.
Si 't creyas qu' havia mort,
míram; ja he resucitat!

(Pausa.)

ELENA Per Deu! tingas compassió
de mí; só una miserable...!

ABDON Compassió? Res mes qu' aixó
desitjas?

ELENA Só tant culpable,
que no mereixo 'l perdó.

ABDON Ho confessas! Reconeixas
Elena, que no mereixas
mes qu' odi?

ELENA (Ab afany.) De tu molt mes;
l' odi es poch.

ABDON Veig que coneixas
el delicte qu' has comés!
'M sorprén! No ho presumía...!
Quasi, quasi semblaría
que tens consciencia! Oh! no, no!
No hi cab dins l' ánima impía
de quí fereix á traició.
Y tú m' hi has mort! M' has venut,
qu' es pitjó, en lloch de plorar
una llágrima y resar
per aquest cor, qu' ha viscut
sols per saberte estimar.
Vinguí aquí ab el desconsol
de que una nova funesta
t' hauría cubert de dol;
't crido per dart consol,
entro y 't trovo de festa.
¡Y quina festa!

ELENA Oh! per Deu!

ABDON Somrient y divertida,
plena de goig el cor teu,
era per tu un raig de vida.

y fou la mort del cor meu.

Ja desd' ahir no sossego,
visch ab la mort desd' ahí;

y hauria sigut per mí
de gran consol quedar cego,
per no véurehi en sent aquí.

ELENA Prou Abdón! que no tinch forsa
per veurehi ni per sentirte!

ABDON Si es que desitjo aburrirte,
mes no puch; la ment s' esforça
y 'l cor no respon. Vull dirte
que t' odío y devant teu
no sé perque 'm desanimo;
demano favor á Deu
per despreciarte y no 'm creu,
com mes te veig mes t' estimo!

(Pausa.)

ELENA (Com atontada y estasiada.)
M' estimas...?

ABDON Com un lleó
ho feria si pogués;
la rabia d' ell sento jo
y are 't tinch l' adoració
de la fiera, si estimés;
perque t' estich adorant
mentres t' estich malehint,
y sento en aquest instant,
que l' amor está bressant
al lleó que 's va dormint.

(Admiració per part de Elena.)

Qué tens?

ELENA 'M té avergonyida
el sentirte aixís.

ABDON Per Deu,

Elena!

ELENA Jo...!

ABDON Tot ho oblida,
qui 's juga per tú la vida

NASI y que té un cor com el meu
(*Desde fora cantant.*)
Dessota d' una olivera
un dia la van trovar...
ELENA (*Afectada.*)
En Nasi! 'T tinch que deixar.
ABDON Perqué?
ELENA M' feria quimera
qu' en Nasi 'm vejés plorar.
(*Anántsen.*)
Mes tart... mes tart ens veurém;
tornarás...! vritat que sí?
ABDON (*Admirat.*)
Elena!
ELENA Ja parlarém!
ABDON Perque 't torbas?
ELENA (*Anántsen.*) Temps tindré
per tot.
ABDON (*Ab fermesa.*) Ja no 'm moch d' aquí.
(*Elena s' en va per la primera esquerra.*)

ESCENA V

NASI y ABDON, després ANGELETA,

NASI Ola noy!
ABDON Nasi!
ANG. Per fi
t' he trovat; jo prou me creya
que no anirías en lloch,
sens qu' ans vinguesses á veurerm.
ABDON Bé!
NASI Malviatje qui 's fia
de criaturas; la mestressa
ha tingut rahó.
ABDON Per qué!
NASI Perque jo, espera qu' espera

y espera qu' esperarás
y carregat de paciència
y mira per un cantó
y mira per l' altre y ella,
al veurer que no venías,
l' ha endevinada y me deya:
«No sigas baboya, Nasi,
el noy es á ca l' Elena.»
«Y qu' ha d' esser, bona dona!»
li deya jo y ella 's reya
del teu didot, que per manso
donava voltas per l' era,
esperant al nostre noy
que vingués de Cabanellas.

ABDON No os entench.

NASI (*Ab serietat.*) Digas: perque
has comés tan mala feta?
Perque tu avans d' entrá aquí
no has passat per casa meva?
Anit: cóm várem quedar?
Qué 't vaig dir? No sabs qu' apenas
parlárem de res?

ABDON Es cert.

NASI Y donchs?

ABDON Que os dire? Paciència.

NASI Si ab paciència s' arregléssen
las cosas...

ABDON Portava pressa
per desfogarme.

NASI Portavas
pressa?

ABDON Sí.

NASI Las cosas fetas
aixís sempre acaban mal;
aquest es sempre 'l defecte
dels joves enamorats.
Que 't deya ahir la Carmeta
quan várem arrivá á casa?

«Calma, fill, que no 't convenen disgustos, sobretot calma, creume á mí.» Y tú: «si, dideta, ja 'n tindré.» Y no n' has tingut y has obrat á la lleugera. No sé que mes tinch que fer, perquè arrivis á comprendre que t' estimo mes á tú qu' á tot el mon.

ABDON

Nasi!

NASI

Semb!a

donchs, que te 'n oblidas.

ABDON

(*Abrassantlo.*)

May;

fora ingratitude inmensa y aquesta no la conech.

NASI

Donchs quan jo t' aviso, creume, perquè anirás sempre bé.

Es de mí que tens qu' aprendrer.

Jo fá temps que vinch seguint

el trot á n' el mala pessa

de l' Ambrós; mes com que á só

de tabals no 's matan llebras,

fins qu' ha vingut el moment

he tingut calma y sang freda,

y quan seré 'l tret segur

li faré un tut á l' orella.

Y tú avans de posá 'ls peus

aquí, tenías que veurerm

y estich cert de que després

d' haverme sentit, com eran

els meus desitjos, haurías

obrat d' un altre manera.

ABDON

Parlém.

NASI

No es aquest el lloch,

Abdón, hont tractarse deuen

certas cosas.

ABDON

Estém sols.

NASI

Estém sols? Pot ser t' ho pensas,

puig pe 'l que no 's deu sentir
y pe'l que no 's té que veurer,
allá hont hi ha portas que 's tancan,
forats sol haverhi sempre,
ó per orelles qu' escoltan
ó per alguns ulls qu' hi veuen.
Y com que 'l que tinch que dirte
son, Abdón, cosas molt sérias,
convé que 'm diguis aváns
si has enrahonat ab l' Elena.

ABDON Ja 's ho podeu figurar.

NASI Com?

ABDON Que ja ho podeu comprendre;
ab la pressa ab qu' he vingut,
'm faltava temps per véurerla,
per parlarli, per sentirla,
y ab tot l' odi de la fera
que s' esbrava, quan l' he vista
he comensat per oféndrerla
y acabat per perdonarla
donantli l' ánima meva.

(*Angeleta surt en el replá de l' escala.*)

NASI (A Abdón.)

Oh! que has fet!

ABDON (Admiral.) Y aixó?

NASI Que has fet?

Infelís!

ABDON La passió 'm cega
y l' estimo ab forsa tanta...

NASI Donchs no deus!

ABDON Eh!

NASI Prou; y 'm sembla
que pe 'l moment ja 't dich massa.
(*S gira y veu á Angeleta.*)

ESCENA IV

NASI, ABDON, ANGELETA

ANG. (*Cridantlo.*)

Nasi!

NASI (*A Abdón.*) Pst!

(*Alt y dissimulant.*)

¿Que hi há, Angeleta?

ANG. (*Baixant.*)

No sé lo que hi há de cert;
mes, estava á la finestra,
tot contemplant com la boyra
s' enfila per qui darrera,
quan ha passat á cav: ll
un minyó de ca 'n Estela
y ha dit que 's calava foch
en un bosch de Frexeneda.

NASI Y es cert?

ANG. Aixís ho ha dit ell.

NASI (*Ap. á Abdón.*)

M' en vaig y 'm condol; pro pensa
que quan te dich que no deus,
no deus ni pensá ab l' Elena.
No t' aconsello que vinguis
ab mí, porque es tart y 'm sembla
que no estás en condicions
de seguirm; vaig molt depressa
y 't cansarías; procura
tenir molt seny y prudencia;
anárten de dret á casa
y veurert ab la mestressa
y ab mí demá á primera hora.
(*Ab intenció.*)

Pensa qu' hi vá l' honra teva.

ABDON Eh!

NASI Pst!

ABDON (*Ap. á Nasi.*)

Quan hi va 'l meu nom,
res m' atura y res m' arredra.
Aném, Nasi; vinch ab vos,
que no tindria paciencia
ni per esperá á demá,
ni tampoch per permaneixer
un instant mes sota 'l sostre
d' aquesta casa.

NASI (*Ap. ab Abdón.*) Be; anémsem,
pro sobretot tingas calma.

ABDON Oh! Hi ha paraulas que creman,
y las qu' acabeu de dirme
m' han deixat l' ánima encesa.
(*Se 'n van pel fondo.*)

ESCENA VII

ANGELETA, sola, després ELENA

(*Angeleta va darrera d' ells dos, fins qu' han sortit.*)

ANG. No sé perquè, crech qu' en Nasi
vol que 's declari la guerra
entre l' Elena y l' Abdón.
(*Mirant pel fondo.*)
Deu meu! Si que van depressa...!
No sé porque se l' emporta
cap al bosch de Frexeneda.
Are 's deturan y parlan...
L' Abdón fá un pas endarrera;
are mira cap aquí...
vol torná. En Nasi 'l subjecta,
ja se 'n van montanya amunt...
veig que agafan la dressera...

pro l' Abdón mira que mira:
¿qué deuhen tení?
ELENA (*Entrant.*) Angeleta!

ESCENA VIII

ELENA y ANGELETA

ANG. (*Girantse y volguentli explicar lo qu' ha ocorregut.*)
Senyoreta! 'L guardabosch
y l' Abdón...
ELENA (*Malhumorada anant á seurer á la taula de la dreta.*)
Calla!
ANG. Cóm?
ELENA Deixam!
ANG. (*Anantsen.*)
Está bé.
ELENA Tanca la porta
y pórtam la llumanera.
(*Angeleta ajusta la porta del fondo; surt per la segona esquerra, y quan s' indicarà entrarà en escena de nou ab la llumanera.*)
(*Ap.*) El didot s' ha endut l' Abdón!
Será sens dupte ab l' objecte
de dirli 'l que no he pogut
explicarli jo mateixa;
mes lo que no han dit els llabis,
sabré dirli ab quatre lletras,
y sortím d' una vegada
de situació tan dolenta.
ANG. (*Entrant ab la llumanera que deixa sobre de la tauleta.*)
Santa nit.
ELENA Deu nos la dongui
ben bona! Quan vingui en Pere,

que crech qu' ha anat á Navata
á portá un carret d' huserda,
que no descolli, perque
tindrà qu' aná á Cabanellas
á dú una carta.

ANG. Está bé.

¿Desitja res més?

ELENA No, vésten.

(*Angeleta se 'n va per la segona porta esquerra.*)

ESCENA IX

(*Elena agafa un full de paper y 's disposa á escriurer.
Avans de posar ma á la ploma hi deu haver un mo-
ment de pausa, durant el qual semblará qu' Elena no
s' atreueix á escriurer.*)

ELENA (*Escribint.*)

«Abdon... meu!

(*Parlant.*) Meu!

(*S' obra silenciosament la porta del fondo y apa-
reix Ambrós. Elena no 'l sent ni se 'n adona,
fins qu' ho senyala 'l diálech.*)

Si no ho es...!

Oh! (*S' aixuga 'ls ulls.*)

AMBROS (*Ap.*) Plora!

ELENA (*Ap.*) May mes, may mes!!

AMBROS (*Ap.*) Pobre Elena; 'm causa pena
veurerla aixís!

ELENA (*Ap.*) Si ell sabés
lo qu' are sufreiro!

AMBROS (*Cridantla.*) Elena!

ELENA (*Alsantse agitada y passant instintivament al
altre cantó de la taula ab el paper a la ma.*)
Ah!

AMBROS Qué tens?

ELENA (*Deixant caurer la carta que escribia sobre de la taula y ab indiferencia.*)

Qué tinch!

AMBROS Acaba!

No comprench perque 't conmov
la meva veu.

ELENA No pensava
en tú...

AMBROS Ah!...

ELENA No, ni t' esperava...

AMBROS Confesso que 'm ve de nou
qu' avuy 'm rebis així!

ELENA Avuy!

AMBROS Després de 'l que ahí
va passá, 'm causa estranyesa
ton llenguatje ab la sorpresa
qu' are t' he donat.

ELENA (*Ab indiferencia.*) Sí?

AMBROS Sí;

ho repetesch, no 'm complau
ta conducta.

ELENA Si no 't plau. .

tu mateix; mes sentirías
qu' hagués cregut que vindrías,
perque hagués tancat ab clau.

AMBROS Aixó mes! Mirém las cosas
tots dos baix prismas distints,

ELENA Que desitjas? Qué 't proposas?

AMBROS Oferirte un ram de rosas.

ELENA Ab las espinas á dins!

Aixís vas logar mon cor,
perque al brindarme l' amor
ab que al fi vas seduhirme,
veneno vas oferirme
á dins d' una copa d' or!

Y 'l vaig beure y sento aquí
sos efectes desd' ahí,
mes ja que perdo la vida,

desd' are estich decidida
á tot.

(*Ab orgull.*) Apartat de mí.

AMBROS Eh...? (*Pausa.*)

(*Ab ironia.*) Bah! Veig que no comprens
encare ta situació.

ELENA Be massa!

AMBROS Es dir que pretens
lluýtá ab mí?

ELENA Y qui ets tú!

AMBROS Quí só!

ELENA Un vil!

AMBROS Que dius!

ELENA Lo que sents!

AMBROS Elena!

ELENA (*Ab energia.*) Havém acabat;
are t' obriré la porta
perque surtis.

AMBROS M' has tractat
de vil.

ELENA Perque no he trovat
una paraula mes forta.

AMBROS (*Ab calma y orgull.*)

Es mon deber perdonarte...
y 't perdono; pro deurías
contenirte, ans de deixarte
portar per l' odi, y llensarte
á mos peus.

ELENA (*Id.*) ¿Que mes voldrías?

AMBROS Fora en bé teu.

ELENA En bé meu!

Y ets tú qui parla y qui gosa
proposarm lo que 'm proposa
qui m' ha clavat á la creu
de la deshonra?

AMBROS Orgullosa
't trovo! Conech qu' algú
t' aconsella.

- ELENA No, ningú
mes que Deu. Sols Ell m' alenta,
al veurer lo qu' es dolenta
l' ànima que 't dongué á tú.
- AMBROS Prou, Elena!
- ELENA Aixó dich jo;
prou! Y pe 'l mateix camí
qu' has vingut, tórnaten.
- AMBROS (*Creixent la excitació*). Oh!
aixó desitjas y aixó
no ho has de lograr de mí;
perque si estás disposada
á tot, jo estich disposat,
ó á que surtis deslliurada
d' aquí ó deixarte sellada
ab l' estigma del pecat.
- ELENA Tu mateix, are estém sols,
y pots comensar si vols
la teva obra; res m' importa,
puig tenint l' ànima morta
sols queda de mí la pols.
- AMBROS Es dir que no t' interessa
que 'l mon...
- ELENA No, cap mella' m fá
y fora inútil. Ja hi ha
pe 'l poble qui 's dona pressa
á ensenyarl' de murmurar.
- AMBROS Quí!
- ELENA En Nasi!
- AMBROS (*Ap'*) Sempre 'l mateix!
(*All.*) Somnias! Es impossible.
- ELENA No ho es.
- AMBROS Com? Hi ha qui coneix
el fet...?
- ELENA Es lo que mereix
ma conducta.
- AMBROS Fora horrible...
- ELENA Y que?

AMBROS Y no vols accedir
 á ma digna obstinació,
 quan no tinch altra ambició
 qu' aquella que pot tenir
 qui 't vol prestá adoració?

ELENA M' estimo massa! Si un día
 oblidant á qui no havia
 d' oblidar may en el mon,
 vaig caure en el vil afront
 de creurer lo que 'm mentia
 mon mateix cor, fou deliri
 qu' avuy l' ànima deplora
 torturada pe 'l martiri,
 frivolitat pecadora,
 veneno ab perfum de lliri,
 qu' ubriquant la meva vida
 per tots mos sentits rodola
 y 'm deixa avuy convertida
 en poncella esmortuida,
 que 's desfulla per si sola.
 Y aixó 'm passa pe 'l que só,
 per voluble y per lleugera
 y perquè trová ressó
 dins de mon cor, la passió
 de ton ànima rastretera.
 Ma honra en el fang caiguda
 cal, donchs, que la renti ab sang,
 seguirte pe 'l mon perduda
 fora una honra corrompuda
 que va arrastrantse pe 'l fang.

AMBROS Elena, la teva sort
 depend de mí, y si desitjas
 que 't servesca de confort,
 partirém el doló á mitjas
 y aixís serà menos fort:
 perque 't compadesch no 'm toca
 tot l' odi qu' ix de ta boca

y qu' ants de sentir-l s' estuma;
ona que 's trenca en la roca,
se converteix en espuma.
Decideixte! Estich aquí
desd' are per tu y per mí,
y com que m' ho he proposat
jo no 'm moch de ton costat;
ó 'm quedo ó m' has de seguir.

ELENA Ni 't quedas ni he de seguirte.

AMBROS (*Exasperat.*)

Elena!

ELENA Ni deus nombrarme!

AMBROS Si intentas exasperarme,
tinch prou forsa per rendirte
y mil medis per venjar-me.

ELENA Tu mateix!

AMBROS (*Arrimantse á Elena acalorat.*)

Jo no puch viure
sense tu y si mon desfici
no comprens, si no vols lliure
veni ab mí, perdo 'l judici,
y lentsantme al precipici
de la locura, ab l' anhel
d' arrivá 'ls dos fins al cel,
qu' per xó mon cor s' esforsa,
desafiant tot recel
jo 't faré seguir per forsa.

(*Agafa ràpidament la mà de Elena y l' atrau*

up a p d'us

ELENA A'! deixam!

AMBROS Nol

ELENA Ambrós!

AMBROS No 't deixo!

Cedeix avans.

ELENA No cedeixo.

AMBROS (*Fentla seguir cap á la porta del fondo.*)
Donchs segueix.

ELENA (*Pugnant per desfésen.*) Oh!

AMBROS

Re 'm confon.

ELENA Canalla!

AMBROS No desisteixo!

ELENA Socorro!

*(S' obra la porta del fondo y apareix Abdón.
Quadro. Abdón queda parat y al veurer á
Ambrós, exclama:)*

ABDON Cobart!

ELENA *(Al veurer á Abdón 's desfá instintivament d'
Ambrós y vá á caurer arrodillada als peus d'
aquell.)*

Abdón!

*(Abdón pren á Elena per las mans qu' ella li di-
rigeix y la tira despreciativament cap á l' es-
querra. Quadro.)*

ESCENA X

Dits y ABDON

*(Ambrós queda mitj avergonyat al trobarse de-
vant de l' Abdón.)*

ABDON *(Mirant á Ambrós de fit á fit.)*
Miserable!

AMBROS Miserable?

ABDON Y ho repetesch.

AMBROS ¿Qui dels dos?

*(Elena ab treball va aixecantse y queda com
atontada á un cantó de l' escena contemplant
a Abdón y Ambrós.)*

ABDON 'L que té un dogall per ánima
y un punyal al mitj del cor,
que mata á aquell ab qui pensa
y sentint mata á traició;
qui, com tú, en una paraula
y per acabar d' un colp,
ab ánima y cor de fera

sols té la forma del he'm'.

AMBROS Semblants paraulas...

ABDON Semblants
paraulas las diu qui pot.

ELENA (*Ap.*) Deu meu!

AMBROS Perque las retiris,
bastará qu' ho vulga jo.

ABDON Que ho vulgas tú! Las que llena
no las retira l' Abdón.

AMBROS Donchs jo t' hi obligo.

ABDON Infelís!

Ni aquest fora may el lloch
ahont podria retarme
qualsevol menos l' Ambrós,
ri aquesta es l' hora oportuna
per solventá una qüestió,
que per lo negre, deu veurers
no de nits; ab llum del sol.

(*Pausa.*)

Miserable!

AMBROS (*Ab ràbia.*) Oh!

ABDON (*Senyalant á Elena.*) Aquí la tens
la teva víctima.

AMBROS Oh! prou!

ABDON (*Sens escoltarlo.*)

Aquí; mírala, contéplala
y parla després, si pots.
No 't bastava haver fet presa
en son ánima y son cos?
Qué mes desitjaves d' ella?
Qué mes pretens? qué li vols,
que l' arrastressis com feyas
presa en tas garras de llop!
Ahont vols durla, si l' has duta
de la deshonra á la font,
y li has fet beurer de l' aiga
que mata del primer glop?
Si no fos per la mateixa

dignitat que tinch y no
tens tu, si no 'm des frisansa
la por de caure en el llot,
al sentí mon pit que brama
y cego d' indignació
que 'm causa la teva vista,
la teva vista tan sols,
ja hauría marcat ton rostre
ab aquesta.

(*Ensenyantli la mà dreta.*)

AMBROS Aquest afront
no 'l tolero y si ets valent
com suposas...

ABDON Que si ho só!

AMBROS Donchs vina ab mí y no t' arredri
que falti la llum del sol;
d' altre manera creuré
qu' ets un cobart.

ABDON (*Exaltat.*) Cobart jo!

AMBROS Donchs...

(*Senyalant per sortir. Abdón vol seguirlo; Elena s' adelanta pera deturar á Abdón.*)

ELENA Abdón!

ABDON (*Volguent desferse.*) Oh! deixam, deixam!

ELENA No; no puch deixarte Abdón.

ESCENA XI

MIQUEL y dits

(*Al entrar D. Miquel tots reculan y Elena 's llenca en brassos de son pare, quedant el grupo de Miquel y Elena entre Ambrós y Abdón; aquest á l' esquerra y aquell á la dreta.*)

ELENA Pare!

MIQUEL Que hi ha! 'S pot saber
qu' es lo que passa entre tots?

- ELENA (*Agitada.*)
Tot t' ho diré.
- ABDON (*A Miquel.*) Jo comprench,
y aquesta declaració
l' he feta un moment avans,
que no es propia d' aquest lloch
la qüestió que 's deu debatre
entre aquest... subjecte y jo;
pro un comensa per paraulas,
aquestas 's tornan foch
y arriba á encendrer l' atmósfera
com ha sucehit tantost.
Perdoni, donchs, D. Miquel,
y li daré explicacions.
'S tracta...
- AMBROS (*Interrompenllo.*) Si 't sembla be,
pots explicarli tot sol;
quan acabis, estich prompte
á que 'r s entenguém 'ls dos.
(*S' en va pe 'l fondo. Un moment de pausa. Abdón se 'l mira y quan acaba de sortir fa uns quans passos com si volgués seguirlo.*)
- ABDON Y 'm deturo! Qué m' aguanta!
- ELENA (*Detenintlo.*)
Abdón!
- MIQUEL Ahont ha anat!
- ABDON Es foch
y 'l llop s' en torna á la cova!
Prou que 'l trovará 'l lleó!

ESCENA ULTIMA

ELENA, ABDON y MIQUEL.

- ABDON (*Ab calma á Miquel.*)
li juro que 'm sab molt greu,
Don Miquel, qu' en 'quest instant

's trobi vosté devant
de sa filla y devant meu.

MIQUEL ¿Es per ventura un afront
lo que tens que di á l' Elena?

ABDON Perque ho es 'm causa p' n' ho
qu' ho senti son pare.

ELENA Abdón!

MIQUEL Parla.

ELENA (*Ap. á Abdón.*) Oh! no!

ABDON (*Sens fer cas d' Elena*)

Si es que no sé

per 'hont tinch que comensar.

MIQUEL Si ab dret la pots acusar,
fesho!

ABDON Oh!

MIQUEL No m' en ofendré.

ELENA (*Abrassant á son pare.*)
Pare meu!

MIQUEL Qué passa?

ABDON (*Ab calma mal reprimida*) Un dia,
quan l' Elena era poncella,
la vejí y sentí per ella
un raig d' amor que naixía.
Mes' l' amor atá creixent,
y la poncella 's feu fló,
y acabá en adoració
lo qu' era amor de moment.
No he de dir quant he lluytat
per ella, perque vosté
no ho ignora y sab moit bé
que rés del mon m' ha afectat
tractantse de conseguir
el cor seu. Y tant desfici,
tant amor, tant sacrifici,
¿per quí, Deu del cel, per quí?
Per la que 's deixa corrompre
de cor y de pensament...

MIQUEL Eh?

- ABDON Per la dona que's vend
á qualsevol que la compra.
- MIQUEL Abdón...! Elena... per Deu!
(Pausa.)
- ABDON Qu' ha de fer mes que callá?
Si parla, ha de confessí
qu' es cert lo que dic's.
- MIQUEL (Desesperat.) Deu meu!
- ABDON Aquella rosa divina
ja no té per tins ni fullas;
li quedan sols las despullas,
la branca... y alguna espina.
Digna es donchs d' esser llensada
com tota flor que's marceix,
que no altre cosa mereix
una dona deshonrada!
- MIQUEL Abdón! semblant expressió...
- ABDON Si desitjo qu' ella parli;
y si ment, puch de mostrarli
que ment!
- MIQUEL (Exasperat.) ¡Elena! no! no!
(A Elena.)
- Parla, parla y ment si 't cal.
- ELENA (Avergonvida carent als peus de son pare.)
Pare! pare! Es cert... aquell
canalla...
- MIQUEL (Id.) Quí! L' Ambrós?
- ELENA Ell!
- MIQUEL (Id.) Y tú!
- ELENA Eil fou el criminal!
- MIQUEL (Id.) Jo 'm moro!
- ELENA Pare!
- ABDON (Ab fredor.) Ab l' Ambrós
á vora 'l riu van trovarse.
- MIQUEL Y 'l riu no va desbordarse
per ofegarl's á tots dos?
(Ha caigut desesperat en una cadira prop de la
taula de l'esquerreta.)

ABDON Ja he dit que 'm sabia greu
tractá una qüestió semblant,
trovantse vosté devant
de sa filla; pro 'l cor meu
m' ha obligat sens dilació,
á vení á tirarli en cara,
falta que ni Deu repara,
ni 's cura ab l' espiació.

MIQUEL (*Com atontat.*)
Jo no sé si es somni ó si es
que deliro... Realitat
no ho pot ser! Si tu has faltat,
jo 't maleheixo!

ELENA (*Als peus de son pare.*) Aixó meo!
Pare!

MIQUEL Fuij...! Qui aixís m' humilla,
no pot tal titol donarme,
ja qu' has volgut deshonrar-me,
no ets digna d' ésser ma filla.

(*Elena plora.*)

ABDON (*Arrimantse á Elena.*)
Elena, adeu. Per torment
del cor qu' aixís m' ha trahit,
't quedas aquí ab l' oblit,
ab l' odi y 'l remordiment.
Y com que 'l mon no 'm confón,
y sols tinch set de venjansa
contra 'l qu' ha mort l' esperansa
que 'm quedava en aquest mon,
vaig á buscarl per la serra
ó pe 'l pla ab l' únich desitj
de partirl de mitj á mitj
y que se 'l menji la terra.

ELENA Abdon, no!

ABDON Per sempre adeu!

ELENA (*Agasantlo.*)
Es qu' estich arrepentida,
y sels sent ansia de vida

per estimarte 'l cor meu.
Tórnali.

ABDON May més!

ELENA (*Implorant.*) Abdón!

ABDON Deixam!

ELENA Un moment encare!
Estímam!

ABDON Pensa en ton pare
y alívia d' aquest afront.

ELENA Pietat!

ABDON Calmi ton esglay
qui hagi causat ta deshonra;
jo 'm vench la vida per l' honra,
l' honra per la vida, ¡may!
(*Llensa á Elena que va á caurer als peus de son
pare y Abdon s' en va desesperat pe 'l fondo.*)

Teló ràpit

FI DEL ACTE SEGON.

Acte tercer

La mateixa decoració. Son las deu de la nit. La llumenera segueix encesa sobre de la tauleta. La porta del fondo està tancada.

ESCENA PRIMERA

ANGELETA, sola, després NASI.

(Al alsarse 'l teló, Angeleta està posant oli á la llumanera)

ANG. Sembla qu' en aquesta casa
no han d' acabarse 'ls trastorns,
ahí 's trencá 'l casament,
avuy un disgust major;
com vagi seguint aixís
jay Mare de Deu del Mont!
dintre de quatre ó cinch dias
ens haurém de morir tots

(Se sent trucar.)

Trucan! Jo no se que fer...!
Obrir sens cridá al senyor
pot ser fora una imprudencia,
y si 'l que truca es l' Ambrós,
s' armaria 'l gran escándol
que hi ha qu' evitá á tot cost.

(Tornan á trucar.)

Ja hi tornan. Y quina pressa!

(Arrimantse á la porta.)

NASI ¿Qui es?
(Desde fora.) Obra, só 'l guarda bosch.
(Angeleta obra la porta y entra Nasi.)

ESCENA II

ANGELETA y NASI.

NASI (Entrant) Bona nit.
ANG. Bona nit, Nasi,
 ¿qué ja s' ha apagat el foch?
NASI Ja ho era quan hi he arriuat,
 no ha sigut cosa major.
 (Mira intencionadament com si busqués á algú.)
ANG. Val mes aixís.
NASI M' en anava
 cap al mas, quan tot d' un colp
 m' he girat y havent vist llum
 per la reixa, he dit: «Jo 't toch,
 quina cosa més estranya,
 ¿volsti jugar, tu ,que 'l noy
 encara es á ca l' Elena?
 déixamho mirá.» Y per xó
 soch aquí, sino ja fora
 á dins del meu cau... Y, donchs,
 ¿qu' es aquí 'l noy ó no hi es?
ANG. Qui? Qué voleu dir l' Abdón?
NASI Y es clar; qu' en tinch algún altre?
ANG. Com si fós vostre!
NASI Si no
 ho es podria serho.
ANG. Y tall
 Y voleu qu' aquest xicot
 sigui aquí á las deu del vespre?
NASI Fora estrany.
ANG. Ja os ho dich jo;

no hi ha poch rato qu' havém tancat la porta á tothom.

NASI Be; escolta, escolta, Angeleta.

ANG. Qué?

NASI Parlém un xich de tot.

¿Qué ha passat?

ANG. Eh? Jo no sé

qu' hagi passat res de nou,
ni m' he enterat de cap cosa
qu' os puga convení á vos.

NASI Tu 'l qu' ets una gata moixa.

ANG. Jo una gata? ¿Y vos que sou?

Ja sabeu ahont es la cuyna,
que 's trova al últim recó
de la casa, y de 'l que 's diu
aquí, allá no s' sent ni un mot.

Unicament he comprés
que hi ha hagut un disgust fort,
ó be per culpa... d' en Nasi,
ó per causa de l' Ambrós.

NASI Per culpa meva? Ay no, filla,
ja t' asseguro que no.

ANG. Se qu' he entrat aquí un moment

y he sentit el vostre nom;
la senyoreta plorava,
el senyor li ha dit de tot
y al últim m' he retirat
perque no 'ls servis d' estorb,
y ab el fi de que poguéssen
parlá ab llibertat tots dos.
Don Miquel es á sa cambra,
ahont l' he vist entrar tot moix;
he sentit que 's passejava
d' un cantó á l' altre cantó,
y pe 'l modo com camina
conech qu' está molt nerviós.
M' ha ordenat que posés oli
á la llumanera y prou;

- ho he fet y aquí la deixava
al moment qu' heu trucat vos.
- NASI Vaya! vaya! Y ella?
ANG. Y ella!
Que os diré! Crech que tampoch
deu dormí; ha anat á son quarto,
pro 's deu está en el balcó,
perque he sentit que l' obría.
- NASI Y tu no sabs si l' Abdón...?
ANG. No sé mes que 'l que os he dit;
sou tossut.
- NASI Ja ho diu tothom,
(Ap.) No haurá vingut!
(A ella.) Si es que tens
ordre de no dirmo...
- ANG. No,
creyéume, Nasi.
- NASI Vull dir,
qu' á mí ja sabs que no 'm mou
cap mes sentiment que, 'l gran
carinyo que tinch al noy;
perque per ell donaría
la vida y si 'n tingués dos,
dos. Desdixat qui me 'l toca...
- ANG. Si que es molta estimació!
NASI Vull dir, donchs, que pots parlar-me
exactament com si fos
el teu pare.
- ANG. Válgam Deu!
NASI No t' enfadis.
- ANG. Es que sou
pesat.
- NASI Y tu tens un geni...
ANG. Es ben meu.
- NASI Quédatel tot.
(Ap.) De la manera que parla
's veu que no ment.
(Al.) Bé; donchs

tornaré á fé 'l meu camí
y cap á casa que plou.

ANG.
NASI

Plou?
Miqueja! No es gran cosa;
Deu fés que plugués de fort.

ANG.
NASI

Prou que convé.
Si demá

vejesses primer que jo
á l' Abdón, li dius que siga
á las deu al plá del forn.

ANG.
NASI

Está molt bé.
Santa nit,
y Deu nos dó un sant repós:
(*ap.*) Veuré si 'l trobo pel mas;
aquesta nit ell no dorm.

(*S' en va pel fondo.*)

(*Angeleta tanca la porta y aixís qu' ho ha fet
entra Don Miquel en escena per la primera
de l' esquerra*)

ESCENA III

ANGELETA y MIQUEL

MIQUEL (*Entrant.*)

Angeleta! Ab qui parlavas?

ANG. Parlava ab el guarda bosch.

MIQUEL Que volía?

ANG. Ha entrat aquí
á preguntar per l' Abdón.

MIQUEL Y no t' ha dit ahont anava?

ANG. A casa seva.

MIQUEL Y d' ahont
venia?

ANG. De Freixeneda.

MIQUEL Com? Tant tart?

ANG. S' hi ha calat foch,

hi ha anat cap allà á las set
y are 'n tornava.

MIQUEL (*Ap.*) Es un hom
tant estrany, qu' un no coneix
quan diu vritat y quan no.

(*A Angeleta.*)

Y no has comprés si sabia
alguna cosa de nou?

ANG. A fé...

MIQUEL No digas mentidas...

ANG. Li juro; ja sab que jo...

MIQUEL (*Ap.*) Quasi voldrá dir qu' encare
no s' han trobat ab l' Ambrós;
perque si hagués succehit,
fos ahont fos el guarda-bosch,
á aquesta hora prou tindria
coneixement del trastorn.
Mes val aixís...!

(*AH.*) Angeleta!

Ja que no trobo repós,
crida á la noya y que baixi
al instant. (*Ap.*) Será millor
parlarli d' una vegada
y que 'ns entenguém els dos.

(*Angeleta s' en ha ana. escala amunt y don Mi-
quel seu junt á la taula de la esquerra.*)

ESCENA IV

MIQUEL sol.

MIQUEL Tot y habermho confessat
no sé perquè dupto encare!
Es tanta la iniquitat
de qui ha comés la maldat
de tacá 'l nom de son pare,
que mon ánima afligida,

després d' un disgust tan fort,
me diu que sembla mentida,
que jo hagi donat la vida,
á qui m' ha causat la mort.
Tantas horas anguniosas
per un cor qu' aixís s' esguerra!
Ah! las plantas venenosas
haurían de morir fosas,
ans de sortir de la terra!

ESCENA V

ELENA, ANGELETA y Dits.

(Elena y Angeleta surten de la porta de dalt y quedan un moment paradas en el replá.)

ANG. Vaja, animis, senyoreta,
y no pensi en res del mon;
prengui las cosas com son
ó com venen.

ELENA *(Ap. á Angeleta.)* Angeleta!
Si ho sabesses tot!
(Baixant.)

MIQUEL *(Ap. adonantse d' Elena.)* Deu meu!
la veig y mon cor s' exalta
ó de rabia ó porque 'm falta
que siga odiós com el seu.

ELENA *(Desde 'l peu de l' escala.)*
Pare!

MIQUEL Tením que parlar.
(á Angeleta)

Tú, retirat.

ANG. Tot seguit.
(Ap. á Elena.)
Tranquilisis.

(*Anántsén per la segona esquerra.*)

Santa nit.

MIQUEL (*A Elena*) Seu y escolta.

ELENA (*Ap. seynt.*) Que 'm voldrá!

ESCENA VI

ELENA y MIQUEL

MIQUEL Tres horas fá qu' en el cor
hi tinch una lluyta encesa,
de sensacions que 'm torturan
y sentiments que m' ofegan,
sensacions y sentiments
qu' en mon cervell percuteixen
y mon esperit trastornan
y tots mos sentits sublevan.
Tres horas fa qu' he sabut
la falta per tu comesa,
y ni puch donármén compte
ni puch perdonarla, Elena.
La ferida qu' has causat
en el meu pit, es d' aquellas
que s' obran una vegada
y quedan per sempre obertas.
Pro tu vius... y jo no sé
com vius essent filla meva;
á mí, posat en ton lloch,
m' hauría mort la consciencia.
Quan penso en la teva pobre
mare, quan recordo qu' ella
va morí al portarte al mon,
crech que Deu me la va prendre
per el pecat de donarte
la vida que no mereixas.

ELENA Pare!

MIQUEL Prou! T' he fet cridar,

deixant apart are aquestas
reflexions que 'm sugereix
el sufriment, perque entengas
que després d' haver cobert
mon nom de llot, ma noblesa
exigeix un sacrifici
á que tu 't tens que sometrer.
Per mí ser  un fort disgust,
mes, després de semblant feta,
qualsevol dol  es petit
y tota pena llaugera.
Jo no puch, per mes que 'm dolgui,
viure ab tu; fins l' ombra teva
fora per mi tan odiosa,
Elena, com tu mateixa.
Prou ne tindr  ab ton recort,
perque la sang de mas venas,
moguda pel pensament,
marqui mon rostre per sempre.
ELENA Pare meu! No! Semblant c stich
fora terrible!

MIQUEL Deus ferte
el c rrech, que ja de 'l mon
te son tancadas, Elena,
las portas y que desd' are,
per la pau de la conciencia,
per tranquilitat del cor,
per expiació verdadera,
deus busc  'l sagrat refugi,
de las  nimas que pregan
per aquellas que, com t ,
cauhen del cel   la terra.

ELENA Qu  diheu? Permeteriau...?

MIQUEL Ho mano!

ELENA Oh! no! Tant severa
expiació...

MIQUEL Te l' imposito
perqu' es sols la que 't mereixas,

y perque allà 't purifiqui
la protecció de la Verje.
ELENA Oh! pare! pietat de mi!
Si radera de las reixas
d'un convent, ab prechs y llágrimas,
y oracions, l' ánima meva
pogués borrar tant gran falta,
per mi en malhora comesa,
sens que m' ho imposésseu vos
hi aniria jo mateixa,
perque si es gran el pecat
deu serho la penitencia;
mes no; ni aquest cástich qu' are-
m' indiqueu pot deixar neta
l' honra vostra, ni d' un cor
impur en el cel s' admeten
las oracions que s' hi envian,
ni las llágrimas que 's bessan.
No; per mi 'l convent sería
la meva mort; si no os premen-
tampoch las pobres despullas
de vostre filla, deixéume
que mori de consumció
aquí al costat vostre...!

(*Plorant*)

MIQUEL

Elena!

ELENA

No; jo no vull separarme
d' aquí, ni de vos; miréume,
com una filla malalta,
qu' en mitx d' un excés de febre
ha anat á tirars á un mar
ahont la virtut s' ofega,
y perdoneu, ja que tot
pot perdonarse á la terra.
Penséu en la meva mare;
recordéu que del cor d' ella
ne fereu vos el cor meu,
y no oblidéu que l' afecte

ab que paguéu el delicté
qu' ha comés la vostra Elena,
os será tornat ab gloria
qu' os enviará ella mateixa.
(*Elena segueix plorant. D. Miquel conmutat s'
aixuga 'ls ulls.*)

Pare!
(*Volguentlo abraçar.*)

MIQUEL (*Fent un esforç per desfersen.*)
Deixam!

ELENA Si no puch!
MIQUEL El nom... la consciencia meva...
(*Se sent de lluny el toç de somatent. Don Mi-
quel s' alsa afectat. Elena s' agafa d' ell es-
poruguida.*)
Ah! aquest toç...

ELENA Qué?
MIQUEL Somatent.
(*Ap.*) Semblant contratemps...
(*Pausa. Vol anarsen. Elena 'l detura.*)

ELENA Oh!
MIQUEL Deixam!

ELENA Y hi aniréu! Y aixís!
MIQUEL Per forsa!

ELENA Abandonantme en mas penas?

MIQUEL Un cabo de somatens
se deu á sa santa ensenya.

ELENA Un instant mes!

MIQUEL No es posible!

ELENA Concediumell!

MIQUEL No! Angeleta!
(*Deixa de sentirse 'l toç de somatent.*)

(*Ap.*) Que será! que passarà!

Oh! quina nit mes funesta!

ELENA Al menys no sortiu de casa,
sens donarm' are y per sempre
una esperansa, per molt
petita que siga.

MIQUEL

Pensa

que no puch y qu' al negártela,
fins sento que 'l cor se 'm trenca.
Ab aixó ne deus tenir
lo suficient, per comprendre
la immensitat de la lluyta
que sostinch per culpa teva.
Ja tot t' ho he dit. Are 'm crida
la campana de l' Iglesia,
y ni puch pensá en res mes,
ni tinch un moment per perdre.
No insisteixis; fora inútil.
Vésten á ta cambra y prega,
que l' oració es un consol
per las criaturas que pecan.
*(Elena acaba per besar la ma á son pare y se 'n
va escala amunt.)*

ELENA

Els tochs d' aquella campana
han ferit l' ánima meva!
Ahl quan tocarán per mí
las campanas de l' Iglesia!

ESCENA VII

MIQUEL y ANGELETA.

*(Angeleta entra en escena per la segona porta de l' es-
querra y no ho farà fins qu' Elena haurá desaparegut
per la porta del primer pis.)*

MIQUEL

(Ap.) Crech que 'l cel em posa á prova!
*(Haurá obert l' armari y tret el revólver. Vejent
entrar á Angeleta.)*

Escolta! Estigas alerta
y si algú truca á la porta
no obris sens cridá á n' en Pere.

ANG.

Que hi ha de nou?

en una nit com aqueixa?
Ves y dígalí que s' así;
cuyta.

ANG. Pro si dorm...
NASI Despértala.
ANG. Nasi!
NASI Qué?
ANG. No m' atreveixo;
está tot avuy que sembla
mitj morta; deixéula estar.

NASI Ja que tu no t' atreveixes
aniré á cridarla jo.

ANG. Si 'l cas s' ho val...
NASI (*Ab ironia.*) Ab prou feyna!
No voldria que 's moguéis
si 'l cas no valgués la pena.

ANG. Será algún altre disgust;
com si ni faltessen...
NASI (*Vejent á Elena en el replá de l' escala.*)
Ella!

ESCENA IX

ELENA y dits.

ELENA (*Baixant l' escala.*)
He sentit la vostra veu,
que deu vení á atropellarme,
y baixo per enterarme
de las novas que porteu.

NASI Pot ser t' en alegrarás...
ELENA Vos sabeu...
NASI No he de saberho?
Tot.

ELENA Donchs...
NASI Mes, no sé com ferho
per comensar.

ELENA Pro...
NASI Es un cas
que no te que atropellarte.
ELENA Aquell toch de somatent...
NASI Era 'l toch precisament
del cas que vaig á contarte.
Fa com un quart que d' aquí
he sortit.
ELENA Haveu tornat
aquet vespre...?
NASI Sí; he passat
desfent el mateix camí
qu' havia fet á l' anada
á Frexeneda, creyent
que hi fora 'l rooy y tement
alguna mala jugada.
Surto d' aquí decidit
y me 'n anava trotant
vers el más, quan sent devant
de l' Iglesia, sento un crit.
M' enfilo cap á la serra,
y aixís que só dalt d' un puig,
veig com un' ombra que fuig
y un home que jau á terra.
Com que tot era tan fosch,
hauría sigut manía
buscar l' ombra que fugía
y s' ha internat dins del bosch;
y he cregut molt mes prudent
al veurerm en cas semblant,
avisá á Mossen Joan
per el toch de somatent.
Me 'n vaig á la rectoría,
crido al rector, surt de prompte,
y ab dos mots li dono compte
de tot lo que succehía.
Baixa ab un fanal; els dos

ahont jeya aquell home auém,
y quan hi som, hi trovém
el cadáver de l' Ambrós.

ELENA
ANG.

} Oh!

NASI

L' hem posat sobre un banch
y encar que sembli mentida,
ni presenta cap ferida
ni hem vist cap gota de sang.
Després de deixarl allí
y ab un aiga que 'm negava,
mentres el Rector tocava
me 'n he vingut cap aquí,
per durvos la nova aquesta
qu' ha de matar trists recorts;
demá, quan toquin á morts,
per mi tocarán á festa.

ELENA

Deu meu!

NASI

Sembla que 't sab^g greu,
y á mi l' únich greu que 'm sab
es, Elena, que 'l seu cap
no hagi caigut d' un colp meu.

ANG.

Y no 's presúm qui ha sigut...

NASI

No sé qui ho pot presumir,
si acaba de succehir...

ELENA

(Ap.) Tremolo!..

NASI

Algú á qui ha venut
l' Ambrós, algú á qui ha robat
la pau de tota la vida.

ELENA

Nasi!

NASI

Sense dir mentida
l' ha mort algún home honrat;
perque jo tinch precedents
per fer dos afirmacions;
que 'ls dolents matan als bons
y 'ls bons matan als dolents;
vull di ab aixó qu' es inmensa
la diferencia que hi ha,

perque uns matan per matá
y altres per propia defensa.
(*Pausa. Ab calma á Elena.*)
Sembla qu' estás afectada...
Si vols seguir mon consell,
no hi penses mes.

ELENA No es per ell
per qui estich tan agitada.
NASI No mereix que ningú 'l plori,
mes, pots fé un extraordinari;
dius una part de rosari
y 'l treurás del purgatori.
Ha fet la mort de la fera.
ELENA (*Com si sentís remor.*)
Qu' es aixó?
ANG. Crech qu' han trucat
Si; pro es de l' altre costat.
(*Anantsen.*)
ELENA No obris.
ANG. Cridaré á n' en Pere.

ESCENA X

ELENA y NASI

ELENA Are qu' estém sols, digueu:
se sab qui ha mort á l' Ambrós?
NASI Y... que vols que 't digui...
ELENA 'Ls dos
estém sols; per mor de Deu,
trayeume de l' agonía
en que visch.
NASI Jo, quasi, quasi
diría: «ha sigut en Nasí»,
perque tothom ho creuria.
ELENA Vos!
NASI No; per fortuna seva

no he tingut jo tanta sort,
pro lo qu' es aquesta mort,
devia esser cosa meva.

ELENA

Si no parleu clar...

NASI

Vull dir

que 'l tenia amenassat
y algú se m' ha adelantat
á ajudarlo á ben morir.

ELENA

Pro qui es aquest altre? Aixó
es lo qu' ara vull sabé.
Es... l' Abdon?

NASI

(*Impresionat.*) Si es que no ho sé...
que vols que 't digui ara jo?
Pot ser si!

ELENA

Vos heveu vist
com un ombra que fugía...
Era la seva...?

NASI

(*Meditant.*) Diria
que si...

ELENA

Os aneu posant trist.

NASI

Trist... jo? Si... no...

ELENA

Aquets embulls...

Qu' es? Estávau tan alegre...

NASI

Res; veig com si un núvol negre
se 'm posés devant dels ulls.

ELENA

Eh?

NASI

La primera impressió
ha omplert de goig mon cervell,
y are tot pensant en ell,
no sé lo que tinch.

ELENA

Y aixó?

NASI

No 'm preguntis. Sentiria
que s' hagués precipitat...
Ja jo ho tenia jurat
y l' Abdon prou qu' ho sabia.
Podia deixarme fer
y fugir d' un compromís
que 's podia evitá.

ELENA Aïxis
donchs, creyeu qu' ell...

NASI Si no ho séy
pro á misura que va entrant
en mon cervell la rahó,
vaig tenint la convicció
de que ha sigut ell.

ELENA Oh!
NASI Quan
cap aquí l' he vist venir,
estava molt lluny de creurer
qu' avuy s' haguessen de veurer
ells dos.

ELENA S' han trobat aquí!
NASI Aquí!
ELENA No ho sabíau?
NASI No.
Are ho entench, ab la frisansa
de l' Abdón, ha pres venjansa
avans que la prenguéis jo.
Oh! me 'n vaig.

ELENA Ahont?
NASI A buscarlo
á casa seva ó al mas;
jo he de correr tot Caixás
y tot el mon per salvarlo.
(*Se 'n va cap al fondo al temps qu' entra
Abdón.*)

ESCENA XI

ABDÓN, ELENA y NASI

(*Abdón entra en escena com fora de sí, ab l' ermilla des-
feta, sense res al cap y ab el cabell en desordre.*)

ABDON Per fí he pogut venjarm.

NASI Oh!

ABDON Si, ja era hora;
l' Ambrós ha mort.

NASI Per qué ho has fet?

ABDON Si os deya
qu' ho pregunteu al cor que sent la rabia,
o bé al cervell, qu' es qui medeix l' ofensa,
l' un y l' altre, estich cert qu' os respondrían
qu' he prés venjansa per venjarla á n' ella.
(*Dirijintse a Elena*).
*Se 't farà estrany que d' aquest cor que 't ódia
*perque l' amor no viu ab la impuresa,
*brollin encare sentiments tan nobles,
*per qui mereix com tu, despreci y befa.
*Se 't farà estrany, perque no sabs sense dupte,
*que las tacas de sang ab sang se rentan,
*y qu' al doná á l' Ambrós el cor y l' honra,
*tacareu 'ls dos ab sang l' ánima meva.

ELENA Abdón! Abdón!

ABDON No 'm nombris! De tos llabis
sortir mon nom ho tinch per mengua, Elena.

NASI Cálmat y contans qué ha passat.

ABDON Qu' os conti...!

NASI Ahont has trovat l' Ambrós?

ABDON Fet una fera
l' he sorprés arrastrant per 'questa sala
el cos impur d' aqueixa dona.

ELENA (A p.) Oh, Vergel
Pietat de mi, pietat!

ABDON Jo al veure un home
que tira aixís sa dignitat per terra,
no he volgut rebaixarm, com mereixía,
y en lloch de mans he fet servir la llengua.
De tot quant li hauré dit no 'n tinch memoria
perque 'ls insults quan un els diu els llensa,
y tant sols els recull quan se li obliga
ó bé per dignitat ó per conciencia.
Ha eixit d' aquí dihent que m' esperava,
y m' esperava, es cert, dalt de la serra;

mes no com un valent, sota un' alsina
com el llop mes cobart qu' atend la presa.
S' avansa y m' agradeix; no cara á cara
sino á traició, li agafo l' escopeta
ab que ha tirat en fals, n' he fet dos trossos
y 'ls he llensats al fons de la ribera.

(A Elena),

Ab la mateixa ma ab que t' arrastrava,
ma expresament per els delictes feta,
ha volgut ¡infelis! crusarme 'l rostre,
mes per instint, que per desitj d' ofendrer.

(A Nasi.)

Veig á aquell qu' allavors me provocava,
y torna á la memoria 'l recort d' ella,
y 'm perdo per l' espay de l' ignominia,
ahont molts altres com jo si solen perdrer.
Ja no penso en mon nom, ni per fixarshi
un curt instant al pensament li resta;
'm tiro sobre d' ell ab forsa indómita,
com un home d' acer ab cor de hiena.
No he desitjat ni temps d' arrepentirme
y així, al impuls primé ha caigut á terra,
y ab un genoll al pit per subjectarlo,
ha mort al fi ofegat á las mans mevas.
Ab eix crim he marcat la meva vida,

(A Elena.)

y ab ell he coronat la historia teva.
¿Vols encare mes sang? Respón si gosas
y aquí per tu faré rajar mas venas.

(Nasi conmogut s' aixuga 'ls ulls, mentres Elena
permaneix avergonyida junt á la taula de l'
esquerra.)

ELENA (Quasi sens alé.)

Prou Abdón, per favor, puig l' alé 'm falta
y ni tinch forsa per parlar, ni 'm restan
llágrimas dins del cor per desfogarme,
ni cor que 'm siga asil de tantas penas.

NASI Fill meu!

ABDON Com? Tremoleu! Cau aquell roure
que ni 'l mon sosmogué!

NASI (*Fent un esfors.*)
Lo qu' interessa
es que sens perdre temps parlém á solas.

ABDON Com?

NASI A solas els dos.
(*A Elena.*) Deixans, Elena.

ELENA Que os deixi?
(*suplicant.*) Abdón! (*Abdon gira 'l rostre.*)
(*A Nasi.*) No puch deixarl.

NASI T' hi obligo.

ELENA Y ahont aniré?

NASI (*Senyalant la porta 1.ª*)
A ta cambra; ves y espera.
(*Nasi arrimantse carinyosament á Elena la pren
per la ma y l'acompanya fins á la porta pri-
mera esquerra.*)

ELENA (*Tot caminant apoyada en Nasi.*)
Es que 'm sento morí, y mon desitj fora
que recullis l' Abdón l' alé que 'm queda.
(*Elena ha entrat dins y Nasi tanca la porta.*)

ESCENA XII

NASI, ABDON

NASI Abdón: procura escoltarme
y escóltam ab atenció.

ABDON Digueu prompte.

NASI Are es questió
de salvarte.

ABDON De salvarme?

NASI Tu has mort á l' Ambrós.

ABDON Ho he fet
y confesso mon delicte.

NASI Jo tinch que tallá 'l conflicte.

- ABDON La meva honra no ho permet.
NASI Donchs be, Abdón; per res el mon
puch permetrer que 't rendeixis
y are vull que 'm concedeixis,
tan sols una gracia, Abdón.
Jo só vell; el mon per mi
no te atractiu de cap mena,
y ni m' espanta una pena
ni 'm don cap ánsia 'l morir.
Crech haverte dit bastant
perque no m' hagi d' estendrer
y perque pugas comprendre
quin es, Abdón, el meu plan.
Quedi 'l secret entre 'ls dos
y quan ho preguntí algú,
que no 's digui may qu' ets tu
qui ha dat la mort á l' Ambrós.
Deixam, donchs, la salvació
de ta honra y ta virtut;
quan preguntin qui ha sigut
respondré en veu alta, «jo!»
- ABDON Oh! may, may.
NASI A mi qui 'm priva
de salvarte?
- ABDON 'M sab molt greu
qu' encara no compregueu
ma dignitat ahont arriba.
- NASI No esperava una resposta
com aquesta.
- ABDON Se 'm fá estrany.
NASI Mes, acudiré al engany
y 't salvaré á tota costa.
- ABDON Es tal desitj tant lloable
com impossible.
- NASI Impossible?
ABDON Del tot y si fos factible
seria jo un miserable.

Si acceptés el vostre plan,
tindria á cada moment
el clau del remordiment
que m' estaria punxant,
y fora, en pocas rahons,
un mal entés egoisme,
qu' are fugis d' un abisme
per caure en un de mes fons.

NASI Donchs qu' intentas?

ABDON Delatarme
jo mateix.

NASI Com? Tú? Perqué?

ABDON Perque es just.

NASI Y jo 't diré,
ja que vols exasperarme,
qu' eucare 'l coratje 'm sobra
per poguert tencá 'l camí;
tú pera sortir d' aquí
m' haurás de passar per sobra.
Próvu si pots, próvu!

ABDON Oh!

NASI D' aquí no surts.

ABDON (*Exaltat.*) Pro... ¿Perqué,
si es l' amor propi qui ho dicta?

NASI Ja t' ho he dit; perque 'l delicté
vull ferlo meu.

ABDON No!

NASI A mi ré
m' espanta, perque ningú
m' arredra, ni 'n fa sosmoure;
te massa fors aquest roure
perque 'l fassis caurer tu.

ABDON (*Decidit y deturanllo Nasi.*)
Acabém.

NASI Elena!

ABDON (*Fent un pas endarrera.*) Com?
perque la crideu?

NASI (*Indicantli qu' ha retrocedit.*) Repara
perque ho faig.

ABDON Eh!

NASI Veig qu' encare
't serveix de frè 'l seu nom!

ESCENA XIII

ELENA y dits, després ANGELETA

ABDON (*Vejentla y tornant á avansar.*)
Ella! (*A l' Elena.*)

NASI Vol perdrers!

ELENA Abdón,
tingas calma.

ABDON (*A l' Elena.*) L' he perduda,
y só un áligu vensuda
que vá á caure al mitj del mon.
De la desventura al sim
he arriuat per culpa teva;
la qu' ahir fou gloria meva,
m' ha conduhit fins al crim.
Tal es el premi horrorós
que 'm reservava 'l cor teu;
per tota ditxa una creu
després d' un martiri odiós.
Una creu! el vil ultratje
per quí, aixís que vás entrarhi,
feu de son cor un sagrari
ahont guardar la teva imatje.
Allavors, per ta grandesa,
digna eras de regná ab mí;
avuy per tú, tinch aquí,
(*Senyalant lo cor.*)
uu vas d' odi y d' impuresa,
y digne só per ton mal
de dart mon nom en mal hora;

dona, com tu, pecadora,
mereix un hom criminal.
Ah! si; la torre mes alta
que may cap vent ha abatut,
cau, com la teva virtut,
al pes inmens d' una falta.
Falta qu' ha sigut madeixa
d' escándols y crims y horror:
si hi pensas ab la ma al cor
tindrás por de tu mateixa.
Dos morts porta aquell pecat
qu' en tu han de pesar per mil,
perque ab la d' un home vil,
hi ha la mort d' un home honrat.
Quedat aquí; que 't rodeji
la corona de l' afront
y no surtis, perque 'l mon
t' escarnirà quan te veji. .
Jo m' en vaig perque convinch
en declará 'l meu delicte,
obehint á lo que 'm dicta
l' honor, perque encara 'n tinch.
Si, encare; si no 'n tingués
l' arma que duch carregada,
(Posantse la mà á la cintura y trayent una pistola.)
me l' hauria disparada
per no viure un instant mes.
Adeu y viu si pots viurer
y gosa si pots gosá;
pot se encare 't quedarà
algú que 't fassi somriurer.
Mes quan aixó intenti algú,
tindrás per etern martiri,
ab el recort d' un presiri,
un sepulcre obert per tu.
*(Nasi ha quedat com atontat y Elena s' ha anat
arrimant á Abdón á poch á poch.)*

- ELENA (*Agafant á Abdón r pídameat sens qu' aquest tinga temps de evitarho*).
Abdón; et sobra rah 
per dirme tot lo que 'm dius;
fins per matarm' tens motius.
Abdón! m tam!
- ABDON (*Volguent desferse d' ella.*)
No, això, no.
- ELENA Donchs quedat.
- ABDON No puch; adeu...!
- NASI (*Arrimantse.*)
Fill meu!
- ABDON (*A l' Elena.*) Deixam.
- ELFNA No es possible.
- ABDON Elena!
- ELENA (*Ab dolor.*) Fora terrible
semblant martiri.
(*Lluytant furiosament ab Abdón.*)
- NASI Per Deu!
- ABDON (*Al sentir la ma d' Elena junt   l' arma.*)
Que f s?
- ELENA Oh! lluyta tant forta...
(*Se sent el disparo de l' arma y cau Elena als peus d' Abdón.*)
Ah!
- NASI Qu !
- ABDON (*Ab l' arma   la ma. Volguent subjectarme s' ha disparat aquest' arma.*)
(*Llena la pistola y 's postra als peus d' Elena.*)
Oh! Elena! Elena!
- NASI Eh!
- ABDON (*Després de mirarla.*) Si! Morta...!
(*Entra Angeleta y s' agenolla al peus d' Elena.*)

ESCENA ULTIMA

MIQUEL y dits.

MIQUEL (*Entrant precipitadament per la porta del fondo
acompanyat de tres ó quatre individus ar-
mats ab escopeta, quins quedan al foro.*)

Oh! que veig! Ma filla! Horror!
Abdón! Nasi! Parléu! Ella!...

ABDON S' ha disparat l' arma aquella
y li ha anat la bala al cor.

MIQUEL (*árrimantse á sa filla*)
¡Pecadora y tot al fi
era ma filla!

ABDON Es vritat.

MIQUEL Pobre Elena! Ella ha pecat
y 'l cel me castiga á mi.

ABDON Aquesta es la fi violent
de la falta d' un moment,
per no haver volgut salvarla.

(*A D. Miquel.*)

A vosté, per no evitarla,
li queda 'l remordiment.
D' aquell vil, en mon deliri
n' he pres complerta venjansa,
y á mi per etern martiri,
no 'm queda mes esperansa
que las sombras d' un presiri.
A n' ella la Providencia
li ha fet pagá aquell mal pas,
y en una nova imprudencia,
ha trobat la penitencia
La Pubilla de Caixás.

Teló rápit

FI DEL DRAMA.

Notas importants

Abdon en el acte primer se presenta vestit de soldat; en els demés de paisá, vestint americana y hongo.

Nasi, guardabosch, deu vestir blusa blava llarga, sarró de cassa ab corretxa ampla, calsas de vellut arremangadas, espartenya y barret de palla ab cinta vermella.

Tribut d' agraïment

No dech tancar aquest' obra, sens fer constar en ella mon reconeixement vers tots els artistes 'que prenguéren part en son execució. Tots ells l' estudiáren ab verdader é inmerescut carinyo y tots l' interpretáren ab el talent que 'ls es propi; sobressortint d' una manera notable la senyora Ferrer y senyoreta Fontova, y els senyors Borrás, Virgili, Pigrau y Gimenez. A n' ells mes qu' á mí 's deu, y no 'm dol confessarho, l' éxit extraordinari que obtingué, tant en la nit de son estreno com en las successivas, «La Pubilla de Caixás.»

FRANCISCO XAVIER GODO.

EL TUNEL

El Túnel

Drama en tres actes y en vers

original de

FRANCISCO XAVIER GODO

Estrenat ab éxit extraordinari en el *Teatro Catalá*, instalat
en el de Romea, la nit del 25 d' Octubre de 1895.

BARCELONA

Francisco Badia, impresor, Dou, 14

1895

Aquest drama es propietat de son autor y ningú podrà, sens lo seu permís, traduirlo, representarlo ni reimprimirlo en Espanya, possessions d' Ultramar, ni en los punts ab els quals s' hagin celebrat ó se celebrin posteriorment á aquesta publicació, tractats internacionals de propietat literaria.

L' encarregat de la *Galeria d' obras líricas y dramáticas*, D. Joan Molas y Casas es l' únic autorisat pera concedir ó negar lo permís de representació y cobro de drets.

Queda fet el dipòsit que marca la llei.

A D. Ernest Soler

de las Casas

*distingit pintor, celebrat autor dramátich
è incomparable amich, dedica aquesta hu-
mil penyora d' afecte, son apassionat ad-
mirador*

Francisco Xavier Godo.

Barcelona 26 d' Octubre de 1885.

REPARTIMENT

<i>Emilia</i> , 20 anys, cambrera . . .	D. ^a Carme Parreño.
<i>Maria</i> , 23 »	» Carme Planas.
<i>D. Pere</i> , 60 » pare de . . .	D. Anton Serraclara.
<i>Mario</i> , 30 »	» Enrich Borrás.
<i>D. Lluís</i> , 58 »	» Carlos Rubio.
<i>Simón</i> , 30 » criat de D. Pere	» Francisco Llano.
<i>Anton</i> , 25 » » de D. Lluís	» Llorens Capdevila

Director artístich: D. Enrich Borrás.

L' acció á Llansá.—Any 1877.

ACTE PRIMER

El teatro figura l' interior d' un chalet elegant. Porta gran al fondo que dona á un jardí, veientse al fons l' horitzó. A dreta y esquerra de la porta del fondo, una finestra oberta. A la dreta, primer terme, porta que se suposa dona al recibidor. A l'esquerra, dugas portas. A l'àngul de la dreta, un piano y al mitj de l' escena una taula de menjar. En primer terme de la dreta, una tauleta entre dos butacas y en el mateix terme de l' esquerra, un sofà de *rejilla* ab una cadira al costat. Sobre del piano deu haverhi molts papers de música. Cadiras, y mobles adequats.

ESCENA PRIMERA

SIMON y després ANTON.

(Al alsarse 'l teló se sent tocar una campaneta ab molta forsa).

SIMON *(Sortint de la segona esquerra).*

Ab el modo de trucar,
coneix qu' aquest no es de casa.

(Tornan á trucar.)

Ja vá! ja vá!

(Simón obra y entra Antón).

ANTON *(Ab ayre alegre).* ¡Hola Simón!

SIMON ¡Hola, baliga balaga!

ANTON Ja ho sabia.

SIMON ¿S' truca aixís

- quan se vá á casa dels altres?
Si hi arriban á sé 'ls senyors,
t' en haurían ditas quatre.
- ANTON Ja sabia que no hi eran.
Com que 'ls he deixat qu' anavan
fins á mar ab D. Lluís
y la senyoreta.
- SIMON ¡Ah! vaja!
Y be: ¿qué tením de bo?
¿Qu' es lo que 't porta per casa?
- ANTON Home, ¿que no sabs qu' avuy
es diada senyalada?
- SIMON Figúrat! Ves si ho sabré!
- ANTON Donchs, com es Sant Mario, 'm manan
que porti aixó aquí.
(Per un estoig que dú á la má).
- SIMON ¿Aixó qu' es?
- ANTON ¿Qu' es? Un anell que regala
la senyoreta á D. Mario.
*(Obrint l' estoig y ensenyant l' anell á
Simón).*
- SIMON Bonich; molt bonich; pro tanca,
que no hi entri pols.
- ANTON No importa;
te qu' anar sobre una taula
y obert, perque 'l vegi aixís
qu' ell entri. Son las paraulas
de la senyoreta.
- SIMON ¡Ah! Donchs,
deixa 'l aquí.
- ANTON *(Deixant l' anell y la targeta sobre de la
taula de la dreta).*
Ves com gastan
els diners!
- SIMON Qui 'n te que 'n gastí;
per xó 'ls fan.
- ANTON Pro es un xich massa.
¿Sabs quant costa aquest anell?

SIMON ¿Tres cents duros?
ANTON Puja.
SIMON Quatre..?
ANTON Puja.
SIMON ¿Qué 't diré? Cinq cents?...
ANTON Més.
SIMON Donchs, noy...
ANTON Cinccents cinquanta.
SIMON Jo ab cinccents cinquanta duros
 compraría quatre casas.
ANTON Tant mateix...
SIMON Aquí á Llansá
 hi ha una miseria qu' espanta
 y las casas de la vila
 me dihuen que van donadas.
 Ja veus com ab poch's diners
 un home pot afincarse.
ANTON Es vritat.
SIMON Y digas tú:
 qu' hi estaréu moltas setmanas
 aquí?
ANTON Simón, no 'n sé res;
 pro crech que fins que vosaltres
 os en aneu.
SIMON Ah! Sí?
ANTON Sí.
SIMON Be.
ANTON Tú ja sabs del que 's tracta:
 lo de l' inauguració
 del túnel, sembla la causa
 de nostra vinguda.
SIMON Sembla..!
ANTON Just!
SIMON Ja!
ANTON El motiu es un altre.
SIMON El casament de don Mario.
ANTON Jo 't diré: las cosas claras;

la senyoreta, qu' esta
bojament enamorada
del teu senyoret, li ha escrit
en un mes quaranta cartas.

SIMON ¿Qué 'm dirás? Massa qu' ho sé.

ANTON ¿Com ho sabs?

SIMON Totas passavan
per las mevas mans.

ANTON Y aixó?

SIMON Com que jo anava á buscarlas
al correu.

ANTON Donchs, com te dich
ella n' hi havia escrit tantas,
y ell sembla...

SIMON Que no contesta...

ANTON Prou contesta; pro á vegadas
's passan quinze y vint dias
sense qu' arriui una carta;
aixó, com tú pots comprendre
la tenia disgustada.
Escriu Don Pere dihent
que demá ha d' inaugurar-se
el túnel, y entre qu' avuy
es diada senyalada
y... lo demés, á Llansá
falta gent,

SIMON Sí ja 'm semblava
á mí qu' aquesta vinguda
portava cúa...

ANTON Y molt llarga.

Y tú, ¿no has sentit á dir...?

SIMON Res; devant meu, tots s' ho callan,
si bé crech qu' el casament
es cosa feta.

ANTON Pactada
be ho es al menos, y qu' ella
l' estima molt; pot ser massa.

SIMON Massa?

ANTON Sí; com que don Mario,
pe 'l que 's veu, té pocas ganas
d' anar depressa.

SIMON Ells dirán;
el cert es que si may parlan
pare y fill d' aquest casori,
no solen fixarshi gayre.
Es á dir; D. Pere, sí;
á n' ell, s' veu que li agrada
la senyoreta María;
pro D. Mario veig que hi gasta
certa fredor, que desdiu
del bon desitj de son pare.

ANTON Ah! Y tú? Y la minyona?

SIMON Qué?

ANTON Home, qué? Vull dir com marxas
respecte de la cambrera?
No deyas que...

SIMON Si; pro passen
alts!... Té uns fums!... Uf! Ja fá un mes
que no 'ns hem dit ni paraula.

ANTON De veras?

SIMON Es una noya
impossible y antipática.

ANTON Sí?

SIMON No se la pot tractar.
Ja 't diguí quant m' agradava;
pro tú no has vist una dona
més esquerpa, ni més rara.
'S passa 'ls dias llegint
igual qu' una rata sabia,
y en lloch se trova tant be
com ficada á dins de casa.

ANTON Y no surt may?

SIMON Cap al tart
sol aná alguna vegada
á la font.

ANTON Sola?

SIMON

Y tant sola!

ANTON

Y ¿per qué no l' hi acompanyas?
¡Qu' ets ximple!

SIMON

Sí; ja he probat
més d' un cop d' acompanyarla;
pro cá ¡ni 'ls mils!

ANTON

Qué?

SIMON

No ho vol;

es una xicota estranya.
El senyor tot es la Emilia;
el senyoret l' amanyaga;
cuidado qui l' hi diu res,
perque tot seguit s' esclama,
y ja pots fer, ja pots dir,
tant es dir santa, com salve.

ANTON

Be, Simón, be; jo m' en torno.

SIMON

Ahont vas?

ANTON

Tinch qu' aná á la platja
á veurer si trovo peix.

SIMON

També á mí m' han fet l' encárrech,
aquest.

ANTON

Donchs ¿que vens?

SIMON

Aném.

(Cridant y veient á Emilia en el jardí.)

Emilia!

(A Anton.)

Está passejantse
pe 'l jardí. Ja ho té tot fet
y...

(Tots dos s' han arrimat á la finestra de la dreta.)

ANTON

Lo cert es qu' es molt guapa.

SIMON

(Separantse de la finestra.)

Qué 'n traurás de dí 'l Rosari?

ANTON

Ja ho sé.

SIMON

Y donchs? No sigas plaga.

(S' en van per la dreta.)

ESCENA II

EMILIA sola

(Aixís qu' han sortit Simón y Antón, Emilia entra en escena per la porta del fondo, portant flors en el devantal, y va á seurer al sofà de l'esquerra, mirant avans si hi há algú á la casa. Fà un ramet, y mentre el fá, canta á mitja veu un' ária qualsevol. Després que 'l té fet cerca un lloch ahont deixar-lo y vá decidida á portarlo á la tauleta, quan s'adona del anell. Fà un pas en radera, l'hi cau inconscientment el ram de las mans, y tot aixugantse 'ls ulls va á seurer en el mateix sofà.)

ESCENA III

EMILIA y MARIO

(Trucan á la porta. Emilia procura dissimular; s'aixuga 'ls ulls y va á obrir quedant afectada al entrar en Mario.)

MARIO Sola?

EMILIA Sola.

MARIO Y en Simón?

EMILIA Crech qu' ha sortit.

MARIO Qu' has plorat?

EMILIA *(reprimintse.)*

No.

MARIO Emilia!

EMILIA *(rihent.)* Cosas del mon!

MARIO Qué tens?

EMILIA *(ab calma y ab intenció.)*

Qu' ha vingut l' Antón
y vejas qué t' ha portat.

- MARIO *(Ensenyantlli l' anell.)*
(ap. y sorprés.)
Ah!
(dissimulant.)
Y be, ¿y qué?
- EMILIA Res!
- MARIO *(ab carinyo.)* ¡Válgam Deu
y 'ls sants! Y aixó t' ha entristit?
- EMILIA Y tant!
- MARIO Cregas que 'm sab greu
qu' aquest anell benehit
hagi ferit el cor teu.
Bah! Avuy que tan sols voldria
tranquil·tat y alegría
á mon entorn, t' entristeixes
y 't torturas y sofreixas
afligint l' ánima mía.
Deixa en pau el teu cervell
y tingas la convicció
de que no mereix l' anell
el que tú 't donguis per ell
un sol moment de doló.
- EMILIA *(ab agra·himent.)*
Mario!
- MARIO *(Vejent el ram de flors y cullintl'ho.)*
Y aquest ram?
- EMILIA *(rihent.)* Ah! sí...!
(ab ironia.)
No es obra... de la María....
- MARIO Ah?...
- EMILIA Hé passat el dematí
escullint en ton jardí
las millors flors que hi havia.
- MARIO A fé 't juro qu' es hermós.
- EMILIA T' agrada?
- MARIO Té tants encants
per mí...! Sortit de tas mans,

val més aquest ram de flós
qu' aquell anell de brillants.

EMILIA

(*ab dolçura.*)

M' enganyas!

MARIO

Per qué?

EMILIA

No sé,

perque 'm sembla que m' enganyas.

MARIO

Criatura!

EMILIA

No sé per qué

tinch avuy el cervell ple
d' ideas tristes y estranyas.

MARIO

Vaja! T' has engelosit!...

¿Oy que sí?

EMILIA

Donchs, sí.

MARIO

Gelosa!

Ab tot quant anit t' he dit...!

EMILIA

Ab tot quant m' has dit anit.

¿Qué vols que hi fassi?

MARIO

(*ab carinyo.*)

¡Mimosa!

EMILIA

¿Qué 't diré? L' inesperada

vinguda d' ella á Llansá,

em te molt mortificada,

no tant per son arivada

com pe 'l qu' ens pot arivá.

Comprench que ma situació

es trista; qu' entre ella y jo

hi ha un mon pe 'l mitj y además

que tú sabs ella qui es

y encar no sabs jo qui só.

L' atzar aquí 'm feu vení

fa prop d' un any; 'ns vam veurer,

vas parlarme..., jo 't vaig creurer,

tú entrases aquí,

(*senyalant el cor.*)

y d' aquí

sols Deu t' en podria entreurer.

Pot ser quan esqueixi 'l vel

del misteri qu' embolcalla

ma vida, 's tornarà fel
tot aixó qu' avuy es mel
per tots dos. ¡Quina batalla
lliuro en mou ànima!...—

MARIO

Bah!

Ni 't tens que mortificá,
ni 't vull veure engelosida;
qu' avans perdría la vida
que deixarte d' estimá.
No temis donchs á ningú;
estimam sempre; somriu,
y tingas el cor joliu,
qu' estich més gelós de tú
que l' aucella de son niu.
¿Per qué ha de donart recel
esqueixá aqueix ditxós vel
de que 'm parlas? Si hi vehuría
la gloria, com si 's rompía
el vel qu' ens amaga 'l cel!

EMILIA

Qui sab!...

MARIO

Donchs, parla; ocasió
com aquesta, crech que no
será molt fácil trovarla.
Estém sols...

EMILIA

Es cert.

MARIO

Donchs, parla,
que t' escolto ab atenció.

EMILIA

(Després d' un moment de pausa.)

No; aquest vespre.

MARIO

Al vespre?

EMILIA

Sí,

podém trovarnis com ahí
á la font del túnel.

MARIO

Be.

EMILIA

¿Vindrás, Mario?

MARIO

Sí; vindré.

Pro ja qu' estém sols aquí...

PERE Y 'l senyoret?
EMILIA Passejant
pe 'l jardí.

PERE (*A Lluís.*) Prenent el sol.
(*A Emilia.*)
Emilia! Veslo á avisar.

MARIA (*Ap.*)
Estavan sols!

PERE Seu, Lluís.
(*Schuen.*)

MARIA (*Vejent l' anell.*)
S' veu que no s' ha adonat
de l' anell.

LLUIS Veig que teniu
una casa bastant gran.

PERE Com á gran, es lo millor
qu' havém trovat á Llaúsá;
aislada, á prop de la vía,
ab montanyas pe 'l devant,
ayre pe 'ls quatre cantons
y per qui radera 'l mar.
Y aquí, á dos passos, la font
del túnel, d' un aygua suau,
lleugera, al ivern calenta
y al istiu freda com glas.

MARIA (*Ap.*)
Be triga prou.

PERE Seu, María;
¿no deyas qu' estavas tant
cansada?

MARIA Sí; ho deya...

PERE (*A Lluís, ab sorna.*) Ho deya.

LLUIS Sí, home, sí; es lo natural.

PERE Desitjos de veure 'n Mario.

LLUIS Y s' acaban de deixar!

PERE Res; res.

LLUIS No hi ha com ser joves.
¡Qui pogués tení 'ls seus anys!

- PERE Ja 'ls hem tingut.
LLUIS Tens rahó.
PERE (A Mario qu' entra.)
Mario! Ves, qu' aquí t' están esperant.
- MARIO (Fingint un ayre alegre.)
Ja de regrés?
- PERE Sí.
(Treu la petaca y ofereix un cigarrillo a Lluís.)
- MARIO (A Maria.)
Y qué? T' agrada Llansá?
- MARIA (Ab displicencia.)
Sí!
- MARIO (Ap. a Maria.)
Noya, estás displicent.
- MARIA No; si es el meu natural;
y además; si no 'm donguessis motiu...
- MARIO Quan te l' he donat?
- MARIA Quán? Are; en aquest moment;
vejent que fas tant poch cas de certas cosas.
- MARIO De quinas?
- MARIA De certs regalos que 't fan.
(Emilia entra en escena pe 'l fondo ab una rosa a la ma.)
- MARIO Quí?
- MARIA Jo.
- MARIO Com?
- MARIA No has vist encare l' anell que t' he regalat?
- MARIO (Dissimulant).
No.
- MARIA (Ensenyantli. Emilia queda al fondo, a prop del piano.)
Donchs miral!

MARIO (Id.) Oh! Mil gracias!
(Ensenyantillo á D. Pere.)
Ves si t' agrada, papá.

PERE ¿Qué es?

MARIO Un anell.

PERE Un anell?

EMILIA (Ap.) Si 'n pogués fe engrunas...

PERE Sabs
qu' es preciós?

MARIO Es hermosíssim
y sobre tot elegant.
(A Maria).
Has tingut gust.

LLUIS (A Pere.) Fou gust d' ella;
res, ha volgut obsequiar
á ton fill.

PERE Per que no 's perdi
la costúm dels altres anys.

MARIO (Que ja forma grupo á part á la dreta, ab
Maria, ap.)
¡Pobre Emilia! lo que deu
sufrir!

MARIA Digas: ¿y aquest ram?

MARIO Jo l' he fet.

MARIA (Prenentli). Be tens prou trassa.

EMILIA (Ap.) Mas flors en las sevas mans.

MARIA M' el quedo.

MARIO (Ab carinyo, volentli prendre.)
No; no te 'l quedis;
no...

MARIA (Ab intenció.)
Que te l' han regalat,
que hi tinguis tant d' interé?

MARIO Y are?

MARIA Y donchs, ¿perqué...?

MARIO Com val
tant poca cosa...

- MARIA Val molt,
venint de las tevas mans.
- EMILIA (*Ap. ab rabia.*)
¡Oh!
- MARIA (*A Emilia.*)
¿Qué té?
- PERE ¿Qué 't passa, Emilia?
- EMILIA (*Dissimulant*)
No, res; es que m' he punxat.
(*S'en va per la porta de l'esquerra, decidida y asfígida.*)
- MARIA (*Ap.*)
Era ella! Ja no 'm cap dupte!
(*Ap. á Mario.*)
Mario, tením que parlar.
Aquest matí no he pogut,—
pot ser porque no he gosat,
per un excés d' amor propi—
preguntart' anit ahont vas
anar...!
- MARIO Anit?
- MARIA O millor
anit, ab qui 't vas trovar
á la font del túnel...?
- MARIO Eh?
- MARIA Serían las set y quart,
quan jo passava per' allí.
passejant ab el papá;
feya una nit bastant dolsa,
y tú baixavas del bras
d' una dona... Ja veus tú
si va esser casualitat.
- MARIO (*Rhent.*)
M' sembla que t' equivocas.
- MARIA Si, si!
- MAEIO 'M vas confondre.
- MARIA ¡Oh! Y tant!
- MARIO Vaja! 'M vas prendre per altre...

- MARIA Confondrert ab aquell clar
de lluna?
- MARIO Ab el clar de lluna,
un se sol equivocar
molt fàcilment.
- MARIA (*Ab sorna.*) Si, eh?
- MARIO (*Ab ironia*) Sí...
tot te un color tant estrany...
- MARIA Donchs are 'm sab greu no haverne
fet adoná á n' el Papá.
- PERE (*Ap. á Lluís.*)
¿Sabs qu' aixó 'm fá molta gracia?
Es un cas interessant.
(*A Mario.*)
Mario, aneu fins al jardí.
- MARIO Aném y podrém parlar
lliurament.
- MARIA Aném.
- PERE Cuidado,
Mario.
- MARIO Qué?
- PERE Que tingueu pau
y seny.
- MARIO Oh!
- LLUIS Tant l' un com l' altre
tenen prou formalitat.
- PERE Podem darns per satisfets.
(*Mario ha ofert el bras á Maria y s'en van
cap al jardí. En aquest moment surt Emi-
lia á la porta esquerra, ahont se queda
parada.*)
- EMILIA (*Ap.*) Oh!
- MARIA (*Ap. vejent á Emilia.*)
No pot dissimular.

ESCENA V

D. PERE, D. LLUIS y EMILIA.

PERE *(A Emilia.)*

Emilia, ¿qué buscas?

EMILIA *(Contenintse.)*

Res...

es que no sé ahont tinch el cap.

(S' en va per la segona esquerra.)

PERE *(Per Emilia.)*

¡Pobre noya!

LLUIS ¿Qui es aquesta

xicota?

PERE *(Confidencialment.)*

Ja t' ha fletxat?

LLUIS Es molt mona.

PERE Molt bufona

y molt llesta. Ja fa un any
que la tinch. ¿No t' en recordas?

LLUIS No.

PERE Te 'n tens que recordar.

Del día que va entrá á casa
tardárem un mes ben llarch
á vení.

LLUIS No vaig fixarmi

pe 'l que 's veu.

PERE Ja es ben estrany,

per que tú en vejent faldillas,
ja no 't recordas dels anys
que tens.

LLUIS Lo mateix que tú.

PERE No la debías mirar;
es una noya educada;
té una veu angelical,
canta, llegeix, escriu, broda;

ella d'aquí no 's mou may
com no siga un vespre qu' altre
per aná á la font; sols va
á missa cada diumenge;
á missa no hi falta may.

LLUIS (Ab ironia.) Será una bona cristiana.

PERE Lo qu' es... un misteri.

LLUIS Ja!

PERE A mon entendre, son pare
deu sé algun banquer quebrat
d' aquells que pujan al cel
y donan un dalt á baix.
En fí; tornant á la nostre
conversació, es casual
lo qu' ha passat ab nosaltres.
Vritat que ho es?

LLUIS Sí, bastant.

PERE Anárem junts á las aulas;
els dos várem acabar
la carrera el mateix curs...

LLUIS Quin temps!

PERE Ja ho pots dir ben alt.
Veus? Allavors feyam broma;
jo 't deya: tú 't casarás,
tindrás un noy...

LLUIS Ha sigut
al revés.

PERE Be; tant se val.
Jo tindré una noya.

LLUIS Y es
un noy.

PERE Be, sí; pero 'l cas
es qu' al cap y al fí, 'l projecte
nostre, 's veurá realisat.

LLUIS Ja 'ns divertírem!

PERE De veras!...
Sempre á teatro y als balls
de máscaras y al café

- y donas per quí y per llá!...
- LLUIS Tú allavoras t' entenías
ab la marquesa del Prat.
- PERE Y tú ab la filla del compte
ó del Baró del Capmany.
- LLUIS ¿Qu' ha sigut de la marquesa?
Crech que hi vas continuar
las relacions als poch mesos
després d' haver enviudat.
- PERE Sí.
- LLUIS ¿S vá casá ab en Ballesta?
- PERE Qué s' havia de casar!
Que no ho sabs?
- LLUIS No!
- PERE Cóm s' entén?
Si 'm sembla que t' ho he contat...
Va 'm tení una qüestió forta
per causa de son germá,
renyírem; ens separarem,
y morí al cap de mitj any.
De qué va morir?
- LLUIS
- PERE No ho sé.
- LLUIS Pobre Rosa!
- PERE Qué hi farás?
- LLUIS. Jo que la creya casada
á Tarragona.
- PERE Sí; y tal.
- LLUIS La vritat es que tú y jo
férem troná y ploure.
- PERE Y tant!
Y precisament per xó,
no he tingut autorit it
per oposarm als capritxos
d' en Mario.
- LLUIS No 't pots queixar.
Qué més vols d' aquet xicot?
- PERE Ja se 'l que 'm vols dir... pro sabs...?

comprenc qu' hé sigut un pare
molt débil.

LLUIS
PERE
LLUIS

Qué te? Trent' anys?
Trenta.

Donchs, ja veus; als trenta
fins á quin punt ha arriuat.
Fou sempre molt estudiós,
molt carinyós, molt formal,
molt més sério que son pare,
te una carrera brillant,
dirigeix com un sol home
importantíssims trevalls,
com la construcció d' un túnel,
etcétera.

PERE

Aixó es vritat;
no es per que siga fill meu,
pro el meu Mario te un gran cap.

LLUIS

Vaya! ¿Y demá s' inaugura
el túnel?

PERE

Demá, demá.
Y que s' ens prepara un día
que no t' en dich res! Vindrán
dos gobernadors.

LLUIS

Com dos?

PERE

El civil y el militar;
(*Trucan á la porta. Emilia va á obrir y
entra Simón al terminar l' escena.*)
personal facultatiu
de la línea...

LLUIS

Ja!

PERE

Vindrá.
la premsa de Barcelona
y de Girona. Veurás...

LLUIS

Qui 'n patirá, la Maria.

PERE

Cóm?

LLUIS

Perque en Mario tindrà
qu' atendre á tothom.

PERE

Ah, sí!

Ja comprens qu' es natural,
com enginyer director
del túnel...

LLUIS

Pero, home, es clar;
mes las donas no ho entenen
y ella estará rabiant,
tot el día.

PERE

Será un día
y un día passa aviat.

ESCENA VI

Dits, SIMON y EMILIA

SIMON

(*á D. Pere.*)
No hi havia res don Pere;
las barcas qu' han arribat
han dit qu' havían fet *março*.

LLUIS

Março?

PERE

(*á Lluís.*) Es un terme especial
qu' usan aquets pescadors,
volent dir que no han pescat
un sol peix.

LLUIS

Ja entench!

PERE

(*á Simon.*) Paciencia!
Podeu anar preparant
la taula.

SIMON

(*á Emilia.*)

Ajudim, Emilia!

(*Emilia dirigeix furtivament una mirada
al jardí.*)

EMILIA

(*ap.*) Ja veurém qui guanyará!

PERE

(*Oferint un altre cigarro á Lluís.*)

Fumeinn' un altre, Lluís;
lo millor que va trovars
quan vá descubrires l' América,
fou el tabaco.

LLUIS

No tant.

(*Simon ha surtit per la segona porta esquerra, y Emilia queda com atontada contemplant el jardí.*)

EMILIA

(*ap.*) Sols Deu sab el que sofreixo!
Are desfulla el meu ram,
y ell ho consent! Oh! 'm continchs
per prudencia... Are ella está
desfullant mon pobre cor,
com el ram que te entre mans.

SIMON

(*Entrant ab estovallas y tovallons.*)
(*ap. á Emilia.*)

Pro dona, ¿que fá parada?
Crech que 'm podría ajudar
en lloch de mira 'l jardí!

(*Emilia dirigeix una mirada despreciativa á Simón.*)

Sí; mírim; vosté 's preval
de qu' aquí tot l' hi toleran;
pro un día s' acabarà.
Quan jo m' hi posi...

EMILIA

(*ap.*) Infelís!
(*S' en va de dret al piano y comensa á regirar pessas de música.*)

SIMON

(*ap.*) Ni m' escolta, ni 'm fa cas;
la cambraera á mirar solfas
y en Simon á buscar plats.
(*Resolt.*)

Demá ho contaré á D. Mario
y de segur que tindrà
més energía que 'l seu
pare... Apa, Simón, avant!

(*S' en va per la segona esquerra.*)

PERE

(*A Lluís, com si aquest acabés de contarli una historieta picant.*)

(*Rhent.*)

Je! je! je!

(*Voltantse, vejent á Emilia*)

- Tú; que l' Emilia
es aquí; parla més baix.
- LLUIS Que vols dir qu' ens ha sentit?
- PERE No ho crech.
- EMILIA (ap.) Si gosés... ab tal
de fe entendre á aquesta dona
que si no ho soch, pot ser valg
tant com ella...
- PERE (Aixecantse y rihent).
Vaja, vaja,
aném á veurer que fan
els noys y prendrém el sol
un rato avans de dinar.
¿No 't sembla?
- LLUIS Aném; al ivern
el sol á ningú ve mal.
(S' en van pe 'l fondo, mentres Emilia se-
gueix mirant els papers de música.)
- PERE (Ap. per Emilia.)
La veus? Hi té una mania;
en poguent tení entre mans
un llibre, un papé, una solfa,
tot li es gloria.
- LLUIS Ja es estrany.
- PERE T' dich qu' es una minyona
molt rara.
- LLUIS Molt especial.
(S' en van pe 'l fondo.)

ESCENA VII

EMILIA y SIMON

- (Aixís qu' han surtit D. Pere y D. Lluís, Emilia dirigeix
una furtiva mirada al jardí y s' aixuga 'ls ulls.)
- EMILIA (Ap.) Si ella fos la preferida...

- SIMON** (*Qu' entra en escena ab plats y vasos que deixa sobre d'una cadira prop de la taula.*)
Emilia, No s' entretingui
á mirar papers y vingui
á ajudarme, si es servida.
- EMILIA** (*Ap.*) Distrayemse!
(*Va á ajudar á Simón á parar la taula.*)
- SIMON** (*Posant las estovallas ajudat de l' Emilia.*)
Aixís m' agrada!
que sigui trevalladora.
Que s' anyora? Es que s' anyora
ó be que está enamorada?
- EMILIA** Eh?
- SIMON** No s' apuri; are ray
qu' anirém á Barcelona...
(*Emilia está distreta ab las mans á la taula
y la mirada al jardí.*)
Ja 'l veurá al seu nuvi, dona.
- EMILIA** (*Sortint de son abstracció.*)
No m' interessa.
- SIMON** Ni may!
(*Mirant á Emilia de fit á fit*)
Y pensar que vosté y jo
podríam ser tan ditxosos!
¡Quins ulls! quins ulls més hermosos!
Mírim, dona!
- EMILIA** (*Apartantse de la taula.*)
Ximple!
- SIMON** Bó!
Jo diria que per mí
no 'n tingués una de fresca.
(*Ab dolçura.*)
Ab una veu com la bresca,
com la mel del romani,
xascarm aixís? ¿Qué hi farém?
Es clar; com qu' aquí l' estiman,
y l' halagan y la miman...

EMILIA (Enfadada.)
Simón!

SIMON Qué?

EMILIA Prou!

SIMON Be; callém!

EMILIA Sí; calli; fassi 'l favor.

SIMON Mes...

EMILIA Ab mí ningú 's propassa!

SIMON Pro, ¿qué dimonxis l' hi passa,
que tingui aquet mal humor?
(Ap.) Els altres dias no te
un modo de parlá aixís!
(Alt.) Vaja, *alante!* ab son permís
vaig pe 'ls coverts

EMILIA (despreciativament) Está be!
(*S'en va Simón per l' esquerra segona porta
y aixís qu' es fora, entra Mario per la
del fondo.*)

ESCENA VIII

MARIO y EMILIA.

MARIO (Entrant per la porta del fondo.)
Emilia!

EMILIA Ah! ets tú?

MARIO Per tú vinch,
pensant qu'estás neguitosa.

EMILIA Desesperada!

MARIO Donchs creu
que 'm plau molt trovarte sola.
¿Ahont es en Simón?

EMILIA Ha anat
á buscá 'ls coverts y prompte
deurá tornar.

MARIO Donchs jo sols
perque no estiguis ansiosa,

y perque estiguis tranquila,
y perque 't cons i á tot' hora,
que t' estimo ab tota l' ánima,
ab una excusa tant tonta
com la de posarm l' anell,
he aprofitat una estona
per arrivarm fins aquí,
y abressarm en una nova
mirada teva. Sí, Emilia;
la María está gelosa
de tú; nos ha vist anit
baixar de la font y plora
perque diu—y ho endevina—
que la causa de la sopte
fredó entre ella y jo, no es altra
que l' estimació que 't porta
el cor meu. Jo, per prudencia,
ho nego; no ha arribat l' hora
de declarar al mon enter
que tú ets, Emilia, la dona
escullida per mon cor
y per mon ánima. Impósat
á tú mateixa; demá,
demá, inaugurada l' obra
del túnel, jo 't jur pe 'l nom
que porto, per la memoria
de ma mare, que 'l secret
d' aqueix amor en que 's fonan
nostras ánimas, mos llavis
el dirán. Obrint las portas,
de mon cor, d' hont vol sortir
brollará del pit com brolla
la llum al trencar l' aubada,
y á despit del mon, per forsa.
Brollará, perque 'l conté
alguna má misteriosa,
y jo trencaré las bridas
d' aqueix amor que 's desboca.

Avuy ennuvolariam
el cel de la ditxa nostra;
demá, entre 'l fum d' un conjunt
d' honors, d' amor y de gloria,
ab l' escuma del *Champagne*
y tot enlayrant las copas,
com un cervell que delira,
la meva ánima amorosa,
ubriacada pe 'l desitj
de parlar, com veu qu' entona
sos cántichs d' amor, jo 't juro
novament per la meva honra,
que dirá á qui vulga ohirme
que t' estimo á tú per sobre
del mon enter; que per tú,
humil y tendre viola,
qu' ha crescut en el jardí
de mon cor, la gloria tota
deposo á tos peus, y qu' are
y sempre, divina dona,
ó ángel devallat del cel,
t' estimaré ab tanta forsa
com podria estimart Deu
si fos al mon y fos home.

EMILIA (*ab carinvo.*)

Mario!

(*Vejent venir á Simon.*)

En Simón!

MARIO (*Ap.*) En Simón.

(*Simón entra ab coverts que posa sobre de la
taula.*)

ESCENA IX

SIMON, MARIA y dits.

SIMON (*ap.*) Ahir vaig trovarls á solas
y avuy també. Ja ho entench;

ella es fresqueta y xamosa;
y ell guapo y rich...

(*Maria entra pe 'l fondo.*)

MARIA (á Mario) Vinch á veurer
si t' has perdut.

(*Emilia s' ha separat de Mario al entrar
Simón y Mario fa 'l distret probantse
l anell y mirantl'ho.*)

MARIO (*dissimuladament.*)

Com?

MARIA Mitj' hora

justa qu' ets aquí.

MARIO (*carinyosament.*) 'L qu' es tú
no has pas nascut per rellotje;
avansas massa.

MARIA Sí, eh?

(á Emilia.)

Emilia...

EMILIA Mani.

MARIA

A la vora

del safreig, crech qu' hi hé deixat
el mocador. Si no es molta
molestia, y 'm fa l' obsequi
de portármel.

EMILIA Sí... senyora.

¿per qué no?

(*S' en va cap al jardí mirant á Maria.*)

MARIA (*ap.*) 'M mira!

SIMON (*ap. contant els coberts y mirant de reull á
l' escena.*)

SIMON (*ap.*) Hú, dos, tres...

fa sol y 'm sembla que trona;
avuy tindré m tempestat.

MARIA (*Que figura que ve parlant ab Mario desde
qu' ha sortit Emilia, din á aquell ab
ironía.*)

Si t' agrada la xicota,
cásati.

- MARIO Pro...
- MARIA No; es inútil;
no 'm convencerás.
(*ab molta ironia*) ¡Quin'honra
per la familia!
- MARIO Tornemhi!
Mira que tens unas cosas...!
- MARIA Ja!
- SIMON (*ap.*) Ja ho he dit; ja ho he dit;
comensan á caurer gotas.
- MARIO (*mudant la conversació.*)
Com més miro aquest anell,
més m'agrada; es una joia
de primera.
- MARIA A fé 'm sab greu....
- MARIO Qué?
- MARIA Res.
(*Girantse y vejent á Emilia que ve ab un mo-
cador á la ma.*)
Ja ve la minyona.
(*Donant el mocador á Maria.*)
Aquí té 'l seu mocador,
si es servida.
- MARIA Gracias, noya.
(*Emilia s' en va á ajudar á parar la taula y
Maria s' assenta al piano y comensa á
tocar, si be ab el pedal celeste, porque 's
senti lo que diuhen els que parlan.*)
- SIMON (*ap. á Emilia*)
Sab que diuhen á Madrid?
- EMILIA (*id.*) No, ¿qué diuhen?
- SIMON A buena hora
mangas verdes.
- EMILIA (*á Simon.*) No ho sabía.
- SIMON Be; vagi aixugant las copas.
- MARIO (*seyent en el sofá.*)
(*ap.*) Durará fins que Deu vulga.

Si avuy com avuy ja foram
á demá passat...

MARIA (*S gira y veu á Mario assentat. Dona un
colp al piano, y s' alsa.*)

(*ap.*) ¡Oh! proul

MARIO (*Alsantse y ab carinyo fingit.*)

Noya, trencarás las cordas!

MARIA Ja vindrá l' afinador

y n' hi posará de novas.

(*A Emilia, ab despit.*)

Emilia!

MARIO (*Ab rapidés.*)

¿Qué vols?

MARIA (*A Mario.*) No, res;

(*á Emilia.*)

¿vol fe 'l favor d' una copa
d' aygua?

EMILIA Tot seguit.

(*S' en va rihent irónicament per la segona
esquerra.*)

MARIA (*A Mario.*)

¡Dolent!

MARIO Dolent?

MARIA Toco y no m' escoltas;
y t' enfadas perque tinch
celos...

(*Simón s' en va per la segona esquerra*)

quan els celos provan

lo molt que t' estimo.

MARIO Be!

MARIA Lo qu' es que jo so molt tonta,
perque 'm rebaixa 'l tenir
celos d' aquesta minyona.
Pro ¿qué hi farás? Quan jo veig
que tú tens tan poca solta
que 'm negas el que jo he vist
per mos ulls...

MARIO Es dir, que hi tornas?

Donchs, vaja, sí; anit, l' Emilia
y jo vam trovarns á l' hora
qu' has dit; pro fou casual.
Y anavau del bras...!

MARIA

MARIO

La noya

havía caigut, y es clar;
com que no tenia forsa,
per caminar, jo, cumplint
com crech que deu ferho un home,
l' hi vaig oferí 'l meu bras;
fins aquí, aixó no 'm deshonra,
ni molt menos.

MARIA

MARIO

Si aixís fos...

Y aixís es; mes tú ets gelosa,
y perque no interpretessis
d' altre manera las cosas,
t' ho he negat. ¿Es gens estrany
que jo visiti las obras
del túnel, ni qu' ella vagi
á la font?...

MARIA

EMILIA

A aquellas horas...

(*Entrant ab la copa d' aygua, qu' ofereix á
Maria.*)

Senyoreta, aquí te l' aygua.

MARIA

(*A Mario.*)

Pro...

MARIO

Beu y no sigas tonta
y deixat de ximplerías.

(*Maria no fa mes qu' arrimar la copa als
llavis.*)

EMILIA

MARIA

(*Ap.*) Mal profit!

(*Tornantli la copa.*)

Mil gracias, noya.

(*Emilia surt per la segona esquerra á dei-
xar la copa.*)

ESCENA ULTIMA

D. PERE, D. LLUIS y dits.
Després SIMON y EMILIA, y al final ANTON

PERE *(Entrant pe 'l fondo, de bras de D. Lluís.)*
'S diria que fugiu
de nosaltres.

MARIO Res d' aixó;
*(Entra Simón ab tres ó quatre plats ab ors
d' avres, que col loca sobre de la taula.)*
es la Maria que...

MARIA Jo?
No, papá; jo...

LLUIS No renyiu.
MARIO Jo vinguí á buscar l' anell.

MARIA Sí; l' anell!

PERE Ja está enfadada.

MARIA Estava aquí ab la criada.

LLUIS *(Rihent.)* Pot ser li agrada.

MARIA Ella á n' ell.

(Entra Emilia ab un gerro de flors que deixa al mitj de la taula, mentres Simón arrima las cadiras als puestos correspondents de la mateixa. Pere y Lluís 's miran y riuhén.)

MARIO *(Ap. á Maria.)*
Has perdut el seny.

MARIA Si á cas
me l' haurás fet perdre tú.

MARIO Jo?

MARIA Sí; tú.

MARIO *(Ap.)* Lo qu' es seguí
que si 'n tens, prompte 'l perdrás.

PERE *(A Lluís, formant á l'esquerra grupo á part)*
Tot avuy renyeixen.

- LLUIS Es
de tant que s' estiman.
- PERE Sí!
MARIA (*Ap. á Mario.*)
En tot avuy no 't vull dí
ni una paraula.
- MARIO Está entés.
MARIA (*Insistent.*)
Ni una paraula.
- MARIO (*Ab calma.*) Be, dona;
ja 't sento.
- MARIA (*Vejent la calma d' en Mario.*)
Pro no 't commou
véurerm enfadada?
- MARIO Prou.
MARIA Conech que tant se t' endona.
MARIO Sí?
SIMON Quan estigan servits,
ja tenen el diná á taula.
- MARIO (*A Maria.*) Vaja, aném!
MARIA Ni una paraula!
MARIO Tornemhi!
MARIA Renyits!
MARIO Renyits!
(*Ap.*) Aixís fos...!
- MARIA (*Trayentse'l sombrero y donantlo á Emilia.*)
¿Te la bondat...?
- EMILIA (*Prenent el sombrero de mans de Maria y
posanthlo sobre 'l piano.*)
Prou...!
- MARIA (*Ap.*) La rabia se 'l endú.
PERE (*Indicant els puestos qu'han d'ocupar á taula*)
Lluis, seu aquí; aquí tú,
María.
- MARIA (*Ap. á Mario.*)
Jo al téu estat?
No ho mereixes.
- MARIO (*Seyent*) Válgam Deu!

N' hi hauria pòt ser més d' una
per qui fora una fortuna
poder seure al costat meu.
Ets molt modest.

MARIA

MARIO

PERE

LLUIS

EMILIA

MARIA

MARIO

MARIA

MARIO

PERE

MARIA

EMILIA

ANTON

LLUIS

ANTON

Modest? Sí!

(A Lluís). ¿No has dit al Antón qu' anés
al correu?

Sí, y que portés
quant hi higués per tú y per mí!

(Durant aquestas frases de Pere y Lluís,
Maria haurá parlat á Mario á cau d'
orella per fer engelosir á Emilia.)

(Ap.) Are 's creu engelosirme!

(Ap.) Porta pintada á la cara
la gelosía.

(Ap. á Mario.) ¿Qu' encare
no has trovat un mot per dirme?

(Ap. á Maria.)

Tú mateixa fá un moment
me deyas ab serietat;
«ni una paraula.» 'L pactat,
pactat.

Sí? ¡Qu' ets ignoscent!

Ho só encare que no m' escaiga.

(Trucan.)

Aquí tenim á l' Antón
ab la posta. Obra, Simón.

(Tòts quatre estant assentats á taula, desde
que Pere ha anat indicant els puestos á
cada hù y están menjant els ors d'œuvres)

(A Emilia.)

Noya. ¿vol servirme d' aiga?

(Prenent l' ampolla y servint d' aygua á
Maria.)

(Ap.) Dissimulé!m!

(Entrant.) Bon profit!

Qué portas?

Per vosté re.

- LLUIS Si qu' es estrany.
ANTON (*á Mario.*) Per vosté aquest paquet.
- MARIA Ningú há escrit.
ANTON Ha vingut certificat.
EMILIA (*Ap.*) Si será...
MARIA (*pren el paquet de mans d' Antón.*)
¿Qué diu aixó?
«Muestras.»
- PERE «¿Muestras?» Res de bo.
EMILIA (*Somrihent y apoyantse tremolosa en una cadira.*)
Tremolo!...
- MARIA (*Carinyosament á Mario.*)
Ningú ha pensat ab el teu sant més que...
- MARIO Sí;
oy, qu' es cert.
- MARIA (*Insistent.*) Y ningú més!
EMILIA (*Ap.*) Sí; ningú més.
MARIA (*A Mario.*) ¿Ho has entés?
Y encare dirás de mí!
(*Al arribar á aqueix punt, Maria ha desfet el paquet y queda ab un estoig y una targeta, tancada en un sobre, á la ma. Tots quedan sorpresos.*)
- EMILIA (*Ap.*) ¡Ah!
(*Maria es l' única qu' observa l' exclamació d' Emilia, dirigintli una mirada penetrant.*)
- MARIA Un estoig!
PERE Vaya unas mostrás!
MARIA (*Obrint l' estoig qu' enclou una leontina.*)
¡Oh!
(*Nova mirada á Emilia.*)
- MARIO Qué es aixó? Qui há sigut l' afortunat qu' ha volgut

donar-me tant bonas ostras?

(*Mario pren l' estoig de mans de Maria y l' ensenya á D. Pere y á D. Lluís, mentres Maria, ab la targeta á la ma, dirigeix miradas de despit á Emilia.*)

MARIA

Are ho sabré-m!

EMILIA

(*Ap.*) A fé 'm dol semblant coincidencia!

MARIO

(*A Maria.*) A veurer!

MARIA

(*Apartant la ma de Mario que fa mostra de voler pendrer-li la targeta.*)

(*Ap.*) Quasi 'm resisteixo á creurer que siga d' ella!

MARIO

'M plau molt.

MARIA

(*Ab ironia.*)
'T plau?

MARIO

Sí, perque temps há desitjava una leontina com aquesta. (*Ensenyant-la á D. Pere.*)

MARIA

Sí?

PERE

Es molt fina.

MARIO

(*Per la targeta.*) Déixam.

MARIA

T' he guanyat per ma.

MARIO

Donchs, obra.

MARIA

Es qu' estich fixant-me en el sobre.

MAEIO

Y be, ¿qué hi diu?

MARIA

«A Mario,»

MARIO

Pro...

EMILIA

(*Ap.*) Ja no riu, pro continúa mirant-me.

(*Maria comensa á rompre el sobre ab molta calma.*)

MARIO

Es d' algú de la familia, dona.

MARIA

Be; ho vull veurer jo primer.

EMILIA

(*Ap.*) Donchs preparat.

MARIA

(*Ab la targeta á la má.*) ¡Oh!...

(*Alsantse y llegint.*)

«A Mario... la seva Emilia.»

(*L'hi cau la targeta de la má y ella cau mitj desvanescuda á la cadira. Els demás s' alsan per socorrerla.*)

(*Quadro*).—Teló rápit.

FI DEL ACTE PRIMER.

ACTE SEGON

La mateixa decoració. La taula desaparada. Es l' hora de la vesprada.

ESCENA PRIMERA

D. PERE y D. LLUIS

(Quan s' alsa 'l teló, apareixen els dos sentats en las butacas de la dreta.)

LLUIS Si 't tinch que dir lo que penso
y no 't te que saber mal,
se 'm fa impossible que tú
no estiguessis enterat,
de las relacions d' en Mario
ab la minyona.

PERE Es estrany
que tú, que 'm coneixes prou,
arrivis are á duptar
de mí; el meu fill es un jove
tant prudent com reservat,
sobre tot per certs assumptos
com aquest qu' estém tractant,
y aquesta es l' hora qu' encare
no hem tingut temps per parlar

de res. Ha anat á la vía
aixís qu'os en heu anat
vosaltres, y m' ha promés
qu' aqueix vespre 'm donará
compte de tot. A l' Emilia
's veu que li sab prou mal
tot aixó qu' há ocurregut,
puig no fa més que plorar;
y aixó mateix em fa creurer
que la pobre era ignorant
de qu' en Mario y la María
s' estimessen... ¿Qué hi farás?
Be; mes tú...

LLUIS

PERE

LLUIS

Qué?

Res; suposo

que comprens la gravetat
de la situació present
y espero qu' obligarás
á ton fill á que compleixi
lo qu' estava estipulat
entre tots quatre.

PERE

Per Deu,

Lluis! Aixó d' obligar...

LLUIS

Es á dir que...

PERE

Cal que pensis

que 'n Mario es major d' edat
y si estima á aquesta noya
com tot ho fa suposar,
—lo qual sería per mí
un disgust gran y molt gran,—
podré ferli reflexions,
podré fins amenassarl,
pro ¡obligarlo! Ningú obliga
á un cor qu' ha complert trent' anys.
A vegadas!

LLUIS

PERE

No; á vegadas

se 'l pot convencer. Qui sab...!
Pot ser de bonas paraulas

en Mario farà més cas
que de res. Pot ser l'Emilia
no es més qu' un capritxo...

LLUIS

Ca!

PERE

Oh! Mentres ell no 's confessi
no podem assegurar-nos
de que realment estimi
á aquesta xicota.

LLUIS

Y tant
com l'estima! La María
ja ho havia sospitat.

PERE

Com?

LLUIS

No precisament d'ella,
perque no ho podia may
pensar; mes com li escribía
diariament y ell sols de quan
en quan, solía enviarli
quatre ratllas sense cap
paraula tendre d'aquellas
ab que se sol halagar
á la dona que s'estima,
la María, es natural,
sospitava y ja veus tú
que no sospitava en va.
Com que m'ho confia tot,
ja se 'm havia queixat
més d'una vegada y jo,
—francament,—no 'n feya cas,
puig coneixent el caràcter
de ton fill, vaig suposar
que, ocupat en unas obras
tant sérias, tindria 'l cap
massa plé de matemáticas
y qu' aixó 'l faria estar
més enamorat del túnel
que d'ella; pro veig qu' hé errat.
Ella, de totes maneras
diu que vol enrahonar

sériament ab el teu fill
y trovo jo per ma part
molt lògich que s' esclareixi
aqueix misteri.

(*D. Lluís s' alsa y D. Pere l' imita.*)

PERE

Ja sabs

que jo no tinch més desitj
que 'l de veurer realisat
el nostre projecte.

LLUIS

(*Ab gravetat.*) Y jo
no podria soportar
que s' em morís la María,
per una informalitat
de ton fill.

PERE

Lluís! Es impropri
aquest modo de parlar
en qui, com tú, sab de sobras
que 'l mal d' amor es dels mals
que fan com els nervis: punxan,
punxan; pro no matan may.

LLUIS

Tú procura fer valer
tots drets y l' autoritat
de pare y no dupto, Pere,
qu' en Mario t' escoltará;
sempre fou molt respectuós
y avuy no t' há de faltar.

PERE

Ho faré. ¿Y si no m' escolta?

LLUIS

Si tú vols...

PERE

Jo...

LLUIS

Be; més tart
tornaré y vindré ab la noya.
Tú, entretant, li pots parlar
y després decidirém
lo que convingui.

(*S' en va.*)

PERE

(*Acompanyanlo fins á la porta.*)

Endevant.

ESCENA II

D. PERE y EMILIA

- PERE (Cridant.)
Emilia!
- EMILIA (Entrant per la segona esquerra.)
¿Que 'm crida?
- PERE Sí;
escolta.
(Emilia s' arrima á D. Pere.)
- EMILIA Vosté dirá.
- PERE Estém sols y hem de parlá
sériament.
- EMILIA Estich aquí
á las sevas ordres.
- PERE Seu!
- EMILIA (Ab respecte.)
No; gracias.
- PERE Crech que 'm dirás
la vritat y 'm parlarás
de la manera que deu
una minyona educada. (Pausa.)
(Ab gravetat.)
¿Qué hi há entre 'l meu fill tú?
- EMILIA (Confosa.)
Com?
- PERE ¿Es que t' estima ó 't dú
satisfeta y enganyada?
(Emilia baixa 'ls ulls.)
No 't tens pas qu' avergonyí;
ni la vritat ho mereix,
ni l' amor avergonyeix.
Tú creus que t' estima?
- EMILIA (Després d' una petita pausa.)
Sí!

- PERE *(Insistent.)*
Ho creus?
- EMILIA N' estich convençada!
- PERE Ah! no es sols presentiment?
- EMILIA No; 'n tinch el convenciment!
- PERE ¡Pobre aureneta caiguda
en el mar de la il·lusió!
¿No veus que corres perill
d' ofegarte?
- EMILIA ¿Es que 'l seu fill
no te cor, com ne tinch jo?
- PERE No li falta cor; mes tens
que pensá y entendre, Emilia,
qu' ab el teu mal si concilia,
qu' entre ells hi há un espay inmens,
qu' entre 'ls dos hi há una barrera...
- EMILIA Oh! L' auçell que pot volar,
lo mateix pot arribar
al roser, qu' á la palmera.
Y el cor es, més qu' un auçell,
la papallona que vo!a,
que si estima á la viola,
deixa 'l cálzer del clavell.
Per xó tal volta ell volava,
y escullint en el jardí
del amor, va trová aquí
(senyalant el cor)
la flor que necessitava.
¿Qué es massa gran el seu nom
pera 'l meu nom? Oh! No tan!
Vegi 'l cel si n' es de gran
y pot entrarhi tothom.
- PERE Sent aixís, segons comprench,
tú també l' estimas.
- EMILIA Sí!
no ho nego. Com éll á mí,
l' estimo jo á n' éll.
- PERE *(Preocupat.)* Ja entench!

(*Pausa.*) (*Ap.*)

Resoldrer sense senti
en Mario, pot ser sería
impropi y hasta podría
creá un nou conflicte aquí.
Mes, dech vetllar per mon nom,
y fins pel nom d'en Lluís.

(*Alt*)

Emilia.

EMILIA

Digui.

PERE

Es precis

qu' aixó tingui terme.

EMILIA

(*Esverada.*) Cóm?

PERE

Aqueixa passió lleugera.

EMILIA

Eh?

PERE

Aqueix amor que nudriu
tú y en Mario.

EMILIA

(*Ab veu neguitosa.*)

Terme diu?

PERE

Sí!

EMILIA

No es possible, D. Pere!

PERE.

Donchs jo 't sabré demostrar
qu' un pot sometre 'l seu cor,
puig las arrels del amor
son fácils d' arreassar.

EMILIA

Fácils diu?

PERE

Sí; jo so vell

y aixó ho sé per experiencia.

Per lo tant, tingas prudencia

y no 't recordis més d' éll.

EMILIA

(*Ofesa.*)

Eh?

PERE

Oblidal!

EMILIA

(*Id.*) Oh!

PERE

Es ben segú

qu' ho farás.

EMILIA

No hi há perill.

PERE

(*Sens mirar-la.*) Ni tú has nascut per mon fill,

ni en Mario ha nascut per tú.
Y á part aqueix argument,
entre éll y la senyoreta
María quedá contreta
promesa de casament
temps há, y éll no deu ni pot
faltá á lo qu' está pactat,
sens perdre la dignitat
qu' equival á pérdreho tot.
Ell vindrá d' aquí una estona;
procurarás apartarten
y 't preparas per anarten
demá cap á Barcelona.

*(Emilia 's deixa caurer plorant en una
cadira prop del sofà.)*

(Ap. girantse y veientla.)

Eh?... Plora! 'S veu que l' estima
y que l' estima ab passió.
Jo no sé perquè 'l seu plò
m' afecta y em desanima.

*(Vol dirli alguna cosa; fá uns quants
passos vers ella y retrocedeix.)*

No! no puch! Sento 'l cor meu
que 's trenca! Deixémla sola!

*(S' en va per l' esquerra primera porta,
tot contemplant á Emilia, y dihent els dos
versos següents:)*

¡Si valdrá més la viola
que la rosa de més preu!

ESCENA III

EMILIA y MARIO

*(Emilia segueix plorant y entra Mario per la porta del
jardí, quedant afectat al veurer l' estat d' Emilia.)*

MARIO... Emilia!...

- EMILIA (*Ab sorpresa.*) Ah!
- MARIO (*Ab decisió.*) Ja 'm tens aquí.
¿Perqué ploras? ¿Qué há passat?
- EMILIA ¿Qué há passat?
- MARIO M' ho tens que di
tot; expressament hé entrat
per la porta del jardí.
Tenía la presunció
de que trovant l' ocasió
oportuna, 's tractaría
de confessarte, y volía
soprendrer la confessió.
Pro hé fet tart; no hé sentit més
que ton plor que m' arrivava
al ánima y hé comprés
que la tempesta acabava
de passar; parla y després
resoldrém.
- EMILIA (*Ab carinyo.*) Sí, Mario! si;
ha arriuat l' hora á la fi
d' obrirt mon cor, descubrirte
el meu gran secret y dirte
lo qu' he de dirte de mi.
Deixaré apart tot recel,
houme, jusga y si á Deu plau
que m' oblidis, son anhel
sia cumplert per la pau
vostra... y qu' et perdoni 'l cel.
(*Plora.*)
- MARIO (*Ab aficte.*)
Emilia! Pro tens valor
per duptar d' aqueix amor
que tú en mon cor feres neixer?
D' aquest amor qu' has vist creixer
cada dia ab mes calor?
Y podria, en qu' ho intentés,
recobrá l' ánima, quan
per tu de mi s' ha després?

Las ánimas que s' en van
sabs que no tornan may mes.

EMILIA (*Ab pausa.*)

Donchs escolta, Mario. Si
no 't deu doldrer trová en mi
una falta qu' em subleva,
te la diré... Parlo així
perqué no es meva... no es meva!
Tú, una falta!

MARIO

Sí!

EMILIA

Per Deu

MARIO

Emilia, si en el cor teu
no hi cab.,

EMILIA

No hi cab! Donchs... encare
per culpa del pare meu,
no sé qui fou el meu pare.
Eixa falta qu' em confon
fou per ma mare un afront
qu' acabá ab la vida seva.
La pobre mareta meva
vá morí al portarm' al mon. (*Plora.*)
Mon oncle, l' únich germá
qu' ella tenia, 'm prengué
per son compte y 'm va tencá
en un col-legi... D' allá
vá treurerm Deu sab perque.
Dotze anys hi estiguí tencada
y ni una trista vegada
vingué á veurerm. Jo era allí
com una fló en un jardí,
cullida y abandonada.
Quan m' en tregué, jo tenia
divuit anys y ell no n' havia
cumplert quaranta... Era encare
tan jove, que no podia
portarm l' afecte d' un pare.
Mes jo era tan diferent,
tan ingénua, tan senzilla

que nudria un sentiment
per ell, com aquell que sent
ó que deu sentí una filla.
Jo ignorava son objecte
quin fóra y com mes afecte
ell em demostrava, jo
pagava sa estimació
ab estimació y respecte.
Un día, á entrada de nit,
¡oh! may ho podré oblidá!...
agafatme d' una ma
y acostántmela á son pit,
vá estrényerm y 'm va besá.
«Emilia, 'm digué, tots dos
»podriam viure entre flós
»y somnis color de rosa,
»si fóras la meva esposa
»si fóra jo ton espós...»
L' efecte qu' en el cor meu
feu declaració semblant,
sols pot descriurerlo Deu!
Vaig fugí del costat seu
tremolosa y sanglotant.
Vaig tenir pó; ell procurava
calmarne y com mes volía
demostrarm que m' estimava,
jo no sé lo qu' em pasava,
que mes y mes l' aburria.
Vá encendrens 'l seu cervell
al veurerm fugí axís d' ell
y va semblarm tot d' un cop,
com si á mon costat, un llop
es tregués la pell d' anyell.
Y l' endemá va insistí,
y al veurer ma resistencia,
's va vendrer la consciencia,
desitjós de conseguí
ma honra ab una imprudencia.

Mes ab la ajuda de Deu,
que doná forsa al cor meu,
invoquí 'l nom de ma mare,
vaig escupirl á la cara
y fugí del costat seu...
De Tarragona, transida
per eix fet de trist recort,
vaig escapar defallida,
no se si buscant la vida
ó si desitjant la mort,
A Barcelona arribí
tot fugint del precipici
qu' el mon á mos peus obrí,
y portant al sacrifici
mon orgull, vaig entrá aquí;
que no es cosa tan senzilla
com sembla, encar que no humilla
ni ofend á ma dignitat,
l' está á salari la filla...
de la Marquesa del Prat.

MARIO *(Asombrat.)*
Emilia!

EMILIA Mario! A la fi
s' es confessat el cor meu.
Si are t' exigeix el teu
que tú t' apartis de mi,
que t' ho prengui en compte Deu.

*(Emilia diu las últimas paraulas sanglotant y Mario,
transportat per l' amor l' abraça y li diu.)*

MARIO Apartarm de tú? Ningú
ho logrará! Y pot algú
acusart si no tens pare?
Si qui faltá fou ta mare?
qui te qu' acusart' á tú?
El mon? Del mon á despit
vull ubriacarte d' amor
y adorarte embadalit,
qu' el mon es massa petit

per dictá lleys al meu cor.
Y sens esperá á demá,
ja que l'ocasió s' ho porta,
avuy el papá sabrá
qui ets tú y qu' et vull. Ho pendrá
com li sembli; res m' importa.
Duenyo jo de la sang meva,
duenyo de ma vida só;
puch ferne lo que milló
'm plagui; jo ho vull y és teva,
tú ets qui 'n disposas, ell no.

ESCENA IV

D, PERE y dits

PERE *(Ab certa gravetat, sens enfado ni afectació.)*

M' ha semblat desde ma cambi a
sentirne la teva veu
y vinch perqu' es necessari
que parlém sens perdre temps.

MARIO Quan vulgas; també ho desitjo
jo...

PERE Be, donchs, Emilia...

MARIO Qué?

PERE Crech convenient que 's retiri

MARIO Si així ho creus...

PERE Sempre es prudent.

MARIO Retirat, Emilia; deixans,
y si cal ja 't cridaré.

*(Mario acompanya á Emilia á la segona es-
querra, mentres Pere diu apart.)*

PERE Si l' estima com demostra
li parlaré inutilment,
que quan cor y cervell lluytan
qui sol perdre es el cervell.

EMILIA *(Ap. á Mario.)*
Mario meu! Pel be que 't vull
no renyiu.

MARIO No renyirém.

ESCENA V

D. PERB y MARIO

MARIO *(A Perc.)*
Si tu desitjas parlarme
jo desitjo fé 'l mateix,
y si tens febre de ferho
á mi m' ofega la set,
de contarte lo que tu
ignoras completament.

PERE Seu, Mario, y aném al cas,
perque, com comprens, urgeix
baix tot conceptes, qu' em diguis
quin es el teu pensament.
Esplayat ab confiansa,
ja sabs que t_e hi dono dret,
puig ni 't vull oprimí 'l cor,
ni violentar ton cervell.

MARIO Donchs be.

PERE Si comenso aixís
es precisament, fill meu,
perque la vida d' un home
moltas vegadas depend,
més que d' una medicina,
d' un consell donat á temps.

(Transició.)

MARIO Avans que tornesses tú
ha vingut D. Lluís.
Ja ho sé;
es á dir, no ho sé, ho suposo,

perque era lo procedent.
Y que diu?

PERE

Diu que sa filla
de tal manera sofreix
de la feta del mitj día,
que tant m' ha deixat sorprés,
que ton oblit pot causarli
la mort y qu' ell no consent
semblant informalitat
per part teva. Vull saber
de tos llabis, si es vritat
que tu estimas ab anhel
á l' Emilia, com del modo
de comportarte 's desprend.
Párlam ab sinceritat,
que tampoch m' en ofendré.

MARIO

Donchs l' estimo ab tota l' ánima.

PERE

Mario! Mario!

MARIO

Inútil es
que 'm fassis observacions
sobre aquest punt.

PERE

Fa un moment
t' he indicat, que 'l que volia
era donarte concells,
puig, com á D. Lluís he dit,
has complert trent' anys y tens
prou talent per discernir
lo qu' á tu 't convingui més.
A mi 'm donas un disgust;
ja sabs qu' aquest casament
entre la María y tu
'l tení un de molt temps
projectat el pare d' ella
y jo...

(Trucan á la porta.)

MARIO

Trucan.

PERE

Serán ells?

MARIO

Qui?

PERE La María y son pare.
MARIO Donchs que faig?
PERE Que pretens fer?
MARIO Anármen.
PERE De cap manera,
 are 'l teu siti es aquest.
 (Aixís que truncan, Mario atravessa l' es-
 cena y entran D. Lluís y María.)

ESCENA VI

D. LLUIS, MARIA y dits.

(Simon qu' ha anat á obrir se retira per la segona esquerra. Mario paseja agitant per l' habitació fent poch cas de l' entrada de D. Lluís y María.)

LLUIS Ola Mario!
MARIO *(Ab displicencia.)*
 Bonas tardes.
MARIA *(Ap. ab llágrimas als ulls.)*
 Ni 'm mira!
LLUIS Pere!
PERE Seyeul
 (Ap. á Mario.)
 Mario!
MARIO Aquí estich.
 (Tots sehuen. Pere en el sofá. María y Lluís en las butacos de la dreta y Mario en una cadira volant entre son pare y Lluís.)
LLUIS Sentiría
 haver vingut en moments
 poch oportuns.
PERE Res d, aixó;

tractavam precisament,
del assumpto qu' á vosaltres
os porta aquí.

MARIO

Sí.

LLUIS

(A *Mario*.) Ja comprens
qu' es ocasió de posar
las cosas en clar.

MARIO

Com crech
qu' en lloch d' aná ab reticencias,
val més parlar francament.
Sento si, que la María
estiga present.

LLUIS

Perque?

MARIO

Perque per ella y per mí
y per tots, será violent
lo qu' are puga brollar
de mos llabis.

LLUIS

Sabs de cert
lo qu' has de dir?

MARIO

Sempre ho sab
aquell que diu lo que sent.
Y com aquí d' el que 's tracta
es, purament, de saber
quinas son mas intencions
respecte del casament
projectat, desd' ans de neixer
nosaltres, entre vostés,
ja que l' ocasió s' ho porta
no tinch cap inconvenient
en dirls, lo que dit hauria
á tots junts demá mateix.
Pot ser será una imprudencia
tot quant are aquí 'ls diré,
y per aquesta rahó
deploro molt, repetesch,
qu' estiga aquí la María.
No importa! Parla! Ja sé
lo que dirás; qu' á mí no

MARIA

m' estimas; pro ho vull saber
per tú mateix.

LLUIS

Es molt just.

MARIO

Crech qu' el meu comportament
no haurá sigut molt correcte;
pro, francament, aixó 's deu
á certs respectes, á certas
consideracions y á certs
miraments á que se fa digue
un bon pare com el meu.
Pot ser trencó avuy á l' una
el conjunt de miraments
á que aludeixo, ben contra
ma voluntat.

LLUIS

(*Ab sequetat.*) Está be;
digas.

MARIO

(*Pansa petita y mirada penetrant dirigi-
da á Lluís.*)

Prou; mes tingui calma,
que tot ho aniré dihent.
Resulta, que la María
y jo hem sigut dos rosers,
nascuts l' un á prop del altre,
y hem anat creixent, creixent
com si haguéssen de confondrers
un rosé y l' altre roser.
Mes un d' ells, y aquest so jo,
quan ha arriuat el moment
de doblar la branca, en lloch
de girars del cantó dret,
ha girat del cantó esquerra,
qu' es el del cor, y sens' qu' éll
s' en dongués compte, ha trovat
entre sas espinas, prés
tot el cor d' una viola
que creixía allá mateix.
Aquesta es l' esplicació
tant franca com contundent,

de la situació en que 's trovan
un rosé y l' altre roser.
Ni cal entrá en més detalls,
ni tinch qu' anyadir res més.

(Marta s' aixuga 'ls ulls.)

LLUIS De manera: que de quant
acabas de dí, 's desprend
que desprecias á ma filla.

MARIO *(Ab rapidés.)*

Oh!... D. Lluís...!

LLUIS Pere!

PERE No sé

si aixó es lo qu' ha dit en Mario.

Crech que no.

MARIO És molt diferent

que ni en mi hi cap el despreci,
ni la María 'l mereix.

LLUIS Mes tú l' has duta enganyada.

MARIO Jo? No; si han sigut vostés.

(Senyalant á D. Pere y á D. Lluís.)

LLUIS Nosaltres?

MARIO ¿A qué negarho?

¿En quin cor ó en quin cervell

vá posá arrels un projecte,

qu' are el meu cor destruheix?

Foren vostés qu' hi pensaren

y 'l van acordá, en un temps

en qu' encar ni ella, ni jo

eram en la ment de Deu.

Jo á la María hé estimat

ab el carinyo que 's te

á una dona, que podria

ésser ma germana y crech

que ni ab aixó l' hé enganyada,

ni hé faltat á mos debers.

d' home honrat. Ocupadísim

ab mos estudis, ni temps

tinguí per examinar

si l'afecte que 'l cor meu
nudria per ella, fora
lo que volían vostés.
Sentía que no, y lluytava,
si be ab el presentiment
de que fácilmente podría
ferme la meva muller,
sino pe 'l foch del amor...
qu' era molt débil, al menys
perqu' es honrada y molt bona
y digna á tot serho; mes
com al cor ningú 'l governa.
avuy el meu cor s' há obert
á un altre amor qu' es més gran,
y á aqueix amor m' he somés
en contra meu, contra d' ella,
contra 'l mon y contra 'l cel.
¿Estimas donchs...

LLUIS

A l' Emilia.

MARIO

(*Alsantse.*) A l' Emilia?

LLUIS

(*Id.*)

MARIA

Papá, aném.

LLUIS

Pere!

PERE

(*Abrumat.*)

Sí, Lluís... jo...

MARIA

Papá!

LLUIS

(*A Pere.*)

Pro no 't con mou, ni 't sorpren...?

PERE

Ja ho sabía; m' ho acabava
de confessar, quan haveu
trucat.

LLUIS

(*A Mario.*)

Una humillació

com aquesta no la dech
permetrer.

MARIO

¿Cóm?

LLUIS

(*Ab energia.*) Posposar
ma pobre filla á una...

MARIO

Qué?

LLUIS

A una... qualsevol.

MARIO

(Ofés.) D. Lluís!

LLUIS

Qualsevol! ho repetesch!

MARIO

(Després d' una pausa.)

Per el respecte que guardo
á mon pare y á vosté
y á sa filla; 'l vent s' en dú
un insult que no mereix
més atenció qu' el oblit.
Una qualsevol!... ¿Y qu' es?
Qué vol dir semblant paraula?
Si equival á que pot ser
com qualsevol altra dona
que siga honrada y decent,
y digna, de grat l' accepto,
perque aixís m' está molt be.
Mes si de llinatge 's parla,
y si, D. Lluís, aludeix
á qu' es l' Emilia de rassa
massa humil, tinguin present
tant vosté com el papá
qu' aixó fóra lo de menys
per mí, perque aixó son cosas
accidentals, y res més;
perque 'l sol lo mateix entra
á dins del palau del rey,
qu' en la casa més humil
si te un finestral overt.
Y dich aixó, perque enténguin,
qu' el cor, lo mateix glateix
dessota un vestit de seda
de finas perlas rublert,
que dessota l' indiana
ó 'l cotó de més baix preu.
Mes, ab tot, y perque 'ls consti
que só franch, ja que 'l moment
és oportú, y la conversa

s' ho porta, 'ls confessaré
qui es ella. La pobre Emilia,
mestressa avuy del cor meu,
es filla de la marquesa
del Prat.

*(D. Lluís fa un gesto d' admiració, á temps
que D. Pere s' alsa esverat.)*

PERE

(Com atontat.)

¿Qué dius?

MARIO

Lo que sé.

PERE

L' Emilia!

MARIO

Sí!

PERE

(Després d' una curta pausa.)

Lluís! Deixéume,

Deixéume á solas ab éll!

*(Pere y Lluís parlan á solas, mentres Ma-
rio diu el següent apart.)*

MARIO

(Ap.) ¡Quin efecte misteriós
produheix en el cor seu
una noticia semblant!...

PERE

(Ap. á Lluís.)

Jo averiguaré si es cert.

LLUIS

(A sa filla.)

María, ané'nsem; mes tart
si es convenient, tornarém.

*(S' en van per la porta de la dreta.)
(Mario queda ab el cap baix girat vers el
cantó esquerra, mentres surtan D. Lluís
y María, á qui acompanya D. Pere has-
ta la porta.)*

ESCENA VII

D. PERE y MARIO.

PERE Mario: acabas de llansar una expressió, que 'm convé posá en clar, per la sort teva y la de tots.

MARIO No comprench.

PERE Ja has observat quin efecte ha produhit al moment á D. Lluis y á mí la nova de qu' aquesta criatura es la filla de la marquesa del Prat.

MARIO M' ha admirat á fé!

PERE ¿Quí t' ho ha dit?

MARIO Ella mateixa.

PERE Ella? ¿Quán?

MARIO Tú 'ns has sorprés quan acabava l' Emilia de confiarme eix secret.

PERE (Ap.) ¿Será veritat ¿Será l' Emilia filla...
(A Mario.)
Fill meu!
Tú no pots de cap manera comprendre l' estat violent de la meva ánima.

MARIO Com?

PERE Per qué?

PERE Per qué! T' ho diré després de parlá ab l' Emilia.

MARIO Ab ella?

PERE Sí!

- MARIO No t' entench;
- jo...
- PERE Tingas paciència
y are no 'm preguntis res.
Déixam aquí sol ab ella.
(*Cridant.*)
Emilia!
(*A Mario.*)
Jo 't cridaré.
- MARIO S' em va fent molt misteriós
tot lo que m' estás dihent..
- PERE (*Ap.*) Si á cas fos cert, pot ser fóra
més que solució, 'l remey
per sortir d' aqueix conflicte.
(*Cridant novament.*)
Emilia!
- MARIO (*Ap.*) No sé perquè
s' ennuvola la meva ànima
ab un trist presentiment.
(*Emilia entra per la segona esquerra y Mario la veu. Alt á D. Pere.*)
Mira; aquí tens á l' Emilia.
Jo aniré á esbargirme,
- PERE Ves.
- MARIO (*Anantsen preocupat vers el jardí, sens
fixarse en Emilia.*)
(*Ap.*) ¿Qué será?

ESCENA VIII

EMILIA y PERE.

- EMILIA (*Ap. veyent á Mario que s' en va preocupat sens fixars ab ella.*)
Ni 'm diu adeu!
¿Ahont sos passos encamina?

PERE. Emilia.

EMILIA D. Pere...

PERE Vina;

arrimat al costat meu.

(*La pren per la ma y la mira fixament.*)

(*Ap.*) Està molt trista y plorosa!

EMILIA (*Ap.*) ¿Per qué m' estarà mirant?

PERE (*Ap.*) Com més l' estich contemplant

més em recorda á la Rosa.

(*Alt.*) ¿Quánts anys tens, Emilia?

EMILIA Vint.

PERE (*Ap.*) Vint! El compte es just.

EMILIA (*Ap.*) ¿Per qué

desitja éll are sabé

l' edat que tinch?

PERE (*Ab calma.*)

Molt sovint

m' ha vingut al pensament

el preguntart per ton pare.

EMILIA No 'n tinch!

PERE (*Després d' una petita pausa.*)

¿Y la teva mare?

EMILIA Va morir precisament

al donarm' la vida. ¡Oh! Sí

visqués...!

PERE Qué?

EMILIA Pot ser tindria

algú qu' es compadiria

y 's cuidaria de mí!

PERE Y no 't queda...

EMILIA Ningú més.

Cors qu' estimin no s' en trovan,

un ne tenia y me 'l roban;

Deu sab perquè me l' han prés.

Are tot hom m' há oblidat

y 'l mon m' ofen y m' humilla,

ignorant que só la filla

de la marquesa del Prat.

PERE (Afectat.)
Donchs, ¿es cert?

EMILIA Cert!

PERE No pot sé
un engany? Que t' ho hagin dit
per dir...

EMILIA No; puig consta escrit
en mon baptisme.

PERE (Ap.) ¡Oh!

EMILIA (Ap.) ¿Per qué
li causa tanta sorpresa...?

PERE (Ap.) Sembla que tot s' em trascordal
(Alt.)
Digas.

EMILIA Digui.

PERE No 't recorda
si ta mare la marquesa
tenia un germá?

EMILIA (Afirmant.)
Un germá!

PERE ¿Y há mort?

EMILIA Per desdítixa viu!

PERE No recordo com se diu.

EMILIA Ramón!

PERE Ramón!
(Ap.) Oh! no hi há
dupte.
(Alt.) Y éll...

EMILIA 'M desespera
parlarne.

PERE Es que s' há després
de tú?...

EMILIA No; es qu' es un... val més
que no parlém d' ell, D. Pere.

PERE Y tú, ¿no has sentit á dir
qui fou ton pare...?

EMILIA (Ab energia.) No; may!
ni vull; sols tindria espay

en el cor per malehir
son nom.

PERE (Afectat.) Emilia!

EMILIA 'M sab greu

dirho; mes es la ferida
que sagna; es el cor que crida
nit y día, á despit meu,
clamant á Deu contra l' hom
que feu de mí un tros de fang,
al donarm' la seva sang
y no donarm' el seu nom.

PERE (Id.) Prou, Emilia!

EMILIA Sentiría
qu' al parlá ab tal desafecte,
hagués faltat al respecte
que li dech.

PERE (Ap. anant á seurer en una de las butacas.)

Si, 'l cel l' envía
per etern remordiment
de mon ánima!

EMILIA (Ap.) Es estrany
qu' un fet qu' en res l' hi pertany,
el posi á n' ell tant violent!

PERE (Ap.) (Ab el cap entre las mans.)

Sento que sa veu fa mella
á dins del ánima mía,
y una estranya simpatía
que naix en mon cor per ella.
Será tal volta la veu
de la sang?... L' amor de pare?
Será el recort de sa mare
qu' obra per ella el cor meu?

EMILIA Si no vol res més de mí...

PERE Com? Ahont vas?

EMILIA Fins á l' arcoba,
qu' estich arreglant la roba
per deixarls demá al matí.

PERE (*Ab rapidés y alsantse.*)
Oh! no...!

EMILIA Mes?

PERE Que no te 'n vás;
't quedas.

EMILIA (*Després d' una pausa.*)
No; no es posible

PERE Jo t' ho mano.

EMILIA Es imposible.

PERE T' en anirás si es del cas.

EMILIA Mes...

PERE Are 'l meu cor no ho vol.
Vina aquí...
(*Ap.*) Mos llavis treman!
(*La besa en el front.*)

EMILIA (*Apartantse.*)
Oh!...

PERE Qué?

EMILIA (*Ab els ulls baixos.*)
Que 'ls seus llavis... creman.

PERE Com el cor meu!... Déixam sol.

EMILIA (*Anantsen per la segona esquerra sens adonarse d' en Mario, que desde l' anterior quarteta está á la porta del fondo.*)
(*Ap.*) No sé si es un bes d' amor
ó si es tan sols de pietat,
pro aquet bes que m' ha donat
m' arriuat al fons del cor.

ESCENA IX

MARIO y D. PERE.

PERE (*Girant el cap y adonantse de Mario.*)
Ah!

MARIO (*Arrimantse á son pare.*)
Papá!

PERE

Mario!

MARIO

¿Que tens?

PERE

No res! (*Dissimulant.*)

MARIO

No ho dihuen tas llágrimas
aixís; que may humitejan
els ulls, si en el fons del ánima
no hi há una forsa imperiosa
que las forma y las escampa.

(*Transició.*)

De la porta del jardí
he vist are com besavas
á l' Emilia.

PERE

(*Sorprés.*) Ho has vist?

MARIO

Sí!

Calcula, donchs, la frisausa
en que 'm trovo en 'quest moment,
per averiguar la causa
del afecte qu' are sents
per ella.

PERE

(*Ap.*) Oh!

MARIO

No pots negármela,
perqu' el bes, fill d' un afecte
íntim, no es més qu' una llágrima
qu' en lloch de sortir dels ulls,
surt dels llavis. L' has besada?
Donch, esplicam el motiu.
L' estimas?... Tremolas?... Parla!

PERE

No tremolo!

MARIO

Digas.

PERE

Déixam

MARIO

trovar primer las paraulas!

PERE

L' Emilia...

(*Fent un csfors.*)

MARIO

Fill meu! L' Emilia...

PERE

Per qué 't torbas?... Per qué callas?...

No 'm torbo! Es qu' ella per tú
es un misteri insondable!

MARIO Un misteri!
PERE Si; un misteri!
MARIO Eh!
PERE Y tú no pots estimarla.
MARIO Qué dius?
PERE El que sens.
MARIO Papá!

Será una sola vegada
en la vida; mes avuy
quebrantaré la muralla
del respecte que no hauría
trecat may per tú!... M' estranya
que 'm parlis així, y m' admira
la forsa del teu llenguatge.

PERE Quan parlo aixís es que puch
y ho dech fer... La sang s' em glassa
no més de pensar que vols
penetrar lo impenetrable,
Mario! Per amor de Deu!
Obehéixme, créume y calla.

MARIO No!
PERE Preténs entrá en un túnel
que 't portará á las entranyas
de la terra; 't perdrás dins,
sentirás que 't falta l' ayre,
y quan voldrás torná enrera,
embrancante entre montanyas,
caurás al fons d' un abim,
sens que puga deslliurarten
ni ta voluntat perduda,
ni tot l' amor de ton pare.

(Transició.)
Mario! la Maria es bona,
t' estima molt; te un cor d' ángel;
es tant hermosa!...

MARIO ¡Oh! Prou, prou!
Si es que pretens desviar-me,
es inútil.

MARIO

Per Deu! Acaba!

PERE

(Plorant.)

Perdónam, fill meu, perdónam,
disculpa una meva falta
y anímat.

MARIO

Papá!

PERE

L' Emilia...

es una teva germana...!

MARIO

*(Pausa; queda com atontat y llenca un
gran crit.)*

¡Ah!

*(Mario presenta els primers símptomas del
deliri histèrich.)*

(Gran pausa.)

PERE

(Despres d' examinar l' estat de son fill.)

¡Mario!

MARIO

*(Llonsant un altre crit y sostingut per son
pare.)*

Emilia!!

PERE

Per Deu!

ESCENA ULTIMA

Dits y EMILIA

(Emilia entra en escena per ta segona esquerra.)

MARIO

(Delirant.)

Vólen robar-me 'l amor
quan lo tinch al fons del cor.

EMILIA

(Comprenent l' estat de Mario.)

Mario!

MARIO

(Vejentla, abrassantla y delirant.)

Es ella! L' amor meu!

*(Mario 's desjà de l' Emilia y cau en el
sofà desfet en un plor histèrich.)*

(Quadro).—Cau el teló.

FI DEL ACTE SEGON.

ACTE TERCER

Quarto d' estudi d' en Mario. Portas laterals. Gran balcó al fondo per hont se veu al fons una montanya. A la esquerra, segon terme, una gran taula ab planos, compassos, papers, etc. A la dreta primer terme, una xemeneya y dos butacas. A l' esquerra, primer terme, un sofà.

ESCENA PRIMERA

D. PERE y SIMON

«Després d' un moment d' alsat el teló, entra D. Pere en escena per la porta lateral dreta y després Simón per la de la esquerra. D. Pere entra en escena preocupat. Simon decidit en busca d' ell.»

PERE *(Ap. abatut).*
No hi ha forma de calmar
aquest deliri, que sembla
més qu' exaltació de l' ànima
la d' un cervell que no pensa.
Ni fa cas de mes paraulas
ni de mon amor.

SIMON *(Entrant).* D. Pere!
 (Pere ni 'l veu ni l' escolla).
D. Pere!

PERE (Ap.) El cel em castiga,
puig fa caure en ma consciència
tot un conjunt de recorts
é ideas que l' atormentan
Jo 'n tinch la culpa; jo... sí...
es meva...!

SIMON D. Pere!

PERE (Ap.) Es meva..

SIMON Senyoret!

PERE Que hi ha?

SIMON Que tornard

de l' estació ab molta pressa
dihent qu' el tren ha sortit
en' quest instant de Figueras.
Com ningú sab el que passa
á tothom causa estranyesa,
que no hi sigui 'l senyoret
Mario!

PERE Es clar. (ap.) Si ho sapiguésses?

SIMON L' estació está engarlandada,
plena de flochs y banderas
y á l' altre part del anden
dugas orquestas esperan
sols qu' arrivi 'l tren per romprer
en marxas...

PERE (Ap.) A fora, festas
qu' ell huría presidit,
y aquí dins, doló y tristesa.

SIMON Qu' els dich?

PERE Simón! qu' els vols dir?
Desengányals!

SIMON Mes...

PERE Hi ha penas

que sols afectan á un pare
y al mon per res interessan.
Que volen de l' estació?
Que hi vagi es el que pretenen?
Donchs digals qu' es impossible.

qu' el senyoret te una febre
qu' el devora y que no pot
assistir de cap manera,
á l' acte de l' arribada
del tren...

SIMON (Ap.) Está be!
(Anátsen.)

PERE Tot sembla
que conjura en contra meu!
Perque no s' obra la terra?

SIMON (Al obrir la porta pera sortir, 's trova ab
Don Lluís qu' entra.)

(á D. Pere.) Don Lluís!
(á D. Lluís.) Tingui la bondad
d' entrar.

PERE (Ap, per Lluís.) La seva presencia
á aquestas horas aquí
es poch oportuna...

LLUIS (Entrant.) Pere!

ESCENA II

LLUIS Y PERE

PERE (Ab fredor.)
Ola Lluís! Seu si 't plau.
(Pere indica á Lluís que segui en el sofa.)

(Ap.) No deu encare coneixer
nostre situació.

LLUIS (Ap. seient) No entench
aquesta fredor.

(Alt.) No 't cregas
que tracti de molestarte.
Com no 'ns hem vist desd' ahir vespre.
y he pensat qu' á aquestas horas
y per rahó de la festa
d' avuy, ton fill deu trovarse

á l' estació, he cregut qu' era
aquest moment oportú
per parla 'ls dos ab completa
llibertat y saber tots
junts á que devém atendrems.
La meva pobre María,
feta una mártir, desfeta
en llágrimas, no compren
que li passa; no sossega
un sol moment y no puch
ni calmarla, ni convencerla.

PERE (Ap.) Oh! (Pausa.)

LLUIS (Ap.) Es estrany qu' em rebí aixís!

(Alt.) Veig Pere que la sorpresa
que 't va causar la noticia
referent á la naixensa
de l' Emilia...

PERE Prou Lluís!

LLUIS Vull dir, qu' eneare t' afecta;
y lo que més m' ho demostra,
es, pel que veig, la manera
poch ayrosa en qu' are 'm rebs,
de nostra amistat en mengua.

PERE Prou per Deu!

LLUIS Y perque prou?

PERE Perque? Oh!..

LLUIS 'M causa estranyesa
que vulgas tallar d' arrel
mas paraulas, quan jo creya
que tu, més que jo, tindrias
verdader desitj de veurerm,
per dirme,.. lo qu' esperava
qu' em dirías.

PERE Desd' ahir vespre
he pasat Lluís tantas horas
d' angúnia, que ni tinch estma
per parlar, ni pot mon ánima
encadenar las ideas.

- LLUIS Pro tu comprens...
PERE No comprench
més que la desdítxa meva;
no la sosmoguis Lluis,
no la sosmoguis!
- LLUIS Oh!
PERE Déixala.
- LLUIS Ma filla...
PERE No prosegueixis;
jo la compadeixo á n' ella;
compadeixme tu en á mí.
- LLUIS Es que hi ha un cas de consciencia
que resoldrer.
- PERE Qu' en tot cas
no caurá sobre la teva.
- LLUIS Es qu' están las dos lligadas
y pesan las conseqüencias
sobre tots.
- PERE Lluis!
LLUIS Digam sols
una cosa.
- PERE Veig qu' intentas
posá 'l dit sobre una llaga
que sagna, y flns per prudencia
deurías tenir per mí
ó caritat ó respecte.
- LLUIS Lo mateix dich.
PERE Acabém
d' un cop, ja que t' hi empenyas,
y el Cel et perdoni tot
el mal que tractas de ferme.
Que vols saber?
- LLUIS Si has parlat
á ton fill.
- PERE Sí y molt me pesa
haverho fet.
- LLUIS Francament
m' estranya aquesta manera

de contestarme. Y ton fill
's pot saber lo que pensa?
PERE Que pensa...? Res!
PERE Res? Suposo
que l' hi haurá causat efecte,
el saber qu' era la pobre
Emilia una filla teva.
PERE Massal!
(*S' obra la porta de la dreta y Ma-
rio entra en escena pensatiu y ab la mi-
rada vaga.*)
LLUIS Pero en Mario...
PERE (*Veyent á Mario.*) Míral!
LLUIS (*Alsantse*)
Mario!
PERE (*Com indicant á Lluís que no li digui res.*)
Oh!
(*Mario dirigeix una mirada penetrant á
Lluís.*)
LLUIS 'M mira y no 'm contesta.
(*Mario va á seurer en una butaca després de
dirigir vagament la mirada per l' es-
cena.*)

ESCENA III

MARIO y dits

LLUIS (*Ap. á Pere ab un tó mes afable.*)
Debía afectarlo molt
la nova per lo que sembla.
PERE (*A Lluís.*)
Fixat sols en sa mirada
y comprendrás si m' aterra
l' estat en que 's trova en Mario
desd' anit. La nova aquella
ha mort á mon pobre fill!

- LLUIS No tinguis semblant idea.
PERE Ha trastornat son cervell!
LLUIS Qui sab! Pot sé es sols efecte
de la primera impresió,
que causa en las febrosencas
imaginacions, un acte
ó una nova com aquesta
tan inesperada.
- MARIO (Ap.) Emilia!
Emilia!
- PERE (A Lluis.) Crech que sols ella
podrá, quan menos, calmarli
eixa escitació, eixa febre
precursora de la mort
de l' ánima y de l' eterna
lluyta entre un cor que glateix
y un esperit que no pensa.
- MARIO (Ap.)
Emilia!
- PERE (A Lluis.) La pobre noya
que p!ora y es desespera
vejent l' estat de mon fill,
ignora qu' es l' ignoscenta
causa d' eixa situació
terrible, que m' atropella
y 'm farà perdre 'ls sentits
si acás dura massa.
- LLUIS (Afectat.) Pere!
PERE Y 'l pitjor es qu' á l' Emilia
obehint á ma consciencia,
y devant del dany causat
á mon fill per tan horrenda
revelació, no puch dirli
els grans llassos que l' uneixen
á n' ell. Oh! Lluis! Lluis!
Per' mor de Deu compadeixme!
- LLUIS (alsantse.) 'T compadesch y perdona,
s' ignorant el que are vehuen

mos propis ulls, he vingut
aquí en hora com aquesta
tant importuna per tots.
Si vols qu' em quedi...

PERE No; deixam!

Deixam á solas ab ell
y buscaré la manera
d' equilibrar son cervell
com el Cel me dongui á entendre.

MARIO *(Ap.)*

No, Don Lluís, per molt qu' en dolgui
crech que no he nascut per ella.

LLUIS *(girantse, á Pere.)*

Que diu?

PERE No diu res; delira

LLUIS Aqueixas paraula semblan
ditas per mí.

PERE Del que díu
cregas que no 'n te consciencia.
Tot son vaguetats; la lava
del volcá que mou la febre.
No 'n fassis cas.

LLUIS Ja 'ns veurém
més tart.

PERE Corrents.

LLUIS Adeu Pere!

*(Lluís s' en va per la porta de la esquerra y
Pere corre á trovar á son fill, després
de dits els quatre primers versos següents.)*

ESCENA IV

D. PERE Y MARIO

PERE Pobre Lluís! També jo á 'n ell
dech per forsa compadeixerl;
com ploro jo per mon fill

plora ell per la filla seva.

(*Dirigintse á Mario.*)

Mario! Mario!

MARIO

Qui es qu' em crida!

PERE

Com te trovas?

MARIO

Si t' ho deya
no ho creurías...! Be, molt be!
Com me sentía quan era
nin, quan no sentía encare...
quan tot el mon me sonreya
quan encare no sabia
lo qu' era l' amor, quan eran
mos encants y mas joguinas
mes prehuadas, ton afecte
tas caricias y el recort
de la pobre mare meva...
Qu' era felís allavoras!
no la coneixía á 'n ella...
oh! no! no la coneixía
ni... (*pausa*) ¡El Túnel...!

PERE

Fill meu!

MARIO

(*Alsantse.*) No hi entra
ni un raig de llum. . es molt fosch,
tot son sombras... tot es negre!
'M falta ayre, ayre... m' ofego...!
Vull sortir... vull torná enrera...
Un raig! un sol raig de llum!
Eras tú? tú que m' ho deyas?
Sí; 'm deyas que no hi entrés
y jo no 't vaig voler creurer
y are caich en nn abím
que no te fons... Ahont es ella?
Sols ella pot sostenirme...
Ahont es? No la veig! Qu' es eixa
foscor..?

PERE

(*Ap.*) Oh!

MARIO

Qu' es fosch el túnel!
(*ab desespero*) Emilia! Emilia!

PERE Fíll, pensa
qu' avuy es jorn d' alegría,
que n' es diada de festa,
qu' está l' estació enjoyada
y las orquestas s' aprestan
á saludar la teva obra,
que t' ha causat tantas penas,
tants afanys...

MARIO Sí!
PERE Que demá
s' en ocupará la prempsa.

MARIO Sí.
PERE Que 'l teu nom el veurás
escrit mil voltas en lletras
d' or.

MARIO Sí.
PERE Qu' et durán després:
en palmas, y satisfeta
la meva ánima, els esclats
de goig contenint apenas,
dirá á tothom en veu alta
qu' es aquest túnel la gesta
del meu fill; qu' aquesta es l' obra
del fill de l' ánima meva;
y tu estarás tot joyós
y á mí 'm veurás tan alegre,
y els dos serém tan ditxosos...
¿Veritat fill meu?

MARIO Sí... y ella?
Y ella? Sens ella no vull
tronos, ni palaus ni festas,
ni coronas de lloer,
ni flors, ni honors, ni riquesas.
Ab ella tot. De ma gloria
vull fern' en el cor un temple,
y á l' altar, per adorarla,
hi haurá sols l' imatge seva
y jo 'm postraré á sos peus
'hont puga adorarla sempre.

Que n' es hermosa m' aymía!

(*Pujant la veu.*)

Ahont es...? Deixamela veurer.

PERE Fill meu del meu cor! fill meu!

MARIO Diguéumè sols hont es ella!

(*Senyalant el cor; transició brusca.*)

Ah! sí! ja ho sé; es aquí dins

y no volen que la veja...!

PERE (*Commogut, apartantse de son fill.*)

(*Ap.*) Oh! ho provaré... Y si ella pot

ferl reviurer, posar terme

á aqueixa angoixa mortal

qu' el tortura y envenena

la meva ánima, 'l meu nom

li daré y pagaré 'l deute

que tinch contret ab sa mare

y em reclama la consciencia.

(*S' en va per la esquerra.*)

ESCENA V

MARIO sol.

(*Després de sortir D. Pere, Mario's dirigeix á la taula, agafa un plano, se'l mira; mira á través del balcó com dirigint la vista at túnel y trenca el plano á temps qu' entra Emilia en escena.*)

ESCENA VI

EMILIA y MARIO

EMILIA (*Entra cautelosament per l' esquerra dirigintse á la porta de la dreta. Mario al sentir obrir la porta dirigeix una mirada vers ella y deixa caurer inconscientment el plano á la presencia d' Emilia. En aquest instant l' Emilia 'l veu.*)

Mario meu!

MARIO Aqueixa veu...
jo la conech.

EMILIA Es la meva;
la del meu cor.

MARIO Ah! es la teva!
Es la teva! Es l' amor teu!

EMILIA Que tens?

MARIO Que tinch? Tan sols Deu
ho sab, un doló... un agut
presentiment qu' ha vingut
á ferir l' ánima mía;
comensament d' agonía
de l' amor per qu' he viscut.

EMILIA Mario meu!

MARIO Aixís m' ho deya
ella...

EMILIA Qui?

MARIO L' Emilia; sí...
no ets tú vritat...?

EMILIA (Ap.) Ay de mí!
MARIO Pobre Emilia. Ella somreya
tot dihentmo, perque creya
que jo era ja son tresor,
y qu' era seu el meu cor
y no vey a ppobre viola!
que l' amor te alas y vola
y avuy ha volat l' amor!
Ha volat y sens recel
quasi t' asseguraría
qu' aquell amor ha fet vía
desd' aquí (*senyalant el cor*) fins dalt del cel.
(*ab desespero*)
Prou voldria mon anhel
que tornés; mes no vindrá
puig la sang li negará
l' entrada al cor que la crida,
y essent l' Emilia ma vida
jo no la puch estimar!!

EMILIA

Que dius!

MARIO

Ignoras el fet?
no sabs res? no ho sabs encare?
Donchs vull confessartel are.

(Misteriosament.)

Escóltam... es un secret...
no 'l divulguis... no ho permet
el meu nom, ni l' honra seva
y vaig á dirtel sens treva...

Es un secret de familia.

(A cau d' orella.)

Que ningú 'ns senti...! L' Emilia
es una germana meva...!

EMILIA

(Horroritzada.)

Eh! Mario!

MARIO

(Creixent) Pst! per pietat!
Silenci! perquè perilla
el nom de la pobre filla
de la marquesa del Prat.

EMILIA

Oh!

MARIO

Ell mateix m' ho ha confessat.

EMILIA

Mario! torna á la rahó
y dígam per Deu si aixó
qu' are 'm dius es cert.

MARIO

Sí; sí,
cert, María.

EMILIA

Si hasta á mí
'm confons! No 't crech.

MARIO

Com?

EMILIA

No!

MARIO

No veus qu' em trovo perdut
á dins del túnel horrible
de la mort per la terrible
nova qu' em deixá vensut?
No veus que ni tinch virtut
per buscá un petit conhort,
y que sols en son recort
ma voluntat malferida

va buscant un raig de vida
en el túnel de la mort!
EMILIA Deu del cell!
MARIO (*retxassantla*) Oh! fuig de mi!
(*Apartantsen y tornant á abraçarla*).
Ah! No ets la María, tú?
No; ets la sombra d' ella.. aigü
t' ha conduhit fins aquí!
EMILIA Mario!
MARIO Emilia! Vina assí...
(*Portantla sanglotant al sojà.*)
tu calmarás mon dolor,
y jo aixugaré ton plor...
Somniarém qu' ens estimém
com avans... sí, somniarém...
(*Ab ven quasi imperceptible.*)
qu' es dols el somni d' amor!
(*Mario queda rendit y adormit en el sojà.*
Emilia á son costat plorant.)

ESCENA VI

D. PERE y dits.

EMILIA (*Plorant.*)
Mario! Dorm! Dorm ó delira?
tencará 'ls ulls per no veurem?
Será cert lo qu' are ha dit?
Será cert. Sens dupte! Aquellas
preguntas que jo trovava
estranyas, qu' em feu Don Pere,
aqueh modo de mirarm,
aqueh bes qu' encare 'm crema,
tot gira entorn de mon ánima!
tot ho comprench, mare meua!
PERE (*Entrant*) (*ap.*)
Ella plora y ell rendit

per el pes de tantas penas,
sembla qu' ha tencat els ulls
ab el desitj de no veure-la!

Emilia!

Ah!

EMILIA

PERE

Qué tens?

EMILIA

No ho sé.

PERE

Havau parlat?

EMILIA

Sí.

PERE

Y no 't sembla
sí t' ha conegut?

EMILIA

Oh!

PERE

Y qu' es

lo que t' ha dit?

EMILIA

(Tremolant.) Qué?

PERE

Tu tremas;

que t' ha dit?

EMILIA

Res; delirava

sens dupte, porque 'l que deya
eran paraulas sens ordre
qu' en mon concepte no tenen
forzament... No sé...! 'M parlava
d' un túnel... de la Marquesa
del Prat y fins de la sang
que corre per nostres venas,
perque m' ha dit...

PERE

Qué?

EMILIA

Que jo

era una germana seva...! (Pausa)

PERE

Donchs, Emilia, tot aixó
no es d' un cervell que no pensa.
Será fruyt d' un esperit
que delira; pro sol sempre
sé 'l deliri una explosió
de pensaments que fermentan
en l' ànima; pensaments,
que quan del cervell s' en venen
a la boca, els conduheix

alguna forsa magnética
moguda per la rahó,
Emilia meva.

(Aquesta frase «Emilia meva» deu esser dita ab molta intenció.)

EMILIA *(A p.)* Se 'm trenca
'l cor.

PERE Quan anit parlant
abaix tots dos, em diguéres
que no volías saber
el nom de ton pare, 'm feyas
passar per un dels martiris
mes terribles, perque veyá
retratada en els teus ulls
l' ánima de la Marquesa
del Prat, fentme per tos llabis
una acusació violenta;
per xó tu no comprenías
el meu sofriment quin era,
ni podías donart compte
en' quell instant de la febre
qu' em cremava 'l cor y l' ánima,
per besarte, per estrenyert
ab mos brassos y per dirte
«Filla meva! filla meva!».

(L' abraça y plora. Mario 's desperta.)

MARIO *(A p.)*
Emilia!

EMILIA En Mario obra 'ls ulls.

PERE. Es l' ánima que 's desperta
novament á la rahó...

Mario! Mario! *(Arrimantshi)*

(Se sent de lluny el toç d' una trompeta de guarda agullas.)

MARIO La trompeta;
el tren que ve... el tren qu' arriba...
jo qué faig aquí..?

(Alsantse y volent anarsen)

Deixeume,
s' inaugura la meva obra.
(*S' hōu un' attre toch de trompeta mes proper.*)
Hi fa falta ma presencia!
No; no, jo no hi puch mancar...
(*Emilia y D. Pere 'l sostenen*)
Deixeumhi assistir; que 'm vejen
que sápigam que jo só
l'autor de l'obra... Adeu. (*desfentse d'Emilia*)
(*D. Pere 'l conté.*) Deixam.
(*S' destá de D. Pere y s' en va desesperat*
per l'esquerria.)

PERE Mario!
EMILIA Mario!
PERE Deu del cel!
(*Cridant á Simón.*)
Simón! Simón! (*Ap.*) Oh! No 'm senten!
(*A Emilia.*) Iré jo radera d' ell...
EMILIA No!
PERE (*Se sent flaquejar las camas.*)
Las camas... no 'm sostenen.
Ahont será? No 'l veus...
(*Emilia s' ha arrimat al balcó*)
SIMON (*Entrant,*) Don Pere!

ESCENA ULTIMA

SIMON y dits.

SIMON El senyoret ha sortit
de casa desesperat.
PERE Ahont haurá anat?
SIMON Haurá anat
á l'estació; no m' ho ha dit.
EMILIA (*Desd' el balcó vejent á Mario.*)
(*Cridantlo.*) Ah! Mario! Mario...!
(*esverada*) Ha caigut!

SIMON Eh? El tren! (*prop del balcó*)
 (*Se sent á fora 'l crit estrident d' una multitud*)

EMILIA Ah! (*Cayent en terra desvanescuda.*)

PERE (*comprent tot l' horror de la seva desgracia*)
 Emilia...! Aqueix crit!

SIMON (*ap.*) Mort!

PERE Qué!

SIMON El tren...

PERE (*ab desesperació*) Oh! Malehit túnel!

SIMON (*ap.*) Tot aixó he temut!

PERE (*arrimantse al balcó y detenintlo Simon*)
 ¿Ahont es?

SIMON Don Pere! Valor!

 Calma!

PERE Si aqueix fet m' aterra!
 (*postrantse als peus d' Emilia*)
 Sols tu 'm quedas á la terra
 filla meva del meu cor!

(*Teló ràpit.*)

FI DEL DRAMA.

Sr. D. Enrieh Borrás.

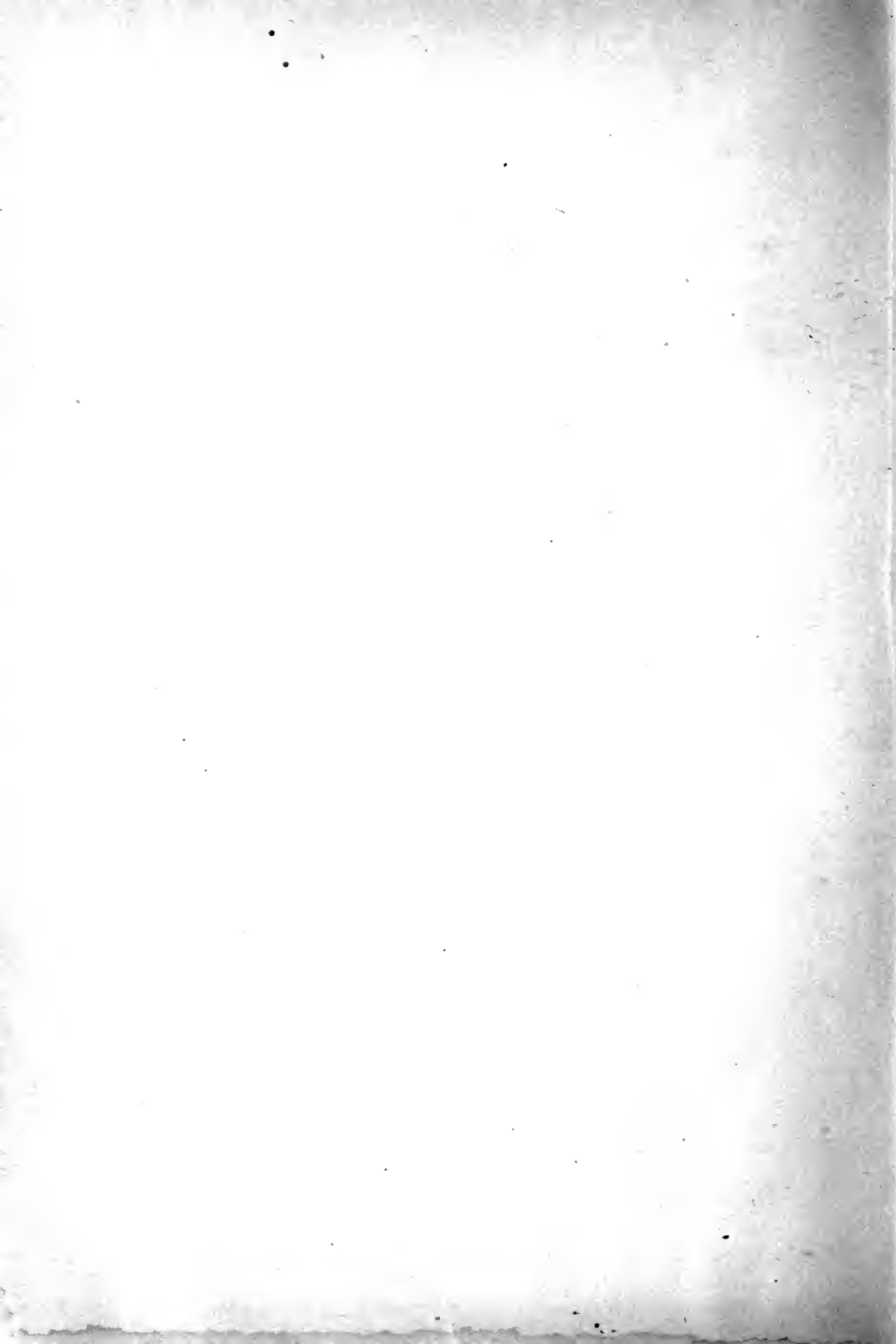
Mon estimat amich: si D. Ernest Soler de las Casas patrociná aquesta obra, imitant d'aqueixa manera á son malhaurat pare, mon mestre, que fou qui m'obrí las portas del Teatro Catalá, vosté ha sabut donar tanta vida á «El Túnel» ab son talent incomparable, ab la seva direcció artística y ab l' interpretació del personatge principal del drama, que fora jo un ingrát si al donarlo. á la publicitat no fes constar en aquesta plana 'l testimoni de l' admiració, de l' agraument y de l' afecte que sento per vosté. No soch jo dels autors que crehuen que si una obra no te éxit es culpa dels actors y si 'n té, no 's deu á n' ells. Jo crech—y ho crech per esperiencia própia— qu' en tota obra dramática correspon sempre bona part á la composició de la mateixa, mes es deu també en part y no petita á son execució. Jo no oblidaré jamay, que l' endemá d' haver llegit «El Túnel», vosté vingué al ensatj ab mes coneixement de l' obra que jo mateix que l' havia escrita. Vaig quedar admirat de la seva intuició, del seu talent, del seu sentit artístich y no puch menys que ferho constar en aquesta página, qu' aixó y molt mes

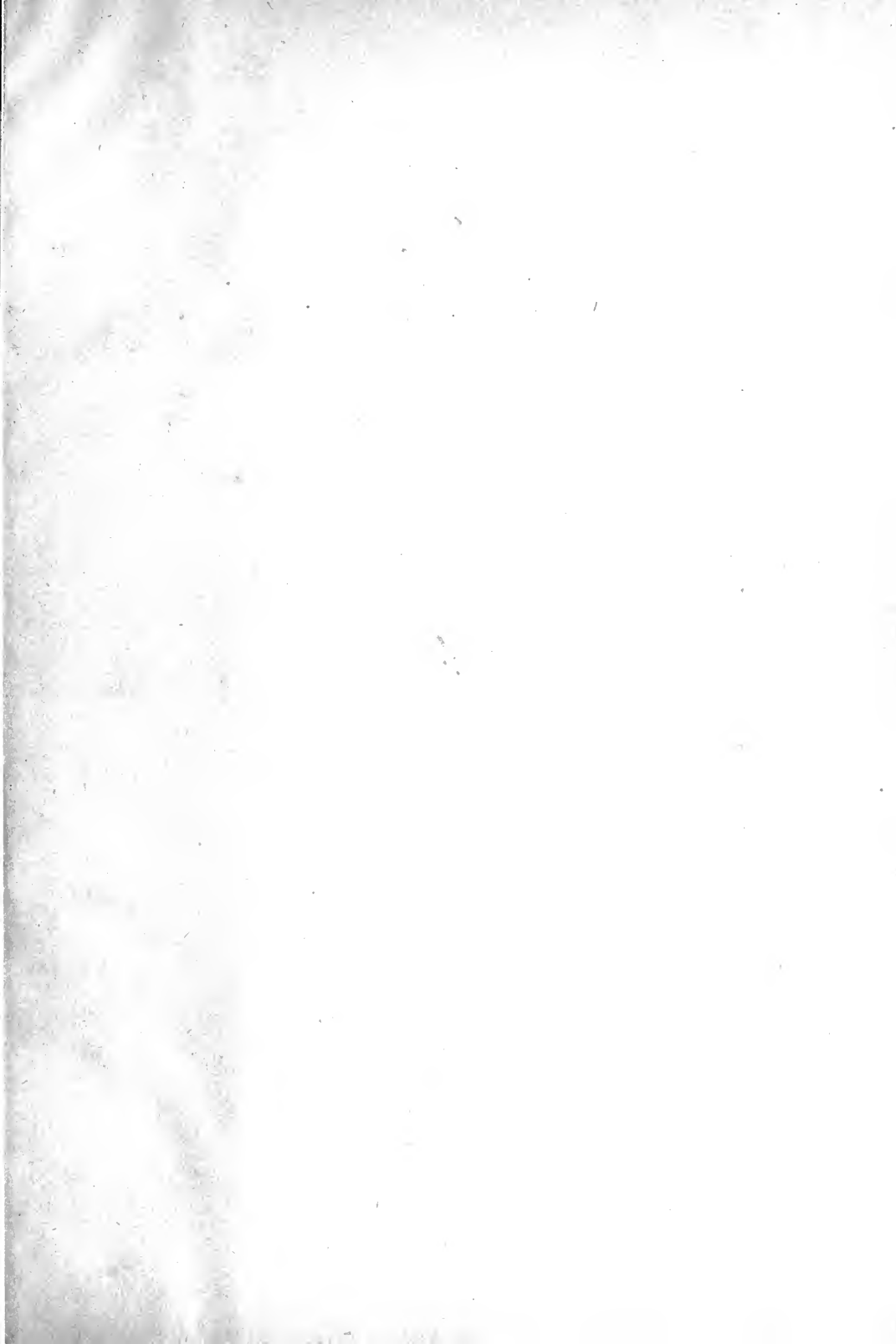
mereix qui d'una manera tan magistral ha contribuït al millor lluhiment y major éxit de mon últim drama, humil com á meu, si be engrandit per la part principal que tan vosté com els demás artistas, en general, han pres en son execució.

Sigan donchs aquestas ratllas, testimoni humil, pero sincer, de lo molt que l'estima y admira son entusiasta amic

FRANCISCO XAVIER GODO.

Barcelona 26 d' Octubre de 1895.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PC
3941
S6C6
1895

Soler, Federico
Lo collaret de perlas

